Biblioteca Polirom

José Luís Peixoto

Câştigător al Premiului Literar José Saramago, 2001

Cimitirul de piane

POLIROM

BIBLIOTECA POLIROM

To Livia,
this novel,
this endless
family.
All the best,
Jocelyn Pixton

PROZĂ XXI

Timisoara, 25/10/2019

Colecţia BIBLIOTECA POLIROM este coordonată de Bogdan-Alexandru Stănescu.

José Luís Peixoto, *Cemitério de Pianos*

Copyright © 2006 by José Luís Peixoto

Photos: Henry Herschel Hay Cameron (p. 165, 229)
A Child's Head 'Litle Bee' (p. 166, 228)
by Julia Margaret Cameron

© 2010 by Editura POLIROM, pentru prezenta traducere

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, ap. 33, O.P. 37; P.O. BOX 1-728, 030174

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României:

PEIXOTO, JOSÉ LUÍS

Cimitirul de piane/José Luís Peixoto; trad. din limba portugheză de Clarisa Lima. – Iaşi: Polirom, 2010

ISBN 978-973-46-1750-0

I. Lima, Clarisa (trad.)

821.134.3-31=135.1

Printed in ROMANIA

José Luís Peixoto

Cimitirul de piane

Traducere din limba portugheză
de Clarisa Lima

POLIROM
2010

José Luís Peixoto s-a născut în 1974, într-un sat din sudul Portugaliei, în regiunea numită Alentejo. Este licențiat în limbi și literaturi germanice al Universidade Nova de Lisboa. Înainte de a se dedica scrisului, a predat timp de un an. A scris poezie, proză, teatru și critică literară. A primit premiul Jovens Criadores („Tineri creatori") în 1997, 1998 și 2000. Iar în 2001, primul său roman, *Nenhum Olhar* (*Nici o privire*), a fost distins cu Premiul José Saramago. Au urmat alte două romane, *Uma Casa de Escuridão* 2002 și *Cemitério de Pianos* (*Cimitirul pianelor*, 2006). În 2003, într-un proiect fără precedent, Peixoto și-a unit forțele cu membrii formației Moonspell, lansând, în același timp, un album și un mic roman fantastic. Cele două opere poartă același titlu, *The Antidote*, și pornesc de la același concept, conform căruia activitatea umană este supravegheată și condusă de o mulțime de entități invizibile. Capitolele romanului semnat de José Luís Peixoto poartă aceleași titluri cu piesele de pe albumul celor de la Moonspell.

Cimitirul de piane îmbină povestea adevărată a maratonistului Francisco Lázaro cu o fictivă cronică de familie, în care legătura tată-fiu ocupă locul principal. Familia Lázaro deține un atelier de tâmplărie în cartierul muncitoresc Benfica din Lisabona, iar în spatele clădirii se întinde cimitirul de piane, un loc misterios și magic, refugiu al visătorilor și al îndrăgostiților orașului. Povestea este narată din două perspective insolite: a tatălui lui Francisco Lázaro, în ziua în care i s-a născut fiul și în ziua în care moare, și a lui Francisco însuși, în timpul maratonului de la Stockholm din 1908. Este o poveste violentă și tandră, amuzantă și emoționantă, cu o construcție originală și oferind o perspectivă profundă asupra relațiilor de familie. *Cimitirul de piane* l-a consacrat definitiv pe Peixoto ca lider al generației sale și unul dintre scriitorii cei mai valoroși pe scena literară internațională.

RESURRECTURIS

„But for those like us, our fate is to face the world as orphans, chasing through long years the shadows of vanished parents. There is nothing for it but to try and see through our missions to the end, as best we can, for until we do so, we will be permitted no calm."

Kazuo Ishiguro, *When we were orphans*[1]

1 „Dar soarta celor ca noi este să înfruntăm lumea ca niște orfani, alergând ani în șir după fantomele părinților noștri dispăruți. N-avem de ales: trebuie să ne ducem misiunea până la capăt cât putem de bine, pentru că nu avem voie să ne odihnim până nu facem acest lucru." (Kazuo Ishiguro, *Pe când eram orfani*, traducere de Magda Teodorescu, Editura Polirom, 2003, p. 390) (n.r.).

„Şi Mă rog nu numai pentru ei, ci şi pentru cei ce vor crede în Mine prin cuvântul lor. Mă rog ca toţi să fie una, cum Tu, Tată, eşti în Mine, şi Eu în Tine; ca şi ei să fie una în noi, pentru ca lumea să creadă că Tu m-ai trimis. Eu le-am dat slava, pe care Mi-ai dat-o Tu, pentru ca ei să fie una, cum şi noi suntem una. Eu în ei, şi Tu în Mine; pentru ca ei să fie în chip desăvârşit una, ca să cunoască lumea că Tu M-ai trimis, şi că i-ai iubit, cum M-ai iubit pe Mine. Tată, vreau ca acolo unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine şi aceia pe care Mi i-ai dat Tu, ca să vadă slava Mea, slavă pe care Mi-ai dat-o Tu; fiindcă Tu M-ai iubit înainte de întemeierea lumii. Neprihănitule Tată, lumea nu Te-a cunoscut; dar Eu Te-am cunoscut, şi aceştia au cunoscut că Tu M-ai trimis. Eu le-am făcut cunoscut Numele Tău şi li-L voi mai face cunoscut, pentru ca dragostea cu care M-ai iubit Tu să fie în ei, şi Eu să fiu în ei."

Ioan, 17, 20-26

Când m-am îmbolnăvit, am ştiut imediat că aveam să mor.

În ultimele luni din viaţa mea, când mai puteam încă să merg pe jos de la casa noastră la atelier, mă aşezam acolo pe o stivă de scânduri, fără să fiu în stare să ajut nici măcar la cele mai simple lucruri: să dau la rindea tocul unei uşi, să bat un cui; mă uitam cum lucra Francisco, concentrat, învăluit de o ceaţă din fire de rumeguş. Aşa eram şi eu în tinereţe. În după-amiezile acelea, la imposibil de mult timp de când nu mai eram tânăr, mă încredinţam că nu mă vede nimeni, iar când nu mai suportam, îmi sprijineam capul în mâini. Sprijineam greutatea imensă a capului meu: lumea; îmi acopeream ochii cu mâinile ca să pot suferi în întuneric, într-o tăcere prefăcută. După aceea, în ultimele săptămâni din viaţa mea, m-am dus la spital.

Marta n-a venit niciodată la spital să mă viziteze. Era însărcinată cu Hermes. Era în ultimele luni, iar Marta a avut nevoie de multe îngrijiri în timpul sarcinii, căci aşa e ea clădită. Dintr-odată, mi-o amintesc pe când era mică şi atât de fericită pe trotineta cumpărată la mâna a doua, îmi amintesc când se ducea la şcoală, îmi amintesc atâtea lucruri. În timp ce eu eram în spital, aşteptând să mor, Marta era în alt spital, nu foarte departe, aşteptând să-l nască pe Hermes.

— Ce mai face tata? întreba Marta, culcată nepieptănată, cu cearşafurile de spital acoperin du-i burta.

— Ce să facă, tot aşa – răspundea cineva, min ţind. Cineva care nu era nici soţia mea, nici Maria nici Francisco, căci nici unul din ei nu avea puter să o mintă.

În ultima după-amiază pe care am mai trăit-o au venit să mă vadă soţia mea, Maria şi Francisco Cât timp am fost bolnav, Simão n-a vrut să mă viziteze nici măcar o dată. Era duminică. Eu eram izolat de ceilalţi bolnavi, căci urma să mor. Încer cam să respir, iar respiraţia mea era un zumze gros, răguşit, care umplea camera. La picioarel patului, soţia mea plângea, înecându-se în lacrimi cu chipul schimonosit de durere: suferinţa. Fără să le aleagă, pronunţa vorbele în urlete întinse trase, lungi, întrerupte numai de clipe în care îşi trăgea lacom sufletul. Erau vorbe care ardeau înlăuntrul corpului ei slăbit, îmbrăcat cu o jachetă tricotată, o fustă bine păstrată, pantofi lustruiţi.

— Of, bărbatul meu drag prietenul meu cel mai bun, c-o să rămân singură fără tine, bărbatul meu bun omul meu prietenul meu cel mai bun.

Maria plângea şi încerca să-şi îmbrăţişeze mama, să o consoleze, căci, în pieptul lor, simţeau amândouă acelaşi gol definitiv şi îngrozitor pe care şi eu l-aş fi simţit dacă într-o zi aş fi pierdut-o pe una dintre ele. Francisco se uita pe geam. Încerca să nu vadă. Încerca să nu ştie lucrul pe care îl ştia deja. Încerca să fie bărbat. După aceea, grav, s-a apropiat de mine. Într-un timp etern şi concret, m-a mângâiat pe faţă, apoi şi-a pus mâna pe mâna mea. Pe noptieră, pe suprafaţa de fier cenuşiu, a descoperit un pahar cu apă şi un beţişor de lemn cu puţină vată la capăt. A înmuiat vata în apă şi mi-a

mușcat-o pe gura uscată și deschisă. Am mușcat-o din toate puterile, iar Francisco a fost surprins să simtă, pentru ultima oară, puterea mea. A retras leșinătorul cu vata. M-a privit și a plâns și el, căci nu se mai putea abține. Maria l-a strâns în brațe și i-a vorbit ca atunci când era mic:

— Nu-ți fie teamă, băiețel, că n-o să te lăsăm singur. O să avem grijă de tine.

Toată puterea mea. Mi-am folosit toată puterea și nu am reușit să scot decât un sunet oribil de muribund. Voiam să le spun lui Francisco și Mariei că nici eu nu aveam să-i las singuri, niciodată, voiam să le spun că eu eram cel mai bun prieten pe care îl aveau în viață, că nu aveam să-i las niciodată singuri, că o să fiu tatăl lor pentru totdeauna, că o să am grijă de ei și o să îi apăr. În loc de toate astea, mi-am folosit toată puterea și nu am reușit decât să scot un sunet oribil, de muribund. Sunetul unei voci care nu mai putea vorbi, sunetul unei voci care, folosindu-și toată puterea, nu reușea să producă decât un zgomot răgușit din gât, un sunet oribil, un sunet de muribund. S-au uitat la mine și au plâns și mai tare, și au simțit în piept tot golul acela îngrozitor, negru, adânc, adânc, pe care și eu l-aș fi simțit dacă într-o zi l-aș fi pierdut pe unul din ei.

S-au dus acasă la Maria și fiecare din ei a rămas uitat într-un colț, închis în suferință. Departe, apărată, Ana avea doi ani și se afla acasă la bunicii ei din partea tatălui. Lipsiți de apărare, soția mea, Maria și Francisco așteptau să sune telefonul. Așteptau să sune cineva de la spital cu vestea că murisem eu. Așa spusese infirmiera:

— În principiu, vă sunăm chiar azi. Sunăm imediat cum decedează soțul dumneavoastră.

Așa spusese infirmiera. Fără să observe, poate, că soția mea nici nu mai era. Fără să observe că

vorbele pe care i le spunea se pierdeau fără ecou prin întunericul ei.

Fără grabă, noaptea. Cu nemăsurata lipsă de grabă a lucrurilor universale, noaptea a acoperit toate locurile din lume care se aflau acolo, toate : casa Mariei, bibelourile imitând porţelanul pe etajere, cuverturile pe canapele, colţurile îndoite ale covoarelor, lustrele imitând cristalul, reproducerile înrămate după picturi; şi casa cu petrecerile de aniversare la care cântam, fals, mulţi ani trăiască, aplaudam, fiecare în ritmul lui, şi râdeam ; şi casa petrecerilor de Crăciun, când mă aşezam pe canapea şi se punea o faţă de masă cu imprimeu cu brazi şi clopoţei şi se foloseau paharele cu picior înalt. În casa aceea, fiecare din ei a rămas uitat într-un colţ, în suferinţă.

La ora nouă seara, a sunat telefonul. Telefonul a sunat o vreme îndelungată, pentru că nimeni nu voia să răspundă, pentru că toţi se temeau să răspundă, pentru că toţi ştiau cu foarte mare certitudine că în clipa în care răspundeau se va duce definitiv acea ultimă speranţă, se vor termina cei trei ani ai bolii mele care, dintotdeauna s-a ştiut, avea să mă ducă la moarte, avea să mă ducă până la telefonul acela care suna şi la care nimeni nu voia să răspundă. Telefonul a sunat. Sunetul a străpuns casa şi pieptul soţiei mele, al Mariei şi al lui Francisco. A răspuns soţul Mariei. Vorbele lui într-o suspendare neagră a timpului, într-o umbră a timpului :

— Da, da. Bine. Am să le spun. S-a apropiat de copiii mei şi de soţia mea şi le-a spus. Un zid invizibil între chipul lui şi vorbele spuse de el. Un zid invizibil între lume şi vorbele spuse de el. Un zid care nu îngăduia înţelegerea imediată a unor vorbe atât de simple. Tocmai se născuse Hermes.

Tocmai se născuse Hermes.

Cuvintele au fost:

— S-a născut băieţelul Martei.

Tocmai se născuse Hermes.

La spital, Marta se odihnea. Şi nimeni nu ştia cum să fie fericit, dar fericirea era extrem de puternică şi creştea înlăuntrul lor. De parcă ar fi avut un izvor de apă în piept, iar apa aceea ar fi fost fericirea. S-a produs un miracol care a preschimbat lacrimile în lacrimi. Şi aveau mâinile puse pe piept şi pleoapele coborâte foarte încet peste ochi, pentru a simţi ploaia blândă a acelei fericiri care îi acoperea, îi inunda.

A trecut o oră. Telefonul a sunat iarăşi.

Eu tocmai murisem.

Lumina dimineţii nu simte geamurile curate ale ferestrei în clipa în care trece prin ele, aşternându-se apoi pe notele de pian care se revarsă din aparatul de radio şi plutesc prin aerul din bucătărie. Aşternută pe notele de pian, lumina dimineţii se opreşte, punctată, pe reflexele faianţei albe de pe pereţi, pe colţurile mesei placate cu furnir, în picăturile de apă atârnând de pe marginea oalelor spălate şi puse la scurs, cu gura în jos, pe chiuvetă.

Trece soţia mea. Nu observă agitaţia invizibilă, luminoasă a notelor de pian, pe care le lasă în urmă în timp ce trece. Uşoară, trece cu mânecile suflecate până la coate. Fără să-şi dea seama, poartă pe chip limpezimea dimineţii. Iese pe hol. Pielea ei străluceşte sub umbre. Paşii ei înăbuşiţi de mochetă nu se deosebesc de linişte. Se apropie de uşa deschisă a sufrageriei ca să zâmbească, privind la corpul mic al lui Íris, aşezată pe covor, înconjurată de jucării şi bucăţi rupte din jucării de plastic: picioare de păpuşi.

Soţia mea rămâne astfel, timp de o clipă. Íris are aproape trei ani şi nu simte privirea care o acoperă şi o protejează. Cât timp durează momentul acela, soţia mea nu are vârstă şi nu simte mărimea casei Mariei, marcată de trosnete de mobile ce se aud la distanţă: dulapul plin de rochii demodate din camera Mariei şi a soţului ei, din capătul

holului; divanul de fier şi de arcuri pe care soţia mea îl întinde în fiecare seară, înainte să se culce, şi pe care îl strânge când se trezeşte, în sufragerie, la mijlocul holului; frigiderul, întristându-se la notele care ies din radio, în celălalt capăt al holului.

Íris s-a născut când din mine nu mai rămâneau decât discuţiile şi fotografiile. Íris încă nu înţelege toate discuţiile şi nu observă fotografiile oamenilor pe care nu îi cunoaşte. Are ochii albaştri ca marea din ilustraţiile de vacanţă şi are părul lung terminat în cârlionţi care îi curg pe umeri şi pe spate. E un copil frumos, sălbatic. În unele zile, îşi ia avânt şi aleargă cu picioarele ei mici, se repede glonţ până la canapea şi râde. Acum stă cuminte şi se joacă cu păpuşile. Ca în fiecare dimineaţă, Íris s-a trezit când Maria s-a dus să o trezească pe sora ei ca să meargă la şcoală. La masa din bucătărie, Ana, pe jumătate adormită, nu voia să răspundă la întrebările pe care i le punea Íris, insistentă. Maria umbla de colo-colo căutând lucruşoare, batiste, chei, şi punându-le în geantă. Soţia mea o grăbea pe Ana, care nu mai termina odată de mâncat cerealele. În iulie se terminase şcoala, dar Maria continua să o ducă pentru că era acolo o profesoară care, pentru o mică sumă de bani, avea în continuare grijă de copii, îi învăţa socoteli şi le dădea teme pentru acasă. Ca în fiecare dimineaţă, soţia mea a luat-o pe Íris în braţe şi s-au apropiat de fereastră ca s-o vadă pe Ana, în şorţuleţ cu dungi, depărtându-se de-a lungul străzii, alergând ca să ţină pasul cu mama ei, rămânând în urmă, alergând iar, rămânând în urmă, alergând şi dispărând împreună cu mama ei după colţ.

Acum, Íris stă cuminte şi se joacă cu păpuşile:

— Nu vrei să papi? De ce nu vrei să papi? întreabă ea păpuşa, în timp ce apropie o lingură mică de gura ei de plastic. După aceea o piaptănă.

După aceea, o culcă. O clipă, se uită la ea cum doarme, apoi o trezește. Îi schimbă hainele și încearcă iar să-i dea de mâncare.

Soția mea se întoarce la bucătărie. Pe cești atârnate în dulap, pe fructieră, pe tacâmurile spălate, pe coada măturii, pe cârpele agățate de peretele de deasupra chiuvetei, pe cutia de chibrituri cu pete de grăsime, pe ceainicul de pe aragazul stins, ochii ei recunosc pacea dimineții. Deschide fereastra și, după ce alege câteva cârlige și o rufă din ligheanul plin, se apleacă peste pervaz ca să o întindă. Apoi repetă gesturile. Și, de fiecare dată când se apleacă să prindă niște pantaloni de-ai soțului Mariei sau o bluză de-a Mariei sau un maiou de corp de-al nepoatelor, e învăluită de un crâmpei de muzică de pian, care umple bucătăria cu forța unei brize. Iar de fiecare dată când se apleacă peste pervaz și trage de sfoară ca să înfigă un cârlig, se gândește că Lisabona și lumea sunt enorme. Trupul ei, aplecându-se pe fereastra etajului al treilea al unei clădiri din Benfica, simte puțin din ceea ce ar putea fi experiența zborului. Exact în acest moment se gândește la fiul nostru Francisco, plecat ieri, în zori, la maratonul de la Jocurile Olimpice, de parcă ar fi plecat spre o iluzie. Gândul acela se aflase tot timpul pe sub toate celelalte gânduri, ca jarul care, uneori, se trezește într-o flacără. Mai întâi, mândria: fiul nostru, băiatul nostru; greutatea atâtor amintiri pline de tandrețe; și numele tipărit în ziare, important. Numele. I-am pus numele meu ca să-l facă al lui. Numele acela care a fost al meu și care acum îi aparține pe de-a întregul. Numele și toți oamenii care îl pronunță: Francisco Lázaro. Apoi, apoi, mândria.

De parcă ar fi putut să vorbească în tăcere cu Francisco, își coboară privirea în stradă, pe caldarâmul din care lipsesc bolovani: figuri neregulate

ale pământului cu forma pietrelor lipsă; apoi ridică privirea. De partea cealaltă a străzii, două clădiri separate de terenuri pe care cresc cărămizi sfărâmate, gâturi de sticle sparte și roți ruginite de cărucioare de copii. Un pic mai departe, grădini de zarzavaturi, împrejmuite de garduri făcute din cutii de conserve ruginite. Un pic mai departe, șoseaua pe care, zi și noapte, trec automobile în ambele direcții. Iar dincolo de șoseaua aceea, Lisabona toată. Iar dincolo de Lisabona, lumea și fiul nostru, băiatul nostru. Iar peste toate, în toate, dimineața.

Se apleacă să ia de pe podeaua bucătăriei o bluză de-a Anei, guleraşe rotunde, brodate, și două cârlige. Muzica pianului continuă să se reverse, întruna, din radio. Dă să se aplece peste pervaz, dar, dintr-odată, se aude o bubuitură în sufragerie, ceva prăbușindu-se, explozia unei greutăți care se zdrobește de podea: sticlă, lemn, fier. Și în aceleași momente, țipetele instantanee ale lui Íris. Soția mea dă drumul bluzei din mână și nu mai stă să o vadă plutind până pe trotuar, o rupe la fugă înspre sufragerie. Soția mea cunoaște foarte bine diferența dintre diversele tipuri de plâns ale lui Íris: când se încăpățânează, când e doar speriată sau când e la necaz; de aceea, fuge cât poate de iute. Sub țipetele stridente ale lui Íris, bătăile repezi de inimă ale soției mele, care se apropie. Corpul ei străbate holul cu aceleași mișcări cu care și merge, dar mult mai rapide, căci acesta e felul ei de a alerga.

Era casa noastră. Soția mea se așeza pe treptele scării din curte, treceau astfel multe după-amiezi plăcute, de început de august, iar ea se adâncea în tricotat. Făcea jachetele sau botoșei de lână pentru fiul nostru. Mai era o lună până să se

nască, dar ea deja își imagina mărimea brațelor lui și mărimea picioruşelor. Câteodată, ținea lucruşoarele pe jumătate tricotate în palmele întinse, iar în momentele acelea, era de parcă ar fi văzut brațele sau picioarele fiului nostru nenăscut încă.

Eu țineam în mână capătul furtunului, apa groasă, răcoroasă, și o îndreptam spre rădăcinile pomilor și plantelor. Era în aer mirosul proaspăt al pământului care sorbea apa. Era o adiere care ne alina pielea feței.

Uneori, îmi aminteam să-i povestesc ceva. Ea se oprea ca să mă asculte. Lăsa andrelele și lucrul peste burtă, stătea să mă asculte, iar uneori tricotul începea să mişte singur.

Era Francisco al nostru, mișcându-și picioarele înlăuntrul burții.

Eu spuneam:

— Când o să se facă mare, fotbalist o să se facă.

De unde era să știu eu.

Câțiva ani mai târziu, amintindu-și de loviturile de picior care, noaptea, îi desenau unghiuri în pielea burții rotunde, soția mea spunea din când în când:

— Francisco al meu a început să se antreneze pentru alergări chiar dinainte să se nască.

Dimineața soseam la atelier. Deschideam poarta, iar ecoul cheii întoarse în broască răzbătea natural din pereții acoperiți de rumeguș și praf. Odată cu primii pași ai ghetelor pe pământul de la intrare, două sau trei vrăbii zburau printre bârnele tavanului și se ascundeau în umbrele țiglelor. Când era vreme frumoasă, deschideam ferestrele spre curtea interioară. Pe bancul meu de tâmplar, uneltele se aflau acolo unde le pusesem. Lucrul

mă aştepta exact în punctul în care hotărâsem să mă opresc în ajun. Era dimineaţă, iar când luam în mână pentru prima dată fiecare unealtă, ciocanul, dalta, ferăstrăul, simţeam în palmă începutul plăcut al unei zile noi.

Unchiul meu venea pe la mijlocul dimineţii. Era îmbrăcat cu aceleaşi haine din ajun: cămaşa pe jumătate ieşită din pantaloni, catarama de la curea într-o parte. Ochiul stâng îi lucea pe faţa încă nespălată. Când era copil, dintr-o joacă, unchiul meu rămăsese chior de ochiul drept. Când venea la atelier, ochiul lui drept era pleoapa mai întinsă, mai albă decât restul pielii, aşezată peste orbita goală. Avea buzele uscate şi crăpate. Dinţii înveliţi într-o pojghiţă păstoasă de vin roşu. Avea tot timpul un zâmbet copilăresc, sincer. Îmi spunea bună dimineaţa. Eu nu spuneam nimic. El uita şi-mi spunea iar bună dimineaţa. După care uneori scotea din buzunar o batistă şifonată şi îşi sufla nasul. Apoi ieşea în curtea interioară. Eu măsuram sau însemnam vreo piesă şi se întâmpla să aud arcul urinei sale căzând pe pământul acoperit cu bucăţele din scoarţă de brad. După un timp şi după paşii pe care îi auzeam apropiindu-se, intra iar şi uneori îşi spăla faţa sub apa rece de la robinetul deschis. Apa se amesteca cu rumeguşul de pe jos. Cu sprâncenele ciufulite, zâmbea şi, în sfârşit, se apropia de bancul pe care îl aşteptau uneltele, îngrămădite la întâmplare.

Aşa treceau dimineţile, cu unchiul meu spunând poveşti pe care, uneori, le repeta şi pe care, alteori, nu le termina; dimineţile treceau sub poveştile pe care le spunea unchiul meu şi pe care eu, uneori, nu le ascultam. În timp ce lucram, ciocane bocănind, ferăstraie trecând prin şipci, pile pilind, glaspapir netezind scânduri, încetam să-l mai ascult pe unchiul meu, ca să-mi aţintesc auzul

asupra sunetelor oraşului care pătrundeau pe ferestre şi pe uşa dinspre curtea interioară, de parcă ar fi venit de foarte departe: strigătele vânzătorilor ambulanţi, voci rătăcite, clinchete de bicicletă.

De la tatăl meu primisem atelierul. În unele zile, când veneam de la piaţă, de mână cu mama, o rugam:

— Hai să mergem la atelierul meu.

Dacă se întâmpla să mă audă cineva şi să înţeleagă, râdea pentru că eu eram atât de mic şi deja vorbeam aşa. Mama nu râdea, căci de la ea învăţasem să folosesc cuvintele acelea.

Tata a murit departe de mama, sleit de puteri, în aceeaşi zi în care m-am născut eu.

În toată copilăria mea, în unele seri, mama încălzea un ibric cu apă şi mă ruga să mă duc până în curte să aduc o frunză de lămâi. Lămâiul nostru avea frunze mari şi groase, greu de desprins din ram, pe care le smulgeam cu zgomot de pe ramurile mai joase. Mama spăla frunza şi o scufunda în apa care fierbea, ca să facă ceai pentru noi. În momentul acela aducea în mijlocul mesei un pachet de hârtie maronie, care se deschidea încet sub privirea mea. Erau două prăjituri pe care le cumpărase de la brutărie şi, cu vârful cuţitului, le tăia în două. Eu mă urcam cu picioarele pe un taburet şi scoteam două căni din dulap. Ne aşezam la masă, mamă şi fiu, mâncând jumătăţi de prăjitură şi bând ceai. Apoi, mama povestea istorioare care se terminau întotdeauna cu râsul tatălui meu. Mama aproape că râdea în timp ce descria râsul tatălui meu. După aceea, mama spunea că tata era un om de toată isprava.

Şi atunci se făcea o pauză. Tăcere. Iar mama îmi povestea cum, în mod absolut sigur, tata ar fi fost foarte mândru să ştie că eu aveam să iau atelierul

în grijă. Acela era momentul în care vorbea despre atelierul meu:

— Atelierul tău – spunea ea, serioasă, privindu-mă în ochi. Vocea mamei era fragilă şi sigură, era delicată, era fermă.

Atelierul a stat închis până în ziua în care unchiul meu şi-a propus să se ocupe de el, plătind drept chirie o mică sumă, cu care mama se descurca. Erau luni în care unchiul meu, pentru că pierduse şirul zilelor sau din cauza băuturii, întârzia cu plata. Mama se aştepta la asta şi, pentru astfel de situaţii, punea deoparte ceva bani pe fundul cutiei cu ustensile de cusut. Puţine au fost dăţile în care, după ce trecuseră toate termenele, hotărâtă, a trebuit să străbată cele două străzi care despărţeau casa noastră de atelier ca să ceară chiria. Când o vedea intrând, unchiul meu se ruşina, punea capul în pământ, îi cerea scuze de mai multe ori cu toată sinceritatea şi lăcrima aproape întotdeauna.

Am început să lucrez cu unchiul meu la câteva zile după ce am împlinit doisprezece ani. În acea perioadă de ucenicie, încercam să înţeleg ceea ce mă punea să fac, printre torentele de istorioare de neînţeles pe care le povestea. Ce trebuia să mă înveţe unchiul meu era puţinul pe care reuşise să îl prindă de la tata, privindu-l cum lucra, plus ceea ce învăţase din propriile lui greşeli şi încercări. La paisprezece ani, deja lucram cu mai multă dibăcie decât el şi îl învăţam lucruri pe care el nu le ştiuse niciodată sau pe care le uitase.

Aveam paisprezece ani când s-a îmbolnăvit mama. Într-o săptămână, i se cunoşteau toate oasele şi toate venele din corp. I se gălbejise pielea. Privirea ei devenise fixă. Am implorat-o să nu moară. Am rugat-o ca pe Dumnezeu. În câteva săptămâni, însă, a murit.

De parcă n-ar fi aşteptat decât să mă vadă pe mine mare...

În săptămânile următoare, unchiul meu a rămas tăcut. Într-o dimineaţă, a început să povestească o istorioară pe care părea să n-o mai termine vreodată, iar timpul trecea şi trecea.

Însufleţit de istorioarele pe care şi le spunea singur, unchiul meu auzea rareori oamenii când veneau, călcând greu pe pământul de la intrare, ca să comande lucrări sau să afle dacă erau gata lucrările deja comandate. De aceea, era foarte surprins când îi vedea apărând în uşa tâmplăriei. Înflăcărat peste măsură, umbla în jurul lor, vorbind tare şi zâmbind. Oamenii aceia, în ciuda faptului că îl cunoşteau, nu îl luau în seamă pe el, ci cu mine vorbeau. S-a întâmplat exact la fel şi în dimineaţa în care a venit italianul.

Mustaţa subţire îi dansa peste buze în ritmul vorbelor pe care le spunea. În timp ce vorbea, mustaţa, subţire, pomădată, lua cele mai diverse forme: o tildă, o linie, un unghi drept, un arc. În acelaşi timp, îşi folosea mâinile curate, netede, albe şi degetele suple, bine îngrijite, unghiile alungite, pentru a gesticula şi a sculpta în aerul din faţa lui tot felul de forme: un cal nobil cu hamuri de argint, saloane cu gravuri pe tavan, un pian. În anumite momente se oprea brusc, ca să afle dacă pricepeam, şi îşi îndrepta cu vârful degetelor butonii de la manşete sau pigulea reverele strălucitoare ale fracului. Hotăra atunci că nu pricepuserăm, apoi continua.

Dar pricepeam tot. Cred că tot. De când începuse italianul să vorbească, vocea unchiului îşi pierduse din intensitate, tot mai slabă, mai slabă, de parcă ar fi coborât scări, până când a tăcut complet şi, cu ochiul stâng holbat, s-a mărginit doar la a asculta cu un sincer şi viu interes. Când

italianul a obosit sau deja nu mai știa cum să ne explice, eu și unchiul meu ne-am uitat unul la altul în semn că pricepuserăm. Italianul cânta la pian și din voce pe la baluri. Avea un pian stricat și cineva îi spusese că noi, acolo, îl puteam repara.

Cu italianul între noi, am străbătut atelierul și am trecut de ușa de la intrare, ne-am dus până în stradă, iar acolo, într-o căruță trasă de doi catâri obosiți, se afla un pian cu coadă, legat cu funii de jur împrejur, reflectând norii în neagra lui strălucire. Înainte să apuc eu să spun ceva, unchiul meu s-a uitat la italian, i-a întins serios mâna și a spus:

— Stați liniștit, că vă reparăm noi pianul până să cântați la bal.

Italianul a ignorat mâna unchiului meu, a zâmbit și, întorcându-se către mine, a spus că balul avea să fie sâmbătă seara. Aveam trei zile la dispoziție. M-am întors către unchiul meu ca să discutăm despre hotărârea aceea, dar m-am oprit la mijlocul primului cuvânt pentru că el îmi întorsese deja spatele și, ocolind bălțile de ulei de la mecanicul de motorete aflat puțin mai sus, pe aceeași stradă, o luase grăbit în direcția cârciumii. Amuțit, l-am privit pe italian, am ridicat din umeri într-un moment de neînțelegere reciprocă, după care, cu aceeași grabă, unchiul meu a ieșit din cârciumă, în fruntea unui grup de oameni zdrențăroși, șontorogi, bătrâni, strâmbi și betegi.

La ordinele unchiului meu, oamenii au început să dezlege pianul. Unchiul meu a fost cel care a deschis complet poarta atelierului și care, cu o săritură, s-a urcat în căruță și a început să împingă încet pianul, care aluneca pe roțile lui mici către brațele bărbaților.

— Țineți bine... Și a coborât ca să-i ajute.

Unchiul meu a numărat până la trei și, cu un sunet venit din adâncul pieptului, a spus: hopa.

În momentul acela, au ridicat puţin pianul şi au făcut câţiva paşi târând după ei zgomotul prafului de pe jos. Cărau pianul de parcă ar fi cărat lumea întreagă. Trupurile oamenilor, agăţate strâns de pian, şi picioarele lor, îndoite sub greutate, erau un animal negru, ca un păianjen. Vocile lor, înăbuşite sub greutate, nu-i da drumul acuma, împinge-te mai la stânga, înconjurau pianul. Au trecut de poarta de la intrare şi s-au îndreptat către atelierul de tâmplărie. Erau oameni care intrau cu spatele şi erau alţii care, mergând cu faţa, îşi lungeau gâturile ca să îi dirijeze pe ceilalţi.

Imediat cum au dispărut pe uşa atelierului, italianul mi-a dat o carte de vizită: pensiunea *Floarea din Benfica*. Încă mai ţineam cartea de vizită în faţa ochilor când italianul mi-a întins mâna. I-am întins-o şi eu pe a mea, iar el, rapid, mi-a prins încheietura şi mi-a scuturat braţul. A zâmbit larg, şi-a curăţat lacul pantofilor frecându-i de partea din spate a pantalonilor, s-a urcat în căruţă şi, cu un cuvânt în italiană, a pornit-o de-a lungul străzii.

Când au plecat oamenii, de parcă ar fi văzut întreaga lume între pereţii tâmplăriei, fiecare îşi ascundea efortul în spatele unui surâs, îşi loveau palmele, de parcă le-ar fi curăţat de praf, îşi frecau mâinile pe cracii pantalonilor plini de pete, de parcă aşa le-ar fi curăţat. Unchiul meu venea împreună cu ei, desfăşurând ghemul făcut din vocile lor. A ieşit cu ei pe poartă, ocolindu-mă cu toţii de parcă aş fi fost invizibil, apoi au făcut câţiva paşi pe drumul de pământ bătătorit şi au intrat în cârciumă. Unchiul meu şi-a pus coatele pe tejgheaua de marmură şi a făcut cinste fiecărui bărbat cu câte un pahar de vin.

Era încă dimineaţă. Eu eram singur pe stradă, ţintuit în faţa porţii deschise a atelierului. Aveam braţele întinse de-a lungul corpului şi o carte de

vizită uitată într-una din mâini. Rafale de vânt aduceau dangătele unor clopote, bătând ore îndepărtate. Aveam douăzeci şi doi de ani, aveam braţele întinse pe lângă corp, nu reparasem niciodată un pian şi nu mă închipuiam în stare să o fac.

În faţa uşii de la sufragerie, soţia mea, fără să se oprească, de fapt însă ca şi cum s-ar fi oprit, căci într-o clipă unică i s-a arătat o imagine, pe de-a-ntregul şi clară: Íris, mică, aşezată, cu gura deschisă într-un ţipăt constant; înconjurată de cioburi de sticlă, vaze răsturnate, bibelouri de ceramică fără cap; lângă colţarul căzut peste covor, ca un cadavru bătrân căzut pe burtă; Íris, cu mâna ridicată, deschisă, cu palma mâinii acoperită de sânge care i se scurgea printre degete. După trei paşi de cioburi pocnind înăbuşit sub papucii de casă, soţia mea o apucă pe sub braţe şi o ridică în aer. Ţipetele nepoatei noastre sfâşie peisajele reproduse în tablourile de pe pereţi, crestează pielea de pe chipul soţiei mele şi îi taie respiraţia.

— Gata, gata, spune ea, în timp ce dă drumul la robinetul de la chiuvetă peste mâna lui Íris, dar ţipetele fetiţei sunt reflectate de oglinda pătată de rugină şi de faianţa din baie.

Începe să sune telefonul. Pe masa din lemn de brad: sertarul cu hârtii mâzgălite şi cu pixuri care nu scriu; peste milieul croşetat: naşa soţiei mele alegând gheme de aţă de la mercerie; în rama cromată: fotografia pe care am făcut-o cu toţii în Rossio; telefonul ţipă. Cu forţa fierului, răspândeşte o urgenţă constantă, care se întrerupe timp de o respiraţie rapidă, ca să revină imediat după aceea, cu aceeaşi panică şi autoritate.

Telefonul sună în continuare. Íris plânge şi ţipă. Lacrimile îi desenează dungi de apă caldă peste

obrajii roşii. Soţia mea îi ţine mâna sub robinetul deschis. Sângele se diluează pe gresia crăpată a chiuvetei şi dispare. În palma lui Íris, un ciob îngropat într-o rană. Cu un singur gest, cu vârful degetelor, soţia mea îl scoate şi simte interiorul cărnii.

— Gata, a trecut – spune ea, punându-i iarăşi mâna sub apa rece. Ţipetele lui Íris fac ca lumina albă a becului atârnat de un fir să fie stridentă, cutremură sticluţele cu loţiuni înşirate pe un raft, intră în cadă şi zgârie suprafaţa smalţului cu schelălăieli.

Telefonul sună în continuare. Fiecare sunet e o mână care apucă şi strânge trupul soţiei mele, care apucă şi îi strânge capul, care apucă şi îi strânge inima. În braţele ei, vocea lui Íris începe să găsească alinare şi, încet-încet, puţină pace. Soţia mea închide robinetul, înfăşoară mâna lui Íris într-un prosopel alb şi, cu ea în braţe, iese din baie alergând şi o ia pe hol.

Telefonul sună în continuare. Paşii soţiei mele sunt rapizi pe mochetă, căci nimeni nu sună de obicei în timpul zilei. În sinea ei, se teme să nu fie vreo veste rea, se teme să nu fie vreo veste care să o doboare la pământ, să o nimicească, să o condamne din nou: moartea. Strânge fetiţa la piept şi înaintează nerăbdătoare pe mochetă, cât poate de repede. Iar telefonul se opreşte din sunat. Paşii soţiei mele îşi pierd sensul, se domolesc şi se opresc.

În bucătărie, muzica pianului continuă să izvorască din radio şi e împinsă de vântul care intră prin fereastra deschisă.

Nu voiam să-i spun nimic unchiului meu, căci voiam să văd unde-l va duce entuziasmul acela al său. Dădea târcoale pianului, cu vorbe şi paşi care-şi

schimbau brusc direcția. De la distanță, cu brațele încrucișate pe piept, eu îl priveam și nu mă lăsam pătruns de nimic din ce-mi spunea. Pe rumegușul care acoperea podeaua se vedea un desen cu o formă neregulată, poteca pe care o lăsa în urmă unchiul meu. Dintr-odată, a rupt lanțul acela de pași desenați și s-a dus după un taburet, cu vopseaua scorojită și cuiele strâmbe, pe care l-a pus în fața pianului. S-a așezat, a deschis capacul care acoperea clapele și și-a plimbat privirea peste ele. Aproape emoționat, a spus:

— Tatăl tău ar fi tare fericit, dac-ar mai fi aici...

În momentul acela, totul a căpătat un sens în mine. Tatăl meu. Ca un deget pe o clapă care trezește un mecanism adormit, am înțeles.

La intrarea în atelier, la dreapta, era o ușă închisă, astupată de timp, de scaune șchioape de un picior, de tăblii de mese și alte resturi care se acumulau treptat într-o grămadă dezordonată. În după-amiaza aceea care tocmai începea, eu și unchiul meu am dat totul la o parte și, cum nu știam nimic de cheie, am spart încuietoarea cu două lovituri de picior.

Cimitirul de piane. Mama evita să pomenească încăperea aceea închisă a atelierului. Dacă o făcea, spunea mereu că nu era acolo nimic care să mă poată interesa. Când explicația aceea a început să nu-mi mai fie de ajuns, a recurs la sperieturi. A spus:

— Sunt lucruri de speriat acolo, înăuntru.

La vârsta de zece ani, explicația aceea îmi era de ajuns. După aceea, au trecut mai multe veri și ierni, iar eu am renunțat să mai pun întrebări. Era o ușă încuiată la intrarea în atelier, acoperită treptat cu scânduri, cu bucăți de mobilă, iar eu nu mă gândeam la asta. Mă gândeam la alte lucruri.

La începutul acelei după-amiezi, am rămas nemişcaţi timp de o clipă în faţa acelei uşi deschise brusc. Înăuntru, bezna absolută acoperea toate formele. Era de parcă am fi deschis o uşă în noapte. În faţa noastră, în bezna din cimitirul de piane, puteau să fie câmpuri acoperite de noapte sau un râu acoperit de noapte sau un oraş întreg, adormit sau mort, acoperit de noapte.

Unchiul meu a intrat primul. L-am pierdut din ochi printre umbrele umbrelor: o siluetă printre siluete. El cunoştea drumul şi n-a fost nevoie decât de câţiva paşi, câteva sunete misterioase înlăuntrul întunericului, până când să înceapă să cureţe de praf, cu mâneca puloverului, geamul ferestruicii. Printre gesturile lui, au intrat raze de soare.

Încet, lumina a umplut tot cimitirul de piane. Aluneca pe suprafeţele pline de praf. Nu se vedea decât puţin din murdăria pereţilor, iar greutatea tavanului jos era mai reală pentru că se găseau acolo, aproape atingându-l, piane de toate felurile, înălţându-se solide, stivuite. Lipite de perete, erau pianine aşezate una peste cealaltă: în ordinea în care le cumpănise tatăl meu sau tatăl lui, înainte de el. Pe mijloc, erau ziduri de piane suprapuse. Lumina trecea prin spaţiile goale dintre ele şi, chiar de la uşă, puteam zări labirintul de coridoare pe care le camuflau. Iar peste un pian cu coadă era alt pian cu coadă, mai mic şi fără picioare; peste acesta se afla o pianină, culcată; peste aceasta era o grămadă de clape. Alături, despărţite printr-o deschizătură prin care trecea lumina, două pianine, la fel de înalte, sprijinite una de alta, susţineau o pianină mai robustă care, în vârf, susţinea o mică pianină cu consolă. Erau acolo piane îmbinate, de toate formele posibile. În spaţiile goale în care nu se îmbinau complet, lumina trecea prin pânze de păianjen abandonate, care

susţineau picături de apă, ca nişte puncte strălucitoare. Aerul rece din cimitirul de piane pătrundea în plămâni şi aducea atingerea umedă a prafului păstos de-o culoare unică: mirosul unui timp pe care toţi au vrut să-l uite, dar care încă exista. Se desprindea liniştea din culoarea aceea deschisă şi veche. Lumina trecea prin linişte. Pe jos erau capace jupuite de pian, ridicate şi sprijinite de alte piane. În unele colţuri, se găseau bare de metal, clape, pedale şi picioare de pian, legate între ele cu sârme. Din spaţiul dintre două piane, de lângă ferestruica în sfârşit luminoasă, unchiul meu mă privea cu un zâmbet. Când i-am privit direct chipul, a zâmbit şi mai larg, a sărit pe podea cu un bubuit al ghetelor şi a dispărut printre piane.

Am intrat, alegându-mi locul în care păşeam cu fiecare picior, de parcă m-aş fi temut de ceva necunoscut mie. În umbre, îmi imaginam secretele unui timp de dinainte să mă nasc eu, care avea să-mi rămână interzis pentru totdeauna, eternitatea, şi care, în aceeaşi clipă, devenea la fel de concret şi de simplu ca obiectele pe care le atingeam în fiecare zi, ca drumul de acasă până la atelier, ca amintirile pe care le aveam şi care mă călăuzeau. Singur, simţindu-mă supravegheat de toate pianele nereparate, mergeam înainte. Am ocolit o pianină, iar la capătul acestui nou coridor, l-am văzut pe unchiul meu cu braţele vârâte într-un pian cu coadă şi m-am grăbit în direcţia lui. A făcut un pas înapoi, mi-a pus o mână pe umăr şi, prezentându-mi mecanismul pianului cu cealaltă mână, mi-a spus că acela era unul din pianele la care avea să se întoarcă după piese. L-am privit neîncrezător, dar am descoperit la el o încredere atât de mare încât, în momentul acela, am încetat să mă mai îndoiesc că eram în stare să reparăm pianul.

În după-amiaza aceea şi a doua zi, şi a treia zi, şi sâmbătă dimineaţa, am învăţat cea mai importantă parte din cât aveam să învăţ, toată viaţa mea, despre piane. Grav, unchiul meu mă privea direct cu ochiul stâng când voia să-mi explice lucrurile pe care eu nu trebuia să le uit niciodată. Eu încuviinţam din cap şi ascultam cu atenţie fiecare cuvânt de-al lui în parte. Rămâneau încrustate în mine, de parcă înlăuntrul meu ar fi existat un loc făcut din piatră, care aştepta să primească forma semnificaţiei acelor cuvinte. La fel, ascultam cu atenţie toate istorioarele pe care mi le povestea unchiul meu. Când se pierdea în detalii şi începea să uite să mai spună sfârşitul vreuneia din ele, eu îl întrebam ce se întâmplase după momentul în care pierduse firul. Iar el nu se mira de interesul meu subit pentru istorioare, povestea mai departe.

Din povestirile spuse de unchiul meu în zilele acelea, am înţeles un pic mai mult din propria mea poveste. Tatăl meu, ca şi tatăl lui înainte de el, timp de ani de zile făcuse uşi şi ferestre, pentru că nu reuşea să supravieţuiască numai din reparaţii de piane. În cea mai mare parte a timpului, tatăl meu făcea uşi şi ferestre, făcea taburete ca să se aşeze oamenii pe ele, făcea mese, dorindu-şi ca oamenii să aibă farfurii de supă ca să le aşeze pe masă; dar în visurile sale asculta piane, aşa cum ar fi ascultat imposibile iubiri. Când termina de reparat un pian, singur, fără să cunoască nici o notă, tatăl meu închidea tot atelierul ca să cânte, în mijlocul tâmplăriei, melodii pe care le cunoştea şi melodii pe care le inventa. I-ar fi plăcut poate să fie pianist, dar nu şi-ar fi permis visuri atât de înalte, nici măcar pe vremea când încă nu renunţase la toate visurile lui. Unchiul meu şi-a aţintit ochiul stâng asupra mea ca să fie sigur că eu nu aveam să uit niciodată şi a spus:

—Tatăl tău – când vorbea de piane sau când se gândea la ele, creşteau în el vârtejuri de muzică.

În timpul acelor zile, unchiul meu m-a trimis de multe ori în cimitirul de piane. Înainte, îmi arăta piesa de care avea nevoie, o surdină, un resort pentru pedală, un buton de reglare, şi, imediat după aceea, îşi ascundea iarăşi faţa înlăuntrul pianului. Primele dăţi, vocea mamei mele, repetată de memorie, îmi spunea iarăşi vorbele de când eram copil şi îi vorbeam de uşa aceea închisă din atelierul meu. După aceea, treptat, am început să mă las convins de cuvintele unchiului meu:

— Tatăl tău ar fi tare fericit dac-ar mai fi aici.

Şi am început să cred că, oricare ar fi fost intenţia mamei mele, să mă protejeze, să protejeze amintirea tatălui meu, eu o respectam, căci ofeream o viaţă nouă visurilor tatălui meu, la fel cum ofeream o viaţă nouă pieselor moarte din acele piane.

Câteodată, întârziam acolo mai mult decât ar fi fost necesar, căci stăteam ca să înţeleg liniştea sau să privesc pianele din jur, închipuindu-mi poveştile pe care le păstra fiecare din ele: scene din scânduri, baluri, maeştrii dând lecţii, domnişoare cu manşete de dantelă exersând. Când mă întorceam în atelier, unchiul meu nu observa niciodată întârzierea şi îmi zâmbea când îi întindeam piesa potrivită, pe care mi-o ceruse.

La începutul după-amiezii de sâmbătă, ne-am privit cu o satisfacţie timidă când ne-am dat seama că pianul era gata. Pe la mijlocul dimineţii, unchiul meu a ieşit ca să îl aducă pe acordor. A venit cu el de braţ. Acordorul era orb. Îndrepta capul în sus ori spre locuri în care nu se întâmpla nimic. Capul i se învârtea, slobod, pe gât. Era mai bătrân decât unchiul meu. Avea mâinile netede. Vorbea puţin.

Am petrecut ore în şir potrivind note pe fiecare clapă. Acordorul strângea coardele cu o cheie de argint pe care o ţinea, strâns şi grijuliu, între degete. Iar sunetele pure: concentrate în liniştea aceea, desenate, stăruind scurt în aer, producând ecou în memorie şi lăsând în urmă o altă linişte: o cu totul altă linişte.

Când, în sfârşit, s-a auzit un cuvânt, era unchiul meu, care îmi cerea să mă duc să-l anunţ pe italian. I-am zâmbit, am dat afirmativ din cap şi n-am mai fost în stare să spun nimic, pentru că în mine creştea un infinit vârtej de muzică infinită.

Simţeam că soţia mea e trează. Aş fi putut să-mi amintesc că mai lipseau doar câteva zile până la data pe care mi-o spusese medicul, însă îmi aminteam doar de nopţile în care nu putea să adoarmă din cauza căldurii. Era începutul lui septembrie. Neliniştită, se întorcea când pe-o parte, când pe alta în pat. De câte ori se întorcea, lumea rămânea oprită în gesturile ei pentru că totul era foarte lent, pentru că era greu şi, uneori, părea să fie imposibil. Corpul ei era prea mare. Braţele ei încercau să se prindă de cearşafuri. Nu-şi găsea poziţia. Patul scârţâia din încheieturi. Eu eram treaz, adormit, treaz, adormit. Când adormeam, eram în continuare pe jumătate treaz. Când mă trezeam, eram în continuare pe jumătate adormit. În gândurile vagi pe care le aveam, credeam că din cauza căldurii nu putea ea să doarmă cum trebuie.

Buimăcit, am deschis ochii când mi-am simţit picioarele calde şi ude, când ea m-a scuturat de umeri, ţipând şi şoptind:

— Trezeşte-te! Mi s-a rupt apa!

Abia de-am reuşit să-mi vâr picioarele în pantaloni. Încercam să nimeresc cu un picior şi săream pe loc cu celălalt.

Ea s-a închis în baie. Când am bătut la uşă, m-a rugat să mă duc să o anunţ pe Marta. Am intrat pe întuneric în camera fetelor noastre. Marta s-a trezit speriată. Am aşteptat în linişte, până nu s-a mai auzit decât respiraţia Mariei, care dormea. În momentul acela, am spus:

— Mama ta e aproape gata să nască. Plecăm acum la maternitate. Ai grijă de fraţii tăi când se scoală.

În semiîntuneric, ochii Martei mă ascultau foarte serioşi.

Am ieşit din camera fetelor noastre. Marta a rămas aşezată pe pat. Ochii ei străluceau îngrijoraţi. Am deschis uşa camerei lui Simão. Era încă foarte mic şi dormea. Am închis încet uşa. Am căutat-o pe soţia mea. Am străbătut holul. Camioneta avea mai puţin de un an şi, îl ultimele luni de sarcină ale soţiei mele, o parcam la uşa casei. Am ajutat-o pe soţia mea să urce în camionetă. Am alergat spre portiera din dreptul şoferului. Am demarat în viteza a doua.

Mi-am curăţat urdorile, cu degetul arătător, la primele opriri pe care le-am făcut în spatele altor maşini oprite. Nu prea eram atent în dimineaţa aceea care se năştea. Din când în când, soţia mea se văita cu glas mai tare. Atunci acceleram, zdruncinam maşina pe şinele tramvaielor, depăşeam maşini care claxonau, treceam pe culoarea roşie a semaforului. După aceea, aveam maşini în faţă şi nu puteam să depăşesc. Mă întorceam către soţia mea şi o întrebam dacă se simţea bine. Mă uitam la ceas, timpul trecea foarte repede. O întrebam iar dacă se simţea bine. Acceleram cu un răget de

motor, fără să mă mişc din loc, mă uitam la ceas, timpul trecea foarte repede. O întrebam iar dacă se simţea bine şi, când reuşeam să mă pun în mişcare, acceleram iar: hurducături pe liniile de tramvai, depăşiri, trecerea pe culoarea roşie a semafoarelor.

Ea, în suferinţa ei, îmi spunea:

— Mergi mai cu grijă.

Eu mă enervam:

— Cum să merg cu grijă?

Ea îmi spunea:

— Linişteşte-te.

Şi am ajuns la maternitate, m-am repezit la ea şi am intrat la braţ amândoi, eu trăgând-o, ea greoaie de durere, eu trăgând-o. M-am adresat unei asistente şi, înainte să apuc să spun eu ceva, asistenta mi-a spus:

— Liniştiţi-vă.

Şi a dus-o. Soţia mea s-a întors ca să mă vadă singur, cu braţele şi cu ochii abandonaţi. Şi am aşteptat. Mă uitam la ceas. Dimineaţa. Dimineaţa mare cât o vară. Toată dimineaţa. Mă uitam la ceas. Timpul trecea foarte încet. Asistenta trecea pe lângă mine, eu mă luam după ea şi, înainte să apuc să spun ceva, ea îmi spunea:

— Liniştiţi-vă. Mergeţi să mâncaţi ceva.

Iar eu renunţam.

Abia după ora prânzului a intrat iarăşi asistenta în sala de aşteptare şi mi-a spus:

— Nu vreţi să vă vedeţi băiatul?

Picioarele mele au alunecat pe pardoseala de mozaic, corpul meu a străbătut coridoarele cu pereţi gri şi cu becurile aproape arse, intermitente, stingându-se. Ochii mei nu vedeau nimic. Şi am intrat în salon. Dintr-o singură privire: soţia mea culcată pe pat, cu Francisco al nostru în braţe.

Zâmbind, ea şi viaţa. Am mers mut şi lent până la pat. N-am ştiut să spun nimic. Mai târziu, aveam să spun că atunci şi acolo înţelesesem toate lucrurile de care avea să fie în stare Francisco. Mai târziu, aveam să spun atâtea lucruri. În momentul acela, n-am ştiut să spun nimic. Cu vârfurile degetelor, am atins faţa bebeluşului. Am atins fruntea soţiei mele cu buzele. Timpul nu exista.

Fără nici o clipă de pierdut cu întrebări fără răspuns, soţia mea intră iarăşi în baie cu Íris în braţe, iar când deschide uşa dulăpiorului de medicamente, nu vrea să se gândească la cine ar fi putut să o sune.

Íris i se pare deja mai grea. Soţia mea se aşază pe marginea bideului şi o pune jos. În faţa ei, Íris rămâne în picioare, cu mâna deschisă şi întinsă către ea. Sunt o bunică şi o nepoată. Pe genunchi, soţia mea ţine în echilibru vată, tinctură de iod, leucoplast şi un sul de pansament. Are vocea delicată pentru că vrea ca Íris să nu mai plângă. Încearcă să zâmbească şi încearcă să-i distragă atenţia:

— Acuma, veneai la spital ca să te faci bine. Ia spuneţi, doamnă, aţi avut un accident?

Cu buzele strânse şi cu ochii foarte mari, Íris murmură suspine îndurerate, pe jumătate prefăcute, şi îi întinde şi mai mult mâna.

— Oh, imediat vă facem bine! – şi toarnă tinctură de iod pe un ghemotoc de vată pe care îl apropie de rană.

Íris e cât p-aci să înceapă iar să plângă, dar soţia mea reuşeşte să o potolească. Îi spune:

— Gata, gata – şi îi înfăşoară mâna mică într-un tifon pe care îl prinde cu leucoplast.

După aceea, găseşte un moment în care să-şi treacă degetele prin părul ei: tandreţe; şi, încet, îşi apropie buzele de fruntea ei. Îi zâmbeşte.

— Gata, a trecut.

Íris stă în vârfurile picioarelor, cu bărbia ridicată peste marginea chiuvetei, în timp ce soţia mea îi spală faţa încă răvăşită de plâns. Îi simte chipul. Îi simte chipul prin prosopul flauşat şi, abia după aceea, aşezându-i o mână pe umăr, o întreabă cum căzuse colţarul.

— Era păpuşa – spune Íris.

Soţia mea înţelege că nepoata noastră voise să urce pe dulap ca să ia păpuşa îmbrăcată în costum tradiţional de Nazaré, cu care Maria împodobise unul din rafturile dulapului. E o păpuşă de plastic pe care a cumpărat-o Maria într-o excursie. Are cele şapte fuste ale nevestelor de pescari din Nazaré şi o pălărie neagră peste o broboadă înflorată. Are gene vopsite peste ochii vopsiţi. Stă desculţă pe un postament rotund pe care scrie: amintire de la Nazaré. Deşi bunica o certase de atâtea ori, Íris are o slăbiciune ieşită din comun pentru păpuşa aceea. Pe când soţia mea se pregăteşte să o dojenească, sună cineva la uşă.

Încă o dată, inima ei. E prea târziu să sune poştaşul la uşă, e devreme pentru ora de prânz a fiicei noastre şi de obicei alte vizite nu sunt în timpul zilei. Soţia mea o lasă pe Íris în baie, să o aştepte.

— Să nu pui mâna pe nimic – îi spune ea, repezită.

Şi merge pe mocheta de pe hol. Ca şi cum o idee ar fi mers şi ea pe hol, ar fi venit în direcţia ei şi s-ar fi întâlnit amândouă acolo, îi trece prin cap că cine sună la uşă poate fi aceeaşi persoană care sunase la telefon cu câteva minute în urmă. Poate fi cineva care trebuie să-i dea o veste îngrozitoare

despre ceva ce s-a întâmplat, o veste care o va răpune: moartea; care o va nimici: moartea; care o va condamna iarăşi. Încearcă să alunge gândul acela negru. Apasă pe butonul care deschide uşa de jos şi, în momentul acela, aude ecoul electric al uşii care se deschide la intrarea clădirii. Aşteaptă. Încearcă să distingă paşii care ar trebui acum să intre în clădire sau care ar trebui acum să urce scările de marmură, dar, în loc de asta, aude trei bătăi la uşa apartamentului, la mică distanţă de ea, trei bătăi ferme în lemn. Cu toată sperietura, alarmată, întreabă:

— Cine e?

Dar nu răspunde nimeni.

Întreabă iar:

— Cine e?

Dar nu răspunde nimeni.

Pensiunea Floarea din Benfica nu era foarte departe. Atât de mult îmi doream să ajung acolo, încât în ziua aceea drumul mi s-a părut foarte lung... Străzile din Benfica, pe care le cunoşteam dintotdeauna, erau noi pentru mine, căci că nu reuşeam să le văd. În timp ce mergeam, nu observam câinii vagabonzi, râioşi, care se lipeau de ziduri, speriaţi, cu pleoapele grele peste ochi; nici casele în ruină, cu geamurile sparte de pietre aruncate şi cu pereţii pe care timpul îi vopsise în gri; nici copiii, murdari, raşi în cap din cauza păduchilor, care trăgeau femeile de mânecă şi-şi întindeau spre ele palma. Era sâmbătă, iar începutul după-amiezii aducea pe străzi puţină mişcare. Treceau mai multe maşini decât de obicei: claxonau şi speriau bătrânele, care tresăreau sub şaluri şi înjurau. Grupuri de copii desculţi alergau după cercuri de fier: sunetul băţului alunecând în interiorul

cercului. Fete duceau coşuri de cumpărături pe braţele îndoite şi îşi întorceau chipul îmbujorat când treceau pe lângă uşile cafenelelor. Străin de toate astea, eu îmi vedeam de drum şi dădeam atenţie imaginilor care existau doar înlăuntrul meu sau care, dacă din întâmplare aş fi închis ochii, ar fi fost lumea întreagă: chipul unchiului meu de dimineaţă, chipul meu când ajungeam seara acasă şi chipul italianului când aveam să-i spun că pianul era gata. În ultimele două dimineţi, de când fusese adus pianul la atelier, când ajungeam în capătul străzii, îl zăream imediat pe unchiul meu sprijinit de poartă, aşteptându-mă. Arăta vioi şi, chiar de la distanţă, începeam să-i disting surâsul copilăresc. Când mă apropiam cu cheia, mă bătea prietenește pe spate, iar imediat cum deschideam poarta, mi-o lua înainte şi se ducea direct la pian. La sfârşitul zilei, nu s-a întâmplat să rămână la cârciumă nici măcar o dată. Înainte să urc pragul înalt al casei mele, îl vedeam coborând strada, ferecat în gândurile lui, depărtându-se în direcţia locuinţei sale, o singură cameră, de pe vremea aceea. Se lăsa seara când eu, în casa în care luam singur cina, umpleam ligheanul, iar după ce îmi aruncam pe faţă doi pumni plini de apă, mă opream ca să mă privesc în oglinjoara lavaboului. În adâncul ochilor mei, zăream un sentiment pe care abia atunci începusem să-l cunosc şi care mă făcea să inventez tot felul de vise. În sâmbăta aceea, în timp ce mergeam, eram convins că deja cunoşteam entuziasmul pe care aveam să-l regăsesc pe chipul italianului când îi voi spune că pianul e gata. Imediat cum am văzut pensiunea în capătul străzii, am întins pasul. Distanţa dintre aceşti ultimi paşi a fost mai mare.

Am bătut la uşă, dar nu mi-a răspuns nimeni. Am bătut iar şi a apărut o doamnă dezinteresată,

cu ochelari, care, în tăcere, fără să dea drumul uşii, m-a privit din cap până în picioare de parcă m-ar fi întrebat ce căutam eu acolo. Privirea ei mi-a făcut zâmbetul să dispară. Am întrebat de italian şi mi-a răspuns imediat că domnul italian nu voia să fie deranjat. I-am spus că venisem cu veşti despre pianul pe care mi-l lăsase la reparat; a continuat să mă privească fix, în tăcere; am insistat, şi abia atunci m-a lăsat să intru. Cu o mişcare din bărbie, mi-a arătat un hol care se termina în dreptul uşii unui salon cu fotolii şi milieuri. M-a urmat şi a aşteptat să mă aşez.

Când a ieşit, paşii ei înfipţi în lemnul ceruit, a rămas absenţa ei, controlându-mi fiecare mişcare. Aveam mâinile aşezate pe genunchi, simţeam rumeguşul fin care acoperea stofa pantalonilor şi, de parcă m-ar fi pândit ghivecele cu ferigi, de parcă m-ar fi pândit perdelele, am aşteptat în linişte deplină, încercând să nu respir.

Chipul ei, aceeaşi lipsă de interes, a intrat şi a ieşit în decurs de o clipă. A spus:

— Domnul italian va coborî într-un minut.

Trecerea timpului m-a făcut să înţeleg că entuziasmul meu, comparat cu realitatea, era ridicol. Realitatea era sala aceea orânduită şi veche. Entuziasmul meu era o iluzie pe care mi-o construisem singur, din nimic. Aşezat, mă uitam la umbrele care creşteau din picioarele fotoliilor.

Apoi, însă, viaţa mea s-a schimbat pentru totdeauna.

Anticipată de pocniturile scurte pe care le făceau scândurile podelei sub paşii ei uşori, a intrat ea în încăpere şi s-a mirat la vederea mea. M-aş fi simţit doar ruşinat dacă n-ar fi fost gingăşia albă a chipului ei. Avea părul legat cu o fundă, era o fetiţă şi, pe chipul ei, era un miracol anume, puritate, pe

care nu ştiam să îl descriu. Ochii mari: cerul. Dacă aş fi fost suficient de aproape, cred că aş fi putut să văd cum pluteau păsări înlăuntrul ochilor ei, ar fi fost o lună de primăvară înlăuntrul ochilor ei: infinit. Ea era o fetiţă gingaşă, iar privirea mea se aşternea cu grijă pe pielea gâtului ei, pe umeri, pe sub rochia cu flori pe care o purta. Ea era o fetiţă gingaşă şi desculţă: partea de jos a gambelor, gleznele fine, picioarele goale de parcă n-ar fi atins pământul. Sub privirea ei, am simţit o forţă invizibilă care îmi purta mâna în direcţia părului ei, care îl făcea să alunece invizibil printre degetele mele, dar am rămas aşezat şi neclintit, cu ochii ridicaţi, imaginându-mi toate acestea. Abia când a trecut momentul acela şi a intrat italianul, parfumat, pieptănat, am înţeles că eu eram un tâmplar cu corpul acoperit de rumeguş, neras şi cu mâinile grosolane. Italianul i-a zâmbit de parcă ar fi salvat-o. I-a pus mâna pe talie şi i-a spus câteva cuvinte în italiană, care au făcut-o şi pe ea să zâmbească. S-a întors atunci spre mine şi, de parcă n-ar fi observat, şi-a lăsat din nou mâna pe mijlocul ei. Şi-a lăsat mâna pe mijlocul ei. Vocea mea a fost cea care i-a spus că pianul era gata, dar nu am auzit reacţia lui, nu i-am văzut chipul, căci, deşi priveam în direcţia lui, nu puteam să văd decât mâna pe care o lăsase aşezată pe mijlocul ei. Atunci el a zis să mergem după pian şi, în acelaşi moment, şi-a luat mâna de pe mijlocul ei şi a intrat femeia care, făcând ochii mari, a trimis-o de acolo, să se ocupe de ceva lipsit de importanţă. Ea a dispărut. Apoi, un moment gol. Când am străbătut coridorul în direcţia ieşirii, am inspirat tot aerul pe care am putut să-l inspir, căci în aerul acela plutea încă parfumul trecerii ei. În tăcere, aşezat în căruţă, alături de italian, am înaintat rapid pe străzi până la atelier.

*

Soţia mea se decide să nu se teamă şi, brusc, învăluie mânerul uşii cu forţa degetelor şi deschide.

În faţa soţiei mele, la un pas distanţă, se află un ţigan îmbrăcat în negru. Pe pielea tăbăcită, printre ridurile care-şi croiesc drum pe chipul lui, preschimbându-l în ceva la fel de arabil ca pământul, se află vârsta serioasă a ochilor săi căprui, privind la ea. Barba albă, încurcată ca un nor de pânze de păianjen, îi atârnă până pe gulerul cămăşii negre, spălăcite. Înfiptă pe cap, are o pălărie tot neagră, fără formă, iar o curea veche, de piele tocită, îi prinde pe corpul slab pantalonii decoloraţi: pantalonii gri şi negri, negri cu pete gri. Pe covoraşul de la uşă, ghetele acoperite cu noroi uscat.

Soţia mea rămâne mută privindu-l. Nu există nici un cuvânt pe care să îl poată rosti. În spatele lui, imaginea plantelor din ghivece, sprijinite cu beţe de trestie, devine dintr-odată limpede. La fel, se vede limpede şi golul rece al scărilor, la mijlocul unei dimineţi de vineri. Lumina, în aşteptarea unui ecou, devine limpede.

O mişcare de braţ a ţiganului scoate la iveală bluza mică a Anei, bluză pe care soţia mea a scăpat-o din mână în timp ce întindea rufele. Apoi, vocea răguşită, în felul acela în care vorbesc ţiganii. Şi vorbele:

— V-a scăpat asta?

Între degetele lui, inele groase de aur, unghii cu dungi de pământ, arătătorul îngălbenit de ţigări, se află bluza Anei. Soţia mea, cu faţa în pământ, dar cu ochii ridicaţi, primeşte bluza şi mulţumeşte, cu voce foarte slabă. Ţiganul coboară pleoapele ca şi cum ar răspunde şi întoarce spatele, face doi paşi şi începe să coboare scara. Sprijinită de tocul uşii, soţia mea îl vede pe ţigan cum coboară concentrat

scara, cu jumătate din corp acoperit de balustrada de ciment. Când imaginea lui dispare, rămânând doar sunetul târşâit al ghetelor de la parter, soţia mea închide încet uşa.

În spatele uşii, ţine bluza Anei cu ambele mâini şi gândeşte o lume întreagă în spatele ochilor ei deschişi. Se concentrează să audă sunetele de jos, dar aude un robinet curgând în baie. Lasă bluza pe măsuţa telefonului, alături de rama cromată cu fotografia pe care am făcut-o cu toţii împreună în Rossio, şi o ia grăbită pe hol. În baie, Íris a deschis robinetul de la bideu, peste un amestec de săpun şi de hârtie igienică ruptă. Dintr-odată, se opreşte ca să o privească pe bunica ei intrând.

— Nu te simţi bine dacă nu faci stricăciuni – spune soţia mea în timp ce închide robinetul.

Suflecă mânecile ude ale lui Íris şi, ţinând-o de mâna care e pansată, o trage după ea pe hol, până în dormitor. Îi schimbă bluza şi maioul. Apoi o lasă aşezată pe pat şi coboară storurile. Íris ştie deja. Soţia mea caută pătura albă şi se culcă amândouă. Pentru sine, soţia mea şopteşte:

— Acum hai să dormim puţin, că te-ai trezit foarte devreme.

Íris nu răspunde, dar, după o clipă, spune:

— Bunico, spune-mi o poveste.

Tărăgănându-şi vocea la unele cuvinte, în şoaptă, soţia mea începe să inventeze povestea unei fetiţe pe care o chema Íris, care s-a luat la întrecere cu alte fetiţe la alergare şi a câştigat.

— Ea era ca unchiul Francisco, nu-i aşa?

— Da.

— Fugea şi ea la maraton, aşa-i?

— Da.

— Bunico, mai spune-o o dată.

— Nu. Acum hai să dormim.

Şi rămân aşa, amândouă. Sunetele de afară, maşinile, autobuzele, sunt depărtate, dincolo de fereastră. Íris:

—Bunico, nu-mi fura pătura.

Şi rămân aşa, amândouă. Aerul din cameră are culoarea umbrelor. Prin deschizăturile storului intră dungi de lumină, paralele, uşor oblice, care străbat penumbra şi se aştern peste cele două corpuri culcate pe patul acela mic. În oglinda şifonierului e o cameră aidoma, cu o bunică şi o nepoţică, amândouă culcate în penumbra prin care trec linii paralele de lumină.

În pieptul slăbuţ al lui Íris se domoleşte respiraţia. Buzele ei mici îşi pierd forma care le permite să rostească vorbe. Se predau, pierzând din puteri. Adoarme. Când o simte că doarme, soţia mea se ridică, foarte grijulie. Aşază mai bine pătura pe corpul lui Íris care, simţind-o, respiră şi mai profund, de parcă ar suspina.

Era duminică pentru că era soare, pentru că hotărâsem să nu mă duc la lucru, pentru că se auzeau puţine automobile în oraş, pentru că lumea părea infinită, pentru că fiicele mele aveau rochiţe cu funde care se legau la spate, pe mijloc, şi pentru că dormisem până să mă trezească clopotele bisericii, chemând oamenii la slujbă. Soţia mea zâmbea, iar dimineaţa avea seninătatea zâmbetului ei. Soţia mea era mai tânără în dimineţile de duminică, când zâmbea. Copiii noştri erau mici. Francisco nu se născuse încă. Marta era ajutorul mamei ei, deja.

În noaptea anterioară, când soţia mea mi-a vorbit de caracatiţa cumpărată de la piaţă, am putut să mi-o imaginez întorcându-se acasă, cu

braţele încărcate cu sacoşe de cumpărături, pe tot parcursul drumului, cu mânerele sacoşelor însemnându-i palmele cu dungi roşii.

În dimineaţa aceea, când a dat într-o parte fâşiile perdelei de la uşa dinspre curte şi m-a chemat, eu căutam o factură în sertarul cu hârtii. Am mers pe pardoseala din bucătărie şi am luat ligheanul pe care mi-l întindea, spunând:

— Am curăţat-o deja. Acum trebuie să o baţi.

Am ales o scândură din grămada de lemne şi, peste spălătorul nostru de rufe, am început să o bat. Jos, gaura de scurgere era acoperită cu măruntaiele însângerate pe care soţia mea le scosese din caracatiţă.

Simão şi Maria erau mici. Stăteau aşezaţi pe jos, se jucau şi se uitau la mine. Marta şi mama ei aşteptau şi mă priveau cu mare seriozitate.

Nu mi-a luat mult ca să-mi dau seama cât de tare era caracatiţa. M-am apropiat de treptele de la intrare şi am început să o izbesc cu toată forţa de ciment.

Copiii mei au rămas uimiţi. Au înţeles că puteau să râdă abia în momentul în care a început să râdă mama lor. Ca să-i fac să râdă şi mai tare, exageram gesturile cu care loveam caracatiţa de trepte.

Voiam ca soţia mea şi copiii mei să râdă şi să fie fericiţi.

Căţeaua pe care o aveam pe vremea aceea era bătrână, era gravidă şi s-a speriat. A intrat fuga în bucătărie, cu coada între picioare. După ce i-am dat soţiei mele ligheanul cu caracatiţa, înainte să o clătească, mi-am spălat mâinile cu o bucată vânătă de săpun de casă, aflată pe spălătorul din piatră, am curăţat treptele cu o cârpă udă şi m-am întors la bucătărie. Căţeaua stătea culcată peste o grămadă făcută din două sau trei pulovere vechi pe care soţia mea le pusese într-un colţ, lângă

soba stinsă, unde știa că îi place ei să se culce. M-a privit rănită și eu m-am aplecat să o mângâi, ca și cum i-aș fi cerut scuze.

Continuam să caut factura în sertarul cu hârtii, când a intrat Marta ca să pună masa. Nu m-am oprit din căutat nici când soția mea, venind de la cuptorul pe care îl aveam în curte, a intrat ținând în mâini tava de lut și spunând: să nu vă apropiați, deși în preajma ei nu era nimeni. Nu m-am oprit din căutat nici când soția mea s-a apropiat de ușa dinspre curte ca să-i cheme pe Simão și pe Maria. M-am oprit abia atunci când soția mea a spus cu voce blândă, semn că totul era bine:

— Hai, stai jos, că se răcește.

Nu știu despre ce am vorbit. Soarele intra pe fereastră și desena un torent de lumină bine definit, care traversa aerul, ilumina praful agitat și se așeza pe pardoseală. Soția mea, condimentând salata, căutând șervetele, alergând cu farfuria de plastic a lui Simão în mână, trecea prin torentul acela de lumină, dezorienta mișcarea prafului și zâmbea.

Simão mânca singur. Uneori, ridica în aer furculița. Marta și Maria se uitau vag în farfurii. Eu o priveam pe soția mea cum servea. În momentul acela de tăcere, Simão a arătat spre locul în care stătea cățeaua și a spus:

— Mama... cățeaua moare cu sânge.

Ne-am uitat cu toții la cățea, în același timp. Se năștea unul din puii ei. Fetele noastre au început să țipe, au scuipat în farfurii caracatița pe jumătate mestecată, s-au ridicat cu zgomot și au ieșit pe hol. Simão stătea întors, pe scaun. Avea încă ochi frumoși de copil. Vedea cățeaua cu colțul ochiului stâng, fără să priceapă. Soția mea s-a ridicat, l-a luat în brațe și l-a dus în hol. M-am ridicat și eu și m-am dus după ei.

Pe hol, Marta și Maria își trăgeau sufletul printre hohote de râs amestecate cu mici țipete. Simão a început să plângă, iar soția mea încerca să-l liniștească, dar în același timp râdea uitându-se la fetele noastre. Marta a fost cea care mi-a spus:

— Tată, ia vezi dacă s-au născut toți cățeii, vezi dacă e bine cățeaua.

Am deschis puțin ușa și am băgat capul în bucătărie. Era o baltă de apă, cu pete de sânge în jurul cățelei. Continuau să se nască pui, cu blană vâscoasă, cu ochii închiși. Mi-am retras capul în hol, am șoptit ceva cu gura plină și am dat din cap în semn că da. Aveam gura plină de caracatița pe care nu reușeam să o înghit.

După ce am cărat pianul, cu toată puterea noastră, la limita puterii noastre, după ce l-am ridicat până ce am reușit să-l punem în căruță, am închis poarta atelierului. În timp ce italianul înconjura pianul cu funia și îi făcea noduri, se tot întorcea ba spre mine, ba spre unchiul meu și ne tot spunea cât de bun era pianul, că era mai bun decât nou; el văzuse atâtea piane, degetele lui trecuseră pe clapele atâtor piane, dar nici unul, mda, poate doar unul singur, dar aproape nici unul nu era atât de suav și atât de bine reparat și acordat ca acela. Folosind cuvinte italienești, ne-a invitat la bal în seara aceea. N-ar fi fost greu să ne convingă, dar a insistat. N-ar fi fost greu să mă convingă, dar m-a chemat deoparte și mi-a șoptit că avea să plătească reparația după ce îl plăteau și pe el pentru bal, apoi, vorbind iarăși ca să audă toată lumea, a ridicat vocea ca să insiste să venim la bal. Oamenii pe care îi adusese unchiul meu de la cârciumă îl priveau cu gura căscată, zâmbind cu dinți puțini.

I-am însoţit la cârciumă pe unchiul meu şi pe oamenii lui, iar în după-amiaza aceea, eu le-am făcut cinste tuturor cu un pahar de vin. Paharele au fost umplute până când suprafaţa roşie şi strălucitoare a fost cât p-aci să se reverse. Bărbaţii s-au oprit din ce spuneau, au ridicat paharele şi, aproape sufocându-se, le-au băut dintr-o suflare. După aceea, au lovit fundul gros de sticlă al paharelor de marmura tejghelei şi au continuat să vorbească. Eram veseli. Unchiul meu a plătit încă un rând. Discuţiile s-au oprit din nou, timp de o clipă. Patronul cârciumii avea pe cămaşă pete de vin roşu şi, cu braţele aşezate pe tejghea, se uita fix, uluit, la noi. Toţi oamenii vorbeau cu unchiul meu, iar el le răspundea în toate direcţiile. Din când în când, trăgea pe careva de braţ, arăta spre mine şi spunea:

— E nepotul meu.

Oamenii ştiau deja, dar nu era nici o problemă, căci nimeni nu-l auzea de fapt. Am mai plătit un rând şi am plecat. Era luna mai. Pe străzi plutea o lumină prielnică. Lumina se apropia de sfârşitul după-amiezii şi, treptat, căpăta cea mai binevoitoare culoare a sa. Eu şi unchiul meu mergeam unul lângă altul şi eram veseli. Când am ajuns la uşa casei, înainte să ne despărţim, am zâmbit şi nu ne-am zis pe mâine, ca în fiecare zi, pentru că aveam să ne reîntâlnim la bal peste puţin timp.

Am ales două sau trei scânduri din grămada de lemne ca să aprind plita, am umplut o oală cu apă şi am pus-o la încălzit, apoi m-am aşezat pe un taburet gândindu-mă la ea: mi-am amintit chipul ei. În momentul acela de vrajă, voiam să cred în orice. Aveam douăzeci şi doi de ani şi eram în stare să cred în orice. Şi aşa a trecut vremea. Se înnoptase deja când m-am ridicat de pe taburet şi m-am dus să vărs apa din oală în albia în care m-am

spălat. Pe întuneric, apa se scurgea pe corpul meu şi îi dădea forme strălucitoare: pe pieptul meu, pe picioare. Ridicam mâinile pline de apă, le vărsam deasupra capului, pe umeri sau pe burtă şi încă mai aveam apă în palme când mi le plimbam pe corp, de parcă l-aş fi modelat. M-am şters, prosopul înmuiat de atâţia ani de folosinţă, şi am scăpărat chibritul cu care am aprins lampa. M-am îmbrăcat cu cea mai bună cămaşă pe care o aveam, cei mai buni pantaloni, cea mai bună haină şi am încălţat cele mai bune ghete. După ce m-am pieptănat, am mai stat un pic în faţa oglinzii lavaboului, prefăcându-mă că mă pieptăn încă. Mi-am deschis nasturii de la cămaşă ca să-mi dau cu o picătură de colonie, i-am încheiat iarăşi şi am ieşit.

Noaptea peste case. Poarta salonului unde urma să înceapă balul era înconjurată de o mulţime de bărbaţi şi copii. Erau adunaţi cu toţii în jurul luminii. Nu se auzea încă muzică, ci multe voci suprapuse. M-am apropiat şi am încercat să-mi fac loc ca să trec, printre umeri şi coate. Lângă uşă, se afla un bărbat aşezat la o măsuţă, cu o valiză de carton deschisă. Când am dat să intru, mi-a tăiat calea cu un braţ:

— Costă un ban.

I-am spus că îl cunoşteam pe pianist, dar a continuat să mă privească încruntat. M-am uitat înăuntru şi l-am văzut pe italian stând de vorbă cu ea. Am simţit cum mi se încălzeşte pielea feţei, am simţit cum îmi pulsa rapid sângele la tâmple. Am ridicat braţul şi i-am făcut semn, l-am chemat, l-am strigat, dar eram invizibil. Vocile oamenilor umpleau salonul. Vocile oamenilor erau o masă compactă, ca o piatră, ocupând tot salonul. El vorbea cu ea. Ea râdea. Am continuat să-i fac semne, mi-am împreunat două degete între buze şi am fluierat. Dar eram invizibil. Deja nu-mi mai

dădeam seama ce fac, uitasem de propriile-mi braţe când italianul s-a depărtat de ea şi a luat-o, ferm, în direcţia pianului: pe o estradă, în fundul salonului; pianul reparat de mine şi de unchiul meu. Fără să-l scape din ochi, ea a făcut doi paşi în spate şi s-a aşezat pe un scaun gol, lângă femeia care îmi deschisese uşa pensiunii în după-amiaza aceea. Toate vocile s-au preschimbat în tăcere când italianul s-a aşezat îndepărtându-şi palele fracului şi când, într-o clipă suspendată, şi-a ridicat cele două mâini deasupra clapelor.

Când au răsunat primele note, nici măcar din mulţimea de oameni din faţa uşii, copiii făcându-şi loc printre picioarele oamenilor, nu s-a auzit nici un singur zgomot. De obicei, balurile erau acompaniate de un acordeon. Majoritatea oamenilor de acolo nu văzuseră niciodată un pian. Mişcările tragice ale italianului pe scaun, ba apropiindu-se, ba depărtându-se de clape, însoţeau torentul de muzică lansat, ca o maree, asupra sălii. Copleşite, câteva femei duceau la ochi batiste brodate, ca să-şi oprească lacrimile. Apăsând clapele brusc, de două ori, cu degetele mâinilor răsfirate, italianul a terminat acea primă piesă. Au izbucnit aplauze în tot salonul, iar italianul, în picioare, s-a aplecat peste braţul cu care îşi înconjurase talia. După un timp îndelungat, când au început să slăbească aplauzele, s-a aşezat iarăşi, iar din cele două mâini au ieşit note şi mai răzleţe; atunci, şi-a ridicat faţa către cei care îl priveau şi a început să cânte în italiană. Femeile zâmbeau, iar imediat după aceea, şi-au păstrat zâmbetul pe chip când mai mulţi bărbaţi au traversat salonul şi le-au întins braţul. Au început să danseze două perechi, după aceea trei, după aceea patru. În momentul acela am simţit o mână pe braţul meu.

M-am întors ca să-l văd pe unchiul meu, proaspăt bărbierit, zâmbindu-mi pe sub cărarea într-o parte, cu pielea de pe frunte albită de lipsa şepcii, cu haine spălate şi călcate, cu pantofi lustruiţi. I-am plătit doi bani omului de la masă care, în schimb, mi-a dat două pătrate de hârtie ştampilată apoi, urmat de unchiul meu, am coborât treptele până la mozaicul din salon.

Ea m-a văzut. Am fost sigur că m-a văzut când am intrat. Am văzut chipul ei văzându-mă, acoperit imediat de o pereche care s-a oprit să danseze în dreptul ei, legănându-se. M-am oprit în spatele zidului de bărbaţi care stăteau, priveau la perechile care dansau, fumau ţigări şi aşteptau alte melodii ca să se apropie de fata aleasă şi, cu puţin noroc, să danseze şi ei. De jur împrejurul salonului, pe scaune lipite de perete, stăteau fetele nemăritate, împreună cu mamele lor. În mijloc, erau cercurile formate de perechi care dansau: învârtindu-se împreună, cu o distanţă de două palme între corpuri, băieţii ţineau de mijloc fetele; ele ţineau o mână pe spatele băiatului, iar pe cealaltă, în mâna pe care băiatul o ţinea ridicată în aer. În spate, pe o estradă de lemn, italianul cânta la pian şi din voce, uitându-se din când în când în direcţia ei, care stătea aşezată lângă femeia despre care bănuiam că e mama ei. În celălalt capăt al salonului, în spatele zidului de bărbaţi care aşteptau, în spatele meu, erau voci şi erau chipurile bărbaţilor care vorbeau şi care, din când în când, intrau pe o uşă care dădea spre o tejghea. În spatele meu, plictisit să se uite fără nimic care să-i atragă atenţia, unchiul meu a fost unul din bărbaţii care intrau pe uşa încăperii pline de fum în care era tejgheaua. L-am văzut zâmbind în momentul în care a cerut un pahar de vin. Cu mâinile scotocind prin buzunare, a deschis larg ochiul stâng, a zâmbit şi a

cerut un pahar de vin. Când mi-am întors iarăşi faţa, ea se uita la mine. Privirea ei fixă era traversată de perechi care treceau, dansând, dar continua nemişcată şi fixă. Am putut atunci să o văd. Avea la gât un colier de catifea: gâtul neted, alb şi pur. Ochii ei îmi cereau ceva. Am fost sigur că ochii ei îmi cereau ceva. În colţurile gurii, schiţa un zâmbet foarte subtil. Nimeni altul în afară de mine n-ar fi reuşit să-l observe. S-a terminat melodia, câteva doamne au aplaudat, perechile s-au separat, iar ea continua să mă privească. Forma sprâncenelor ei mi-a spus un cuvânt, o rugăminte, dar pentru că nu ştiam să dansez, am continuat să stau cu mâinile în buzunare, trist, văzând-o cum mă privea şi înţelegând că o dezamăgisem. Când a început iar să cânte muzica şi perechile să danseze, ea şi-a întors chipul în direcţia italianului, apoi, cu mâinile goale, aşezate în poală, nu s-a mai uitat la mine. Am intrat în sala bărbaţilor sprijiniţi de tejghea şi m-am apropiat de unchiul meu. Vorbea tare şi râdea mult în mijlocul unui grup de bărbaţi. Unchiul meu conducea un pahar pe jumătate plin din mişcările rapide pe care le făcea cu braţele. Mi-am sprijinit coatele pe tejghea, am cerut un pahar de vin şi am stat să-l ascult pe unchiul meu timp de o clipă, însă nu reuşeam să pricep nimic care să aibă vreun sens. Când m-a văzut, unchiul meu a arătat spre mine, mândru, spunând:

— E nepotul meu.

Şi mi-a plătit încă un pahar de vin. Iar unul din oameni a plătit şi el încă un pahar de vin. M-am întors în salon ca să o văd. S-a uitat iarăşi la mine şi, imediat după aceea, şi-a întors faţa. Am intrat din nou să cer un pahar de vin, iar unchiul meu mi-a plătit iarăşi un pahar de vin; iar unul dintre oameni, altul, mi-a mai plătit un pahar de vin. M-am întors în salon ca să o văd.

Într-o clipă, am decis că, la următorul dans, aveam să-i întind mâna, iar ea avea să accepte. Ea avea să accepte. În gândul meu, am încercat să mă conving că, în clipa în care va fi în braţele mele, ca printr-o minune, aveam să fiu în stare să dansez, dar mai era ceva acolo care nu-mi dădea voie să cred pe de-a întregul. În timp ce mă gândeam, îmi doream să nu se termine muzica, pentru că în momentul acela ar fi trebuit să-mi respect hotărârea.

Muzica s-a terminat. Câteva doamne au aplaudat, perechile s-au separat, iar eu am trecut prin zidul de bărbaţi care stăteau acolo şi am pornit-o în direcţia ei. În timp ce înaintam, ea şi-a întors faţa către mine şi, sub privirea ei, paşii mei s-au făcut înceţi şi greoi. Atunci, faţă în faţă, am privit-o în ochi şi am simţit cum respiraţia ei era respirată prin pieptul meu. Femeia care stătea lângă ea, cea care-mi deschisese uşa pensiunii şi care credeam că e mama ei, m-a privit şi ea. Atunci, într-o mişcare pe care mi-am imaginat-o desenată în aer, pe care am prevăzut-o în fiecare dintre momentele sale, i-am întins mâna. Şi am aşteptat.

Dintr-odată, chipul ei şi chipul femeii de lângă ea şi al tuturor oamenilor din salon s-au întors în direcţia încăperii din colţ, în care era o tejghea. Dinăuntru se auzeau strigăte ce se confundau cu voci. La uşă era o mulţime de oameni care voiau să vadă, care se ridicau în vârfurile picioarelor şi se sprijineau pe umerii celor care se aflau în faţa lor, ca să vadă mai bine.

Am luat-o la fugă, îndepărtând cu braţele toţi oamenii care-mi tăiau calea. Am deschis drum printre cei care stăteau la uşă, iar când am reuşit să intru, l-am văzut pe unchiul meu pe jos, culcat pe burtă. Avea înfipt în mijlocul spatelui genunchiul unuia din oamenii cu care vorbise până atunci, avea jumătate din faţă perfect lipită de podea şi

îşi striga gemetele printre strigătele bărbatului care îi repeta:

— Hai, ia mai zi o dată.

Nimeni nu se aştepta să apar eu. M-am repezit la omul acela şi l-am împins. Când s-au apropiat ceilalţi de mine, nu păreau prea convinşi, aşa că i-am împins şi pe ei. L-am ridicat pe unchiul meu, şi s-a făcut în faţa noastră loc ca să ieşim. În timp ce ieşeam, unchiul meu cu nasturii de la cămaşă smulşi, cu părul căzându-i pe frunte, am privit spre ea şi, la distanţă, am văzut chipul ei văzându-mă.

Soţia mea stă aşezată pe scaunul dintre cuierul de haine uitate încă din iarnă şi măsuţa telefonului. Aducea bluza Anei, găsită de ţigan pe stradă. Nu făcuse încă doi paşi spre bucătărie, când a început să sune telefonul în spatele ei. Nu i-a luat mai mult de un moment ca să răspundă.

Era soţia lui Francisco. Era vocea ei timidă. Telefonase cu puţine cuvinte, numai să spună că el ajunsese cu bine. Francisco îi telefonase la rândul lui ca să spună că a ajuns cu bine. Soţia mea a încercat să afle cum era oraşul în care se afla el. Voia să ştie dacă era aşa cum şi-l imagina. A încercat să afle cuvintele exacte pe care le spusese el, dar, când a înţeles că femeia nu mai avea nimic de spus, a întrebat-o cum se mai simţea. Soţia lui Francisco e însărcinată. Imediat cum a început să se observe sarcina, a încetat să mai lucreze la spital. Au trimis-o acasă. Vocea ei e foarte slabă: de parcă ar sta să se preschimbe în pulbere. Cu vocea aceea i-a spus că se simţea bine. După un moment de tăcere, şi-au luat rămas-bun.

Soţia mea, după ce a închis telefonul, s-a aşezat pe scaun. Mai întâi, şi-a aţintit privirea în gol. După aceea, a luat în mână rama cromată şi a

privit chipul lui Francisco din fotografia noastră de familie. Avea şase ani. Pentru cine ne vede acolo, vom avea mereu aceea vârstă. Vom fi mereu în clipa aceea. Suntem mereu în clipa aceea. Francisco e foarte serios. Îmi ţin mâna pe umărul lui. Lângă mine, stă soţia mea, între fetele noastre. Alături de Francisco, stă Simão, la ceva distanţă, aproape ieşind din fotografie. Maria e cea care zâmbeşte cel mai mult. Marta e încă subţirică. Simão e îmbufnat. În spatele nostru, fântâna din Rossio. În fotografie, mai sunt încă mulţi ani până să se nască prima noastră nepoată, Elisa, şi încă şi mai mulţi ani până să se nască Ana, şi mai mulţi până să se nască Hermes, şi mai mulţi până să se nască Íris. Marta nu are încă de gând să se mărite. Maria încă nu-şi cunoaşte iubitul. În momentul acela, eram fericiţi. Înainte, am făcut gesturi care ne-au condus către acel moment; după aceea, am făcut gesturi care ne-au scos din acel moment; dar, în momentul acela, eram fericiţi.

Pedeapsa pe care mi-am ales-o, pentru mine, e că ştiu ce s-a întâmplat după aceea.

Ne-am învârtit prin Rossio aşteptând să fie developată fotografia. Maria şi Marta mergeau împreună. Francisco mergea lângă mine. Soţia mea şi Simão mergeau singuri, la doi paşi în faţa mea, fiecare într-o parte. Din când în când, mă uitam spre centrul pieţei şi îl vedeam pe fotograf acoperindu-se cu bucata aceea de pânză, ridicând un braţ şi trăgând în poză perechi cu bebeluşi în braţe. Sătui să trecem de atâtea ori pe lângă aceiaşi vânzători de castane şi pe lângă aceleaşi florărese, sătui să ne ferim de oameni care veneau din sensul opus, după ce a trecut timpul stabilit şi am primit fotografia într-un plic, am fost cu toţii de acord că nici unul din noi nu ieşise bine.

Pe vremea aceea, camioneta încă nu era veche de tot, şi cu ea ne-am întors acasă. Francisco şi Simão mergeau în spate. Când se aplecau, le vedeam chipurile în oglinda retrovizoare. Vântul le desfigura expresiile. Încercau să se ţină mai bine şi se răsturnau într-o parte când roţile camionetei treceau printr-o groapă de pe şosea. Soţia mea stătea lângă mine şi vorbea cu fetele noastre. Eu tăceam.

Pedeapsa pe care am ales-o pentru mine însumi e că ştiu ce s-a întâmplat după aceea.

După ce am luat cina, sub becul de la bucătărie, cu perdelele fluturând uşor pe la ferestre, cu jarul stingându-se în şemineu, era iarnă, braţul meu, mâna mea groasă într-o singură mişcare, ca un impuls, sau nici măcar impuls, ca voinţa pe care o simţim pentru o clipă şi care se concretizează exact în clipa aceea, voinţa altui om înlăuntrul meu, voinţă care nu e gândită, dar care se iveşte ca o flacără, şi braţul meu, mâna mea groasă străbătând o distanţă dreaptă şi invizibilă, eu privind la chipul ei şi slăbind puţin din forţa aceea, şi mâna mea lovind-o în obraz şi în gură, vârful degetelor mele groase atingându-i părul şi urechea, sunetul brut al cărnii în întâlnirea cu carnea, ea întorcându-şi expresia feţei încordate sub mâna mea, şi mâna mea încetând să mai existe când ea a căzut năprasnic, sunetul dezordonat al corpului ei căzând pe podea, spatele ei răsturnând un taburet de lemn, eu vrând să o ridic imediat, să o iau imediat în braţe, vrând să şterg imediat ceea ce tocmai se întâmplase, rămânând însă nemişcat şi aşteptând să se întâmple, nu pot să fac nimic, nu pot să mă întorc înapoi, e imposibil, iar corpul ei s-a oprit, simţeam în mână memoria fierbinte a obrazului ei, a gurii, părului şi urechii, şi toate obiectele din bucătărie păreau că ard, cântarul de

cântărit grame de făină, pătratul de faianță agățat pe perete, pictat cu un peisaj din Lisabona, scrumiera de ceramică strălucitoare și copiii plângând, copiii plângând, cel mai mic a venit în fugă și m-a apucat de picioare, i-am simțit corpul slab ținându-se de picioarele mele de parcă ar fi vrut să mă oprească, de parcă ar fi ținut între brațe un munte mai puternic decât el, și l-am apucat de un braț, am deschis ușa și i-am trimis în camera lor, brațul meu arătând spre ușa deschisă, iar lor fiindu-le teamă să treacă printre mine și ușa deschisă, am strigat cuvinte, cea mai mare plângea cu lacrimi pe care nu reușea să le stăpânească, fața ei îmbujorată, înroșită, sora ei plângea toate lacrimile pe care le avea, nasul ei strâmbat, frații plângeau ca niște mici bărbați care nu mai voiau să plângă, care voiau deja să se dezvețe de plâns, și au trecut pe lângă mine, și am închis ușa. Ea s-a ridicat și s-a așezat pe un taburet, lângă foc, plângând. Eu mi-am așezat pumnii strânși pe masă, respirația mea grăbită, aproape gata să plângă.

Era duminică. M-am trezit pe la mijlocul dimineții, cu un gust amar și păstos care-mi cuprindea toată gura. Mi-am pus niște pantaloni și, cu bustul gol, am deschis ușa dinspre curte și am făcut doi pași: pământul sub picioare. M-am obișnuit treptat cu lumina care mă orbea, dar nu suportam soarele bătându-mă în cap, așa că m-am oprit sub lămâi.

Duminica, păsările sunt mai libere. Se fălesc dând rotocoale în aer pentru că știu că oamenii le observă mai bine. Duminica, zgomotul de pe străzi e diferit; lipsite de griji, vocile se așternîn spațiul gol lăsat de vocile aspre din timpul săptămânii. Așa era și duminica aceea, era o duminică duminică, dar eu mă trezeam dintr-o lume în care nu erau

duminici, iar ziua aceea îmi era străină, la fel cum mi-ar fi fost oricare altă zi.

Mi-am clătit gura. M-am spălat la robinetul din curte. Am respirat. Picăturile de apă, așezate pe genele mele, dădeau strălucire colțurilor spălătorului din ciment, în care mama mea nu mai spăla rufe. Am intrat în casă, m-am șters și, în timp ce mă îmbrăcam, oasele îmi trosneau sec, ca niște rămurele de viță-de-vie care se rup.

Am încercat să mă gândesc în timp ce mergeam pe stradă. Era duminică. Treceam pe lângă domni cu lanțuri de ceas ieșindu-le din buzunare și pe lângă doamne care se întorceau de la slujbă. Încet-încet, mă apropiam iarăși de mine însumi. Treptat, parcă îmi recăpătam gesturile propriilor mâini și mișcările din mișcările picioarelor mele. De parcă m-aș fi reîntors la chipul meu.

Când am bătut la ușa pensiunii cu nodurile degetelor, am simțit momentul acela ca pe o intrare clară și definitivă în realitate: toate contururile s-au întors la obiecte, culorile au încetat să mai devieze în pete. În timp ce așteptam, priveam țintă ușa nemișcată din fața mea. Dincolo de ușă auzeam un șir de pași care se apropiau. Și sunetul încuietorii care se deschidea. Și ușa mișcându-se, deschizându-se.

Era ea. Al ei era chipul care se afla în fața mea și mă privea. Erau buzele ei nemișcate, adâncimea infinită a ochilor ei, pielea. Dacă aș fi întins un braț, aș fi putut să o ating. M-a învăluit un strat de căldură. Soarele s-a lipit cu totul de corpul meu și s-a transformat în piele fierbinte. Nici ea nu se aștepta să mă vadă acolo. Chipul ei a căpătat forme noi în timp ce mă privea. Nimeni altul în afară de mine nu le-ar fi observat. În colțul buzelor, schița un zâmbet subtil.

În tăcerea aceea luminoasă, nu știu cum de am fost în stare să rostesc cuvintele din fraza aceea banală, care întreba numai de italian. Nu știu cum de am fost în stare să înțeleg, înlăuntrul vocii ei fragile și incandescente, că italianul plecase în zori. Nu știu cum am fost în stare să plutesc în imensitatea ochilor ei, orizontul, și să o întreb dacă italianul lăsase ceva pentru mine. Nu știu cum n-am murit, inima explodându-mi în miezul pieptului, când ea, fără să-și ia ochii de la mine, puritatea și frumusețea ei, a clătinat din cap, atât de lent, dintr-o parte în alta: pielea catifelată de pe gâtul ei, felul în care degetele mele ar fi putut să alunece, fără grabă, pe pielea catifelată de pe gâtul ei. Italianul plecase fără să mă plătească, iar eu nu eram în stare decât să o privesc și să zâmbesc.

Când ne-am luat rămas-bun, legați unul de altul prin privire, am continuat să zâmbim, căci aveam atâtea lucruri să ne spunem. Când ea a închis ușa, am rămas în același loc. Un timp, care nu putea fi măsurat, am continuat să mă uit la ușa închisă, să zâmbesc și să simt tot ce mai rămăsese din prezența ei.

Am ajuns la atelier. Am intrat în cimitirul de piane. M-am sprijinit de un pian, urma corpului meu în praf, și mi-am amintit de imaginea chipului ei. I-am vorbit imaginii chipului ei. Am ascultat imaginea chipului ei. Și așa au trecut ore. Abia târziu, după aceea, mi-am amintit de italian. A plecat în zori și nu mi-a plătit munca în bani, mi-a plătit-o cu ceva mult mai valoros: pianele și imaginea de neuitat a chipului ei.

Pentru o clipă, soția mea se sprijină de pervaz și își plimbă privirea pe strada goală, de parcă ar

căuta silueta ţiganului. În bucătărie, uitându-se în gol, se opreşte: numai ea ştie la ce se gândeşte; şi, după un fior, se mişcă iarăşi. În mână ţine bluza umedă a Anei. O curăţă cu mâna de praful de pe caldarâm şi hotărăşte să o întindă, căci nu poate să o pună udă în coşul cu rufe murdare.

Bluza aceea fusese a Elisei când era mai mică. Toţi nepoţii noştri au moştenit haine unii de la ceilalţi. Chiar şi Hermes, când era bebeluş, folosea hainele surorii lui şi pe ale Anei. De puţinele ori când ieşea Marta cu el pe stradă, oamenii erau păcăliţi de culori şi spuneau:

— Ce fetiţă frumoasă.

Când Hermes a început să meargă, Marta a încetat să-l mai îmbrace cu hainele surorii lui şi ale verişoarei.

Era o valiză de carton, plină de zgârieturi, tocită pe la colţuri, veche. Lângă încuietoare, pe sub mâner, avea figura de cositor a unui om care alerga: picioarele şi braţele oprite în mijlocul unei mişcări. Toţi nepoţii noştri au încercat să smulgă micul om de cositor. Nimeni nu a reuşit. Era lipit acolo pentru totdeauna. Marta a fost cea care a pus hainele Elisei în valiză şi a dus-o acasă la Maria, cu câteva luni înainte să se nască Ana. Maria a pus iarăşi în valiză hainele acelea, adăugând câteva pe care le cumpărase ea, şi a dus-o mai plină la Marta acasă, cu câteva luni înainte să se nască Hermes. Marta a puse iarăşi hainele în valiză, adăugând câteva pe care le cumpărase ea, şi a dus-o şi mai plină acasă la Maria, cu câteva luni înainte să se nască Íris.

Soţia mea întinde bluza şi se gândeşte vag la eternitate. Într-o zi, bluza aceea care fusese cumpărată pentru Elisa, care e purtată de Ana, va fi purtată şi de Íris. Chiar şi după ziua aceea, viitorul avea să continue.

— Unde-i gândăcelul meu? – spuneam eu, iar Ana venea în fugă la mine, în bucătărie. Era un sfârşit de săptămână, căci venise Maria la noi în vizită. Ana avea doar un an şi ceva, dar deja alerga la mine spunând:

— Bunicule, bunicule, bunicule – şi aproape rămânea fără aer. Eu eram foarte bolnav. Aveam dureri şi ştiam că am să mor curând. Ana semăna mult cu Maria când era mică: avea părul închis la culoare şi ochii foarte albaştri şi strălucitori. Când îi vedeam ochii cu zâmbet de copil, îmi părea rău, căci mă gândeam că n-avea să-şi amintească de mine când se făcea mare. Eu nu-mi aminteam de bunicii mei, care au murit când eu eram de vârsta ei.

— Unde-i gândăcelul meu? spuneam eu. Ea venea alergând şi sărea în poala mea. Eu stăteam aşezat pe o canapea adusă din casa Mariei când ea îşi cumpărase nişte canapele mai bune. O ţineam în braţe şi mă jucam cu ea. Maria pregătea cina, împreună cu mama ei. Timp de o clipă, uitau de mine. Eu mă jucam cu Ana. Mânuţele ei mă pălmuiau peste faţă. Eu îi zâmbeam, foarte slab.

•

După câteva săptămâni, până şi unchiul meu a observat.

În timpul zilei, fără să avem piane de reparat, eu uitam de mine ore în şir, în cimitirul de piane. Dimineaţa, întârziam întotdeauna şi, de mai multe ori, l-am găsit pe unchiul meu aşteptându-mă lângă poartă, nebărbierit, ciufulit, ţinându-şi şapca în mână şi privindu-mă mirat, cu ochiul stâng larg deschis. La sfârşitul zilei, nu voiam să stau singur acasă, ci rămâneam cu unchiul meu la cârciumă. Dar nici în cârciumă nu voiam să stau. Beam câteva

pahare de vin şi stăteam la unul din capetele tejghelei, fără să las pe nimeni să-mi vorbească.

Toate gândurile mele erau doar chipul ei repetat.

La ora prânzului, îl lăsam pe unchiul meu aşezat pe o scândură, mâncând, şi plecam pe străzi. Era începutul verii, iar eu mergeam, pe deasupra luminii. Oamenii care veneau la atelier spuneau:

— Ieri te-am văzut pe stradă, am încercat să te strig, ţi-am făcut cu mâna, dar nu m-ai văzut.

Eu nu vedeam nimic. Când ajungeam la colţul dinaintea pensiunii, mă opream, cu corpul ascuns de zid, îmi iţeam numai capul şi aşteptam. Uneori, ea venea la uşă: profilul ei. Alteori, ieşea: corpul ei desenat pe caldarâm. În mai multe rânduri: vocea ei salutând pe cineva, vocea ei spunând o frază, vocea ei adusă de o adiere, vocea ei plutind, vocea ei fragilă.

În cimitirul de piane, timp de o săptămână, am petrecut după-amiezi întregi scriind şi rupând, şi iar scriind, şi iar rupând, şi iar scriind scrisoarea în care spuneam o parte din ceea ce simţeam pentru ea. Alegerea unui cuvânt putea să-mi ia ore întregi, iar după ce îl scriam, treceau doar câteva momente până să rup bucata de hârtie pe care îl scrisesem. Ştiam pe dinafară toate cuvintele pe care mă hotărâsem să le scriu şi toate alternativele la fiecare dintre ele. La asta mă gândeam când, spre seară, în timp ce se aşternea întunericul, mă sprijineam de tejgheaua cârciumii, fără să las pe nimeni să-mi vorbească.

Aceea a fost poate cea mai fierbinte zi din toată vara. Soarele ardea pe străzi. Eu mergeam prin soare. În buzunar duceam hârtia. Pe hârtie, duceam cuvintele pe care reuşisem să le îmbin, scrise cu mâna mea, scrise cu creionul de tâmplar. Hârtia, ca o bucată de soare îndoită în buzunar, mă ardea

şi ea. O terminasem de scris în urmă cu trei zile. În ultimele două zile, o aşteptasem la colţul de dinaintea pensiunii. În ajun, ea apăruse-n uşă pentru o clipă şi, imediat după aceea, intrase iarăşi. În ziua aceea, am aşteptat-o la colţul de dinaintea pensiunii. Când deja credeam că mă întorc la atelier fără să reuşesc să o văd, ea a ieşit pe uşă, apoi s-a depărtat, mergând pe caldarâm. Am încetat să mai gândesc. Am traversat strada şi, cu paşi mai mari decât ai ei, am mers, privind numai la spatele ei care se apropia din ce în ce mai mult, din ce în ce mai mult, până când era la doi paşi distanţă, până când era la un braţ distanţă, până când era lângă mine. Trecând pe lângă ea, am pus hârtia în palma moale, moale şi răcoroasă, a mâinii ei. S-a cutremurat şi am mai apucat să simt degetele ei învăluind vârful degetelor mele. Mi-am retras mâna de parcă n-aş fi atins-o niciodată şi am privit-o în ochi. Nu m-am oprit din mers. Ea m-a privit, a încetinit, a strâns hârtia în mână şi nu s-a oprit din mers.

Maria a venit când soţia mea întinsese deja hainele, oprise radioul şi pusese o oală pe foc, învăluită în aburi. Soţia mea nu s-a speriat când a simţit cheia intrând în broască şi învârtindu-se, era însă concentrată asupra unui gând şi, abandonându-l, a început să se mişte mai iute şi s-a oprit doar când a intrat în bucătărie Maria.

Fără să întrebe, dar înţelegând tăcerea goală a casei, ştiind, Maria a intrat supărată pe soţia mea:

— Tot timpul faci chestia asta. De câte ori ţi-am zis că dacă doarme în timpul zilei, nu mai vrea deloc să doarmă noaptea?

Soţia mea nu i-a răspuns. A aşteptat. Maria era în continuare supărată. A spus două sau trei

propoziţii care însemnau acelaşi lucru. Vocea ei era mai severă pentru că era unica existentă în tăcerea mişcărilor. Celelalte sunete, şuieratul flăcării aragazului, apa fierbând, erau ca nişte umbre care înconjurau cuvintele pe care le spunea ea. Sfârşitul acestui moment a avut loc când Maria a tras un scaun şi s-a aşezat. Soţia mea, simţindu-se fetiţă, mamă şi bunică, a respirat, s-a apropiat de ea şi i-a povestit ce se petrecuse.

Maria a ascultat-o, cu ochii măriţi, rezistând în momentele în care aproape că nu mai rezista fără să o întrerupă. Şi, imediat cum n-a mai rezistat să stea doar şi să asculte, s-a ridicat dintr-un salt şi a traversat holul. Mama ei a urmat-o, încercând să ţină pasul cu rapiditatea ei. Şi, dintr-odată, s-au oprit amândouă în uşa sufrageriei. Trecuse numai o clipă de când fiica noastră ascultase toată explicaţia, de când înţelesese fiecare cuvânt, dar acolo, privind spre sufragerie, părea să nu priceapă dulapul căzut pe covor.

Ignorându-şi mama, privirea nemişcată, a păşit fără grabă în direcţia dulapului. Mama ei, urmărindu-i privirea, a venit după ea. Semiîntunericul din sufragerie era răcoros ca tăcerea, ca o incursiune într-un timp trecut. Raze de lumină, drepte, simetrice, pătrundeau prin găurile storurilor şi se întindeau în aerul sufrageriei. Mamă şi fiică înaintau în direcţia razelor de lumină, desenate de raze de lumină. Deşi nici una din ele nu ştia la ce se gândea cealaltă, părea că s-ar fi gândit la acelaşi lucru, căci s-au aplecat în acelaşi timp peste câte o latură a dulapului şi, încet, ridicând greutatea propriilor lor corpuri, s-au apucat să îl ridice. Mişcările lor traversau, întrerupeau şi eliberau razele de soare. Mişcările lor se desenau pe traiectoria dreaptă şi paralelă a razelor de soare.

*

Atingerea mâinilor mele nu avea greutate şi nu avea textură, oamenii care-mi vorbeau se aflau foarte departe, toate culorile erau şterse în ochii mei, paharele de vin pe care le beam nu aveau nici un gust şi îmbătau pe altcineva, corpul meu mergând pe trotuar era atât de uşor încât nu-mi aparţinea, căci eu nu mă gândeam decât la ea. Eu reuşeam să gândesc doar gândurile pe care îmi imaginam că le are ea. Eu existam doar în adâncurile mele, gândindu-mă la ea. O mişcare minimă înlăuntrul meu: să cred timp de o clipă că se putea ca ea să nu vrea să mă mai vadă niciodată, să cred timp de o clipă că ea s-ar fi putut să râdă de scrisoarea pe care i-o înmânasem; orice mişcare dinlăuntrul meu, eu o simţeam ca viaţa mea întreagă; atingerea propriilor mele mâini era însă imprecisă. În lume, eu nu eram eu. Eu eram o reflecţie pe care şi-o amintea vag cineva. Eu eram o reflecţie pe care o visa cineva, fără să creadă.

Ultimele zile de mai au fost sub un soare insipid: pe străzile din Benfica, pierdut de mine însumi la ora prânzului; în cimitirul de piane, cu privirea lipită de ferestruica murdară care încerca să ilumineze imposibilul, renunţând, resemnată. Fiecare moment era parcă repetiţia obositoare a unor momente identice şi succesive din zilele anterioare. Dimineaţa, când soseam la atelier, mă gândeam că e iarăşi dimineaţă şi că veneam iarăşi la atelier. Recunoşteam temperatura, sunetele şi mirosul zilei care se năştea. Ştiam toate detaliile dinainte să se întâmple: oamenii care veneau la atelier, unchiul meu povestind întâmplare după întâmplare după întâmplare, şiruri de vorbe unduindu-se prin aerul atelierului de tâmplărie. Fără interes, asistam la desfăşurarea fiecărui gest. Apoi, la ora

prânzului, simţeam cum mă sufoc. Mergeam pe străzi spre pensiune: mergeam iarăşi pe străzi, tot în direcţia pensiunii. În fiecare zi, la colţul de dinaintea pensiunii, cu corpul ascuns după zid, îmi iţeam capul şi tot aşteptam, iar şi iar şi iar. Ea nu apărea, iar eu făceam întotdeauna aceleaşi planuri: să sar gardurile curţilor vecine; să trag cu ochiul pe fereastră şi să o văd printre perdele; să bat la uşă, dorindu-mi să deschidă ea uşa sau să o întreb un lucru oarecare pe femeia despre care credeam că e mama ei, o întrebare oarecare pe care eu încă nu o ştiam, dar care să fie logică şi să-mi dea voie să o văd. Credeam că, dacă o vedeam, aveam să fiu imediat în stare să înţeleg la ce se gândea. Dar sosea ora la care trebuia să mă întorc la atelier şi niciodată, în nici una din zilele acelea succesive, nu am îndrăznit să depăşesc colţul la care o aşteptam, apropiindu-mă mai mult. Întorcându-mă la atelier, fără noutăţi, plutind fără vlagă peste caldarâm, mă gândeam mereu că mă întorceam iarăşi la atelier, iarăşi fără noutăţi, plutind iarăşi fără vlagă peste caldarâm.

Cimitirul de piane era enorm. După-amiezile aveau mărimea unor generaţii înşiruite. Eu alegeam un pian, îl deschideam şi stăteam să mă uit la mecanismul lui neclintit. De fiecare dată, nu puteam să nu mă gândesc că viaţa mea, diluată în lungimea acelor după-amiezi, era exact ca mecanismul neclintit al unui pian: liniştea fragilă a coardelor aliniate, perfecţiunea geometrică a cvasi-morţii sale, posibil de reînviat în orice moment, care nu mai venea odată, un moment simplu ca atâtea altele ar fi fost de ajuns, un moment care ar fi putut veni, dar nu venea.

Unchiul meu intra, la un moment dat, în cimitirul de piane. Eu ridicam privirea în direcţia lui. El se apropia de mine. Se oprea la un pas de mine.

La distanţa aceea concretă, care ne separa în linişte, era de parcă i-aş fi dat lui o parte din toată suferinţa aceea în care puteam să cred. Plecam capul, de parcă aş fi fost în stare cu adevărat să plâng. Renunţasem deja să ascund ceea ce nu reuşeam să ascund. Unchiul meu mă privea cu ochiul lui stâng întristat, cu spaţiul orb al ochiului drept, tot timpul trist, iar de la distanţa concretă care ne despărţea, în tăcere, era de parcă m-ar fi îmbrăţişat şi ar fi fost în stare să-mi spună cuvinte de încurajare. Ne întorceam împreună în atelier apoi, şi imediat cum ne apucam să lucrăm, unchiul meu reîncepea să spună poveşti pe care eu nu le auzeam.

După venirea serii, cârciuma. După aceea, casa goală.

Şi era în dimineaţa în care trecuseră două săptămâni şi ceva de la momentul în care îi dădusem hârtia, scrisoarea în care scrisesem cuvântul tu, iar cuvântul acela era ea, în care scrisesem cuvântul eu, iar cuvântul acela eram eu. Am ajuns la poarta atelierului, dar unchiul meu nu mă aştepta. N-am observat prea bine absenţa aceea, căci mi s-a părut că o cunosc de mai demult. Mi-am petrecut dimineaţa în orele solitare ale gândurilor mele, printre orele de la tâmplărie şi orele din cimitirul de piane. Era iunie, dar pentru mine nu existau păsări care să cânte, nu exista libertatea oamenilor de pe străzi. La ora prânzului, am plecat agale pe trotuarele care mă duceau în fiecare zi la pensiune. M-am oprit la colţul la care mă opream în fiecare zi. Am aşteptat. Am aşteptat. Iar când credeam că acela era un moment ca toate celelalte, a apărut ea la uşă. S-a uitat în direcţia mea şi s-a întors înăuntru.

Întorcându-mă la atelier, picioarele mele mergeau pe caldarâm, mişcările mele ocoleau oamenii

care se opreau în faţa mea sau care veneau în direcţia mea, dar, pe dinăuntru aveam o umbră care ocolea şi mai multe obstacole, care mergea şi mai repede. Nu pricepeam dacă ieşise ca să mă vadă sau intrase iar pentru că mă văzuse. De la distanţă, chipul ei nu dădea nici un răspuns. Iar picioarele mele mergeau pe caldarâm. Astfel, ocolind frica, ocoleam speranţa.

Am intrat în atelier. Pereţii înalţi erau marginea lumii. Paşii mei pe pământ, împotriva liniştii, erau singurul semn de viaţă. Am intrat în tâmplărie. Am străbătut-o de la un cap la altul. Am deschis fereastra şi, cu braţele deschise, ţinând obloanele, era de parcă aş fi încercat să cuprind toată după-amiaza şi să o trag în piept. În timpul imens care se năştea la ora aceea a după-amiezii, nu a trecut mult timp. Am auzit paşi la intrare şi nu m-am întors să văd cine era, căci credeam că ştiu dinainte ce avea să se întâmple, nimic nu mă putea surprinde, credeam că e unchiul meu. Apoi am simţit că, în mod ciudat, paşii aceia se opriseră la intrarea în atelier, apoi am simţit o respiraţie care se domolea, apoi am simţit tăcerea şi m-am întors. Era un băiat, în pantaloni scurţi, cu mâinile împreunate, cu obrajii murdari, privindu-mă speriat. Fără să-i fi spus nimic, mi-a întins braţul, ţinând în mână o hârtie îndoită. I-am luat-o din mână, i-am dat o monedă şi, până să-mi ridic privirea, l-am văzut ieşind în fugă. Am deschis hârtia înainte să reuşesc să respir. Spunea doar: şi eu te iubesc.

Lumină, lumină: în sfârşit, soarele a putut să acopere toate obiectele cu lumina lui. Soarele a alunecat pe stratul de coji de brad care acopereau pământul din curte, a intrat în tâmplărie, mi-a învăluit pielea şi a intrat prin ea. Pe dinăuntrul meu, am fost infinit. Iunie s-a născut iarăşi în mine. Soarele a izgonit toate umbrele, aducând

doar strălucire. Zâmbind, copil în lumea aceasta, am alergat prin atelier, căutându-l pe unchiul meu. Voiam să-i povestesc fericirea mea şi voiam să-l văd zâmbind împreună cu mine. Am intrat în cimitirul de piane, l-am căutat prin curte, aproape că l-am strigat pe nume, dar nu am reuşit să îl găsesc pe nicăieri.

Am renunţat să-l mai caut pe unchiul meu când m-am sprijinit de bancul de tâmplar. Îndreptându-mi privirea spre un punct în care o vedeam, era clară, era frumoasă, am continuat să zâmbesc şi, atât de copil, acolo am rămas. Abia după ce a trecut seara aceea fără să-l văd pe unchiul meu la cârciumă, după ce a doua zi nu a mai venit la muncă, după ce i-am întrebat pe oamenii de la cârciumă dacă ştiau ceva de el şi după ce mi-au spus că nu, după ce m-am dus la casa în care închiriase o cameră şi am întrebat dacă ştiau ceva de el şi după ce mi-au spus că nu, abia după ce a mai trecut o seară fără să-l văd la cârciumă şi după ce iarăşi n-a venit la muncă, abia atunci am înţeles că unchiul meu dispăruse.

Soţia mea spune că vrea să o sune pe Marta. Maria nu-i răspunde, e încă supărată. Dacă soţia mea s-ar fi oprit să se gândească doar, să caute un răspuns, până la urmă ar fi tras concluzia că Maria era supărată din cauza unei probleme de la fabrică.

La fabrică, Maria îşi petrece ziua cosând articole de lenjerie feminină: sutiene, chiloţi. În jurul ei, sunt şase sau şapte femei care fac acelaşi lucru. Deja s-au obişnuit să vorbească prin zgomotul maşinilor de cusut. Fabrica e un depozit plin de femei aşezate în faţa maşinilor de cusut. Fabrica e tot timpul iluminată de aceeaşi lumină: becuri

albe proiectate din tavan fie ziua, fie noaptea, fie când plouă, fie în toiul verii. De obicei, soția mea știe toate poveștile, conflictele și prieteniile celor șase sau șapte femei care stau în jurul fiicei noastre la fabrică. De obicei, în timpul orei de prânz, așezată pe un scaun din bucătărie, soția mea o ascultă pe Maria vorbindu-i despre femeile acelea: ambițiile lor, sacrificiile lor, mirările lor, temerile lor, secretele lor.

Soția mea nu stă să caute un răspuns și, de aceea, se supără și ea. Supărată înseamnă să fie superioară, să vorbească de sus. E o declarație care nu așteaptă răspuns atunci când spune:

— Am să o sun pe Marta.

Maria, supărată, nu răspunde. Soția mea ridică receptorul telefonului.

În ziua în care soțul Martei s-a întors de la înmormântarea mamei lui, și-a luat o privire suferindă și a anunțat că nu mai voia să stea în casa din apropierea atelierului. În aceeași zi, respectând doliul pentru o mamă, Marta a început să pună totul în cutii de carton și în lăzi pe care le ceruse de la băcănie.

Hermes nu se născuse încă, iar Elisa umbla prin casă, veselă, ocolind abajururi împrăștiate pe podea.

Soțul Martei a cerut cu împrumut o camionetă. Timp de mai multe zile, a făcut continuu drumuri între cele două case, între Benfica și satul cu grădini de legume în care se născuse. De câte ori venea, Marta avea totul organizat în grămezi și îi spunea ce trebuia luat.

La ultimul drum, casa toată goală, pereții, casa dintr-odată mai mare, ultimul lucru care mai rămânese de cărat a fost fotoliul din sufragerie. Soțul

Martei a cerut ajutorul a doi prieteni care, amândoi în același timp, și-au folosit toată forța ca să o poată ridica pe Marta și să o pună în partea din spate a camionetei: soțul ei împingând-o de fund, un bărbat ținând-o de sub brațe, iar celălalt ținând-o de mijloc.

Când Marta a reușit să se instaleze în camionetă, când oamenii și-au tras sufletul, iar soțul ei le-a mulțumit, Marta s-a ridicat în picioare, a făcut rușinată câțiva pași și s-a așezat pe fotoliu. În timp ce camioneta înainta pe străzi, de câte ori se oprea la semafoare, oamenii se opreau pe trotuare ca să se uite la ea și o arătau cu degetul, căci nu mai văzuseră niciodată așa ceva: strângându-și picioarele unul lângă altul, potrivindu-și coatele pe brațele fotoliului, ținându-și capul drept pe gât, corpul Martei se revărsa în valuri de carne și de piele care acopereau fotoliul; existența fotoliului se ghicea doar pentru că trupul Martei se afla în poziția de așezat pe ceva.

După cât de repede mergea camioneta, pe chipul Martei trecea o adiere care-i dezordona părul, însă obrajii ei erau îmbujorați, în roșu aprins. Buzele ei strânse formau o linie.

Când soția mea intră iarăși în bucătărie, își încordează mușchii feței. Spune:

— Marta m-a invitat să mă duc la ea la sfârșit de săptămână.

Maria continuă să mănânce tăcută, aplecată peste farfurie. O frunză de spanac îi alunecă din lingură, dar ea face o mișcare cu capul, înghite frunza de spanac, după aceea lingura plină de zeamă și continuă să mănânce tăcută, aplecată peste farfurie.

*

Eu nu mă miram când intram în cimitirul de piane ca să caut vreo piesă și, ridicând capacul vreunui pian, găseam teancuri de romane de dragoste de-ale Mariei. Știam bine că Maria fugea de maică-sa și petrecea ore în șir așezată într-un colț al cimitirului de piane, aplecată peste vreo carte pe care o ținea pe genunchi. Când a prins obiceiul acesta, soția mea a început să-și facă o mulțime de griji și-mi spunea:

— Nu știu pe unde a umblat Maria azi, toată după-amiaza. Am întrebat-o și n-a vrut să-mi spună.

Imediat cum am înțeles ce se petrecea, am liniștit-o. Iar soția mea deschidea subiectul numai când se supăra:

— Știi să te ascunzi ca să citești romane de amor, dar când e să mă ajuți... Sau crezi că eu nu știu?

Soția mea îi vorbea astfel pentru că știa că o rănește. Romanele de dragoste erau secretul pe care îl știa toată lumea, dar pe care toată lumea îl respecta ca pe un secret.

Dacă vreunul din copiii mei și-ar fi continuat studiile, Maria ar fi ajuns cel mai departe. Întotdeauna a fost cea mai sârguincioasă.

Erau după-amiezi în care munceam la câte ceva, fără zgomot, în spatele scândurilor. Îi auzeam pașii pe cojile de brad care acopereau pământul din curte, ridicam puțin capul și o vedeam cu cărți ascunse pe sub haine, cărți care-i modificau formele corpului, care-i făceau ca burta, fundul sau umerii să pară pătrate.

După aceea, când ridicam capacul unui pian, găseam teancuri de romane de dragoste. Erau cărți scrise în portugheza braziliană. Formau colecții care purtau nume de femeie: Sabrina, Bianca, Júlia. Citind numele scriitoarelor, fiica mea își imagina femei îndrăgostite care cunoșteau viața:

Rosemary Carter, Violet Winspear, Anne Mather, Vanessa James, Lynsey Stevens, Elizabeth Petty, Ann Cooper, Penny Jordan, Casey Douglas, Rebecca Stratton, Flora Kidd, Jane Donnely, Linda Harrel, Rachel Lindsay, Essie Summers, Katrina Britt, Amanda Carpenter, Anne Hampson, Janet Dailey, Majorie Lewty, Carole Mortimer. Înainte să înceapă să citească, fiica mea alegea o voce solemnă şi, în liniştea din cimitirul de piane, şoptea titlul cărţii pe care o ţinea în mână: Îndrăgostită nebuneşte, Vremea dragostei, Doar o femeie, Rivala periculoasă, Drum fără întoarcere, Jocul Seducţiei, Totul s-a petrecut la Paris, Dragoste fără căsătorie, Bărbatul de oţel, Frica de-a iubi, Străinul din casa de alături, Sclava mândriei, Sublimă obsesie, Inimă furată. Şi intra în lumi de invidie şi dragoste, de orgolii şi dragoste, de frică şi dragoste, de gelozie şi dragoste, de trădare şi dragoste, cu femei puternice şi sensibile pe care nu le mai uita niciodată şi care se numeau: Cherry, Vic, Laura, Helen, Jane, Polly, Kate, Casey, Sarah, Raine, Luenda, Rose, Sally, Lee, Sophy, Jensa, Brooke, Viviane, Magda, Robyne, Madeline; cu bărbaţi frumoşi şi frizaţi care zâmbeau din fotografiile pline de pasiune de pe coperţi şi care se numeau: Max, Gwill, Mark, Rick, Brandon, Flint, Marcus, Adam, Jeremy, Leon, Karl, Magnus, Ric, Nick, Cole, Dean, Kley, Robert. Şi astfel treceau ore, treceau după-amiezi. Pe ultimele pagini, după toate surprizele, ghinioanele, obstacolele, când părea deja imposibil, Maria suspina lung căci începea iar să creadă în lucrul în care nu încetase niciodată să creadă: dragostea pură şi sinceră învinge totdeauna.

În toate nopţile din vara aceea, stelele pe cer erau lichide. Când le priveam, erau puncte lichide strălucind pe cer.

Prima oară ne-am întâlnit în timpul zilei: eu i-am zâmbit, ea mi-a zâmbit. Am spus două sau trei cuvinte şi am rămas închişi în corpurile noastre. Pentru o clipă, ochii ei au fost un abis în care eram învăluit, ceva uşor şi luminos, în care cădeam de parcă aş fi plutit: să cazi prin cer înlăuntrul unui vis.

În noaptea aceea, am stat să o aştept, sprijinit de zid, la câţiva metri de intrarea în pensiune. Oamenii care treceau erau veseli. Eu mă gândeam la ceva care mă făcea să mă simt mai mare pe dinăuntru, ca noaptea. Frunzele de iederă care acopereau creştetul zidului şi atârnau deasupra trotuarului, erau o unică formă nocturnă, făcută doar din umbre. Mai întâi am simţit frunzele de iederă mişcându-se; după aceea, am văzut braţele ei care se agăţau de zid; după aceea, chipul ei zăbovind pe fundalul cerului senin al nopţii. Şi inima a uitat o clipă să-mi mai bată. Lumea s-a oprit. Umbre i se aşterneau, transparente, pe pielea feţei. Aerul proaspăt, răcoros, îi modela pielea feţei. Apoi, lumea a continuat. Am ajutat-o să coboare. Am alergat pe stradă ţinându-ne de mână. Mâna mea învăluind mâna ei subţire: forţa degetelor ei într-ale mele. Prin noapte, corpurile noastre alergând alăturate. Când ne-am oprit, respiraţiile noastre, chipurile noastre privindu-se mirate, ne-am privit de parcă ne-am fi văzut pentru totdeauna. Când buzele mele s-au apropiat încet de buzele ei şi ne-am sărutat, ca o pulbere aruncată în aer cădeau reflexe de strălucire prin noaptea care ne acoperea.

După aceea, era zile interminabile pe care le petreceam singur în atelier: în iulie, pentru prima oară, am reparat un pian fără ajutorul nimănui; era pianina unei doamne cu copii şi nepoţi.

— Nu mai e pentru mine. Va fi pentru nepoții mei, spunea ea.

Apoi, erau bărbații de la cârciumă care nu mă întrebau niciodată despre unchiul meu, iar eu îmi aminteam din ce în ce mai rar să-i întreb pe ei despre el. Erau zile întregi și nopți întregi.

Imediat cum mă trezeam, dădeam la o parte cearșaful, stăteam așezat pe pat ca să văd primele raze de lumină străbătând crăpătura ferestrei și știam că, în vara aceea, zilele nu aveau nici început și nici sfârșit. Timpul era o succesiune permanentă, care nu se oprea odată cu noaptea. Eu mă ridicam fără grabă, desenam figuri cu gesturile mele și le zâmbeam larg hainelor pe care le îmbrăcam. Când ieșeam din casă, orașul era făcut din siluete vaporoase care renășteau și, poate, poate că fericirea era la îndemâna lor. Eu ajungeam la poarta atelierului și, când intram, ba chiar mai înainte, începeam deja să număr orele care mă despărțeau de ea. Și totuși, mă simțeam confortabil la atelier. În fața mea, era lemnul și era pacea de a cunoaște forma pe care voiam să i-o dau și pacea de a ști exact cum să i-o dau. În fața mea, era pianul unei doamne cu copii și nepoți, erau clape și arătătorul meu așezându-se pe una din ele și, înlăuntrul unei note pe care n-o voi cunoaște niciodată, o unică notă, tot spațiul a ceea ce voiam să-mi imaginez: chipul ei; chipul ei; chipul ei. Era dimineață și, timp de câteva clipe, eu nu vedeam decât imaginea chipului ei, puteam să-i aud vocea, și era încă dimineață, o vedeam iarăși cu același chip, și era încă dimineață, o vedeam iar, o auzeam, și se făcea ora prânzului. Și după-amiezile eu tot prin vise le trăiam. Cu puține diferențe, era ca atunci când aveam cinci sau șase ani și mama, miloasă, mă lăsa să dorm în diminețile de sâmbătă: era soare

dincolo de fereastră, iar eu mă tot trezeam şi adormeam, gândind vise şi visând idei.

Intram în cârciumă când, la sfârşitul după-amiezii, la începutul serii, se aşternea un albastru închis, peste toate: drumul de pământ bătătorit de la atelier. Sunetele oraşului, îndepărtate, străbăteau cerul albastru închis. Beam trei, patru sau cinci pahare de vin pentru că era încă prea devreme să ajung acasă şi să încep să mă pregătesc. Acela era timpul pe care eu, în fiecare zi, îl lăsam să treacă. Nu mă preocupam să exist. Nu era importantă suprafaţa de marmură a tejghelei, nici zâmbetul ştirb al oamenilor, nici conversaţiile lor şchioape. Eu asistam la toate, fără nici o grijă, fără greutate, zâmbind din orice. Eu existam în tot timpul acela pe care îl lăsam să treacă, pe care aproape nu-l simţeam, dar care exista în depărtare. Când ieşeam din cârciumă, parcă mă întorceam la corpul meu; şi era prea devreme când ajungeam acasă şi, fără să mănânc, începeam să mă pregătesc. Treceau ore prost iluminate. În oglinda lavoarului, chipul meu.

Era atunci un moment în care puneam piciorul drept în faţa pragului înalt al casei, pe pietrele caldarâmului. Şi mergeam, înfruntând străzile. Mă apropiam. Iar străzile înaintau odată cu mine. Când ajungeam la pensiune, ştiam cu toată certitudinea că ea era acolo, înăuntru. Ea, ea, ea. Certitudinea aceea simplă era plină de miracole şi aproape că eram surprins că nu găseam pereţii pensiunii învăluiţi în flăcări sau în orice fel de voci, la fel de grandioase. Atunci, aşteptarea mea era senină. Ştiam că timpul nu avea nici o putere asupra voinţei noastre inevitabile, insaţiabile, neîmblânzite. Veneau adieri din ungherele întunecate ale nopţii, atingându-mi chipul. Era vara aceea nocturnă. Eu

aşteptam şi, într-un moment unic: paşii ei de cealaltă parte a zidului, inima mea pierdută înăuntrul meu, mişcările ei desenate în linişte, eu pierdut prin mine. Apoi, într-un moment unic: în sfârşit, ea, greutatea corpului ei fiind mult mai mult decât o simplă greutate, ea, forma corpului ei fiind mult mai mult decât o formă, în sfârşit, eu cât p-aci să plâng, iar ea, în sfârşit, corpul ei fiind mult mai mult decât doar corpul ei, în sfârşit în braţele mele. Capul ei căzut pe umărul meu. Părul ei atingându-mi obrazul.

În nopţile acelea, eu ştiam deja că femeia care locuia la pensiune nu era mama ei. Femeia cu chip de piatră, care avea putere asupra ei, era naşa ei. O crescuse de foarte mică, de parcă ar fi fost mama ei, de parcă i-ar fi fost fiică. Mama ei adevărată şi distantă era imaginea ştearsă a unei femei sărace, cu privirea tristă, cu şuviţe de păr căzându-i de-a lungul feţei. În primele nopţi, înainte să ne îmbrăţişăm, mergeam, alergam departe de acolo. După aceea, n-am mai putut să aşteptăm. Ne îmbrăţişam de parcă am fi explodat în uniunea noastră, şi abia după aceea mergeam, alergam. Timp de o săptămână, am avut o bancă în parc şi am avut toate umbrele care o acopereau. După aceea, am avut cheia mea deschizând poarta atelierului, întunericul şi cimitirul de piane. Corpurile noastre.

— Marta m-a invitat la ea la sfârşit de săptămână – spune soţia mea. Repetă.

Maria continuă să tacă.

Íris s-a trezit şi s-a dat singură jos din pat. Vine pe hol cu expresia feţei contrariată de somn. Ochii aproape închişi. Sprâncenele de parcă ar fi fost supărată. Pielea călduţă de la cearşafurile de

flanelă. Vine smiorcăindu-se, protestând în felul ei pentru că se trezise.

— Oo! Hai la mama! – spune Maria, întinzându-i brațele.

Íris se freacă la ochișori cu mâinile ei mici, cu degetele strânse ale mâinilor mici. Se smiorcăie, de parcă toată lumea trebuia să o creadă și să priceapă că trezirea era un lucru rău care i se întâmplase.

Maria o ia în brațe. O așază în poală. Îi cercetează mâna pansată. Îi spune că trebuie să fie cuminte. Îi spune că a făcut buba. Și tace. E liniște.

Cu vocea slabă, dar privind direct spre mama ei, Maria spune:

— Nu te duce...

Soția mea continuă să tacă.

Íris, așezată în poala mamei, are ochii ațintiți la fereastră și continuă, lent, să se trezească. Soția mea e cu fața spre chiuveta de vase. Gesturile ei sunt prea mici ca să umple bucătăria.

— Nu te duce... spune Maria. Repetă.

Maria o lasă jos pe Íris. Se apropie de spatele soției mele și îi atinge brațul. Soția mea se preface că nu simte. Maria spune:

—Te rog.

Soția mea a hotărât deja că la sfârșit de săptămână se duce acasă la Marta, însă rămâne tăcută. Fără să priceapă nimeni de ce, Íris împinge un scaun pe gresie. Maria strigă:

— Stai cuminte!

Auzind strigătul, Íris începe să plângă. Maria continuă să-i vorbească mamei sale:

—Te rog. Mă tem să nu se întâmple azi ceva rău de tot.

Soția mea continuă să tacă.

Ceasul din bucătărie: peste câteva minute, Maria va trebui să plece iar spre fabrică. După ce va ieși pe ușă, soția mea, în tăcere, va fi început să-i dea

lui Íris supă cu lingura. Maria va coborî scara, va regăsi strada, lumina, mărimea clădirilor, maşinile, luna iulie, câinii râioşi abandonaţi şi, pe tot parcursul drumului, va simţi remuşcare, milă şi frică.

Corpurile noastre. În cimitirul de piane, noaptea era neagră, absolută. Corpurile noastre existau înlăuntrul acelui timp opac. Braţele mele se salvau cuprinzând-o pe ea. Mâinile mele căutau pace pe suprafaţa netedă a spatelui ei. Buzele noastre ştiau cum să se găsească. Gurile noastre construiau forme, atâtea detalii, forme pe care nimeni, în toată istoria lumii, nu a reuşit să şi le imagineze, forme imposibil de imaginat de către oameni vii cu gânduri omeneşti obişnuite, forme irepetabil de concrete. Buzele noastre. Limbile noastre simţeau gustul gurilor noastre: saliva caldă, sângele cald. Iar buzele mele se revărsau. Buzele mele se întindeau şi acopereau pielea de pe chipul ei. Îi ţineam capul, degete prin păr, iar buzele mele se amestecau cu pielea de pe chipul ei. Palma mâinii mele drepte cobora pe corpul ei, pe linia corpului ei, trecea de talie şi cobora, căuta poalele rochiei, găsea picioarele, apoi urca. Urca, prin interiorul coapselor ei. Iar buzele mele se aflau încă pe buzele ei, tot pe buzele ei, pentru că respiram aceeaşi respiraţie. Vârful degetelor mele aluneca, urca prin interiorul cald, fin al coapselor ei. Drumul acela era lung. Ea punea o mână în jurul braţului meu. Vârfurile degetelor mele alunecau, iar în momentul în care atingeau bumbacul chiloţilor ei, simţeam mâna ei strângându-se în jurul braţului meu şi încă respiram aceeaşi respiraţie. Degetele mele, strânse între picioarele ei, atingeau, încet, centrul chiloţilor de bumbac, moi dincolo de bumbac, fierbinţi dincolo de bumbac.

Palma mâinii mele, pe chiloți, simțea firele de păr pe dedesubt. Degetele mele, corpul meu întreg, simțeau, fără grabă, bumbacul, fierbinte, umed. Corpurile noastre se desenau cu negru pe fond negru. O bucată din cerul întunecat al nopții intra pe fereastra cimitirului de piane. Lumina aceea aproape inexistentă arăta umbrele și liniile corpului ei în momentul în care-i ridicam rochia până la mijloc și îi făceam chiloții să alunece în jos, pe picioare. Și o culcam pe un pian: corpul ei; corpul meu; corpurile noastre.

La sfârșitul verii, am știut că în noaptea aceea fusese zămislită Marta.

Septembrie. De parcă ne-am fi pregătit să petrecem toamna împreună, rezistam din ce în ce mai greu la durerea despărțirii. Veneau la atelier din ce în ce mai mulți oameni ca să întrebe de lucrări care nu erau gata. De fiecare dată, foloseam scuza dispariției unchiului meu, majoritatea privirilor se transformau în înțelegere; dar eu știam că adevăratul motiv era urgența vitală de a o întâlni pe ea tot timpul.

Închisesem poarta atelierului și alergasem pe străzile invizibile din Benfica. Când am ajuns la piață, am știut unde să o găsesc. Am început să merg pe lângă ea, în spatele ei sau în față, la distanță suficientă ca să ne atingem uneori cu coatele, ca să-i simt mirosul pielii, la suficientă distanță pentru ca nimeni să nu-și dea seama că mergem împreună. Ea privea într-o direcție, iar eu mă prefăceam că nu eram interesat să privesc în partea aceea. Ea întreba de prețul merelor, eu întrebam de prețul perelor. Încercând să nu mișcăm buzele, aproape fără să ne privim, schimbam fraze șoptite, fraze simple care încercau să spună iubire: în loc de întrebări, în loc de răspunsuri. În dimineața aceea, eu îi spuneam fraze furișate, iar

ea continua tăcută și serioasă. Eu îi spuneam altă frază, un zâmbet care aștepta un zâmbet, iar ea continua să tacă. La un moment dat, s-a întors spre mine, s-a oprit, m-a privit în ochi: serioasă; și a spus că era însărcinată.

Nu știu unde a dispărut lumea întreagă.

Am umblat ca pierdut de când ne-am luat rămas-bun, fără cuvinte, în vânzoleala din piață, până când, în tăcere, ne-am întâlnit la ora prânzului la colțul de dinaintea pensiunii. Ea a spus:

—Trebuie să-i spun nașei mele.

Eu nu am spus nimic. Ea a spus:

— Prefer să-i spun înainte să-și dea seama.

Pe stradă, în fața tuturor oamenilor care ar fi putut să treacă, am luat-o în brațe. Înlăuntrul ochilor noștri închiși, ne-am îmbrățișat. A trecut un timp, am deschis ochii și am rămas ca să o privesc cum se îndepărta. Corpul ei, singur, tot mai departe de brațele mele, traversând strada și mergând pe trotuar, de-a lungul zidului unde o așteptasem în toate nopțile acelei veri. Și corpul ei, singur, dispărând pe ușa deschisă a pensiunii.

În timp ce așteptam, nu știam de ce să mă tem mai tare. Mă uitam fix la intrarea pensiunii și încercam să cred în imaginile pe care le inventam pentru ochii mei: ea ieșind, venind în direcția mea; zâmbetul ei; ea întorcându-se în brațele mele. Așteptam, un timp în care doar eu îmbătrâneam. Frunzele de iederă de pe zid au rămas suspendate în aer când o adiere le-a împins și mai mult peste trotuar. Și a fost pe neașteptate: pocnetul ușii care se închidea, obloanele de la toate ferestrele pensiunii închizându-se. Am asistat la momentul acela fără să știu cum o să pot să exist.

Am simțit o mână care mă atingea pe umăr.

M-am întors.

Chipul chior și murdar al unchiului meu.

Start

nu vreau doar să am numele acesta, vreau să fiu stăpânul lui.

în sfârşit. Mi-am imaginat ziua asta ori de câte ori îmi făceam speranţe: când stăteam culcat lângă soţia mea, cu mâna pusă pe burta ei rotundă, însărcinată cu fiul nostru; sau când eram băiat tânăr, mă întorceam de la atelier cu tata şi-l vedeam intrând în cârciumă, îl auzeam trimiţându-mă acasă şi continuam să merg singur pe drumul de pământ, cu hainele, faţa şi părul pline de rumeguş; sau când eram mic şi mă aşezam în cimitirul de piane, cu timpul alături. Îmi făceam speranţe, îmi imaginam ziua asta şi credeam că n-o să-mi fie frică; îmi repetam singur, de o mie de ori, n-o să-mi fie frică, n-o să-mi fie frică, şi vedeam clar, desluşit, clipa asta, chipurile astea. Şi cred că toate momentele în care mi-am imaginat ziua asta, împreună, adunate, sunt mai lungi decât ziua asta, şi mai cred că momentul de faţă, acum, e mai profund, e un puţ infinit, iar dacă eu m-aş arunca acum în el, mi-ar lua tot timpul vieţii până să cad pe toata lungimea lui şi aş muri înainte să-i ating capătul. Ora asta a după-amiezii

în interiorul marmurei. Pun mâna pe suprafaţa albă a zidului, ce de ciment, de parcă aş atinge

miezul îngheţat al varului. Am ajuns aici. Îmi pun valiza de carton pe o bancă. E o valiză nouă pe care a cumpărat-o soţia mea, cu bani pe care-i punea deoparte pe ascuns: restul de la băcănie. Am fost supărat, fericit, supărat, fericit, doar fericit, în momentul în care mi-a dăruit-o: valiza aşezată pe masa din bucătărie. Lângă încuietoare, pe sub mâner, are figura din cositor a unui om care aleargă: privirea soţiei mele zâmbind când am observat omuleţul care alerga şi am ridicat privirea ca să o privesc pe ea. Soţia mea a fost: mâinile ei, vocea, chipul care zâmbea înainte să fie sărutat; soţia mea a fost; soţia mea: cea care a cumpărat un om de cositor şi l-a păstrat înfăşurat într-o hârtie, ascuns pe fundul unei cutii, până în momentul în care l-a lipit pe valiza cea nouă, lângă încuietoare, unde să-l pot vedea tot timpul. Deschid valiza: tricoul călcat şi frumos împăturit, pantalonii scurţi, pantofii de alergare, ceasul de buzunar al tatălui meu şi cutia cu unsoare specială. Mi-a venit ideea pe când

totul: credem încă. Timpul nu a trecut. Zilele au devenit iarăşi suprafaţa pe care visăm. După-amiezile

chiar şi atunci când îmi doresc. Timpul se deplasează prin el însuşi, impulsionat de angoasă şi dorinţă. Timpul nu are voinţă, are instinct. Timpul e mai puţin decât un animal care aleargă. Nu se gândeşte încotro merge. Când se opreşte, numai angoasa ori dorinţa îl fac să se oprească.

au revenit la mărimea pe care o aveau pe când noi străbăteam grădini, ţinându-ne de mână. Trebuie să existe tot timpul soarele, iluminându-ne, care ne ilumina. Iartă-mă. Există în continuare

aceeași materie ușoară, ca lumina, ca lumina care ne umplea. Te rog: iartă-mă. Suntem iarăși totul: încă mai credem. Timpul nu a trecut. Zilele au devenit iarăși suprafața peste care visăm. După-amiezile

stăteam culcat: o unsoare specială. E un amestec de ulei, de seu și de unsoare. Aproape adormit, dar fără să reușesc să adorm, simțeam căldura soției mele lângă mine. Un corp respirând. Aveam brațul drept peste ea și pieptul lipit de spatele ei, genunchii mei îndoiți se culcușeau în spatele picioarelor ei îndoite, iar brațul meu trecea pe sub brațul ei, urmând forma coastelor, o înconjura, o învăluia, o proteja, iar palma mea era așezată pe burta ei: fiul nostru. Mâna mea pe burta ei, pe fiul nostru, era felul meu de a adormi povestindu-i gândurile și visele mele. Mă gândeam la fiul nostru de parcă aș fi vorbit cu el și mă gândeam la cursele de alergări și mă gândeam la ce înseamnă să merg în Suedia, să reprezint țara la maratonul celor mai buni din lume: Jocurile Olimpice. Îmi imaginam chipul fiului nostru când avea să se nască. Și mă gândeam iar la alergări. Stockholm, mă gândeam eu. Iar cuvântul acela nu avea legătură cu nimic din ceea ce cunoșteam eu. Eram aproape să adorm când am fost trezit de ideea asta. Dacă era după mine, m-aș fi ridicat și aș fi început, chiar atunci și acolo, să pregătesc unsoarea; însă abia a doua zi m-am dus să cumpăr ulei, o parte, alta de seu și alta de unsoare. Am lăsat amestecul acela să se odihnească timp de o noapte. A doua zi, pe înserate, după muncă, pe răcoarea de iunie, mi-am dat cu unsoarea aceea specială pe tot corpul. Nu am luat un ceas cu mine, dar am fost sigur că alergam mult mai repede. Eram mai ușor. Picioarele alunecau mai repede prin aer. Nu a

trebuit să beau multă apă, căci nu am transpirat. Am devenit mai puternic. Unsoarea asta pe care o am aici a fost făcută

liniştea formată de alergători care se îmbrăcau, unii îşi făceau semnul crucii, şi după vocile de pe stadion, invizibile, de dincolo de pereţi, de parcă n-ar fi existat şi de parcă ar fi existat mai mult decât orice altceva, ca frica. După aceea, liniştea paşilor mici şi nervoşi pe care îi simulează alergătorii, de parcă ar face gimnastică. Încep să-mi întind unsoarea pe corp. Îmi înfig degetele în cutia plină de unsoare, iar când le las să alunece pe picioare, braţe, umeri, obraji, devin strălucitor. Corpul meu se transformă în muşchi strălucitori. Mânecile tricoului delimitează cu o linie locul unde pielea, din maronie, devine albă. Mâinile mele întind unsoarea pe linia aceasta şi îi dau strălucire. Ştiinţa asta mă va ajuta să câştig. Îmi simt propriile mâini atingându-mi corpul, de parcă ar fi mâinile altcuiva. În secundele acelea marcate cu pantofi de sport legaţi cu o fundă şi un nod, simt privirile şi mirarea ascunsă a celorlalţi alergători. Întorc capul în altă parte, dar mă privesc pentru că n-au văzut nicicând aşa ceva. Curăţ pereţii cutiei şi întind ultimul rest de unsoare

un om cu cravată care ne cheamă prin semne. În şir dezordonat, tăcuţi, alergătorii ies cu toţii. Ies şi eu. Sub lumină, izbucnesc voci. Aşteptarea a o mie de voci amestecate, ca o piele aşternută peste lumină. Mărimea stadionului se deschide către cer. Cerul ar putea să se scurgă acum peste stadion. Ar fi nevoie de tot cerul ca să-l umple. Dacă mă apropii de umbră, simt răcoare pe pielea mea unsă. Înainte să plec în călătorie, un om care m-a

întâlnit la ieşirea din atelier mi-a explicat că Suedia e mai răcoroasă decât Lisabona. Ori voia să mă păcălească, ori nu ştia. E la fel de cald cum e de obicei în Lisabona pe perioada lui august. E lumină vie care dă incandescenţă chipurilor oamenilor de pe băncile stadionului: femeile cu umbreluţă de soare, pălărie şi rochie strălucesc; negrul jobenelor purtate de bărbaţi e un negru deschis şi străluceşte; strălucesc copiii care ne privesc şi care îşi imaginează că avem în noi vieţi pe care noi de fapt nu le vom cunoaşte niciodată. Paşii alergătorilor stârnesc mirosul de pământ uscat şi ars. Lipesc palma mâinii de un gard şi îmi mişc picioarele doar ca să le obişnuiesc cu pantofii noi de sport. Ceilalţi aleargă încet dintr-o parte în alta. Unii fac mişcări de gimnastică. Nu vreau să mă obosesc deja. Mă uit la ei. Nu mă mai uit la ei. În mulţimea de voci amestecate care umplu băncile stadionului şi care mă înconjoară, disting fragmente din vocea tatălui meu când mă chema ca să învăţ câte ceva, vino-ncoace să vezi, sau vocea mamei mele, pronunţând numele meu în mijlocul unei discuţii, Francisco, sau a fratelui meu, cerându-mi ceva, sau a surorilor mele Marta şi Maria când erau mici şi aveau grijă de mine şi voiau tot timpul să se joace cu mine. Timpul nu a trecut. Toate clipele acestea

de parcă s-ar naşte o zi nouă şi neaşteptată înlăuntrul meu, înlăuntrul ochilor mei în flăcări. Simt că nu lumea e cea care există şi arde în faţa ochilor mei, ci ochii mei sunt cei care creează şi incendiază lumea din faţa lor. O lume întreagă creată de limbile de foc care ţâşnesc din ochii mei. Acum

ale inimii mele. Suntem iarăşi

pentru că sunt chemaţi toţi alergătorii la linia de plecare. Sunt pe primul rând. Alţi alergători se apropie în spatele meu. Am pantoful din piciorul drept lipit de linie. Sunt alergători de toate rasele. Cei de lângă mine mă ating cu coatele pe braţe şi le simt cum alunecă pe pielea mea strălucitoare. Privim înainte, căci vedem viitorul. Fiecare dintre noi are o inimă care-i bate în piept. Un om cu pantaloni albi, haină închisă la culoare, cravată şi pălărie de pai trage o împuşcătură în aer. Explozia se împrăştie pe teren şi dispare, de parcă s-ar elibera un stol de porumbei, ca o amintire inutilă, iar vocile oamenilor de pe băncile stadionului sunt cele ce explodează cu adevărat şi umplu aerul, iar cerul e tot ce putem vedea şi gândi. Fac primii paşi rapizi, încercând să fug de braţele care împing ca să-şi facă loc. Îmi deschid şi eu braţele ca să-mi fac loc. Acum, fiecare pas

o rază de soare, ca o mână care mă prinde şi mă ţine strâns lipit de pielea sa arzând ca focul. E foc, străbătut de fiecare gest al corpului meu. Sunt flăcări în ochii mei, care deschid drumul pe care apuc şi pe care merg înainte. Eu sunt o forţă unică, adevărată şi incandescentă. Iau din ce în ce mai multă distanţă şi ştiu că, după patruzeci de kilometri, mă voi întoarce. Iau distanţă şi mă apropii. Patruzeci de kilometri mă despart de mine, aici, devenit alt om. Iar patruzeci de kilometri ar putea fi viaţa mea întreagă. Tot timpul de la momentul în care m-am născut până la momentul morţii mele înlăuntrul unui moment unic care ar putea fi patruzeci de kilometri. Timpul îmi va pierde urma. Voi fi altul. Nu voi mai cunoaşte distanţa timpului. Şi am să mă întorc la stadion. Am să mă întorc aici. Unic pe o distanţă în metri şi în timp

o ploaie de pietre pe pista stadionului. Când observ că unul din picioarele mele va face un pas, celălalt picior deja face un pas și mai mare, și mai rapid. Picioarele mele: le admir forța. Oamenii care umplu băncile stadionului sunt ca un cor de împușcături, voci cu care se împușcă din toate părțile. Din când în când, ne atrage atenția o voce pe care o lăsăm în urmă; după aceea, ne atrage atenția alta, și o lăsăm și pe ea în urmă. Trecem de parcă n-am vedea chipurile lor, dar le vedem fără să ne uităm la ele. Le simțim. Respirația noastră încă nu e grea. Avem cap ca să ne uităm în jur. Nu ne uităm. Dăm o tură de pistă, iar vânzoleala primilor metri a rămas în urmă. Alergăm suficient de detașați ca să fim șiruri de oameni

în inima mea, ești frumoasă.

pe piele, vocile de pe stadion, tot mai slabe. Treptat, încep sunetele orașului: o pereche de cai ținuți de căpăstru care aproape că se sperie când trecem noi, făcând doi pași nervoși; motorul și claxonul unui automobil entuziasmat; câini lătrând furioși; copii

după lucru, fusesem deja să mă antrenez, mă întorsesem acasă după antrenament, îmi dădusem cu apă la subraț și pe gât, stăteam deja la foc de o bună bucată de vreme, când m-a rugat mama să mă duc să-l chem pe tata de la cârciumă. Am privit-o pe mama iluminată de

Kilometrul unu

lampa cu petrol. N-am spus nimic. Mi-am îmbrăcat haina și am ieșit. Era noapte, era frig, era

februarie. Am mers prin multe nopţi la fel ca aceea. Ştiam ce mă aşteaptă : aveam să intru în cârciumă, privirea tuturor, şi vreunul dintre ei spunând : ia uite, a şi venit după tine. Şi tata, nevrând să le dea dreptate. Când eram mai mic, îl trăgeam de braţ şi spuneam : m-a trimis mama să te chem. Iar ceilalţi bărbaţi râdeau şi râdea şi el. După aceea, n-am mai zis asta. Nu voiam să fie pronunţat acolo cuvântul mama. Nu voiam ca mama mea, iluminată de lampa cu petrol, să fie pomenită acolo. De aceea, nu făceam decât să intru. Tata şi toţi oamenii de acolo ştiau de ce intrasem eu, fără să zic bună seara, fără să mă uit în ochii nimănui, mergând în direcţia tatălui meu. Nu era nevoie să spun nimic. Râdeau, îmi ofereau vin, dar eu nu acceptam. O dată, unul dintre oameni, ca să glumească, mi-a lipit de buze un pahar de vin. Tata i-a împins braţul, iar paharul s-a spart pe jos. Tata s-a uitat lung la el, foarte serios. Omul şi-a întors privirea, înfricoşat. S-a făcut linişte până când unul dintre ceilalţi a spus : o, păcat de vinul ăla ! Şi toţi au râs. După un timp, a râs şi tata. Uneori, prezenţa mea îl grăbea. Alteori, părea să plece numai când voia el. În alte dăţi, eram ultimii care ieşeau şi trebuia să-l car, cu un braţ pe după gâtul meu, sau trebuia să-l apuc de cot sau să merg în spatele lui ca nu cumva să cadă. Şi trebuia să îl ascult. Trebuia să-i răspund. Trebuia să îl aştept dacă voia să vomite. În noaptea aceea, chiar înainte să ajung la cârciumă, m-am oprit ca să ascult. Tata era cel care vorbea. Cu vocea modelată de vin, a spus : nici nu se născuse bine şi mi-am dat seama de ce-avea să fie în stare Francisco al meu. A spus : ascultaţi bine ce vă zic, băiatul ăla o să facă nişte isprăvi din cele mari. După aceea, cineva a început să vorbească despre altceva. Am aşteptat ca ei să uite momentul acelor vorbe. Am intrat. Privirea

tuturor, ia uite, a şi venit după tine, şi nu-mi mai amintesc dacă ne-am întors acasă devreme sau târziu în noaptea aceea, însă un lucru pe care n-am să-l uit, vorbele pe care le-a spus tata, pe care n-avea niciodată să mi le spună în faţă, dar care se repetă neîncetat în amintirea mea. Ori de câte ori

altă stradă, alte case. Alerg mai repede, pentru ca şi timpul să treacă mai repede. Culoarea caselor înalte. Acoperişurile caselor. Respiraţia mea. Nu vreau să mă concentrez asupra respiraţiei. Culoarea caselor: galben-portocaliu, portocaliu aproape maron, culoarea argilei

soarele acesta permanent, căldura aceasta, simt o briză răcoroasă care vine dinspre apă şi care se aseamănă cu amintirea bruscă a unei zile de iarnă, cu aducerea-aminte a zilei în care a murit tatăl meu.

a tatălui meu culcat sub lumina lumânărilor. Eu privind la chipul lui mort şi amintindu-mi numai de chipul lui viu.

că ritmul pantofilor de sport pe şosea devine mai rapid. Depăşesc un alergător care, simţindu-mi apropierea, întoarce capul ca să mă vadă trecând

chipul tatălui meu acoperit cu o batistă de tul transparentă. Mă uitam la el alb, nemişcat, şi normal ar fi fost să deschidă ochii şi să-mi spună pe nume, să se uite la mine şi să spună: ce mai aştepţi, băiete? Ecoul negru şi rece din capelă. Îl priveam şi nu-mi venea să cred că n-aveam să mai aud niciodată vocea lui.

şi mai repede şi ştiu că, din cauza asta, oamenii îmbătrânesc mai repede, mor, se nasc copii. E numai un alergător în faţa mea. Fiecare pas de-al meu e mai mare sau mai rapid decât doi paşi făcuţi de alergătorul acela speriat, avansez

tatăl meu mort, alb, nemişcat, şi încercam să păstrez imaginea acelei tristeţi care mă distrugea pentru că ştiam că mai era puţin până să pierd şi asta, până să nu mai am nimic. Aveau să-l ducă pe tata, iar eu trebuia să-mi petrec restul vieţii fără să-l mai văd vreodată.

şi mai mult, iar alergătorul e din ce în ce mai aproape. Cu cât mă apropii mai mult, cu atât mai repede vreau să alerg ca să îl depăşesc. Continui

pentru sora mea Maria şi pentru mama. Stăteau una lângă alta, pe scaune. Era acolo şi absenţa fericită a surorii mele Marta, care se refăcea încă după naşterea lui Hermes. Era şi absenţa fratelui meu Simão. Din seara în care s-a întâmplat ceea ce nu vom uita niciodată, Simão şi tatăl meu nu s-au mai întâlnit nici măcar o dată. Tata, cu braţul tremurând, arătând uşa şi strigând: afară! Strigând: afară! Simão strigând: n-o să mă mai vezi niciodată! Strigând: n-o să mai calc în veci în casa asta blestemată! După aceea, ani de tăcere. Nu vorbeam despre asta, dar voiam să credem că Simão avea sa vină în ziua aceea. Era tatăl nostru. Era unicul nostru tată, care murise. Voiam să credem că mai era posibil să vină. Nu venea. Voiam să credem. Nu venea. Şi nu aveam cuvinte, ci numai suferinţă. Mama stătea lângă Maria şi îşi ţinea capul în mâini. Sora mea mă privea cu ochi întunecaţi. Undeva, în spate, am văzut chipul acordorului. M-am dus la el. Stătea

cu fața spre colțuri în umbră, spre suprafața tavanului sau spre scaunele goale. M-a recunoscut după sunetul pașilor. În mâinile mele, în tăcere, am ținut mâna pe care mi-a întins-o. Acordorul îl cunoștea pe tata de mulți ani. Chipul lui orb era bătrân și suferind. Ne-am privit, de parcă am fi schimbat secrete. Și, iarăși, ecoul pașilor mei: m-am apropiat iarăși de tatăl meu; tatăl meu

văd corpul alergătorului din fața mea

vârfurile degetelor mele au ridicat batista care acoperea chipul tatălui meu

mă lansez și încep să depășesc alergătorul

m-am aplecat peste tata

îl depășesc acum

buzele mele au atins pielea înghețată de pe obrazul tatălui meu

timpul se oprește. Timpul s-a oprit. Există cele două respirații ale noastre și există un grup de oameni opriți pe marginea șoselei. O briză răcoroasă. Există culori încremenite în pete. O briză răcoroasă

Kilometrul doi

atât pentru mama, cât și pentru Maria, cât și pentru mine. Ieșiserăm deja din spital, mergeam către ieșire, știam că străzile erau enorme, când a sosit ea alergând. Sora mea și mama nu au văzut-o. Mergeau în fața mea, erau două siluete uscățive

care îşi vedeau încet de drum. Ea m-a prins de braţ şi mi-a întins ceasul tatălui meu. Pe chipul ei nu era un surâs, nu era nici serios, era exact chipul de care aveam nevoie în momentul acela: privirea pe sub bretonul pieptănat într-o parte, părul ondulat. Mi-a depus ceasul în palmă, iar după aceea a lăsat lănţişorul să alunece şi să se îndoaie, încolăcindu-se: un cuib: în palma mâinii mele. După aceea, vocea ei m-a pătruns, plăcută, preschimbată atunci şi acolo în catifea. De parcă ar fi şoptit, a spus că era mai bine să iau ceasul cu mine, a spus că cineva ar fi putut să profite de starea în care se afla tatăl meu ca să i-l fure. I-am mulţumit şi am observat-o, dar aproape fără s-o observ. Abia când m-am întors acolo

prin timp. Mama nu era în stare să intre în casa noastră, o apăsau coridoarele goale. Acasă la Maria, Ana avea doi ani, iar mama avea grijă de ea cu paşi lenţi şi cuvinte puţine. Ana dormea, Maria şi soţul ei erau la muncă, iar mama se aşeza pe un fotoliu. După-amiaza se reflecta prin geamurile ferestrelor: ochii mamei mele reflectau imaginea atenuată a ferestrelor. Nimeni nu poate şti la ce se gândea, dar erau ani întregi înlăuntrul ei, râsete irepetabile şi tăceri irepetabile. În după-amiezile acelea, mama mea credea că, într-o singură clipă, totul se poate transforma în nimic. Credea în liniştea

cu domnul de la agenţia funerară, când am ajuns la morgă, abia atunci am observat-o cu adevărat. Cerul întreg cădea peste oraş, sub formă de ploaie gri. Pe trotuare, oamenii alergau de la o uşă la alta. După aceea, am ajuns la morgă: pereţii groşi. Mi se scurgea apă din păr, peste haină, pe piele. Ea s-a apropiat de mine şi, de parcă ne-am fi cunoscut bine, mi-a prezentat

condoleanțe. În momentul acela, mi s-a părut că vocea ei deținea imagini dintr-un alt timp. Eu mă uitam la pereții din morgă, la mâinile mele și numai pe suprafața vocii ei, ca pe un râu, puteam să mă odihnesc. Ea, alegând cuvinte și tăceri ca să mă consoleze. Eu, reușind să găsesc cu adevărat alinare în vocea ei, închizând ochii ca să o ascult. Eu, în fața tatălui meu mort, simțindu-mă vinovat că reușeam să găsesc alinare în amintirea dulce a acelei voci: grație fragilă. M-am întors în săptămânile următoare doar ca să o aud. După aceea, ca mi-a spus la ce oră ieșea, apoi, în alte zile, m-am întors la ora aceea și am condus-o până la ușa casei. Pe drum, ascultam povestiri din spital. Erau povestite fără nici o grabă, de parcă n-ar fi avut sfârșit. Vocea ei era calmă. Nopțile, luna, orașul, stelele o imitau. Au trecut săptămâni. Ea a început să îmi zâmbească. Eu am început să îi zâmbesc. Și, înainte să adorm, am început să-i aud vocea înlăuntrul capului meu. Adormeam ascultând-o. Casa era imensă. Noaptea umplea casa. Pereții erau dizolvați de noaptea aceea absolută, și totuși, întunericul era făcut pe de-a întregul din mulți pereți suprapuși. Încercam să trăiesc. Când mă culcam, așteptând să adorm, vocea ei era lumea calmă în care uitam de toate cele. În timpul dimineților și după-amiezilor, încercam să văd doar scândurile pe care le căram pe umeri și le așezam în fața mea, pe bancul de tâmplărie, încercam să văd doar unelte, doar linii pe care îmi imaginam tăieturi, doar puncte în care îmi imaginam cuie bătute, dar, fără să vreau, așteptam încă, tot timpul, să aud vocea tatălui meu, într-un moment ca toate celelalte. De aceea, dimineața sau după-amiaza, intram în cimitirul de piane când voiam să aud în amintire numai vocea ei, când aveam nevoie de odihnă. Înainte să

mă duc la antrenament, treceam pe la Maria. Îmi spuneam singur că mă duc să văd dacă e totul în regulă, dar nici nu băteam bine la uşă şi ştiam deja că o s-o găsesc pe mama cu vocea slabă, pe Ana alergând în jurul meu şi întinzându-mi mâinile ca să o iau în braţe, pe Maria obosită şi pe soţul ei, în vârfurile picioarelor, cu faţa ridicată spre mine, dorindu-şi ca eu să par interesat de un subiect oarecare, subiect care nu mă interesa nici pe departe. Şi alergam pe străzi cu viteza cu care se înnebuneşte: aerul ieşind greu din mine. Mă întorceam acasă şi mă spălam, apoi, când se însera bine, ajungeam la intrarea spitalului şi eram pieptănat când ea îmi zâmbea şi eu îi zâmbeam. Ea însemna cele mai bune momente

absolută. Tristeţea mamei mele pătrundea şi în Maria, dar niciodată atât de mult încât să o poată simţi la fel, căci singură, mama cunoştea timpul şi secretele acelei tristeţi. Poate de aceea erau momente în care Maria nu era în stare să o înţeleagă, în care îşi făcea griji. La peste o săptămână de la înmormântarea tatălui meu, Maria a reuşit să o convingă pe mama să o viziteze împreună pe Marta şi să-l cunoască pe Hermes. În zilele care au urmat înmormântării tatălui meu, Maria umbla prin casă şi nu-i spunea nimic. Îi spunea: hai să mănânci ceva. Îi spunea: ce faci, nu te culci? Dar nu-i spunea nimic, căci acestea erau numai cuvinte minime, erau tăcerea. După câteva zile, Maria a început să se aşeze pe scaune şi să-i vorbească. A spus: trebuie să mergem să-l vedem pe băieţelul Martei. A spus: mâine mergem să-l vedem pe băieţelul Martei. Mama îi răspundea dând din cap că da, însă, în două rânduri, cum se apropia ora plecării, începea să se simtă

rău. A trecut mai mult de o săptămână de la înmormântarea tatălui meu. Soțul Mariei nu voia să meargă și, într-un capăt al holului, a înhățat-o pe Maria de braț și, răstindu-se pe șoptite, a zgâlțâit-o. La celălalt capăt al holului, mama și Ana așteptau ținându-se de mână. S-au dus cu trenul. În brațele mamei ei, Ana se sprijinea cu tot corpul de geamul prin care doar privirea ei, întreagă, reușea să treacă. Pe locul din față, tăcerea mamei mele era și mai invizibilă sub sunetul trenului pe șine. Era încă dimineață când au sosit în satul în care se mutase Marta. Cerul

Kilometrul trei

strălucea. Avea o sclipire cenușie care umplea cu lumină bălțile de apă. Pe străzi, oamenii se opreau ca să le vadă trecând pe mama, Maria și Ana. Mama parcă ar fi mers singură, iar lumea n-ar fi existat. Maria și Ana mergeau de mână. Maria o trăgea de braț ca să o grăbească. Ana ridica atunci capul și îl rotea pe umeri, dintr-o parte în alta. Era încă dimineață. Au ajuns la poarta mică de fier

o adiere răcoroasă. Adierea aceasta vine din miezul pietrelor din care sunt făcute casele. Vine dinăuntrul memoriei. Vine din adâncul apelor. Când ne aflam la petrecerea de pe vapor, colegul meu de la scrimă mi-a spus că, iarna, apele acelea îngheață complet. Mi-a spus că cine vrea poate să meargă pe apă. Nu mi-a venit să cred. Colegii mei au venit să participe la proba de viteză, la lupte greco-romane și la scrimă. Au mâinile curate și moi. Au cămăși albe. Au averi și educație. Eu îi tratez cu

domnule, ei mă tratează cu Lázaro. Uneori, înainte să râdă de câte ceva, spun: splendid, Lázaro. Pe lângă ei, eu sunt din topor. Sunt lucruri pe care nu le ştiu. De aceea, colegilor mei le place să glumească pe seama mea şi, de aceea, nu mi-a venit să cred. Dar s-ar putea să fie adevărat. Cel puţin, e adevărat că ne aflam într-un velier cum puţine văzusem în Lisabona, frumos, era încă lumină afară şi deja cinaserăm, şi era aproape ora unsprezece din noaptea aceea care era încă zi. Sunt sigur de asta pentru că am văzut ora pe ceasul care fusese al tatălui meu, iar de când îl port în buzunar, ca în toţi anii în care a stat în buzunarul tatălui meu, niciodată nu a luat-o înainte, nici măcar cu un minut. Eu eram sigur că timpul respecta cifrele de pe ceas. Eram sigur că numerele de pe ceas erau secretul şi minciuna pe care le folosim cu toţii ca să credem în lucruri simple. Dar colegul acela mi-a spus că Suedia e o ţară foarte mare şi că, în nord, soarele străluceşte la miezul nopţii de parcă ar fi în miezul zilei. Mai întâi, m-am gândit că îşi bătea joc de mine. I-am spus: ei, nici chiar aşa. El s-a uitat la mine ca faţa neclintită, dar luaserăm deja cina, era aproape ora unsprezece pe ceas, şi până la urmă am crezut. Şi abia în clipa aceea am înţeles că nici numerele nu-ţi pot da certitudini. Timpul există printre numere, le străbate şi le confundă. Pot exista multe numere prin fiecare număr. Pot exista mai multe numere între un număr şi altul decât între acesta şi următorul. Timpul e cel care determină numerele, care le lungeşte sau le micşorează, care le ucide sau le permite să existe. Numerele nu au nici o putere în faţa timpului. Aici, briza care-mi atinge faţa mă face să cred că el îmi vorbea serios. Apele acestea chiar îngheaţă iarna. Cel puţin, briza aceasta e ca

o bucățică ruptă din dimineţile acelea de ianuarie care îţi îngheaţă urechile şi fac să se formeze bruma

ale zilelor mele. Ea singură era o lume. Pe vremea aceea, când eram împreună, era noapte şi mergeam pe străzi, eu ştiam că tristeţea neagră a mamei mele era foarte îndepărtată, de parcă n-ar fi existat, frigul din casa abandonată era foarte îndepărtat, de parcă n-ar fi existat. Cât timp făceam paşii aceia, vocea ei îmi spunea că aveam dreptul la puţină pace. Şi mergeam pe străzi, treceam prin umbre. Uneori, coatele noastre se atingeau. Eu îmi concentram toată puterea simţurilor în punctul în care cotul meu o atingea, pentru o clipă. Iar în vocea ei, povestind întâmplări din spital, băieţi care intrau pe uşa de la urgenţe, femei bătrâne dezorientate pe la infirmierii, oameni zdrobiţi şi culcaţi pe târgi, se observa o mică schimbare de ton când se atingeau coatele noastre. Ca şi mine, şi ea simţea clipele acelea mute care iluminau, înfloreau, incendiau. Pe vremea aceea, nici unul dintre noi nu era în stare să vorbească în cuvinte despre momentele acelea sau despre valurile care ne străbăteau. Atunci ajungeam la uşa casei ei şi nu mai ştiam ce să spunem sau cum să ne mişcăm. Puneam ochii în pământ, chipurile noastre se umpleau de umbre, iar dinlăuntrul invizibil al acestor umbre, râdeam, prefăcându-ne că râdem, pentru că nu ştiam ce să spunem sau cum să ne mişcăm. Apoi, ca să ne luăm rămas-bun, ne întindeam unul altuia degetele. Nu era o strângere de mână, nu era nimic, eram noi întinzând braţele unul spre celălalt, erau mâinile noastre desfăcute şi vârfurile degetelor atingându-se în aer, când mâinile noastre începeau deja să coboare şi să se despartă.

După aceea, a fost o seară în care ne-am sărutat pe obraz. Am închis ochii când am simţit cu buzele pielea feţei ei, mirosul din părului ei ondulat. După aceea, au mai fost şi alte seri. Nu a fost planificat momentul în care nu am făcut mişcarea pe care ştiam exact cum să o fac, căci era de ajuns să-mi las gâtul să o facă, şi în care buzele noastre s-au întâlnit. Buzele noastre arzând. Mâna mea pe ceafa ei: greutatea şi forma capului ei. Când buzele noastre s-au despărţit, ochii ei nu i-au mai părăsit pe ai mei. Ochii mei fugind, iar ochii ei, serioşi, căutându-i. Ochii mei fără să reuşească să mai fugă: un zâmbet. Ochii ei văzându-mă şi zâmbind şi ei. După seara aceea, am început să mergem tot timpul ţinându-ne de mână.

Kilometrul patru

de la casa Martei. Imediat cum a deschis Maria poarta, Ana i-a dat drumul la mână şi a intrat singură. Au înconjurat-o câinii, cu mici sărituri, dând din coadă şi lingând-o. Bucuroasă, Ana ţipa sau râdea. Maria certa câinii: staţi cuminţi. Uitată pentru câteva clipe, mama continua să tacă. Elisa a ieşit ca din puşcă pe uşa casei şi a venit alergând. S-a apropiat de Ana şi a aşteptat să fie îmbrăţişată. Câinii le înconjurau, nerăbdători, cu paşi săltăreţi. Elisa, foarte educată, le-a sărutat pe mătuşa şi pe bunica. Ana se îndrepta deja către uşă, iar Elisa s-a dus după ea. În şir neregulat, au mers toate patru pe hol. La intrarea în camera Martei, Maria a rămas cu o cuvânt suspendat de un moment de tăcere şi de imaginea Martei, culcată pe pat, cu o cămaşă de noapte albă, cu părul căzându-i pe faţă. Iar Ana, cu Elisa după ea,

a alergat spre leagăn. Ana nu ajungea încă la marginea leagănului şi, de aceea, şi-a sprijinit fruntea de gratiile de lemn. Mama a apărut chiar când s-a trezit Hermes. Maria a trecut printre Ana şi Elisa, ca să-l ridice din leagăn. S-a înduioşat, a spus ceva: vai, ce mititel e; şi i l-a arătat mamei. În tăcerea aceea, mama mea a simţit un gol fără formă care era făcut din flăcări care o sfâşiau şi, când l-a luat în braţe, n-a făcut decât să plângă. Inocent, Hermes privea lumea întreagă şi nimeni nu-şi putea imagina ce vedeau ochii lui. Marta l-a primit din braţele mamei mele. Amestecându-se cu umbrele, lumina îşi pierdea din forţe trecând printre perdele. Atotştiutoare, Marta a scos un sân din cămaşa de noapte şi a apropiat sfârcul de buzele mici ale lui Hermes. Ana a rămas tăcută, mirată. Elisa îşi văzuse de mai multe ori mama alăptându-l pe fratele ei, dar a rămas în aceeaşi nemişcare, aceeaşi tăcere şi cu aceeaşi expresie ca a verişoarei ei. Maria era în continuare înduioşată. Mama a rămas într-o tăcere atât de absolută, încât corpul ei aproape dispăruse. În dimineaţa aceea, Marta era deja foarte grasă. Umerii ei erau groşi în cămaşa de noapte, braţele ei erau groase, burta era o formă rotundă şi înaltă pe sub cearşafuri, picioarele erau groase. Înlăuntrul acelei dimineţi şi a tot ceea ce se ştia atunci, era de negândit ca Marta să continue să se îngraşe până la greutatea pe care o are azi, până la greutatea pe care o avea în ajunul plecării mele, când m-am dus să-mi iau rămas-bun. Să ai grijă pe-acolo, prin străini, spunea ea. Hermes voia să se joace. Lasă-l pe unchiul în pace, spunea ea. Când s-a făcut timpul să mă întorc la gară ca să aştept trenul, mi-am deschis braţele cât am putut ca să încerc să o cuprind, iar tot ce am reuşit a fost să-mi pun încheieturile mâinilor pe fiecare umăr. Dar în dimineaţa aceea, nimeni

nu se gândea la asta şi toată lumea, chiar şi mama, era atentă la bebeluşul care sugea. Era un moment de gingăşie. Dimineaţa

te iubesc aproape prea mult.

pe suprafaţa zidurilor. Prin soarele acesta permanent care aduce lumină în toate ungherele, briza acesta îmi aduce aminte de când eram mic, iar tata m-a luat cu el la cherhana şi mi-a arătat calupurile de gheaţă pe care le aşezau oamenii pe lăzile cu peşte. De parcă înlăuntrul acestui soare permanent care arde, pe piele şi pe ziduri, ar exista nervuri făcute din gheaţa aceea. Era aproape unsprezece noaptea şi era încă lumină. Apele acestea îngheaţă iarna. E Suedia. Colegul meu nu glumea pe seama mea, deşi a râs când eu m-am uitat lung la tacâmurile de la masa de cină şi nu ştiam ce să fac, deşi a râs în timp ce mă învăţa să ţin corect tacâmurile, şi a râs iarăşi după ce a spus: splendid, Lázaro.

dimineaţa. Eu mă uitam la o scândură, mâinile mele îi simţeau forma, colţurile, liniile, dar nu o vedeam şi nu o simţeam cu adevărat. Timpul se dizolva în lumină, dar eu ignoram timpul şi singura lumină adevărată era cea care ilumina chipul ei din amintirea mea, ea mergând lângă mine, vocea ei, ea oprită la uşa casei, tăcerea ei, braţele subţiri şi întinse, mâinile, pântecele sub o jachetă tricotată, pieptul, picioarele sub poalele fustei: certitudini senine ale chipului ei; ea înainte de un sărut; buzele ei; voce şi tăcere. Eu mă uitam, poate, la o scândură, când a intrat doamna aceea. Corpul ei mic, slab, îmbrăcat în negru, a apărut la intrarea tâmplăriei fără nici un semn care să îl anunţe. În momentul acela am ridicat capul ca să o văd

mergând în direcţia mea: chipul ei mulţumit şi simplu, paşii ei pe rumeguşul de pe jos. Am mers spre ea şi, înainte de a spune orice alt cuvânt, mi-am cerut scuze pentru rumeguş, pentru praf şi orice alte lucruri pe care nu le ştiam. Era o doamnă cu o broşă de aur, pantofi lustruiţi şi care mă privea, mulţumită, aproape surâzând. Era o doamnă

Kilometrul cinci

distinsă. Niciodată, nici măcar când trăia tatăl meu, nu văzusem o doamnă atât de distinsă intrând în atelier. Chiar şi fără să-i cunosc vocea, chipul ei îmi era simpatic: pielea ridată, părul alb, pălăria cu un voal de tul negru în spate. Vocea era simpatică. De parcă ar fi rostit o afirmaţie, pe un ton agreabil, m-a întrebat dacă reparam piane. Nu am putut decât să răspund că da. După aceea, îmi scoteam deja creionul de după ureche şi îmi notam adresa casei ei pe o scândurică pe care o culesesem de pe jos. Aveam să trec pe acolo a doua zi. Zâmbetul doamnei m-a făcut şi pe mine să zâmbesc. Am stat să o privesc îndreptându-se spre ieşire. Sunetele oraşului au revenit prin ferestrele deschise. Dimineaţa a revenit în atelier. Imaginea doamnei, amabilitatea sa a continuat, s-a dizolvat treptat, fără grabă, şi m-am gândit din nou la ea a doua zi, când am urmat

încerc să-mi amintesc cele mai fericite momente, sfârşesc întotdeauna prin a vedea în minte imaginea vagă a unui prânz de duminică. Claritatea difuză a luminii. Mama, jumulind probabil o găină. Mirosul apei clocotite, vărsată peste corpul găinii. Mama, în curte, aşezată în faţa unui lighean, la

umbră. Zgomotul penelor smulse, în smocuri mari, de mama. Era mereu primăvară. Era mereu mai. Maria s-ar fi putut afla în cameră, inventând iluzii, citind romane de dragoste în penumbra obloanelor; sau ar fi putut să o ajute pe mama; sau ar fi putut să stea în picioare în curte, transportată, ascultând o povestire lungă pe care o spunea mama, cu toate amănuntele, în timp ce jumulea o găină. Erau acolo păsări care se ridicau brusc în zbor din portocalii din curte şi care făceau să izbucnească freamăt de frunze. Simão mergea pe străzi cu o sticlă goală în mână, intra în cârciumă şi nu era nevoie să spună nimic. Omul îi întindea braţul peste marmura tejghelei. Fratele meu îi întindea sticla. Marmura era mai rece decât umbra. Iar fratele meu aştepta, în timp ce omul înfigea pâlnia în gâtul sticlei şi în timp ce zgomotul vinului care se scurgea din butoi răsuna, solitar, în cârciuma goală. Deschidea palma mâinii în care ţinea moneda transpirată şi făcea iar drumul către casă. De-a lungul zidului, chipul lui era serios în timp ce mergea. Ochiul lui stâng se fixa pe un punct care nu exista şi care se afla în faţa lui. Cu entuziasmul acela mergea Simão. Pe partea dreaptă a feţei, avea pleoapa aşternută peste orbita goală. Pleoapa se afunda în gaura netedă ce făcea trecerea de la obraz la sprânceană. O mână neagră îmi strânge inima. Pieptul meu

căci doare timpul care trece. De-aş putea să-ţi spun că erai tu: eşti încă tu: chipul tău privindu-mă fără să înţeleagă. De-aş fi putut să-ţi spun tot ce ascundeam. Eu, fără să-mi las degetele să fie delicate şi să străbată aerul ca să atingă liniile chipului tău: pielea chipului în care eşti tu. Eu, criminal. Tu, nobilă, privindu-mă fără să înţelegi. Eu: tu. De-aş fi putut să-ţi spun cât chin ascundeam

în mine, tandrețea, suferința. De-aș fi putut să-ți spun că în toate: în noi: timpul

zilele de duminică, tata zâmbea. Eram la masa de prânz. Mama cumpărase pește de la piață. Tata se plângea de oase. Mama se întorcea spre Maria sau spre fratele meu și spunea: nu mânca așa repede. Eu aveam șapte sau opt ani, iar mama alesese o bucată de pește pentru mine și, cu vârful cuțitului, îi scosese toate oasele. Marta era încă iubita celui care azi îi e soț. Era a treia sau a patra oară când lua și el masa cu noi. Poate că spunea cineva o glumă, poate că cineva povestea o întâmplare adevărată, când Marta s-a înecat și a început să tușească. Prietenul ei s-a ridicat și a început să o lovească pe spate cu palma. Marta a continuat să tușească. Mama i-a spus: mănâncă puțină pâine. Un firicel de salivă se scurgea din gura Martei în farfurie. Marta tușea, iar chipul ei se făcea din ce în ce mai roșu. S-a oprit din tușit și a rămas pentru o clipă cu capul plecat. Tata a întrebat-o dacă e mai bine, dar ea nu a răspuns. Prietenul o ținea de braț, avea cealaltă mână pe umărul ei și nu știa ce să spună. Tata a spus: peștele ăsta nu e bun de nimic, e numai oase. Sora mea a început iar să tușească și, când a reușit să scuipe osul, farfuria ei era plină de scuipat amestecat cu sânge plutind peste uleiul de măsline. În timp ce Marta își trăgea sufletul, tata a ridicat vocea ca să spună: ți-am zis eu că peștele ăsta e o porcărie, bani dați de pomană. Și a aruncat tacâmurile în farfurie. Strigând, a întrebat-o pe mama: ce-a fost în capul tău să dai banii pe porcăria asta de pește? Mama nu a răspuns. Tata a zis: ce mârșăvie, ce porcărie. Mama, în continuare, nu răspundea. Tata a înșfăcat-o de braț, a zgâlțâit-o și a strigat: tu n-auzi? Mama s-a uitat la el cu privirea

serioasă. Cu o singură mişcare, tata a luat farfuria şi a spart-o pe jos. A strigat: şi să nu te uiţi aşa la mine, ai auzit? Din duminica aceea tata a început să nu să se mai ferească de prietenul Martei. Când Marta l-a condus la uşă

Kilometrul şase

ca să-şi ia rămas-bun, se auzeau strigătele tatălui meu în bucătărie, iar Marta plângea de ruşine.

străzile pe care le scrisesem pe o scândură şi am ajuns la uşa doamnei. Am bătut, am aşteptat, nu m-am gândit la nimic. Mă îndoiam sub greutatea cutiei cu scule. Paşii doamnei apropiindu-se dincolo de uşă: zâmbetul ei. Când am intrat pe hol, am lăsat în urmă soarele care umplea toată dimineaţa, care inunda străzile, pe care bărbaţii şi femeile îl purtau pe chip în timp ce mergeau pe trotuare, soarele ce le ilumina certitudinile şi le înviora speranţa. Îmi domoleam mersul ca să urmez paşii lenţi ai doamnei pe coridor, trecând prin uşa unor camere cu mobile vechi, în care se petrecuseră vieţi întregi şi unde, în momentul acela, era o linişte ordonată de alămuri, argintării şi cristaluri. Am ajuns

prin Stockholm. Undeva, în faţă, văd intrarea pe un pod. Aerul, aerul acesta fierbinte, e acum complet nemişcat. Soarele umple aerul. Când mă apropii de pod, vreau să alerg mai repede. În spatele meu, aud paşii unui alergător şi încep să alerg mai repede. Privesc podul din depărtare, alerg mai repede, iar când încetinesc, nu mai aud pe nimeni în spatele meu. Podul e din ce în ce mai aproape.

Reușesc să disting oamenii care se află la intrarea podului. Vreau să mă apropii de apă, căci cred că, odată ajuns acolo, aerul va fi mai răcoros. Pun un picior pe pod: podul acesta. Trec pe lângă oameni care mă încurajează. Voci înlăuntrul strigătelor. Aici: primul pod din orașul acesta desfăcut în bucăți legate între ele prin poduri. Aerul de aici nu e mai răcoros decât cel din Lisabona. Soarele îmi arde pielea, sub unsoarea specială care mi-o acoperă. Aud, în spatele meu, pașii rapizi ai altui alergător. Aud aceleași voci, de la aceiași oameni, încurajându-mă. Și alerg

la un salon imens: ferestre înalte în spatele unor perdele care atingeau podeaua, covoare întinse pe dușumeaua de lemn ceruit, fotolii acoperite cu țesături imprimate cu cornuri ale abundenței, un candelabru atârna din tavan peste o masă din mahon masiv. Doamna mi-a arătat pianul într-un colț al salonului. Nici nu era nevoie. Era un pian cu coadă, impunător și vechi. M-am apropiat, măsurându-l din priviri, admirându-l. Era, cu siguranță, un pian pe care doamna îl știa dintotdeauna, de când se născuse, în același loc, așa cum se întâmplase cu părinții ei, bunicii, străbunicii, și care avea să rămână acolo până în ultima zi din viața ei și mult după aceea. Privirea tuturor generațiilor cărora le supraviețuise pianul ar fi fost de ajuns ca să-l tocească; și totuși, era un pian solid, solemn, etern, ca un stejar bătrân. Am lăsat din mână lada cu scule, m-am așezat pe taburet și, mișcându-mi doar degetele, am ridicat capacul de pe clape, am luat țesătura care proteja clapele și, după ce le-am privit, după ce le-am simțit suprafața perfectă, am atins-o pe fiecare în parte. Nu a fost nevoie să mă uit în spate ca să știu că doamna mă lăsase singur. Cunoșteam singurătatea mult

prea bine. Era o problemă la pedala de surdină. Stăteam aplecat peste interiorul pianului când am simţit-o apropiindu-se. Pe covor, paşii ei erau tăcuţi. Prezenţa ei era ca lumina care se răspândea cu delicateţe şi, de la distanţă, îmi atingea pielea cu semne care erau, în acelaşi timp, fragile şi definitive. I-am zis bună dimineaţa. Privirea ei speriată mi-a răspuns într-un murmur aproape imposibil de auzit. În corpul ei, era o tremurare care, privită fără atenţie, ar fi trecut neobservată. Degetele ei se îndoiau şi se întindeau. Chipul ei, curios poate, sau poate îngrijorat, părea că vrea să se apropie: încerca să privească înlăuntrul pianului, iar când am surprins-o, mă privea timid. Chiar în momentul acela, am ştiut că pianul era o prelungire a corpului său. Ca să iasă parcă dintr-o stare de asfixie, trebuia să cânte. Stând acolo, timidă, simţea fiecare contact, oricât de mic, pe care îl aveam eu cu pianul. De aceea, am început să-i explic care era problema şi ce trebuia să fac. A intrat doamna, zâmbind. S-a postat între mine şi ea. Zâmbind tot timpul, a spus: văd că ai cunoscut-o deja pe nepoata mea. În spate, chipul ei, alb, senin, timid, continua

cât pot de repede, de parcă aş fugi de ce mă sperie mai tare, de parcă aş putea să fug de ceea ce port pe sub piele, ceea ce port cu mine oriunde-aş merge, alerg

să mă privească. Părul, lung şi lins, aranjat într-o pieptănătură exactă. Buzele fără nici un punct care să le distrugă perfecţiunea liniilor. Doamna m-a întrebat care e problema pianului. Am încetat să mă mai aud în timp ce explicam toate cuvintele deloc inutile pe care le spuneam

și, peste umărul doamnei, o priveam doar, îmi imaginam doar lumea de pace care exista

cât pot de repede, de parcă aș putea să mă las în urmă, de parcă aș putea să alerg atât de repede încât, într-o clipă, să mă eliberez din mine însumi și să mă las în urmă, de parcă aș pleca din corpul meu și, prin viteză, m-aș purifica, alerg

Kilometrul șapte

cât pot de repede, alerg

în ochii ei. Când m-am aplecat iar peste pian și am tras de bara pedalei, a fost un moment de liniște în care au ieșit amândouă. Vocea doamnei: hai să-l lăsăm să lucreze. Tot restul dimineții, nu mi-a ieșit din minte chipul ei, n-am vrut să înțeleg motivul prezenței chipului ei, clar și unic, în mintea mea. Am ajuns să cred că îmi era milă de ea pentru că își dorea atâta să cânte la pian, avea nevoie să cânte și nu putea. Era la începutul orei de prânz, iar doamna a intrat în salon pe când eu îmi puneam uneltele în cutie. I-am explicat că aveam treabă la atelier după-amiază și i-am spus că aveam să mă întorc a doua zi de dimineață cu piesele de care aveam nevoie. Doamna mi-a zâmbit. I-am spus că probabil a doua zi de dimineață pianul avea să fie gata. A continuat să îmi zâmbească. Pe stradă, m-am uitat la toate ferestrele, căutând chipul ei în spatele unei perdele. M-am oprit chiar pe trotuar, prefăcându-mă că mă uitam la ceas, dar nu am văzut-o. Am petrecut toată după-amiaza gândindu-mă la ea. Am intrat în cimitirul de piane ca să caut piese și m-am gândit la ea. După lucru,

când m-am dus să mă antrenez, m-am gândit numai la ea.

în timpul cinei sau după. Simão trăia lucrând pe ici-colo, iar când ajungea acasă, mergea direct în dormitor. Tata îl urmărea cu privirea, de parcă ar fi fost supărat şi aştepta un gest ca să se certe cu el sau, în acelaşi timp, de parcă ar fi vrut să vadă că el era într-adevăr în stare să treacă prin bucătărie tăcut, fără să privească pe nimeni. Simão trecea prin bucătărie tăcut, fără să privească pe nimeni. Când trecea şi închidea uşa, tata zicea: e un nesimţit. Eu împărţeam camera cu Simão, iar când intram, ochii lui erau singurele puncte care luceau în întuneric. Vocea lui era calmă şi blândă. Era vocea fratelui meu. Mă întreba: mai e ceva de mâncare în bucătărie? Eu nu trebuia să răspund. Ieşeam iar şi, dacă tata se dusese la culcare, îi ceream mamei ceva de mâncare pentru Simão. Lampa cu petrol transforma mişcările mamei mele în umbre. Eu aşteptam puţin şi ea îmi punea în mâini o tavă cu o masă completă, acoperită cu şervete. Dacă tata era încă treaz, eu eram cel care, discret, făceam să dispară o bucată de pâine cu ceva de pus pe ea.

nici măcar imposibil. Adevărul, ca şi liniştea, există numai acolo unde nu sunt eu. Liniştea există dincolo de vorbele care prind viaţă înlăuntrul meu, care se luptă între ele, se distrug şi care, în lupta aceasta, mă sfârtecă pe dinăuntru, cu răni însângerate. Când mă gândesc, liniştea există în afara celor gândite de mine. Când renunţ să mai gândesc şi îmi aţintesc privirea pe ruinele unei case, de pildă, vântul agită pietrele abandonate din acel loc, vântul aduce sunete îndepărtate şi-atunci, e linişte şi în gândurile mele. Neatinsă şi de neatins.

Când mă întorc la gândurile mele, liniștea se întoarce la casa aceea moartă. Și acolo, în absența mea din mine, și acolo există adevărul.

de mână. Pentru prima oară, am mers tăcuți tot drumul. Ea nu mi-a povestit nici o întâmplare din spital. Era ca și cum, în ziua aceea, nimeni nu-și rupsese vreun picior, nici nu murise, nici nu înnebunise. Eu nu am întrebat-o nimic, dar mi-a fost dor de vocea ei, pe fiecare stradă. De parcă străzile, casele, oamenii care treceau pe lângă noi, ar fi fost altfel, fără prezența vocii ei. Doar pașii, pașii, pașii. Când am ajuns la ușa casei ei, m-a privit cu ochii acoperiți de umbre. M-a întrebat: mă mai iubești? Am dat să îi răspund cu un sărut, dar ea s-a ferit și m-a întrebat iar: mă mai iubești? Am așteptat, de parcă n-aș fi știut ce să spun pentru că nu era nimic de spus, apoi, când mi-am apropiat buzele de ale ei, ea nu s-a mai ferit. În noaptea aceea am străbătut orașul ținându-ne de mână, am ajuns la atelier, am intrat în cimitirul de piane și am făcut dragoste pentru prima oară. Nu am fost la ea acasă din cauza nașei ei. Nu am intrat la mine acasă pentru că, deși acolo era liniște, era mult prea legată de tatăl meu, de mama și de frații mei. Mereu va fi așa. Am intrat în cimitirul de piane. După aceea, tăcuți, am traversat din nou orașul, cu dimineața născându-se încet deasupra noastră. Lisabona: străzile

era enormă în spatele perdelelor: cât lumea de mare. Când Hermes a terminat de supt, Marta l-a pus pe umărul și a început să-l bată blând pe spate, cu vârful degetelor. Nici mama, nici Maria, nici Elisa, nici Ana nu au spus nimic. În tăcerea aceea, de bătăi blânde pe spatele lui Hermes, Marta a fost cea care a întrebat de Simão.

e cu şase ani mai mare decât mine, dar, uneori, parcă am avea aceeaşi vârstă. Alteori, parcă aş fi eu fratele mai mare. Mai erau două zile până să încep călătoria care m-a adus aici. Voiam să-mi iau rămas-bun de la el. După ce am ieşit din atelier, am alergat până la Rossio, apoi m-am agăţat de un tramvai până la casa în care stătea Simão, într-o cameră închiriată. Am urcat treptele de lemn: sunetul greutăţii mele, la fiecare pas. Am bătut la uşă: bocănituri largi şi nesigure, apropiindu-se. Uşa a fost deschisă de o femeie cu pete de grăsime în jurul gurii, cu ochii negri. Am întrebat-o de fratele meu. A spus că nu îl cunoştea. I-am explicat că fratele meu ţinea acolo o cameră în chirie. A spus din nou că nu îl cunoştea. Dintr-odată, fără s-o fi chemat cineva, ieşind-şi numai capul din vârful scării în spirală, vecina de sus a zis că Simão plecase şi că nu mai stătea în casa aceea. După aceea, a răspuns cu nu la toate întrebările pe care i le-am pus. Gândindu-mă la fratele meu, imaginându-mi-l, temându-mă, m-am întors acasă alergând. Era noapte când am trecut pe strada pe care stătea Maria, sora mea. Am privit ferestrele: umbre care se ameninţau cu degetul, siluete stând poate prea aproape una de alta, făcând mişcări prea bruşte. Nu ştiu dacă am distins vocea surorii mele şi pe cea a soţului ei, strigând

Kilometrul opt

au fost mai lungi când m-am întors acasă, după întâlnirea cu ea. Dacă m-aş fi gândit puţin la asta, chiar de atunci aş fi putut să-mi dau seama că nu doar voinţa mea mă îndemna să o întâlnesc, să o doresc, ci şi lipsa mea de voinţă, nehotărârea mea.

Chiar şi când rămânea tăcută, îi priveam chipul şi eram să stare să-i aud vocea. Sunetul de catifea, liniştitor, confortabil, sincer, viu al vocii ei găsea căi pe care să pătrundă înlăuntrul timpului meu, în mine. Când corpul acestei voci a intrat, a găsit spaţiul înfricoşător al unui om complet golit: un trecut acoperit de îndoieli, un prezent vag, un viitor care pe atunci nu exista. Şi mi se părea că e nimic puţinul care exista deja, kilometri şi minute: picioarele încercând să distrugă lumea într-un fel în care braţele mele nu erau în stare. De aceea, vocea ei creştea înlăuntrul

casa acordorului. Căram piesele de care aveam nevoie, într-o cutie cu unelte. Fiecare din paşii mei avea zgomotul pieselor şi uneltelor care se ciocneau în cutia de lemn: un sunet înăbuşit care îmi imaginam uneori că e bătaia inimii mele. Dimineaţa curăţa oraşul: chiar gunoiul abandonat pe la colţurile străzii, chiar buruienile crescând pe lângă ziduri, chiar pietrele răspândite pe jos. Când am bătut, doamna a deschis uşa. Zâmbetul ei nu ascundea gânduri rele. I-am zâmbit şi am urmat-o pe coridor. Mă uitam în toate încăperile care treceau pe lângă noi, căutând-o. M-aş fi mulţumit cu o haină de-a ei atârnată de spătarul unui scaun, cu frunza unei plante mişcându-se încă după trecerea ei, dar nu am găsit decât spaţii goale în care, timp de câteva clipe, s-ar fi putut afla ea, în care chipul ei, adus de un miracol, s-a fi putut materializa. Am ajuns în salon. Am ajuns la pian. Singur, am pus mâna pe lacul pianului şi a fost de parcă am fi stat de vorbă, de parcă am fi fost de-o vârstă şi am fi privit lumea de departe. Am deschis pianul, iar uneltele în mâinile mele erau de parcă răscoleam prin mecanismul dimineţii, de

parcă l-aş fi înţeles şi aş fi fost în stare să-l repar. Indiferentă, dimineaţa a continuat să treacă, iar când a intrat doamna, aducându-l la braţ pe acordor, aproape credeam că n-aveam să o mai văd niciodată. Îi văzusem chipul în ajun şi n-aveam să-l mai văd nicicând. Şi simţeam ceva îngheţat şi fierbinte, ca suferinţa, dar în acelaşi timp mă simţeam ridicol pentru că ea nu simţea nici măcar lipsa mea de importanţă, pentru că ea exista într-un loc la care eu n-aş fi putut ajunge niciodată, ignorându-mă, ignorându-mă şi-atât. Am spus o frază pentru că ştiam că, astfel, acordorul putea urmări sunetul vorbelor mele, putea să se agaţe de firul vorbelor mele ca să ajungă la mine. Doamna a răspuns cu o frază şi a ieşit. Când am rămas singuri, acordorul, orb din născare, un bebeluş orb, m-a întrebat: ce e cu tine? Am răspuns: nimic. Am reuşit să-l păcălesc numai pentru că, în momentul acela, a intrat ea în salon. Eu am fost cel care i-a spus acordorului: e nepoata doamnei. Învârtindu-şi capul într-o direcţie oarecare, acordorul a zâmbit şi s-a arătat a fi bine crescut. Apoi a început să apese fiecare dintre clape şi să strângă coardele pianului. Ea avea bărbia căzută în piept, dar ridica ochii ca să mă vadă. Eu aveam privirea aţintită înlăuntrul ochilor ei. Distanţa de trei paşi dintre corpurile noastre nu ne despărţea. Nici ea, nici eu nu respiram. La fiecare notă, acordorul simţea coardele vibrând în vârful degetelor. Tot mecanismul, arcuri, curele, pârghii, fără să existe între o extremitate şi cealaltă: clapa şi coarda: sunetul. Notele se înălţau ca nişte coloane de-a lungul întregului salon. Iar clipele fragile în care acordorul potrivea cheiţa de argint şi strângea sau slăbea coardele; vârful cheiţei de argint; cioburi

de sticlă atinse de vânt; și coardele alungindu-se: gemete mute trecând prin aer ca o adiere subțire. În privirile noastre unite trecea alt timp, alt timp străbătut și el de acele note și de liniștea aceea. Acordorul și-a pus cheița de argint în buzunarul hainei, s-a depărtat și

nu mă părăsi

a spus: gata. Fără să țină seama de corp, picioarele ei au făcut-o să plutească și au dus-o către pian, fără să atingă podeaua. În momentul acela, nu putea să vadă nimic altceva. S-a așezat pe taburet. Și-a strâns părul de pe umeri, aruncându-l pe spate. S-a făcut un moment de liniște absolută. Și-a ridicat chipul palid în direcția mea, iar degetele ei au atins clapele. Zâmbea. Sub muzica ei, aerul din salon a fost străbătut de linii drepte invizibile: o construcție de lumină. Notele acelea erau și corpul ei. Erau puncte din pielea ei, existând doar pentru o clipă, rămânând în amintire, până se destrămau și se transformau în aer, în viață trăită. Nici când tatăl meu închidea ferestrele atelierului și se așeza să cânte la pianele pe care tocmai le reparase, nici chiar în visele mele nu auzisem vreodată o asemenea muzică. Era de parcă formele invizibile ale acelor sunete ar fi intrat în încheieturile tuturor pieselor de mobilier, a obiectelor, a corpurilor, de parcă ar fi intrat în încheieturile întregii case și ar fi împărțit fiecare formă în toate elementele sale distincte. Era de parcă s-ar fi umplut tot aerul lumii cu puncte intermitente ce arătau, din când în când, formele secrete ale aerului. Ochii ei nu încetau să mă privească. Corpul ei slab se legăna pe taburet, se apropia de clape și se depărta. Mișcările brațelor ei

erau exacte şi elegante, ca păsări lăsându-se din zbor pe lacul din grădină: încheieturile mâinilor ei subţiri, netede, albe, de porţelan. Iar chipul ei, interiorul ochilor ei: era un cer în care existau noi sensuri, o viaţă nouă, plămădită de mâinile ei, mai mult decât perpetuă: şi era posibil să crezi în orice, căci existau doar certitudini în intensitatea ochilor ei şi a muzicii care mă pătrundea. Într-un colţ, încercând să nu se atingă de nimic, acordorul nu mai avea chip. Muzica pianului îi transformase pielea ridată, buzele ofilite, ochii orbi într-o singură pată. Acordorul nu exista. Eu şi ea ne priveam şi ceea ce simţeam noi umplea salonul şi ar fi putut să umple lumea întreagă. Când ea şi-a întors faţa, am simţit că sunt pierdut până în momentul în care, privind peste umăr, am întâlnit zâmbetul doamnei, care tocmai intrase.

împotriva uşilor. După ce s-a născut Hermes, după moartea tatălui meu, mama a rămas acasă la Maria timp de numai câteva luni. La începutul verii, când Hermes a început să dea mai mult de furcă, mama s-a mutat acasă la Marta, iar în perioada aceea a început să revină treptat la viaţă. În unele momente, vocea ei ridica tonul. Au fost câteva ocazii în care a râs de dragul vreunui lucru făcut de Hermes. Marta umbla prin casă, ocupa tot holul cu corpul ei, iar mama, încet-încet, arăta interes pentru amănunte: tacâmurile aranjate în sertar, acele de cusut înfipte în calendare, obiceiurile diferite din satul în care se mutase Marta. Erau seri în care soţul Martei sosea pe neaşteptate şi voia să mănânce imediat. Seara târziu, stăteau toate aşezate, povestind, poate, întâmplări din timpul zilei:

Marta, așezată pe un taburet, respirând greu, suferind din cauza căldurii înăbușitoare din nopțile de august; mama, așezată, îmbrăcată în negru, fiind o pată care vorbea calm; Elisa, așezată pe o păturică din petice, iluminată de capriciile lămpii cu petrol, jucându-se cu o păpușă de cârpă. Peste serile acelea, ca o briză, era pacea de a ști că Hermes, cufundat în umbrele din cameră, dormea liniștit, în afară de orice pericol, și era un copil care creștea. În aceleași nopți, în casa Mariei, timpul

puține zile. Mă opream în fața casei ei și nu știam ce să fac. Când aveam noroc, mă sprijineam de zid și, ca o amintire, reușeam să ascult puțin din muzica pe care o cânta ea. Știam că, în salon, muzica aceea era ca un ciclon. Dar acolo, afară, era ca un văl fluturat de o briză, ceva care plutea și se amesteca printre vocile oamenilor de pe stradă, hamurile cailor care trăgeau căruțe sau motorul vreunului automobil care trecea întâmplător. Într-una din după-amiezile acelea, m-am hotărât să bat la ușă. Nu știam ce urma să spun: mi-am uitat o unealtă, ce mai faceți?, am uitat să repar ceva la pian; dar am decis să bat oricum la ușă. Nu mă gândeam la nimic când am mers pe trotuar, am urcat treptele și

era mult mai lent. Toate străzile din Benfica se opreau. S-a petrecut într-una din nopțile acelea, august, după o cină cu supă: soțul Mariei a spart pentru prima oară toate farfuriile de pe masă, a dat un șut unui scaun și a împins-o pe Maria într-un perete. Maria a petrecut noaptea în bucătărie, așezată pe un scaun, ațipind din când în când, stând trează în restul timpului, plângând suficient de tare pentru ca el să poată auzi și suficient de încet să nu o trezească pe Ana. A doua zi de dimineață el

s-a trezit şi, găsind-o în bucătărie, a îmbrăţişat-o, plângând şi el, i-a cerut iertare, i-a cerut iertare, s-a umilit, i-a spus că n-avea să mai facă niciodată, i-a jurat că n-avea să mai facă niciodată, i-a spus că o iubea, i-a spus că o iubea mai mult decât îşi iubea propria lui viaţă. Ea i-a răspuns la îmbrăţişare şi l-a crezut.

am bătut la uşă. Doamna mi-a deschis. Mi-a zâmbit şi, pe când mă pregăteam să spun vreuna din propoziţiile pe care le inventasem, doamna a pornit-o înaintea mea şi eu am urmat-o iarăşi pe coridorul cel lung. Când am ajuns în salon, ea stătea aşezată la pian, imaterială. M-am mirat, timp de o clipă, când doamna a plecat, dar clipa aceea a trecut foarte repede căci m-am repezit spre ea, chipul ei serios, alb, părul ei lung, drept, şi am îmbrăţişat-o. Şi m-a îmbrăţişat şi ea. Am fost sigur că şi ea m-a îmbrăţişat. Ea s-a ridicat şi am simţit corpul ei încăpând cu totul în braţele mele. După aceea, fără nici un zgomot, s-a dus până la uşi şi le-a închis. Am făcut dragoste pe podea, pe covoare, iluminaţi de claritatea care se repezea spre noi dinspre ferestre, vrând parcă să ne omoare.

Kilometrul zece

pe picioarele mele, ca nişte flăcări care-mi înconjurau pielea. La fel în braţele mele. Aşa există o stea pe cer, strălucind în timpul zilei: o stea îndepărtată, solitară, unică: o lume acoperită de foc. Eu exist aici. Ea există acolo sus, privindu-mă. Şi mă însoţeşte, mă cuprinde într-un incendiu. Merg pe străzile din Stockholm exact de parcă aş merge printr-un tunel, spre soare.

o minge de cârpe. Mama îi spunea : nu mai eşti copil ca să te joci pe străzi. Simão avea doisprezece ani. Când zidarul nu avea să-i dea de lucru, îl trimitea acasă. Nu era ceva obişnuit, dar nici rar nu era. Uneori, zidarul îl anunţa din ajun. În dimineţile acelea, încercam să nu-l trezesc când mă sculam ca să mă duc la şcoală. Alteori, zidarul îi spunea că nu are nevoie de el abia când Simão ajungea acolo, cu ghetele murdare de ciment uscat, cu hainele de lucru, iar în sufertaş cu prânzul pe care i-l pregătise mama. În dimineţile acelea, se întorcea acasă şi nu mai putea să adoarmă iar. Umbla prin bucătărie şi stătea tot timpul în calea surorilor noastre sau a mamei. Se aşeza pe un scaun şi, când îl dădeau la o parte, îşi dădea şi el seama că stătea în calea uneia dintre ele ; atunci, se lipea de un dulap şi, îşi dădea seama după aceea, ajungea să fie în calea alteia, care îl dădea la o parte ; atunci se muta în alt loc, în calea alteia, care îl dădea şi ea la o parte. Atunci cobora vreo trei sau patru străzi şi ajungea pe maidan, între două grădini de zarzavat, unde se adunau băieţii ca să joace mingea. Pe terenul acela nu creşteau buruieni pentru că, în fiecare zi, se adunau o duzină de băieţi ca să alerge pe teren după o minge de cârpe. Erau băieţi liberi, care nu mergeau la şcoală sau care nu aveau nici tată, nici mamă. Pe terenul acela, plin de praf vara şi de noroi iarna, creşteau pietre. Porţile erau măsurate cu paşi de picioare desculţe şi marcate cu grămăjoare de pietre. În mijlocul terenului era un măslin care supravieţuia an după an, maltratat de băieţii care îi rupeau ramurile groase şi care, alergând după minge, driblau în jurul lui şi se loveau din când în când de trunchi, căzând direct pe spate. Când ajungea, Simão îşi scotea ghetele de lucru pentru că nu voia să le strice cu şuturi trase în pietre. Cu grijă,

le lăsa în spatele unei porţi şi intra pe teren ca să-l dea afară pe unul din băieţii mai mici şi ca să joace. Răsucindu-şi capul în toate părţile, urmărind tot timpul mingea cu ochiul stâng, Simão alerga, înconjurat de un ghem de băieţi care-i ajungeau până la piept şi care şutau în toate direcţiile. Într-una din zilele acelea, Simão, ieşind pe poartă, a lăsat căţeaua să-i treacă printre picioare. În mod normal, căţeaua putea să iasă, umbla pe unde voia după care, obosită, aştepta; se culca pe trotuar şi aştepta ca cineva să intre iarăşi. Ziua aceea a fost diferită. Spre seară, Simão nu s-a mirat că venise acasă transpirat tot şi nu vedea căţeaua. Nu s-a gândit la asta. Nu s-ar fi gândit nimeni la asta dacă, la puţin timp după aceea, Maria n-ar fi intrat plângând pe poartă şi n-ar fi dispărut pe uşa bucătăriei. Eu stăteam aşezat pe spălătorul de rufe din ciment, povestindu-i lui Simão întâmplari de la şcoală, iar când Maria a trecut în fugă, plângând, nici unul dintre noi nu înţelegea. Maria s-a întors în curte cu mama noastră. S-au îndreptat spre noi. Maria încerca să-şi şteargă faţa de lacrimi. Mama noastră venea supărată. Ochii ei erau supăraţi. Vocea ei era numai supărare, când l-a întrebat pe Simão: tu ai lasat căţeaua să iasă? Nu a aşteptat răspunsul şi l-a întrebat iar: tu ai lăsat căţeaua să iasă? Maria se dusese la băcănie ca să ia ceva, când a dat cu ochii de căţea, călcată de o maşină: blana însângerată, limba uscată, ochii închişi şi trişti. Simão n-a avut timp, şi nici vorbe ca să spună. Mama noastră, înainte să o ia de mână pe Maria şi să intre iar în bucătărie, i-a spus: o să vezi tu când vine taică-tu. Lângă mine, Simão s-a îngălbenit. Mama noastră a ieşit iar din bucătărie, i-a dat un sac de pânză şi l-a trimis după căţea. După ce a aşezat sacul cu forma căţelei pe pământul din curte, petele de sânge gros,

arcul spinării ghicindu-se prin pânza sacului, Simão a început să umble singur prin casă, de parcă ar fi inventat soluții și toate ar fi fost imposibile. La lăsarea nopții, tata a intrat în bucătărie și, imediat cum i-a povestit mama, a ieșit în curte căutându-l pe Simão. N-a avut mult de căutat. L-a găsit ghemuit într-un colț, în curtea păsărilor, acoperindu-și fața, dar fără să-și ascundă groaza din ochi. Tata a scos cureaua și, lipindu-l de peretele murdar al cotețului de păsări, l-a bătut pe unde s-a nimerit.

Kilometrul unsprezece

contra vântului. Eu treceam alergând pe străzi și, în acest timp, tot orașul, casele, chipurile, vocile, toate începeau să se înnopteze. În timpul zilelor, înșelat de rumeguș sau de ceea ce aveam de făcut, era ușor să-mi îndrept gândurile încotro voiam. Dacă începeam să gândesc și-mi făceam singur rău, mă concentram la obiectul din fața mea, poate o fereastră neterminată, poate un picior de masă început, și știam că, într-un anume moment, fără efort, alt gând mai blând avea să vină și avea să mă distragă sau să mă aline. Dar când mă duceam să mă antrenez, treceam alergând pe străzi și nimeni nu-și putea imagina ce lume de cuvinte purtam cu mine. Să alergi înseamnă să fii complet singur. Știam asta chiar de la început: în singurătate, mi-e imposibil să fug de mine însumi. Imediat, la primii pași, se ridică ziduri negre în jurul meu. Inofensivă, lumea ia distanță. În timp ce alerg, îngheț pe dinăuntru și aștept. În sfârșit, rămân la cheremul meu. La început, aveam treisprezece ani și alergam ca să găsesc liniștea unei păci care credeam că nu-mi aparține. Încă nu știam că era

doar oglindirea propriei mele păci. Mai târziu, când mi s-a complicat viaţa, era prea târziu ca să mă pot opri. Să alerg făcea parte din mine, la fel de mult ca numele meu. Atunci am învăţat să alerg contra cuvintelor din mine, la fel cum am învăţat să alerg contra

când suntem împreună

vântului. Eu treceam alergând pe străzi şi, în timp ce mă depărtam de atelier, terminam poate vreun rest de gând, curmat de un cuvânt care creştea în altele: un prim pas, altul, altul şi toţi cei care urmau, fără deosebire între ei. Era un cuvânt prea rapid ca să-mi dau seama de unde venea, era însă un cuvânt esenţial, căci prin acel cuvânt începeam să-mi amintesc de nopţi: vocea ei şi, undeva în spate, faţada imensă a spitalului. Într-o zi care se depărtează tot mai mult, tatăl meu murise în spitalul acela. Şi, în timp ce ea vorbea, mergeam prin vocea ei, ţinându-ne de mână. Şi un alt cuvânt neaşteptat, care îmi amintea de după-amiezile în care mă duceam la ea. Doamna deschizându-mi uşa; eu urmând-o pe coridorul lung; muzica pianului în tot: chipul ei: pielea. Şi era un moment în care vocea ei se confunda cu imaginea chipului ei: ea şi ea. Vocea ei în întunericul din cimitirul de piane şi chipul ei, serios, pe covoarele din salon. Degetele mele prin părul ei ondulat sau trecând prin părul ei lung şi drept. Mâna mea strângând mâna ei. Mâinile mele ţinând-o de mijloc. Nu rezistam la gândurile care îmi făceau mai mult rău. Nu mă gândeam niciodată la amândouă în acelaşi timp, dar ele se amestecau în mine. Treceam pe străzi alergând şi nimeni nu putea şti că, în mine, se agitau tăişuri.

nu reușea să stea locului. Mama se ocupa de câte ceva, se intersecta cu ea și nu-i spunea nimic. Nici Maria nu-i spunea nimic, nu spunea nimic nimănui. O preocupau firele de păr și firele de praf. Maria voia ca totul să fie perfect. Era duminică și era sfârșitul iernii. Marta își ajuta mama. Simão era departe. Eu stateam așezat pe un taburet, lângă foc. Maria îmbrăcase cea mai bună rochie a ei, o jachetă tricotată și purta un colier mai deosebit. Tatăl nostru era așezat la masă: brațele puse pe suprafața mesei. Aștepta în tăcere: un pahar și o sticlă. Cineva a bătut la ușă. Maria s-a întors brusc în toate părțile. Mama a fost cea care, indiferentă, i-a spus: du-te să deschizi, ce mai aștepți? După un moment de sunete mute, clanța, pași nesiguri, și de liniște, liniște, Maria a intrat în bucătărie, împreună cu prietenul ei. Tata îl mai văzuse în dimineața în care apăruse la atelier ca să-i ceară voie să iasă cu Maria. L-a salutat în mod normal. Prietenul Mariei, nervos, a salutat pe toată lumea și s-a lipit cu spatele de dulap. Maria a rămas lângă el. A fost un moment de tăcere stânjenitoare. Maria era mult mai înaltă decât prietenul ei, dar, lângă el, se chircea, se apleca de spate ca să fie de înălțimea lui. El se întindea cât putea, își bomba pieptul și-și ridica bărbia. Prietenul Mariei, îmbrăcat cu cel mai bun costum pe care îl avea, a început să vorbească despre vreme și să-l trateze pe tata cu numele complet: domnul Francisco Lázaro. Tata i-a răspuns și a adăugat ceva. Prietenul Mariei a aprobat și a adăugat și el ceva. Tata i-a răspuns. Și tot așa. Pe chipul Mariei era un zâmbet amestecat cu atenția ei serioasă, de parcă discuția dintre tată și prieten era interesantă, importantă, de parcă tot ce spuneau era corect.

corpurile noastre. În semiîntunericul din cimitirul de piane, în întunericul aproape absolut, zăream corpul ei, siluetă, umbră, culcat pe un pian cu coadă: picioarele goale, rochia ridicată până la mijloc, mâinile abandonate de-o parte și de alta a capului, chipul: părul răsfirat pe lacul negru al pianului și ochii, deschiși, iluminați, privindu-mă. În timp ce îmi desfăceam cureaua, în timp ce-mi deschideam nasturii de la pantaloni, îi priveam chipul și, în liniștea gesturilor mele, în noapte, eram în stare să îmi amintesc de vocea ei. Încet, încet de tot, îmi culcam corpul peste corpul ei. Îmi sprijineam toată greutatea pe genunchi, înfipți în suprafața pianului, și simțeam pe picioarele mele partea interioară a picioarelor ei. Știam să-i găsesc buzele

Kilometrul doisprezece

și știam să i le sărut. Capetele noastre fugeau unul de celălalt: se căutau. Gurile noastre se sfâșiau una pe alta. Mâinile mele se închideau cu toată forța în palmele ei. Buzele mele alunecau încet pe gâtul ei, deși ce îmi doream de fapt, era să îmi înfig dinții în pielea aceea. În momentul acela poate mâinile mele îi coborau pe umeri și, peste rochie, simțeau iar și iar, forma sânilor. Îi simțeam mâinile pe spatele cămășii mele, trăgându-mă spre ea: forța degetelor ei, înfigându-se: gheare înfipte în pământ. Îi ridicam și mai mult rochia și mâinile mele o țineau de mijloc, de parcă pielea ei era un incendiu, de parcă pielea ei era un incendiu, de parcă pielea ei era un incendiu. Ardea. Uitam să respirăm în același timp când, într-o clipă care era poate eternă, era eternă, intram în ea. Atunci, greutatea corpului meu se lipea de corpul

ei. Eu, ţinând-o în braţele mele, sub mine, şi eu înlăuntrul ei, iar ea, pe dinăuntru, era incendiu, era incendiu, era incendiu. Ardea.

pot crede că e pentru mult timp. Rămân pe poziţia mea. Rezervat, fără să-i scap din ochi. Când voi ajunge acasă, voi săruta pântecele soţiei mele, o voi îmbrăţişa încetişor, iar imediat după aceea îi voi povesti: alergam izolat, pe primul loc şi, pe un pod, am lăsat doi alergători să mă depăşească, numai ca să-i fac să creadă că pot câştiga, i-am lăsat să o ia înainte timp de aproape şase kilometri, am aşteptat să obosească, după care am trecut iar pe locul întâi. Am să le povestesc tuturor. Surorile mele, cumnaţii mei şi nepoţii se vor strânge în jurul meu, iar în liniştea aceea, am să le povestesc aceeaşi întâmplare. După aceea, am să-l întâlnesc pe fratele meu, el are să vină la atelier ca să mă vadă şi o să mergem la cârciumă. Când vom intra, oamenii se vor ridica de pe scaune sau se vor dezlipi de tejghea ca să mă salute. Bravo, băiete. Unul sau doi din ei au să ne dea de băut, iar după aceea, când toată lumea va tăcea, când oamenii vor urmări cu privirea orice cuvânt de-al meu, le voi povesti cum am alergat izolat, cum am lăsat doi alergători să mă depăşească, ca după aceea să-i depăşesc iar, când nimeni nu se aştepta. Feţele mânjite şi fără dinţi

se schimbase ora, se însera mai devreme. Maria umbla prin bucătărie, zbura. La umbrele lămpii cu petrol, când Maria lăsa un lucru pe care-l făcea, între un punct şi altul nu era nici spaţiu, nici timp. Era prea rapidă. Maria era la chiuveta de vase. Maria era la masă. Maria o ridica pe Ana de subsuori. Când a intrat soţul ei, mişcările Mariei s-au încetinit, şi era de parcă ar fi căzut un văl

peste casă. Când soţul ei a intrat în bucătărie, Maria îl aştepta cu mâinile împreunate pe pântece şi zâmbea. Ana s-a aruncat spre picioarele tatălui ei. El a ridicat-o în aer, a râs şi a pus-o iar jos. Masa era pusă, iar el s-a aşezat la locul lui. Maria a pus supiera în mijlocul mesei şi a mâncat, aşteptând ca şi soţul ei să mănânce. După fructe, interminabile, o coajă de măr întinzându-se şi răsucindu-se la vârf, Maria a luat farfuriile şi a găsit momentul pe care îl aşteptase toată ziua. S-a apropiat de soţul ei pe la spate, ţinând în mână o hârtie îngălbenită de lumină. Zâmbind tot timpul, Maria a spus că, de la târg, cumpărase o fasciculă cu un poem. Soţul a certat-o, i-a spus că n-ar fi trebuit să dea banii pe tâmpenii, i-a spus că pe ea numai tâmpeniile o interesau, i-a spus că tot timpul făcea chestia asta şi a tăcut. În momentul acela, zâmbind încă, ea s-a aşezat, s-a apropiat de lampa cu petrol şi i-a citit:

la ora mesei eram cinci:
tata, mama, surorile mele

i-a luat hârtia din mână şi, fără să-şi ia ochii de la ea, a mototolit-o

şi eu. după aceea, sora mea mai mare
s-a căsătorit. după aceea, sora mea mai mică

a desfăcut hârtia, a privit-o cu dispreţ şi a ridicat ochii spre ea, cu şi mai mult dispreţ

s-a căsătorit. apoi, tata a murit. azi
când ne-aşezăm la masă, suntem cinci,

furie, a rupt hârtia în bucăţi inegale. A rupt hârtiile în bucăţi şi mai mici, până când n-a mai putut să le mai rupă

mai puţin sora mea cea mare, care e
la casa ei, mai puţin sora mea cea

privind-o pe Maria de parcă ar fi fost în stare s-o omoare

mică, şi ea la casa ei, mai puţin
tata, mai puţin mama, văduvă. fiecare

a aruncat hârtiile în aer, a dat un brânci scaunului, a aruncat scaunul în masă şi a rămas tăcut, respirând pe nas şi privind-o pe Maria de parcă ar fi fost în stare s-o omoare

dintre ei e un loc gol la masa asta la care
mănânc singur. dar vor fi mereu aici.

de parcă ar fi fost în stare s-o omoare

la ora mesei, vom fi întotdeauna cinci.
cât timp unul din noi va fi în viaţă, vom fi
întotdeauna cinci.

când Maria s-a ridicat, a luat-o pe Ana în braţe şi a dus-o la culcare.

Kilometrul treisprezece

sunetul vântului trecându-mi pe la urechi, ca un răcnet al universului. Poate ca sunetul trecerii prin interiorul timpului, sunetul făcut la traversarea lui cu tot corpul: braţele şi picioarele trecând prin timp, pieptul trecând prin timp, iar chipul purtând în sine eternitatea întreagă.

nici pe stradă. Martei nu-i plăcea să meargă la băcănie pentru că oamenii se opreau să se uite la

ea. O salutau, dar, după aceea, se opreau şi se uitau la ea. Marta nu voia să se gândească, însă ştia. Mama nu spunea nimic. Abia seara, când se aşezau la vorbă, mama privea la chipul ei: entuziasmat, stins, dedicat, nostalgic, enervat, amuzat uneori; şi vedea chipul ei de când era mică. Mama privea la chipul ei şi vedea toate vârstele ei. Tot aşa o vedea şi de dimineaţă, când Marta îi întindea coşul de cumpărături, portmoneul şi îi spunea ce trebuia să cumpere. Mama întâlnea mereu aceleaşi femei la băcănie. Vorbeau tot timpul despre aceleaşi lucruri. Mama le saluta şi le răspundea, dar nu prea înţelegea ce spuneau, căci vorbeau tot timpul de persoane pe care ea nu le cunoştea. În dimineaţa aceea, în timp ce aştepta, în timp ce femeia de la băcănie făcea socoteli pe o foaie de hârtie de împachetat, una dintre femei a început să-i vorbească mamei mele. Mama nu ştia, nu cunoştea persoana aceea despre care vorbea femeia. Doamna de la băcănie făcea socoteli pe o foaie de hârtie de împachetat: vârful creionului tocindu-se în contact cu hârtia, tejgheaua de marmură sub hârtie, cristale de sare groasă răspândite pe tejghea. Când mama i-a spus că nu ştia despre cine e vorba, femeia, de parcă ar fi fost natural, pronunţând toate silabele, a spus: ţiitoarea ginerelui dumitale. De parcă nu era mare lucru: ţiitoarea ginerelui dumitale. În seara aceea, când s-au aşezat la vorbă, mama i-a privit chipul Martei şi i-a văzut toate vârstele. Pe dinăuntru

prin lumina mai clară. Nu ştiu care ar putea fi imaginea pe care o vedea doamna pe chipul meu, însă de fiecare dată când îmi deschidea uşa, chiar dacă era dimineaţă încă sau era deja seară, îmi zâmbea mereu. După aceea, drumul îndelungat al coridorului apoi, în salon, ea aşezată la pian. Uşile

închise. Mult timp, după ce făceam dragoste, rămâneam culcaţi pe covor. Rămâneam unul lângă altul, îndepărtaţi prin tăcere, apropiaţi de faptul că ştiam aceleaşi lucruri. Eu îmi coboram pleoapele pe ochi, iar când mi le ridicam iar, ea stătea aşezată la pian şi începea să cânte. Mâinile ei erau exact ca nişte fluturi care mureau pe clape. Fiecare notă cântată era fragilă când se aprindea în orice punct de pe pielea mea. În timpul acela uşor, tulbure, au trecut luni şi au trecut ani. Au trecut aproape doi ani. Noaptea, într-o altă existenţă, mergeam la spital. O aşteptam, apoi ne luam de mâini. Uneori, străbăteam oraşul şi mergeam în cimitirul de piane. În alte zile, dimineaţa sau după-amiaza, când aveam chef, mă duceam la casa doamnei şi intram în salon. În anumite săptămâni, credeam că acea viaţă era cea mai bună dintre vieţi, credeam că aveam noroc şi nu mă gândeam la ce nu voiam să mă gândesc. În alte săptămâni, simţeam că nu mai pot continua aşa. Trebuia să mă decid, trebuia să mă decid, dar nu reuşeam. Ascundeam, chiar şi de mine însumi, certitudinea că timpul avea să ia o decizie. De aceea, când era ziuă şi stăteam culcat pe covorul din salon, nu-mi aminteam de cimitirul de piane. La fel, când intram, ieşind din cimitirul de piane, nu-mi aminteam de timpul pe care-l petreceam culcat pe covorul din salon.

azi şi pentru totdeauna. Nu e nici o diferenţă între ce s-a întâmplat cu adevărat şi ceea ce am deformat treptat cu imaginaţia mea, în mod repetat, repetat, de-a lungul anilor. Nu e nici o diferenţă între imaginile tulburi pe care mi le amintesc şi vorbele crude, pline de cruzime, pe care cred că mi le amintesc, dar care sunt doar reflexe pe care le formează vina. Timpul, ca un zid, ca un turn, ca o construcţie oarecare, face să dispară diferenţele

dintre adevăr şi minciună. Timpul amestecă adevărul cu minciuna. Ceea ce s-a întâmplat s-a amestecat cu ce aş fi vrut eu să se întâmple şi cu ceea ce mi s-a povestit că s-a întâmplat. Memoria mea nu e a mea. Memoria mea sunt eu distorsionat de timp şi amestecat cu mine însumi: cu frica mea, cu vina mea, cu remuşcarea mea. Când îmi amintesc că aveam patru ani şi mă jucam în curte, nu ştiu unde se termină imaginile pe care le-au văzut ochii mei de patru ani şi care au rămas până astăzi cu mine, şi unde se termină imaginile pe care le-am inventat de fiecare dată când am încercat să-mi amintesc de după-amiaza aceea. Era o după-amiază care trecea printre ramurile piersicilor. Lumina, aşezată pe pământ, desena figuri de dantelă, ca o cuvertură croşetată cu formele ramurilor de piersic şi ale frunzelor care tremurau. Dincolo de coroana încâlcită a copacilor, se aflau probabil cerul şi păsările, căci era o după-amiază liniştită de mai. Mama era în bucătărie. Din când în când, îi vedeam chipul, privindu-mă prin geamul ferestrei. Surorile mele erau probabil în camerele lor sau în vreun loc pe care eu nu îl cunoşteam. Aveam patru ani şi erau multe lucruri pe care nu le cunoşteam. Stăteam aşezat

Kilometrul paisprezece

pe pământul din curte. Aşezam una peste alta scândurele, resturi de lemn pe care le aducea tata de la atelier. Făceam căsuţe. Căţeaua trecea agale, iar ochii ei căprui erau pierduţi pe jos. Sub un portocal, pe jumătate îngropată, se afla o bucată lungă de sârmă ruginită. Cred că reuşesc să-mi amintesc momentul în care corpul meu de patru

ani s-a ridicat ca să tragă de sârma din pământ, cu ambele mâini. Văd momentul acela cu aceeași lipsă de claritate cu care mă uit acum într-o parte și zăresc coroane de copaci, amestec de frunze, înșiruindu-se la trecerea mea. Ca o imagine în culori lichide care se dizolvă unele în altele. În ziua aceea, m-am așezat iarăși lângă teancul de scândurele, care erau casele pe care le construisem. Țineam în mână sârma și am început să-i dau forme neîndemânatice. Pe mâinile mele erau dungi de pământ și de rugină. Am auzit mișcările porții care se deschidea. Era fratele meu, zâmbind. Avea hainele murdare de rumeguș pentru că era ucenic la tatăl nostru, și se întorcea de la lucru. Mi-s spus ceva în chip de salut înainte să observe că aveam sârma în mână. Rondurile de flori pe care mama le îngrijea cu o săpăligă înfloreau în spatele lui. Simão avea zece ani și era un băiat simplu. Uneori, își vâra mâinile în buzunare și râdea. Când îmi amintesc de el în zilele dinainte de ziua aceea, prima imagine care-mi vine în minte e el cu mâinile în buzunare, râzând. În după-amiaza aceea, avea cămașa scoasă din pantaloni. Când m-a văzut cu sârma în mână, a făcut trei pași rapizi în direcția mea. Din momentul acela, totul s-a petrecut rapid, dar acum, când îmi amintesc, e totul foarte lent. Mâinile lui Simão erau mai mari decât ale mele și încercau sa-mi ia sârma. Nu știu care au fost cuvintele pe care le-a ales ca să-mi spună că nu aveam voie să mă joc cu sârme, căci, înainte de a putea să le înțeleg, din reflex poate, sau poate că în momentul acela mi s-a părut că așa trebuia să fie, credeam că și eu știam ce pot să fac și ce nu, poate fără nici un motiv, nu am dat imediat drumul sârmei. Am continuat să o țin cu ambele mâini. Simțeam forța fratelui meu pe sârma ruginită pe care o strângeam cu toată forța

în palmele mele. Şi a fost foarte rapid, ştiu că a fost doar un moment, dar acum mi se pare că a fost o oră neclintită. Toate mişcările separate. Totul foarte lent. Vârful sârmei s-a îndreptat spre faţa fratelui meu. De parcă ar fi existat o linie dreaptă care-i arăta calea. Vârful ruginit al sârmei a avansat. Chipul lui. Într-o singură mişcare, vârful ruginit al sârmei i-a atins partea albă şi umedă a ochiului drept, a apăsat-o uşor şi s-a afundat definitiv, sfâşiind-o. Fratele meu a dat drumul sârmei, şi-a întors faţa şi a dus ambele mâini la ochiul drept. Acela a fost un moment de linişte absolută. Eu aveam patru ani, dar ştiam că ceva îngrozitor se întâmplase. Fratele meu îşi ţinea faţa în mâini şi scotea sunete de durere cum nu mai auzisem niciodată. Nu erau ţipete. Erau sunetele unei dureri care îl distrugea încet. Eu aveam patru ani şi ţineam încă sârma în mână. Acela a fost momentul în care mama ne-a văzut prin geamul ferestrei din bucătărie. Momentul acela s-a terminat când mama a ieşit în fugă pe uşă, întrebând: ce s-a-ntâmplat?, ce s-a-ntâmplat? Eu nu reuşeam să spun nimic. Fratele meu îşi ţinea faţa în mâini, iar în spatele mâinilor izvorau fire de sânge care i se scurgeau pe braţ, pe obraz şi pe gât. Erau fire de sânge de un roşu aprins, care-i coborau pe încheieturile mâinilor, îi străbăteau pielea netedă şi albă din interiorul braţelor şi îi picurau din vârful cotului. Mama noastră, care nu-şi putea imagina, s-a apropiat de el şi i-a spus: linişteşte-te, linişteşte-te. Fără să îşi imagineze, încercând o voce liniştită de mamă, i-a spus: lasă-mă să văd ce s-a întâmplat. Simão, dorindu-şi încă să creadă că era încă posibil să nu se fi întâmplat ceea ce se întâmplase, şi-a luat încet mâinile de pe faţă. Pe chipul lui însângerat, eu şi mama am văzut cum partea dreaptă a feţei lui era o gaură de sânge pe care se

afla pielea albă şi goală a ochiului, cu desenul circular şi turtit al irisului şi că, odată cu sângele, i se scurgea pe faţă materia groasă şi vâscoasă, ca un albuş de ou, care fusese până atunci înlăuntrul ochiului. Pe partea stângă a feţei lui Simão, celălalt ochi, suferind şi inocent, aştepta reacţia mamei mele. Eu aveam patru ani şi încă ţineam în mână sârma. I-am dat drumul când mama n-a reuşit să-şi stăpânească un ţipăt îngrozit care a sfâşiat-o. Fratele meu şi-a acoperit iarăşi faţa. Şi surorile mele au ieşit în curte alergând, pe uşa de la bucătărie. Şi au intrat vecini alergând pe poartă. Mama ţipa din toată puterea gâtlejului său. Cineva s-a dus să-l cheme pe tata de la atelier. Cineva m-a prins de mijloc, m-a ridicat de pe pământul din curte şi m-a dus la bucătărie. Printre corpurile oamenilor care o sprijineau pe mama, printre surorile mele plângând îmbrăţişate, printre oamenii care-l înconjurau pe fratele meu cu prosoape curate şi imediat îmbibate în sânge, eu aveam patru ani şi eram devorat de lamele fricii. Stăteam tăcut, nemişcat, cu ochii deschişi şi foarte mari, devorat de lamele fricii. La un moment dat, a intrat tata în bucătărie. Nimeni nu îl putea opri. Se auzea numai respiraţia lui. A trecut printre oameni, l-a apucat de braţ pe fratele meu şi, împreună cu bărbaţii care stăteau în bucătărie urmărindu-ne, s-au dus la spital. Când au plecat, era noapte. Imediat cum s-a închis uşa, izbindu-se, a rămas numai durerea mamei şi a surorilor mele, urmată de vocile tărăgănate ale vecinelor, care încercau să o consoleze. Una din vecinele acelea a scăpărat un chibrit, printre umbrele celorlalte, şi a aprins lampa cu petrol de pe masă. Începând cu acel moment, în timp ce plânsetul mamei şi al surorilor mele devenea din ce în ce mai slab, vecinele şi-au luat una câte una rămas-bun şi au plecat. Am

rămas singuri în bucătărie: piatra din care era făcută pardoseala bucătăriei, masa și taburetele de lemn. Prin lumina și umbrele lămpii cu petrol, mama și surorile mele țineau ochii deschiși în fața unei imagini pe care numai ele o puteau vedea. A trecut un timp rece, de gemete și tăiș de lame. Târziu, în noapte, au sosit tăcuți tata și Simão. Fratele meu avea partea dreaptă a capului înfășurată în pansamente care îi acopereau ochiul. Nimeni nu a spus nimic. Ne-am dus la culcare. Noaptea aceea a fost ca nopțile multor luni care au urmat. Era o greutate în adâncul nostru, care ne trăgea în străfundurile noastre cele mai întunecate. Au trecut luni de zile. Fratele meu

Kilometrul cincisprezece

nu a mai lucrat niciodată cu tata la atelier. După ce i-au scos pansamentele, a purtat timp de câteva săptămâni un petic de piele pe care i-l dăduseră la spital. Într-o zi, a apărut cu ochiul curat și neacoperit. Pleoapa întinsă și albă peste ochiul gol. La spital, doctorul i-a spus că poate să facă tot ce făcea și înainte; dar când Simão aducea vorba despre întoarcerea la atelier, ca ucenic, tata vorbea de multe alte lucruri și, întotdeauna cu alte cuvinte, îi arăta că nu se poate. Îi cerea să mai aștepte puțin și schimba subiectul. Într-o seară, la cină, pe când nu împlinise încă doisprezece ani, fratele meu a decis să ne spună că făcuse rost de o slujbă ca ajutor de zidar. Aceea a fost prima oară când l-a bătut tata, după acea după-amiază în care își pierduse ochiul. După împrejurarea aceea, s-a supărat de multe ori și l-a bătut de multe ori. De-a lungul acelor ani, nu s-a supărat niciodată

pe mine și nu m-a bătut niciodată. Mi-a fost întotdeauna clar că tata se supăra pe fratele meu și îl bătea pentru că era felul lui de a înfrunta tristețea, suferința pe care o simțise începând cu după-amiaza aceea, în care fratele meu rămăsese chior. Era felul lui de a-l pedepsi. La fel de clar pentru mine a fost mereu că tata nu se supăra pe mine și nu mă bătea din același motiv. Era felul lui de a mă pedepsi.

pentru că nu vreau să mă uit la alergătorii din jurul meu. Știu că, la ei acasă, sunt oameni care vorbesc alte limbi și care-i așteaptă, la fel cum și eu sunt așteptat la mine acasă. Au nume și ei, au o copilărie. Fără să-mi întorc fața direct spre ei, le văd cu coada ochiului siluetele nedeslușite. În amestecul acela de pete de culoare, îmi dau seama că nici ei nu se uită la nimeni. Așa cum alergăm noi, pe străzile din Stockholm, la fel alergăm și înlăuntrul nostru. La linia de sosire, distanța și greutatea acestui maraton interior vor fi la fel de importante ca toți kilometrii acestor străzi și ca dogoarea soarelui. În timp ce ridic un picior să fac un pas, celălalt picior se sprijină pe pământ. Dacă lumea s-ar opri în clipa în care țin un picior în aer, înaintând, iar celălalt picior sprijinit de pământ, piciorul acesta ferm care mă ține ar putea să facă rădăcini. Rădăcinile acestea ar putea să pătrundă în pământ prin spațiile dintre pietrele străzii. Dar eu nu las lumea să se oprească. După un pas, încă unul, încă unul

a doua oară. Când a sosit, mi-a așternut un sărut rapid pe obraz și nu mi-a spus nimic. Mi-a dat mâna. Am mers în tăcere tot drumul dintre spital și casa ei. Era o noapte de la jumătatea lui decembrie. Era frig și era un vânt rece care trecea

peste noi, tulburând strălucirea băltoacelor. Noaptea era neagră. Mâna mea cuprindea degetele mâinii ei şi le strângea, în anumite momente. Nu m-a mirat tăcerea ei, căci purtam multe cuvinte în mine. Aveam cuvinte, fraze întregi, alunecând prin mine. Abia când am ajuns la uşa casei ei m-am mirat. Mi-am apropiat faţa de a ei ca să o sărut, iar ea s-a ferit. Am zâmbit, căci am crezut că ea glumea. Mi-am apropiat iar faţa de a ei ca să o sărut, şi iar s-a ferit. A continuat să stea cu ochii în pământ. I-am luat mâinile într-ale mele şi am aşteptat. Noaptea exista. Nu erau oameni pe străzi. Nu erau nici maşini, nici căruţe. Erau stele îngheţate pe cer. Ea şi-a ridicat încet chipul: părul ei ondulat, fruntea ei, ochii fixându-mă din adâncurile nopţii, chipul ei întreg. Buzele ei, chiar atunci buzele ei au spus: o să avem un copil. Iar mâinile ei s-au despărţit de ale mele. A deschis uşa, a intrat în casă. Apoi a închis uşa. Dintr-odată, noaptea aceea nu mai era aceeaşi. Lumea era mai clară şi, în acelaşi timp, de nedesluşit. Am simţit o mână pe umăr. M-am întors: chipul chior şi murdar al fratelui meu.

Ne-am căsătorit singuri.

Cu două sâmbete înainte, am coborât împreună până în centrul oraşului. Nu am mers de mână, dar intre noi nu era decât un singur zâmbet. Am intrat într-un magazin, în ale cărui vitrine erau manechine îmbrăcate după ultima modă. După puţin timp, ea mi-a arătat un balot de pânză: sfârşit de anotimp, sfârşit de balot. În timp ce ne zâmbeam, în timp ce aveam mai multă credinţă, metrii erau măsuraţi pe tejghea.

Materialul acela, nici prea simplu, nici prea extravagant, a fost marcat cu cretă, croit, cusut de croitoreasă care, prin arta ei, a făcut din el o rochie după modelul închipuit de soţia mea. Aceea a fost rochia pe care a îmbrăcat-o pentru prima oară în dimineaţa zilei de luni în care ne-am căsătorit.

Era totul pregătit, duceam în mâini hârtiile, dar am intrat la starea civilă fără să ştim. Eu m-am apropiat de ghişeu, iar când a trecut un domn cărând un maldăr de hârtii pe care îl strângea la piept, eu am fost cel care i-a spus bună dimineaţa. Nu mi-a răspuns. Şi-a văzut de treabă indiferent, supărat pe lume şi pe toate arhivele. L-am urmărit cu privirea timp de câteva minute care au trecut pe limbile ceasului agăţat pe perete.

La un moment dat, ales de el, domnul de la starea civilă s-a îndreptat spre mine, şi-a pieptănat mustaţa cu degetele, s-a oprit de partea opusă

a ghişeului şi, plictisit, ca şi cum ar fi întrebat, a spus:

— Da, spuneţi vă rog...

I-am întins hârtiile şi i-am explicat că veneam să ne căsătorim.

A luat hârtiile, şi-a pus ochelarii şi a citit îndelung formularul pe care alt domn, de la acelaşi ghişeu, mi-l dăduse în urmă cu peste o lună. Fără să spună nimic, a ridicat puţin faţa şi ne-a privit pe deasupra ochelarilor. A deschis şi a închis, a deschis şi închis celelalte documente. Fără să spună nimic, a ridicat tăblia care bloca accesul la partea din spatele ghişeului. L-am urmat printre mese de birou goale, teancuri de hârtii, dulapuri de dosare, până când am ajuns la o încăpere albă. El s-a aşezat la o masă, a tuşit de două ori şi a deschis o carte care acoperea toată suprafaţa mesei. Noi ne-am aşezat pe două scaune de lemn gros.

Fără să-şi îndrepte nici o clipă faţa către noi, domnul de la starea civilă a citit în grabă câteva fraze, fără să pronunţe cuvintele complet, amestecând cuvintele, un bâzâit de cuvinte. În scurtele pauze în care s-a oprit, eu am spus da după ce am auzit numele meu complet şi, puţin după aceea, a spus şi ea că da. Domnul de la starea civilă a tras adânc aer în piept şi a răsuflat în timpul în care am scos din buzunar verigheta şi am potrivit-o pe degetul ei. Am rămas aşa, privindu-ne şi zâmbind în timp ce el termina frazele pe care le avea de spus. A întors cartea în direcţia noastră:

— Semnaţi aici.

Eu am semnat, ea a semnat. Abia în momentul acela a observat domnul de la starea civilă că nu aveam naşi.

— Nu aveţi naşi?

Fără să aştepte răspunsul, s-a ridicat şi a traversat încăperea cu paşi mici şi rapizi. S-a întors

cu o carte groasă care avea pe cotor litera B. A deschis-o la o pagină și mi-a ales un naș și o nașă. A deschis-o la altă pagină și a ales un naș și o nașă pentru ea. A copiat numele pe pagina celeilalte cărți: Bartolomeu, Belarmina, Baltazar, Belmira. Cu caligrafii diferite, a semnat sub fiecare nume.

Am plecat de acolo plutind.

În ziua aceea nu m-am dus la lucru. A doua zi, când a venit la atelier, unchiul meu nu mi-a vorbit deloc.

Începutul nopții. Iulie. Sunetele satului în care se mutase Marta. Căruțele care trec pe drumul de pământ bătătorit. Bărbații și femeile care se salută unii pe alții. Măslinii bătrâni care se apleacă sub aerul răcoros. Poarta de fier de la curtea Martei. Hainele întinse pe sârmă. Porumbeii dând ultimele rotocoale pe cer. Soția mea intrând în casa Martei pe ușa de la bucătărie. Începutul nopții. Câinii lătrând în curte.

— Uite, e bunica – zice Hermes din camera în care țineau mașina de cusut. Apoi rămâne nemișcat: stă cu gura deschisă timp de un moment în care așteaptă confirmarea de la sora lui. Ochii lui rămân aprinși. Fără să spună nimic, dar parcă ar rupe tăcerea, sora lui îl privește, zâmbește: de parcă ar zice da.

Hermes trece în fugă prin toate ușile deschise până să ajungă la bucătărie. Elisa, mai mare decât el, știe mai multe și merge în spatele lui. Elisa are timp. Întârzie poate o clipă, n-ai timp să faci mai nimic într-o clipă, dar când intră în bucătărie, Hermes e deja în brațele bunicii.

— Stai cuminte, vezi c-o răstorni pe bunica – spune Marta, cu gura plină de pâine, vorbind de parcă n-ar fi înțeles entuziasmul lui Hermes, de

parcă n-ar fi auzit-o pe mama ei povestind călătoria cu trenul, de parcă n-ar fi văzut câinii care intraseră în bucătărie şi care, dând din coadă, o înconjoară pe soţia mea.

Elisa o salută pe bunica cu maniere de fetiţă mare. Soţia mea îl lasă pe Hermes jos, să se joace cu câinii. Elisa, calmă, îşi pune mâinile în şolduri şi se sprijină de sertarul cu tacâmuri.

Cu altă ocazie, Marta ar fi certat-o pe Elisa că nu o ajută, că se sprijină de sertarul cu tacâmuri, cu mâinile în şolduri, dar s-a-nserat deja, e vineri, iulie, iar soţia mea tocmai a sosit. Corpul Martei e enorm. Din zâmbetul timid pe care îl păstrează pe chip chiar când nu se uită la nimeni în special, în mişcările aproape agile cu care trimite câinii înapoi în curte, din felul blând de a pronunţa anumite cuvinte, din toate acestea se vede cât e Marta de fericită că a sosit mama ei.

Întinde faţa de masă. Soţia mea se duce să o ajute, dar fiica noastră nu o lasă, iar când soţia mea încearcă să se apropie de dulapul cu farfurii, Marta îşi pune corpul în faţa dulapului. Fără să fie nevoie să i se spună, Elisa începe să pună tacâmurile lângă farfuriile invizibile.

De peste o lună nu îi vedea soţia mea pe Marta, nici pe Elisa, nici pe Hermes.

La puţin timp după ziua în care se născuse Hermes, ziua morţii mele, soţia mea s-a dus acasă la Marta, ca să o ajute să aibă grijă de copil. Hermeş, strâns la pieptul mamei, era un bebeluş cu ochii larg deschişi, înfăşurat în carne, în piele; era un bebeluş mic învăluit de braţele enorme ale Martei, cu capul afară, cu ochii larg deschişi. De atunci, soţia mea l-a văzut pe Hermes cum a învăţat să alerge prin bucătărie, cum a învăţat să protesteze, smiorcăindu-se în faţa uşilor închise. Uneori, Marta nu avea răbdare cu el. Greoaie, nu

era în stare să se ţină după fiul ei şi îşi pierdea răbdarea. Atunci, soţia mea era cu adevărat bunică, mamă secretă, şi se simţea vie.

La puţin timp după ziua în care s-a născut Íris, soţia mea s-a întors acasă la Maria. Se ducea acasă la Marta doar din când în când, dar Hermes nu o uita pe bunica. Când Marta îl lăsa pe Hermes să vorbească la telefon, el o ruga:

— Vino la noi, bunicuţo!

Iar soţia mea, acasă la Maria, era înduioşată. Punea receptorul jos şi-i părea rău că Marta nu mai locuia în Benfica.

Erau luni care treceau prea repede. Erau luni care se pierdeau ca nişte capace de pixuri. În puţinele dăţi în care Marta se ducea la Lisabona, urca scările din casa surorii ei agale, cu ajutorul mamei, oprindu-se la fiecare duzină de trepte ca să-şi tragă sufletul. Când ajungea, într-un final, se aşeza pe un scaun şi zâmbea mult.

Cu două sau trei zile înainte de călătoriile acelea, soţia mea lua trenul spre satul în care stătea Marta. La întoarcere, profita de un loc în camioneta albastră pe care o cumpărase soţul Martei la puţin timp după mutare. Stătea la geam. Hermes şi Elisa stăteau aşezaţi între ea şi tatăl lor care, prost dispus, conducea. Şi era mereu vară, sau era mereu primăvară, sau erau mereu zile în care era sigur că nu avea să plouă, căci Marta stătea aşezată pe un fotoliu, în partea din spate a camionetei. O singură dată a început să plouă pe drum. S-au oprit pe marginea drumului şi i-au dat ei toate hainele lor. Marta şi-a pus hăinuţa lui Hermes în cap, a înnodat mânecile pe sub pielea care-i atârna sub bărbie şi s-a acoperit cum a putut cu celelalte haine, dar, când au ajuns, era tristă şi udă fleaşcă.

Soţul Martei i-a promis că o duce duminică la Lisabona. Aveau să adune resturi din scândurile de la atelier ca să le ardă la iarnă, aveau să o viziteze pe Maria. Marta avea să-i ducă mănunchiuri de verze din grădină, legături de pătrunjel din cel semănat într-un lighean şi cârnaţi pe care-i cumpăra de la băcănie. Sora ei avea să-i spună că nu trebuia să se deranjeze, iar Marta, aşezată pe un scaun, avea să zâmbească mult.

Când termină de mâncat, soţia mea e mai rapidă. Se ridică şi începe să pună teanc farfuriile murdare. Marta protestează, dar soţia mea e mai rapidă. Farfuria soţului Martei e în continuare curată, scaunul e în continuare gol şi apropiat de masă. Când soţia mea se duce să ia şi farfuria lui, Marta îi spune:

— Las-o, trebuie să vină şi el imediat.

Şi stau de vorbă ca atunci când era Hermes bebeluş, iar serile erau mai lungi. Vorbesc despre Francisco. Vorbesc despre soţia lui Francisco şi despre copilul care se va naşte. Marta e sigură că e fetiţă. Nu simt cum trece timpul. Când Elisa începe să închidă ochii şi să moţăie, soţia mea se uită la ceasul de pe perete şi e deja târziu. Hermes se joacă în continuare, dar soţia mea se ridică şi îl ia de mână.

—Haide, la culcare.

Marta spune că mai stă puţin să-şi aştepte bărbatul.

—Trebuie să vină.

Soţia mea iese din încăpere cu Hermes şi cu Elisa. Rămân gândurile Martei. Rămân paşii ei: legănându-se dintr-o parte în alta, ca paşi de om beat. În toată casa, între pereţi, e linişte. Pentru un moment, Marta îşi propteşte un pumn în tăblia mesei, îşi sprijină o parte din greutate pe braţul

acela şi se uită în gol, amintindu-şi de Francisco: zâmbeşte. Treptat, pătrunde noaptea în casă. Câmpii presărate cu greieri, câini lătrând în depărtare, o motoretă care trece din când în când. Corpul Martei, masiv, îmbrăcat cu un şorţ albastru, e un volum numai de carne, care străbate bucătăria, se apleacă să deschidă uşa dulapului şi scoate o cutie metalică, plină de biscuiţi.

Stă aşezată, cu cutia pusă acolo unde se termină burta, pe vârful genunchilor. Braţul drept repetă mişcarea de a scoate biscuiţi din cutie şi de a-i duce la gură. Îi dispar biscuiţii printre buze. Uneori, îşi aminteşte şi uită de bărbatul care încă n-a sosit. Se gândeşte la Francisco, se gândeşte la copilul care se va naşte, se gândeşte la Francisco atunci când eram mic, se gândeşte la Francisco plin de vise, se gândeşte, apoi şi-l imaginează în Stockholm, mirat în faţa lumii şi încrezător. E lumină în jurul gândurilor ei. E un bec pe tavan. E zgomotul biscuiţilor, când sunt mestecaţi.

E zgomotul, din ce în ce mai lent, al biscuiţilor când sunt mestecaţi. Sunt ochii Martei care se închid. Capul îi cade uşor pe spate. Deschide ochii, îşi îndreaptă capul, înghite restul de biscuit pe care-l are-n gură, îşi trece limba peste dinţi şi îşi pierde iarăşi vlaga. Ochii se închid. Capul îi cade uşor pe spate.

Corpul fiicei mele, iluminat, revărsat peste colţurile scaunului, nu are formă. Trunchiul ei, acoperit de fărâmituri, respirând, e o masă pe care nu deosebeşti unde începe pieptul sau unde începe burta. Are un braţ aşezat pe corp: mâna aşezată în poală, alături de cutia de biscuiţi; şi are celălalt braţ întins: palma deschisă, încremenită în gestul de a da: palma, spatele gros al mâinii, degetele subţiri, vârfurile subţiri ale degetelor. Pe capul

înclinat spre spate, şi la fel pe gâtul frânt: chipul, pielea, gura deschisă şi chipul aparţin unei fetiţe care venea alergând spre mine, care avea o voce de fetiţă şi râdea, pentru că lumea ei era atât de simplă, atât de simplă. Lumea era atât de simplă.

Trec ore peste corpul iluminat al fetei mele, peste farfuria de pe masă, peste taçâmurile nemişcate. E inima nopţii. Departe, există străzi întunecate şi pustii, oraşe, case negre şi goale. Soţul fiicei mele deschide uşa, purtând pe piele mirosul şi căldura altei pieli. E un bărbat lăsat dintr-odată singur. Se uită la fiica mea şi nu e fericit. Îi e milă de ea, îi e milă de el însuşi şi milă de toate câte-i vin în minte. Închide uşa cu grijă, stinge lumina, trece cu grijă prin bucătărie. Rămân orele, lungi şi umplute cu noapte. Rămâne timpul: timpul, timp care trece fără să existe.

Se face dimineaţă. Lumina aproape clară ajunge la corpul Martei, îi acoperă suflul. Sunt mici sunete care se aşază peste linişte. Dintr-odată încep să latre câinii în curte. Marta deschide ochii. Îşi dă seama că s-a trezit. Îşi îndreaptă corpul pe scaun. Face o mişcare din umeri ca să-şi pună oasele la loc în carnea care o doare. Se întoarce spre fereastră şi, fără să priceapă, vede chipul Mariei, al lui Íris şi al Anei de partea din afară a geamului. Nu înţelege că e posibil ca ei să fie acolo. Fără să-şi creadă ochilor, închide cu putere pleoapele, se trezeşte mai bine, le deschide iar şi vede iarăşi chipul surorii ei şi al nepoatelor pe fereastră. Abia atunci, fără să ştie ce să creadă, se ridică rapid şi se grăbeşte să le deschidă uşa.

Fiicele noastre ieşiseră, iar eu le obligasem să-l ia şi pe Francisco. S-au dus să vadă străzile,

grădinile. S-au dus ca să se plimbe şi să fie fete. Lumina de sâmbătă pătrundea prin geamuri şi umplea bucătăria cu un aer tulbure, care se amesteca printre cuvinte, care se respira şi care înnebunea. Exista un motiv, exista un motiv, dar acum, oricât aş încerca, nu reuşesc să mi-l aduc aminte.

Am apucat-o de puloverul de lână şi am ridicat-o de pe scaun, ea mă privea sfidător, degetele mele dispăreau, îngropate în lână, pumnii mei strânşi şi lâna puloverului în mâinile mele şi împrejur, ea mă privea sfidător, de parcă m-ar fi dispreţuit, în tăcere, de parcă ar fi spus că eu nu eram nimic, eu nu eram nimic, nu eram bun de nimic, şi am tras-o de pulover, am întors-o, corpul ei făcând paşi, învârtindu-se în faţa mea, şi doar privirea ei sfidătoare, nici un cuvânt, nici începutul vocii ei, şi tot dispreţul, eu simţeam aerul care-mi intra pe nări, era mai dens decât aerul, îmi simţeam buzele strânse, lipite una de alta, eu simţeam că puteam să trag de corpul ei, puteam să-i împing corpul întreg cu un singur braţ, dar i-am dat drumul, iar puloverul de lână şi-a păstrat forma pe care o avea când se afla în mâna mea, ea a încercat să-şi aranjeze puloverul, a încercat să-i dea forma pe care o avusese, dar se stricase pentru totdeauna, avea găuri de la degetele mele şi se lărgise, nimic nu-l mai putea face să mai fie cum era, s-a aşezat şi a rămas privind în altă parte, dispreţul, tot dispreţul, în tăcere, de parcă mi-ar fi spus că nu eram nimic, nu eram nimic, nimic, nu eram bun de nimic, i-am apucat faţa cu ambele mâini şi am silit-o să se uite la mine, simţeam cum gâtul ei se împotrivea cu putere, vedeam cum ochii ei nu voiau să plângă, dar lacrimile, şi totuşi, şi totuşi lacrimile sfredelindu-i voinţa. I-am dat drumul.

Simão, mic şi bărbat, cu puţine luni înainte să rămână chior, avea doi ochi aprinşi şi mă privea prin uşa deschisă a holului.

Era încă ziuă, era o adiere care venea din vreun loc răcoros şi care-mi trecea peste faţa acoperită de praf, era pace, împăcare, era o linişte transparentă care cădea pe ultimele sunete ale după-amiezii, când plecam de la atelier, îl lăsam pe unchiul la cârciumă şi mergeam singur spre casă. Oraşul întreg îşi începea odihna. Pe drumul acela scurt, ştiam exact ce urma să găsesc când aveam să urc pragul înalt ca să deschid uşa: chipul soţiei mele, îmbujorat, îmi zâmbea: şuviţe de păr care îi cădeau pe frunte, îi traversau privirea, îi atingeau obrajii: corpul soţiei mele în picioare, în mijlocul bucătăriei: burta ei crescând de la o săptămână la alta. Eu mă apropiam, şi ne îmbrăţişam dintr-o parte, iar eu îi puneam mâna pe burtă. Îi modelam forma rotundă a burţii cu palma mâinii mele.

În după-amiaza aceea, am urcat pragul casei mele, am deschis uşa, iar ea mă aştepta. Nu zâmbea pentru că ţinea cu ambele mâini o cutie de pantofi, iar acela părea să fie un obiect mult prea serios. Înainte să spună ceva, mi-a întins cutia. Era grea. Abia după aceea a spus:

— Ai mai văzut asta?

Soţia mea a început să aranjeze şi să cureţe casa dinainte chiar să ne căsătorim. A plecat de la pensiunea naşei ei cu o singură valiză, cu privirea plină de suferinţă, crezând că nu avea să o mai vadă niciodată. Am petrecut ziua aceea îmbrăţişaţi. Am dormit în noaptea aceea îmbrăţişaţi. Când m-am trezit, a doua zi dimineaţă, ea avea deja o băsmăluţă în cap şi ştergea praful de pe rafturile

pe care nu le atingea nimeni de când murise mama. Timp de două luni, așa a fost în fiecare zi. Bufetul din bucătărie, în care erau oale acoperite cu pânze de păianjen, și-a recăpătat culoarea lemnului și au început iar să se deosebească oalele din aluminiu de oalele smălțuite; au dispărut grămezile de praf care înnegreau colțurile din fiecare încăpere; ceramica farfuriilor agățate pe pereți a început iar să strălucească sub lumina de duminică; în fundul șifonierului, rochiile mamei mele, acoperite cu păr de la pisicile care intrau pe ușa dinspre curte au început iar să se vadă. În următoarele luni, a întins la soare, a spălat și a cusut cearșafurile care stăteau împăturite în cufărul din camera de dormit sau în sertarele comodei, în care erau cuiburi vechi de șoareci și schelete uscate de șoareci: a răzuit podeaua din bucătărie cu un cuțit ca să dezlipească coji de pâine, oase de pește, oase de la antricoate; a trecut cu mătura pe tavane; a destupat țevile; a pus perdelele la înmuiat timp de trei zile înainte să le spele afară, pe spălătorul de rufe din piatră, și a frecat pereții cu o perie groasă pe care o înmuia în găleata aproape plină cu apă și detergent. Când burta ei a început să atârne prea greu, dureri de șale și de spate, doar podul mai era de curățat. Trebuia să pună o scară și să intre pe gaura din tavanul camerei de dormit. Prima oară când a urcat, ținându-se bine de scară, cu brațele complet întinse din cauza burții, nu a reușit să pună nici vârful piciorului în pod. Toată suprafața podului, până la bârnele de lemn, până la țigle, era plină de obiecte îngrămădite, rupte, inutile, îngropate în praf. În fiecare zi, încet, soția mea urca în pod și, aplecată din cauza înclinației acoperișului, transpirând, scotea scaune șchioape de un picior, lighene crăpate, cutii și tot felul de

hârburi pe care le ardea în mijlocul curții sau pe care le organiza în grămezi pe care eu, a doua zi, le căram la groapa de gunoi. În podul aproape gol găsise cutia de pantofi pe care mi-a întins-o.

Am pus cutia pe masă. Chipul soției mele aștepta o reacție. Cu vârful degetelor, am ridicat capacul. Am vârât mâna în cutie și am scos-o plină de medalii. Erau medalii de aramă, legate cu panglici decolorate, murdare, tocite: cârpe care-și pierdeau culoarea. Erau medalii cu imaginile unor omuleți care alergau în cercuri făcute din frunze de laur sculptate în amănunt. Pe spate aveau niște litere gravate, cu care scria: locul I, maraton. Mai târziu, aveam să găsesc câteva de locul al doilea și locul al treilea. Eu nu aveam răspunsuri. Am ridicat privirea spre chipul soției mele și, fără cuvinte, i-am arătat că nici eu nu știam ce medalii erau acelea și ce căutau în pod. În seara aceea, la cină, și după cină, apoi, la ora de culcare, am încercat să inventăm explicații pentru cutia aceea plină de medalii: probabil, probabil, probabil. În momente de tăcere, încercam să-mi amintesc de ceva ce ar fi putut să-mi spună mama, vreun lucru pe care eu să-l fi văzut și care să mă ajute să înțeleg. Dar nimic din ceea ce îmi aminteam sau din ceea ce reușeam să inventăm nu părea să explice cutia aceea de pantofi plină de victorii la maratonuri.

— Sunt sigur că e o explicație simplă.

Pe întuneric, culcat în pat, m-am hotărât să-l întreb pe unchiul meu. El trebuia să știe ceva. El ar avea povești de spus. Cu siguranță era o explicație simplă. Am adormit liniștit.

Am mers dimineața cu acea cutie sub braț. Și a trecut un timp în care am tăiat singur stinghii, am bătut cuie singur și am putut să mă gândesc fără să mă întrerupă nimeni. Pe la mijlocul dimineții,

unchiul meu a venit la intrarea atelierului şi, de departe, vrând să vorbească, dar fără să spună nimic, m-a chemat cu un gest entuziasmat. Imediat cum am lăsat uneltele din mână, el a dispărut. Am grăbit pasul ca să-l urmez şi, ieşind din tâmplărie, am mai apucat să-l văd intrând în cimitirul de piane.

Stând lateral în uşa deschisă, Marta acoperă intrarea cu corpul ei. Maria o pune pe Íris jos, în curte. În dimineaţă, în lumină, se observă deja punctele invizibile din care va creşte căldura. Ana şi Íris se chircesc şi se strecoară printr-o deschizătură dintre Marta şi tocul uşii. Intră alergând în bucătărie, îi caută pe Elisa şi pe Hermes, caută pe hol, caută în camera de cusut, apoi, găsind numai liniştea, se întorc la bucătărie tăcute şi mai puţin grăbite. Maria, cu faţa în pământ, suferind, merge către sora ei şi intră amândouă în bucătărie.

Soţia mea soseşte nepieptănată, în cămaşă de noapte. Se miră să o vadă pe Maria, dar nu e în stare să spună nimic, căci Ana şi Íris o înconjoară, trăgând de ea şi dându-i sărutări. Când sărutările încetează, Maria stă aşezată pe un scaun, fără să poată plânge, iar Marta stă lângă ea, în picioare, cu o mână pe umărul ei. Soţia mea se apropie. Maria, cu mâinile pe genunchi, cu o privire tristă aşternută pe mâini, are vocea slabă:

— De data asta s-a terminat. De data asta nu mă mai întorc.

Soţia mea şi Marta au mai auzit cuvintele acelea, de multe ori. La fereastră, dimineaţa prinde puteri. Marta încearcă să-şi consoleze sora cu mângâieri pe umăr. Soţia mea e cea care pune

întrebările. Maria răspunde cu aceeaşi voce slabă. Într-un colţ, Ana şi Íris, singure, vorbesc de-ale lor, într-un loc în care nu sunt decât ele. Soţia mea, chipul ei îngrijorat, o ascultă pe Maria şi continuă să îi pună întrebări:

—Păi şi vecinii?

Maria continuă să răspundă:

—Ce-mi pasă mie de vecini... De data asta chiar s-a terminat. De data asta nu mă mai întorc.

Supiera de ceramică ce decora mijlocul mesei din bucătărie fusese cumpărată de Maria şi de mama ei de la târgul din Luz. Era după-amiază, era duminică şi era septembrie. De ani de zile cumpăra soţia mea piese pentru zestrea Mariei. La toate aniversările, la toate sărbătorile de Crăciun, Maria primea cadouri pentru zestre: seturi de lenjerie de pat, seturi de prosoape. Uneori, în dimineţi târzii de sâmbătă, soţia mea venea de la piaţă, iar dintre plasele subţiri cu frunze de salată, cu morcovi, dintre plase care aveau lipiţi solzi de peşte, scotea oale, ciocolatiere şi ibrice de aluminiu.

Cumpăra acele lucruri din banii pe care ea, soţia mea, îi punea deoparte. Cumpăra pahare şi tacâmuri, servicii pentru sare şi piper, pentru untdelemn şi oţet, sosiere, inele pentru prins şervete.

În după-amiaza aceea, Marta era deja căsătorită şi încă locuia în casa din apropierea atelierului. Soţia mea şi Maria se plimbau prin târgul de la Luz. Era lumina unei după-amiezi de septembrie. Zâmbeau, analizau obiecte pe care nu aveau de gând să le cumpere şi întrebau:

— Cât costă?

Au trecut pe strada cu încălţări şi haine ca să vadă ce haine se mai purtau. Maria avea o geantă, atârnată în diagonală pe piept. Soţia mea avea o geantă de piele sintetică pe braţ. S-au oprit lângă un carusel ca să cumpere o gogoaşă şi, în timp ce mâncau, cu ulei şi zahăr în jurul gurii, se uitau la copiii care făceau tărăboi şi ascultau muzica stridentă pe care o distorsionau difuzoarele.

Au trecut pe lângă corturi cu scaune şi coşuri de nuiele. Soţia mea a luat în mână o lingură de lemn şi a întrebat:

— Cât costă?

Şi au ajuns la un cort care vindea tot felul de vase. Erau şi câini de ceramică, vopsiţi ca dalmaţienii, în poziţie aşezată, cu ochii blânzi. Îţi venea să îi mângâi pe capul rece de ceramică. Era acolo o fântână de ceramică, avea lumini de diferite culori şi funcţiona cu un mecanism prin care apa ţâşnea fără încetare. Erau farfurii de agăţat pe perete, ca decoraţie, şi farfurii de folosit la masă. Erau platouri. Şi erau supiere.

Privirea Mariei a fost atrasă imediat de supiera aceea. I-a luat capacul ca să vadă cum e înăuntru şi ca să scoată polonicul de ceramică, având coada sculptată cu flori. Pe mânerul capacului erau trei trandafiri cu petale de ceramică. Toartele supierei erau şi ele făcute din trandafiri. În diverse puncte ale supierei şi ale farfuriei pe care stătea aşezată, erau trandafiri mici şi boboci de trandafir sculptaţi şi vopsiţi cu migală.

Maria s-a uitat la soţia mea de parcă n-ar fi avut curaj să ceară. Soţia mea s-a uitat la ea, s-a întors către vânzător şi a întrebat:

— Cât costă?

Şi a întrebat dacă nu lăsa din preţ, el a zis că nu putea, ea a repetat întrebarea, el a lăsat din preţ, iar soţia mea a scos portmoneul din geantă.

Omul a început să împacheteze fiecare piesă a supierei în pagini de ziar, în timp ce spunea:

—Aţi făcut o cumpărătură bună.

Becurile erau deja aprinse pe stâlpi, dar nu era încă noapte. Sfârşitul după-amiezii era cerul care-şi întuneca albastrul. Vânzătorul de la cort se desfăta împachetând farfuria supierei într-o foaie de ziar şi aranjând-o în punga de plastic. Se desfăta repetând fraze pe care le spusese deja de mii de ori. Fiica mea zâmbea, iar soţia mea îi răspundea, din când în când, cu vorbe foarte nimerite.

Supiera aceea fusese ridicată de soţul Mariei cu ambele mâini. A apucat-o de farfurie, a ridicat-o la nivelul pieptului şi a aruncat-o cu toată puterea pe podea, într-un moment de linişte absolută. Bucăţile din supieră s-au răspândit, inutile, pe toată pardoseala din bucătărie; la fel, s-au răspândit nasturii, acele cu gămălie, cioturile de creion, jucăriile sfârâmate şi toate obiectele inutile care erau păstrate în supieră.

Am intrat în cimitirul de piane. Am mers prin praf până când l-am găsit pe unchiul meu, în spate de tot, cu pieptul aplecat peste o pianină, uitându-se la ceva ce se petrecea pe partea cealaltă. M-am apropiat. El mi-a adresat entuziasmul ochiului stâng şi a arătat spre locul la care privise până atunci. Într-un pian fără capac, fără picioare, aşezat direct pe podea, era o căţea culcată, cu o privire resemnată şi tandră, cu patru căţeluşi nou-născuţi.

— S-au născut în noaptea asta – a şoptit unchiul meu.

Peste mecanismul pianului, cu coardele întinse, zăcea o haină ruptă, veche, răsucită, plină de păr de câine. Peste haina aceea, corpul cățelei era înconjurat de puii ei. Era mici ca niște șoareci, aveau ochii închiși, lipiți, urechile scurte, și se mișcau lent, fără să știe încotro se duceau. Scoteau scheunături subțiri, într-un zgomot constant. Deschideau botul și scoteau limbile minuscule. Deschideau botul și, din când în când, se agățau de țâțele groase ale mamei. Când se depărtau, rostogolindu-se sau târându-se pe lăbuțe, cățeaua îi prindea cu botul și-i punea iarăși lângă ea.

Cu un zâmbet, unchiul meu se uita țintă la cățea și la pui. Când se întâmpla câte ceva, când cățeaua alegea unul și începea să-l lingă, unchiul meu zâmbea și mai mult. În timp ce mergeam împreună spre atelier, nici unul din noi n-a avut cuvinte de spus. Am avut gânduri.

Aplecat peste bancul meu de tâmplar, am continuat să lucrez și abia după aceea mi-am amintit. Am întrerupt o întâmplare pe care o povestea unchiul meu și pe care nici măcar el nu o asculta. Am deschis cutia de pantofi și l-am chemat. N-a trebuit să îl întreb nimic. Mirat, întristându-se brusc, a luat în mână câteva medalii.

În dimineața aceea am aflat că tatăl meu murise departe de mama, sleit de puteri, în aceeași zi în care mă născusem eu.

Ascultându-l, în sfârșit, pe unchiul meu, eu și tatăl meu eram încă și mai necunoscuți. Tatăl meu reînvia în cuvinte străbătute de lumină, de mirosul de lemn și de tot ce nu știam despre mine însumi.

După ce petrecea zile întregi făcând uși și ferestre, taburete și mese, visând la piane, tatăl meu încuia poarta atelierului și alerga pe străzile din

Lisabona, împotriva străzilor din Lisabona, alerga și sfâșia străzile din Lisabona. După aceea, ajungea devreme la întrecerile de alergări care se desfășurau duminicile dimineața. Lua trenul din gara Santa Apolónia și călătorea singur, la clasa a II-a, până în zona suburbană sau, în ritm liniștit, alerga spre diverse zone ale orașului. Când erau maratonuri, când sosea tatăl meu, ceilalți alergători îl vedeau de la distanță. În privirile acelea era poate frică sau dispreț, dar era frică și, de aceea, se prefăceau că e dispreț. Tatăl meu îi ignora, trăia doar înlăuntrul luminii lui proprii. Când trecea, alergând, oamenii îl strigau pe nume. Înainte să treacă, oamenii comentau:

— Uite, vine Lázaro.

Când trecea alergând, oamenii spuneau:

— Haide, Lázaro!

De parcă i-ar fi auzit, alerga kilometri întregi ce rămâneau întipăriți pe chipul său. Aproape de linia de sosire, se iveau alergători care, cu ultimele lor puteri, îl puteau trage de tricou, puteau să-l bată cu pumnul în spate, puteau să-l trântească la pământ, dar el sosea mereu primul și, șchiopătând poate, sau cu palmele julite, poate cu genunchii însângerați, era glorios și infinit. Când primea medalia, pleca fruntea. Oamenii îl aplaudau, îl admirau și pronunțau numele lui. Niciodată nu uitau numele lui.

S-a întâmplat în ziua în care tatăl meu a alergat printre cei mai buni din lume. A călătorit cu vaporul până la Stockholm și totul, până în detaliu, era nou pentru el. Marea era așa cum îți imaginezi moartea sau dragostea necondiționată. Tatăl meu avea multă speranță. În ziua aceea, a alergat pe străzi, împotriva străzilor, până în momentul în care a început să piardă teren, să rămână în urmă,

să alerge dezordonat, încurcându-se în picioare şi în mâini. A căzut la capătul a treizeci de kilometri. A fost înconjurat de oameni care nu îl cunoşteau. A fost dus la spital. Şi a murit. A încetat să mai respire şi să mai gândească. Dar n-a încetat să fie tatăl meu.

S-a întâmplat în ziua în care m-am născut eu.

Unchiul meu spunea că, atunci când s-a aflat vestea, au fost unii care au crezut că şi-a găsit moartea fugind de ea şi alţii care au crezut că a fugit de moarte în timp ce o căuta.

Eu nu înţelegeam din ce motiv nu-mi povestise mama, de-a lungul anilor, atâtea veri şi ierni, de câte ori ne-am aşezat la masa din bucătărie ca să mâncăm jumătăţi de prăjitură şi să bem ceai, de câte ori m-am aşezat pe pământul din curte în timp ce ea spăla rufe pe spălătorul de piatră, aşezaţi în faţa căminului, la foc, aşezaţi pe treptele scării din curte, eu nu înţelegeam de unde apărusem. Ignoranţa aceea neagră îmi împânzise toţi anii, înaintase, alergase, până să mă atingă acolo, în momentul acela, ţintuit în faţa unchiului meu şi a unei cutii de pantofi plină de medalii.

Lumina, mirosul lemnului şi unchiul meu, aproape fără voce, aproape într-un fel de şoaptă, mi-a vorbit de mătuşa mea.

— Ea poate să-ţi explice mai bine.

Ori de câte ori vorbea mama de mătuşile mele, erau cuvinte uşoare în vocea ei, erau ca nişte brize. Pe lângă unchiul meu, tata mai avea două surori. Cea mai tânără avusese o moarte tragică, atât de tragică, sumbră, într-un fel pe care nimeni nu îndrăznea să îl comenteze, într-un fel care, dacă te gândeai la el, te obliga să-ţi cobori privirea în pământ şi să te scufunzi în tăcere, de parcă moartea ei ar fi fost din vina tuturor. Sora cea mai

mare trăia în afara Lisabonei. Când m-au văzut mătuşile mele, eu eram foarte mic, abia mă născusem. De când murise cea mai mică, cea mai mare n-a mai venit la Lisabona niciodată.

Unchiul meu, de parcă ar fi suflat, mi-a vorbit despre mătuşa mea. Mi-a spus că ea păstrase tăieturi din ziare. Mi-a spus că ea îşi amintea de tot.

Începând cu momentul acela, eu măsurând stinghii, unchiul meu lăcuind uşi şi povestind întâmplări care nu aveau sfârşit, nu reuşeam să mă gândesc la altceva în afară de faptul că voiam, simţeam nevoia, trebuia să merg la mătuşa mea, să vorbesc cu ea şi s-o ascult.

Simão începuse gluma aceea, el o inventase. Marta locuia încă în Benfica. Elisa era mică, iar Simão deschidea braţele şi-i spunea:

— Dă-mi o îmbrăţişare tare, cât de tare ţii tu la mine!

Elisa zâmbea cu ochii, începea să alerge şi se posta, cu braţele deschise, la mare distanţă de Simão. El se prefăcea că plânge cu plânsul prefăcut al unui copil, se prefăcea că se freacă la ochi. După ce Elisa credea că plânsese de ajuns, alerga spre braţele lui şi-l strângea cu toată puterea. Simão simţea pieptul mititel al Elisei strâns lipit de el. Îl strângea până când gâtul ei începea să scoată zgomote de prea multă opintire. În momentul acela, se oprea, iar Simão îi dadea sărutări zgomotoase pe obraji.

Eu ştiam că Simão o vizita pe Maria. Nu vorbeam despre asta, dar ştiam. Simão facea gluma asta şi cu Ana. Francisco a început să facă aceeaşi glumă cu Hermes, iar după aceea cu Íris. Când Francisco intră în casa Martei, o caută pe Íris, îşi desface braţele şi spune:

— Dă-mi o îmbrăţişare tare, cât de tare ţii tu la mine!

În bucătărie, după prânz, Maria rămâne aşezată la masă, cu privirea în gol. Uneori tresare pe dinăuntru, căci crede că va suna telefonul. Crede că soţul ei va suna ca să-şi ceară iertare, să o cheme: te rog, vino acasă, te rog. Alteori ridică faţa, se uită în toate părţile, căci i se pare că a sunat telefonul. Văzând că sora ei rămâne indiferentă, clătind farfuriile sub apa de la robinet, văzând că mama ei continuă să pună mâncarea rămasă în cuptor, Maria îşi lasă iar privirea să rătăcească şi se întoarce la gândurile ei triste.

Pe coridor, după-amiaza trece peste obiecte. Nu există nimeni ca să le vadă sau să le audă şi, de aceea, tăcerea lor nu e reală. Poate cade un fir de praf pe masa de la oglindă. Poate că oglinda nu reflectă nimic. Poate că timpul e oprit.

În camera de cusut, aşezată pe covor, Íris, cu mâna pansată, ţine de mijloc o păpuşă subţire. Degetele ei îi înconjoară mijlocul. Înclină păpuşa într-o parte şi-n alta, unul din picioruşele de plastic atinge podeaua, urmat de celălalt: tic, tic, tic. Legănându-se, păpuşa merge pe desenul de pe covor.

Aşezat în capătul opus, foarte aplecat, Hermes ţine cu mâna o maşinuţă de pompieri.

Vocea lui Íris, subţirică, un copil imitând un copil, e vocea păpuşii:

— Bună, vecine. Ce faci acolo?

În mâna lui Hermes, maşina pompierilor are vocea mai groasă decât reuşeşte el să o imite:

—Bună. Mă odihnesc. Mă duceam chiar acum să sting un incendiu.

— A... Un incendiu e foarte bun. Şi unde e mama ta?

— Mama e la serviciu. Se întoarce la ora zece.

— E la serviciu? Dar... Ea mi-a zis că se întoarce la ora treizeci şi două.

Hermes deschide larg ochii, deschide gura cu mirare prefăcută, cu un şoc simulat, şi spune:

— La ora treizeci şi două?

— A, nu. Mă scuzaţi, domnule. Mama mea se întoarce la ora şaptezeci şi patruzeci.

Ca şi cum s-ar fi mirat, Hermes deschide şi mai mult ochii şi gura. Din adâncurile acelei surprize, spune:

— La ora şaptezeci şi patruzeci?

Timp de o clipă, Íris nu spune nimic. Rămâne în aşteptare. Umerii ei subţiri tremură în timp ce râde. Ana şi Elisa ştiu că sunt fetiţe mari şi stau de vorbă, aşezate pe scăunele, sub lumina ferestrei. Hermes se ridică, îşi trage sora de braţ şi spune:

— Ea zice că mama se întoarce la ora şaptezeci şi patruzeci...

Íris râde singură. Ana şi Elisa se uită în direcţia ei şi zâmbesc. Ana spune:

— Oh...

Íris, printre râsete, spune:

— Se întoarce la ora o mie.

Ana, râzând, se uită la Elisa şi desenează cercuri în aer, cu degetul arătător, în dreptul frunţii. Uşa se deschide brusc. Soţia mea, fără să intre, o cheamă pe Íris. Vine să o ducă la culcare. Hermes începe să protesteze. Vrea ca verişoara lui să stea şi să se mai joace. Soţia mea începe să îl certe. El o să înceapă să plângă, o să înceapă chiar să plângă, când ridică maşinuţa de pompieri şi o aruncă pe podea cu toată puterea.

Íris are aproape trei ani. Se duce lângă el, îşi lipeşte degetul de buze şi, foarte serioasă, îi spune lui Hermes, astfel încât să audă numai el:

— Nu plânge. Eu mă duc să dorm puţin cu bunica, dar mă întorc ieri. Da, bine? Mă întorc la ora şaptezeci şi patruzeci.

Şi îi dă o sărutare pe obraz.

Soţia mea vorbea despre cum îi dădea bebeluşul o mulţime de lovituri cu picioarele între a cincea şi a şaptea lună:

— Erau nopţi în care nici nu mă lăsa să dorm.

Despre cum a stat complet liniştit în timpul ultimei luni:

— Mă şi speriam.

Eu mă gândeam însă numai la vorbele unchiului meu. Mă gândeam la mătuşa mea mai în vârstă şi la tot ce văzuseră ochii ei. Mă gândeam la mătuşa cea mai tânără, moartă, la tot ce au uitat ochii ei. Mă gândeam la tatăl meu şi la tot ce nu ştiam despre el. Mă gândeam la tata, la unchiul meu, la mătuşile mele, vii cu toţii, stând împreună în aceeaşi încăpere, fără să ştie că într-o bună zi avea să vină viitorul peste ei.

De Paşti, făceam mereu un picnic în Monsanto. Înainte să plecăm de acasă, soţia mea prăjea cuburi de antricot şi umplea o cutie cu orez. Lua şi cartofi prăjiţi. Lua roşii şi lăptuci ca să facă salată. Eu aşezam totul în camionetă, puneam bine o sticlă de suc acidulat, alta de oranjadă, o damigeană de vin, şi le acopeream cu pături.

Cu puţină răbdare, încăpeam cu toţii. Marta era încă slabă şi se aşeza în poala Mariei. Lângă ele stătea soţia mea, înghesuită între Simão şi Francisco. După aceea eram eu: conduceam cu coatele lipite de corp. La câţiva ani după aceea,

Simão mergea deja pe bicicleta pe care şi-o cumpărase cu banii câştigaţi din slujba de ajutor de zidar. Pleca înaintea noastră, iar pe drum îl depăşeam. Soţia mea, văzându-l din spate, se speria, căci credea că Simão, fiind chior, ar fi putut uşor să cadă şi să-şi rupă gâtul. Când treceam pe lângă el, fetele noastre, una în poala celeilalte, se aplecau pe fereastra deschisă, îşi agitau braţele şi strigau.

Sfoara de care ne foloseam ca să prindem tocurile uşilor sau orice alt obiect pe care îl transportam, se afla tot timpul în camionetă. Când ajungeam, o legam de creanga cea mai rezistentă a unui copac, care era întotdeauna acelaşi, şi făceam un leagăn. Soţia mea întindea păturile pe jos. Mâncam antricot în farfurii de smalţ cu flori pictate şi stăteam împreună. Era un moment în care preţuiam, toţi în acelaşi timp, faptul de a fi împreună.

Când terminam de mâncat, copiii noştri plecau de lângă noi în direcţii diferite. Simão era întotdeauna primul care se ridica. Marta trebuia întotdeauna să aibă grijă de Francisco. Maria se ascundea aproape întotdeauna ca să citească romane de dragoste. Eu mă culcam pe o pătură sub un brad. Închideam ochii. Soţia mea, după ce strângea farfuriile, venea să stea lângă mine, întinzându-şi gâtul ca să încerce să-i vadă pe copii.

Într-una din acele după-amiezi, eu adormisem deja şi m-am trezit cu un vaiet pătrunzător. Maria venea plângând, împingând bicicleta lui Simão. Prin copaci, păsările au tăcut. Marta n-a mai împins leagănul în care era Francisco. Soţia mea s-a ridicat:

— Ce e, ce s-a întâmplat? – a întrebat soţia mea.

Maria nu se oprea din plâns. Mai de aproape, se vedea că are faţa şi braţul julite. Se apropia

încet pentru că îi era frică. Eu stăteam aşezat pe pătură şi-am întrebat-o o dată cu voce puternică:

— Cum ai căzut?

A tremurat la auzul vocii mele.

— Simão nu mi-a zis că bicicleta n-are frâne...

M-am ridicat brusc. Am smuls o creangă de brad care se afla deasupra mea şi m-am dus să-l caut.

Puţină lumină pe chipuri. Era mai devreme decât ora la care mă aşezam de obicei în bucătărie, dar stăteam jos şi-mi beam deja cafeaua. Soţia mea, printre alte lucruri pe care le făcea, îşi ţinea pântecele cu ambele mâini, mă privea şi înţelegea. După aceea, pe străzi, era încă penumbra zorilor de zi. Era mai frig decât la ora când obişnuiam să plec la atelier, dar făceam paşi mari, mă gândeam şi nu vedeam nimic în jur. Pe trotuare, erau oameni vagi, distanţi, care-şi vedeau de drum. Când am ajuns la gară, când am cumpărat biletul, când am aşteptat trenul, când m-am suit în tren, când m-am aşezat privind la peisajul ce defila pe la fereastră, am continuat să-mi imaginez tot ce nu ştiam.

A sosit, concret şi adevărat, momentul în care m-am oprit în faţa casei mătuşii mele: adresa scrisă pe o hârtie de unchiul meu şi scrisă pe altă hârtie, păstrată printre plicuri vechi, în sertarul în care îmbătrâneau documentele mamei mele, resturi scrise ale vieţii ei. Am deschis poarta de fier, am intrat, m-am oprit în faţa uşii, un moment concret, adevărat, şi am bătut de trei ori. Am aşteptat. Păsările aşezate pe cabluri electrice. Am aşteptat. Am bătut iarăşi de trei ori. Mi-a deschis uşa o femeie timidă, cu ochii speriaţi. Am rămas tăcuţi, amândoi. Am aflat mai târziu că era verişoara mea.

I-am spus numele meu, i-am spus cine eram. Ea s-a dat la o parte ca să intru. Am păşit pe un hol care devenea din ce în ce mai întunecos. Era o oglindă agăţată pe perete, deasupra unei mese. De mult timp nu mai reflecta decât umbre. În timp ce ne apropiam de capătul holului, se simţea un miros respingător din ce în ce mai puternic. Era un miros impregnat în pereţi, în podea, în tavan; era în toate obiectele, căci era un miros care umplea tot aerul şi îl făcea solid. Când am intrat în cameră, verişoara mea, fără să rupă tăcerea, s-a oprit, privindu-mă. Mătuşa mea era culcată în pat. Corpul ei era enorm. Stătea sprijinită de perne. Cearşafurile erau îngrămădite la picioarele patului. Îmi zâmbea cu patru sau cinci dinţi putrezi şi tociţi, acoperiţi cu o peliculă păstoasă de mâncare. Pe obrajii rotunzi, umflaţi, făcuţi din carne, se întindeau ramificări subţiri de vinişoare. Ochii ei străluceau. Burta ei era un volum greoi, înalt, care se revărsa în părţi. Pieptul ei avea aceeaşi formă. Picioarele ei, pline, depărtate unul de altul, nu aveau formă de picioare şi se terminau cu două coapse gigantice, care se strângeau una într-alta. Braţele ei erau două arcuri de carne, groase la umeri, groase la încheieturi, terminate cu o mână groasă şi cu vârfurile subţiri ale degetelor.

Când am dat să mă prezint, vocea mătuşii mele, neregulată, slabă şi puternică, m-a întrerupt:

— Ştiu bine cine eşti.

Mi-a întins braţele. Am păşit pe covor. M-am aplecat şi, împotriva instinctelor mele, i-am întins obrajii. În timp ce îi dădeam două sărutări, m-au cuprins braţele ei. Şi-a lipit obrazul de faţa mea, aspru, călduţ, părul tare şi încâlcit. Mirosul care umplea încăperea, pe care îl degajau cutele pielii ei, era un amestec de mâncare caldă, supă, şi

sudoare. Era un corp care zăcea de ani de zile pe aceleaşi cearşafuri: o pată maronie în jurul acelui corp. Cămaşa de noapte era enormă, metri şi metri de pânză subţire, acoperită de pete pe sub bărbie: ulei de măsline, grăsime, sos. Când braţele mătuşii mele mi-au dat drumul din strânsoare, am făcut doi paşi înapoi şi mi-am păstrat aceeaşi expresie.

Ochii ei străluceau. Am răspuns la întrebările ei. I-am povestit că mai erau câteva săptămâni până să se nască primul meu fiu. Zâmbetul ei s-a lărgit şi mai tare, m-a felicitat şi mi-a spus că avea să se nască o fetiţă. Mi-a spus că era sigură că avea să fie fetiţă. După aceea, i-am vorbit de atelierul din Benfica. A rămas nemişcată, privind în golul din faţa ei de parcă în văzduhul acela invizibil ar fi putut să vadă imaginea spuselor mele. După o clipă, mi-a vorbit ea despre atelier şi despre Benfica. Era copilă şi se ducea să-i ducă tatălui ei prânzul, intra în tâmplărie şi se aşezau amândoi în cimitirul de piane. După aceea, era o fată care îşi sprijinea coatele de pervazul ferestrei şi care, în timp ce oamenii veneau de la lucru, îşi aştepta iubitul. După aceea, locuia aproape de atelier, era căsătorită şi s-a născut prima ei fiică: femeia care era acolo cu noi şi care se uita în pământ, poate pentru că auzise poveştile acelea de multe ori. O chema Elisa.

Am profitat de un moment de tăcere ca să vorbesc de tatăl meu. Expresia mătuşii mele nu s-a schimbat. Timpul. I-am povestit că abia în urmă cu puţine zile aflasem că tatăl meu era alergător la maratonuri. Ea nu s-a mirat, a continuat să mă asculte, iar când am terminat, s-a întors spre verişoara mea şi a spus simplu:

—Elisa, du-te şi adu-mi sertarul de la dulapul din sufragerie.

Am aşteptat amândoi paşii verişoarei mele, sunetele sertarului deschizându-se în altă încăpere, timpul. Şi privirea mătuşii mele aţintită asupra mea. Şi privirea mea fără să ştie unde să se oprească: grămada de farfurii murdare de pe noptieră, plosca pe un taburet, muştele schimbându-şi direcţia în unghiuri neaşteptate, zburând deasupra patului. Verişoara mea a intrat în cameră, ţinând sertarul între palme şi piept. A trecut prin faţa mea. Era un sertar plin de hârtii. A aşezat sertarul pe burta mătuşii mele. Mătuşa mea a scos foi scrise, ilustrate şi o grămadă de hârtii împăturite, legate cu o sfoară. A tras fără grabă de capetele sforii. Mi-a întins o bucată de hârtie îngălbenită, decupată dintr-un ziar. M-am apropiat de pat, am ţinut hârtia cu ambele mâini şi am început să citesc.

Tatăl meu. Mort prea devreme şi prea departe. Mort şi sleit de puteri în aceeaşi zi în care m-am născut eu. Timpul. În timp ce-i înapoiam tăietura din ziar, mătuşa mea mă cântărea din priviri. După ce a aşteptat, mi-a arătat alte tăieturi din ziare. Dinainte de ziua în care m-am născut: descriau concursuri pe care le câştigase tatăl meu. Învingător pe drept. Trecând printr-o perioadă în care era în formă bună. Un exemplu pentru cei care se iniţiază în această disciplină sportivă. În timp ce mătuşa mea împăturea tăieturile din ziar după urmele îndoiturilor, în timp ce le punea înapoi în sertar, a început să vorbească despre tatăl meu. Chipul ei voia să schiţeze un surâs care nu apărea şi care, prin echilibru, se menţinea într-un limb de cvasi-existenţă şi inexistenţă. În vocea ei, tatăl meu era uman şi era iarăşi viu, era bărbat, era băiat. Trecea poate pe lângă mine pe stradă, eu puteam să-l observ, puteam să-l privesc şi să-mi imaginez puterile şi slăbiciunile lui. Apoi, tăcerea.

lumina trecând prin perdele pătate de umezeală. Unghiile mătușii mele zgâriind fundul sertarului. A ridicat o fotografie în dreptul ochilor. A privit-o pentru o clipă, zâmbindu-i cum zâmbești unei persoane, și mi-a întins-o. Am primit fotografia în palma mâinii: greutatea ei. Și nu știu ce vârstă am avut în clipa în care am văzut chipul tatălui meu, pentru prima oară:

Timpul. Țineam în mâini imaginea chipului său care mă privea și, printre fiori care mi se înfigeau în piele ca niște ace, credeam că mă putea vedea. Tatăl meu mort era mai tânăr decât mine și mă privea. Timp de câteva momente, fiori, piele, ace, nu mi-am dat seama dacă eram eu cel care privea și îl vedea pe tatăl meu într-un timp mort, sau dacă nu cumva tatăl meu, viu, era cel care privea și mă vedea pe mine, pentru prima oară.

Mătușa mea a insistat ca eu să păstrez fotografia. Am refuzat și am vrut să i-o înapoiez. A continuat să insiste. Fotografia îmi ardea parcă degetele. Am încercat să-i urmăresc mâna și să i-o înapoiez. Ea se ferea cu gesturi neașteptate. Încet, am pus fotografia în sertar. Peste scrisori, hârtii, tatăl meu continua să mă privească.

Cu vârfurile degetelor, mătușa mea a ales ceva dintre plicuri și a scos altă fotografie. Văzând-o, chipul ei s-a întristat. Și-a amintit de povestea aceea, prea tristă ca să poată fi povestită. Mi-a întins fotografia și a spus că era sora ei decedată, cealaltă mătușă a mea.

I-am înapoiat fotografia. A primit-o și a pus-o în sertar fără să o privească iar. Tăcerea ei era autentică.

Când am vrut să-mi iau rămas-bun, mătușa mea m-a rugat să mai stau puțin. Mi-am luat mai

departe rămas-bun. Atunci, printre cuvinte, a spus: patul ăsta. Iar cuvintele acelea au fost veşnice. Verişoara mea Elisa n-a spus nimic, dar a ridicat fruntea. Am lăsat-o pe mătuşa mea să fie centrul acelei camere şi am plecat, convins că n-aveam s-o mai văd niciodată. La uşă, mi-am luat rămas-bun de la verişoara mea cu o privire adâncă în ochii ei speriaţi şi am fost sigur că n-aveam s-o mai văd niciodată. Nu le-am mai văzut niciodată.

Am luat-o către gară. Tot timpul drumului şi, după aceea, cât timp am mers pe străzi până acasă, mi-am amintit de tatăl meu, forma chipului său, ce gândea, şi mi-am amintit de mătuşa mea: culcată în pat, fără să mai aştepte nimic; şi mi-am amintit de verişoara mea, îngrijindu-şi mama: speriată, singură, fără să mai aştepte nimic.

Am intrat în casă şi am găsit vecine care umblau dintr-o parte în alta. Soţia mea era aproape să nască. Am luat scaune din drum, am împins la o parte văduve şi am intrat în cameră. Soţia mea a încetat să se mai zvârcolească în pat. Cu faţa inundată de sudoare, de parcă ar fi reflectat un foc, s-a uitat la mine şi mi-a zâmbit exact la fel cum îi zâmbeam şi eu.

Sâmbăta, noaptea vine întotdeauna mai târziu. Soţul Martei a intrat în casă. Se lasă noaptea. Se aşază la locul lui de la masă, îşi pune capul între mâini, iar mişcările Martei devin mai rapide. Soţia mea îl salută cu voce stinsă. Maria nu se mişcă.

Cu toată viteza de care e în stare, cu picioarele alternând foarte repede şi corpul plutind lent, Marta face socoteala farfuriilor şi începe să pună masa. Aşezată, Maria e propria ei statuie şi se gândeşte că soţul ei are să profite de ora cinei ca

să telefoneze, ca să o roage să se întoarcă, ca să spună că-i e dor de ea. Soția mea e aplecată deasupra aragazului. Îi cunosc chipul. Soțul Martei e așezat la masă și e prea departe, și-a lăsat aici doar corpul și tăcerea. Pentru că vrea să cheme copiii la masă, Marta strigă în direcția coridorului.

Soția mea se depărtează de aragaz, ținând în mâini o oală pe care o așază în mijlocul mesei. Încet, soțul Martei umple farfuria și începe să mănânce. Există un calendar pe perete, există o fructieră cu piersici ofilite, există un bec aprins în tavan. Marta începe să-și piardă răbdarea pentru că nici un copil nu a venit încă. Soția mea umple farfuria Mariei și, fără cuvinte, o roagă să mănânce. Marta se duce să cheme copiii din camera de cusut.

Deschide ușa și stau toți patru pe covor. Íris îi spune surorii ei:

—Tu acuma erai mare și erai o doamnă.

Marta, cu obrajii roșii, începe să vorbească și doar Elisa o privește. Le spune să facă ordine în jucării și să vină la masă. Adresându-i-se lui Hermes, spune:

— Hai odată! Tatăl tău deja mănâncă.

De parcă ar fi continuat să boscorodească, Marta se întoarce la bucătărie. Soția mea pune pâinea pe masă. Există liniștea micilor sunete, există vârsta, există lumina. Marta își dă seama că n-au venit copiii încă și o roagă pe soția mea să se ducă după ei.

Soția mea intră în camera de cusut. Dă ocol nepoților și începe să-i ridice ținându-i de subsuori. Íris protestează cu sprâncenele încruntate. Soția mea îi zorește în continuare. Străbat holul. Elisa merge înainte. În spatele ei, Íris se lasă dusă, împinsă de soția mea. Intră cu toții în bucătărie. Soțul Martei a mâncat deja și a plecat. Maria încă nu și-a ridicat mâinile ca să se atingă de tacâmuri.

Aproape de sfârşitul verii, Marta avea doar câteva luni. Soţia mea o alăpta. Marta închidea ochii şi era inocentă. Eu stăteam în celălalt capăt al bucătăriei, privindu-le. Aproape de sfârşitul verii, eu trăiam, eram complet viu, dar inima mea era separată de mine, dădea să sugă şi era inocentă, în celălalt capăt al bucătăriei.

Maria a spus două fraze. Renunţând să mai aştepte telefonul soţului, braţele nu i-au mai atârnat greu şi, în sfârşit, era în stare să respire. În sinea ei, şi-a repetat cu certitudine că soţul ei avea să-i telefoneze a doua zi. Sau poate că soţul ei avea să aleagă momentul în care ajunge la atelier, voia să-şi ceară scuze personal, voia să o privească în ochi ca să-i arate că e sincer. Maria, convinsă de acele certitudini şi simţindu-se mai uşoară, eliberată de obligaţia de a aştepta, a spus două fraze.

Marta se apropie şi îi răspunde. Soţia mea ridică fruntea. A sosit momentul. Toate trei se duc spre camera de cusut. Nu au timp să se gândească, dar pe chipul lor e pace. Nu e aceeaşi pace pe chipul fiecăreia, dar în ele toate e o pace adevărată: acelaşi adevăr, în iluzii diferite. Intră toate trei în camera de cusut. Când Elisa, Ana, Íris şi Hermes le văd, ştiu deja că e ora de culcare. Sfârşitul zilei de sâmbătă e un sentiment călduţ pe care copiii ştiu să îl accepte.

Elisa e prima care se ridică de pe mochetă. Fără propoziţii sau cuvinte strigate, Ana, Íris şi Hermes se ridică şi ei imediat după aceea. Ies pe urmele soţiei mele. Pe podeaua din camera de dormit, între paturi, soţia mea va aranja pături îndoite şi cearşafuri pentru somnul lui Hermes. Ana şi Íris vor dormi împreună în patul lui.

Marta şi Maria, surori, fac ordine în jucăriile risipite prin încăpere. Fac ordine în ultimele rămăşiţe ale zilei. Martei îi e greu să se aplece, pune palma stângă pe genunchi şi îşi arcuieşte cealaltă mână peste podea. Păturile sunt aşezate una peste alta pe taburetul din faţa maşinii de cusut. Acele pături, îndoite, vor fi întinse de fetele mele pe post de saltea. Peste pături, peste taburet, sunt cearşafuri şi perne. Când vor termina de făcut paturile, Marta se va duce în camera ei şi se va pregăti de culcare. Soţul ei nu va fi sosit încă, dar Marta ştie că e sâmbătă şi n-are rost să-l mai aştepte. Se va gândi la alte lucruri. Pe podeaua camerei de cusut, cu capul pe pernă, cu corpul acoperit de cearşaf, Maria şi mama ei vor continua să respire: liniştea, întunericul, respiraţiile lor. Soţia mea se va gândi la Francisco. Maria se va gândi la soţul ei şi va fi sigură că a doua zi el îşi va cere iertare şi o va ruga, te rog, te rog, să se întoarcă. Soţia mea va adormi după câteva minute. Maria va adormi ceva mai târziu. Pe podeaua întunecată din camera de cusut, nu va putea să-şi dea seama dacă au trecut clipe sau ore de când s-a culcat.

Eu stăteam culcat în camera mea. Nu dormeam şi nu eram treaz. Stăteam culcat în camera mea: ferestre închise, întuneric. Îmi trăsesem păturile peste cap, dar nu le simţeam. Respiram doar mirosul putred al bolii. Existam într-o lume făcută numai din durere, fără speranţă: durere constantă, oasele îndoindu-se, oasele dezlipindu-se de carne, şi nici o speranţă să mai merg iar pe străzi, fără griji, uşor ca o pană, inconştient. Soţia mea, fără umbră, făcea paşi prin bucătărie şi fierbea oale cu apă când nu ştia ce să mai facă.

Eu îmi păstram vocea pe dinăuntru, o împleteam în neagra mea durere. Îmi înşelam tot corpul. Înainte să ţip, rezistam la dureri cumplite ca însăşi moartea. Strigam numele soţiei mele. Era dimineaţă sau era după-amiaza. Bucăţi din vocea mea treceau prin uşa camerei, cădeau pe pardoseala coridorului, iar câteva ajungeau la bucătărie. Maria stătea în fiecare zi cu soţia mea. Intrau amândouă în cameră. Agăţat în mijlocul tavanului, becul îşi aprindea lumina galbenă: filamentele incandescente, desenul unei inimi arzând. În primele luni, soţia mea încerca să respecte orele medicamentelor. Mai târziu, în tăcere, doctorul i-a spus că putea să-mi dea medicamentele când le ceream, că nu era nici o problemă.

Maria se ducea acasă când se întorcea Francisco de la atelier. Mergea pe străzi, cu Ana de mână, paşii ei mici, şi un coş în care ducea mâncarea deja făcută, pentru cină. Dimineaţa şi după-amiaza se risipeau de-a lungul drumului, dar nu dispăreau niciodată, nu dispăreau niciodată. În orice clipă, simţea o greutate, ca o mână încleştată pe inimă. Chiar când se gândea la altceva, când aproape că uita, era tot timpul mâna încleştată care-i strângea inima.

S-a întâmplat într-una din serile acelea. Se apropia noaptea. Maria a intrat în casă şi i-a dat drumul Anei de mână. Soţul ei venise deja, stătea rezemat de chiuveta de vase, iar când Ana s-a apropiat alergând, nu s-a aplecat ca să o mângâie, nici ca să-i zâmbească, nici să-i spună ceva cu vocea aceea cu care vorbeşti copiilor. Maria a intrat în bucătărie, a pronunţat o silabă, dar el nu i-a răspuns, nici nu a privit-o, nici nu a întrebat-o de mine. Au rămas tăcuţi. Maria a scos cratiţa, capacul legat cu sfoară, din coş. Soţul ei continua să stea rezemat de chiuveta de vase, închis în gândurile

lui imposibile, care-i înnegurau faţa. Ana a pus pe jos o păpuşă pe care o ţinuse în braţe şi a aşezat-o la picioarele unui scaun. Timpul părea la fel ca în alte zile.

Tăind timpul, soţul Mariei, în timp ce trecea dintr-un capăt în altul al bucătăriei, a lovit-o în treacăt cu cotul.

— M-ai lovit...

— N-a fost dinadins... sau crezi că a fost? – a spus el grosolan.

Maria a dat să-i răspundă pe acelaşi ton, când el, mai mărunt decât ea, s-a proţăpit în faţa ei, cu bărbia ridicată, cu buzele strânse, cu ochii arzând. După o pauză, Maria s-a întristat şi a spus:

— Nu mă mai iubeşti.

Soţul ei i-a repetat fraza aceea până a devenit ridicolă, mai ridicolă, până când erau încă aceleaşi cuvinte, dar cuvintele acelea nu mai formau aceeaşi frază. Ea a continuat să-l privească la fel de trist. El a ridicat vocea şi mai tare:

— Să nu te uiţi aşa la mine! Ştiu eu de unde-ţi vin ideile astea...

Apoi, aproape bâlbâindu-se, nervos, de parcă ar fi renunţat la jumătate din ceea ce voia să spună, de parcă imediat după aceea n-ar mai fi renunţat, a apucat-o de încheietura mâinii şi a început să vorbească, de parcă ar fi vorbit cu sine însuşi, în propoziţii pe care le întrerupea, le relua, le continua şi le întrerupea.

A tras-o pe Maria de încheietura mâinii şi a dus-o pe hol, au intrat în camera în care dormeau în fiecare. Noapte şi a arătat. Spre rafturile pline de romane. De dragoste pe care Maria. Le păstra de când era fată. Şi pe care le organiza în. Ordine alfabetică şi toate povestirile. Pe care le ştia pe dinafară şi pe care era în stare să le spună cu ochii

închişi. Cu toate detaliile şi. A arătat spre rafturile pline. Şi curate şi fără fir de praf. Şi a spus:

— E vina. Gunoiului ăstuia. Vina. Toată vina. E a gunoiului ăstuia.

Şi nervos. Înecându-se. Vorbe. Şi de parcă. S-ar fi bâlbâit. A repezit un braţ în rafturi şi le-a dărâmat. Toate romanele de dragoste peste. Cuvertura de pe pat şi de parcă. Ar fi fost nebun şi de parcă ar fi fost. Nebun. A început să le sfâşie cu. Ambele mâini în timp ce repeta:

— Gunoi. Toată vina e. A gunoiului ăstuia.

Pe pat, o grămadă de pagini rupte şi de coperţi rupte, titluri: vise de, pasiune căsătorie, primăvara flăcările inimii mai, puternice decât prejudecata victoria, destinului îndrăgostită de bărbatul, potrivit fată şi femeie să iubeşti pentru prima, oară necunosc, utul irezistibil flo, ri prea, târziu, din, colo de, dorinţă zâm, bet c, ru, d răs, ări, t, ul, e, mo, ţ, ii, lor.

Iar soţul Mariei, în sfârşit, şi-a oprit braţele. Respiraţia repezită îi umplea şi îi golea pieptul.

Prin lacrimile care atârnau de pe genele Mariei, grămada de hârtii sfâşiate de pe pat: Sabrina sfâşiate, Bianca sfâşiate, Julia sfâşiate: era o siluetă fără formă, strălucitoare.

Rezemată de tocul uşii, cu păpuşa strânsă sub braţ, Ana se uita. Ochii ei erau enormi.

Unchiul meu spunea toate cuvintele care îi treceau prin cap. Era dimineaţă. Unchiul meu şi-a întrerupt un cuvânt după prima silabă, când a intrat în fugă vecina mea:

— Ca...

Am lăsat uneltele pe banc, i-am dat unchiului meu cheile atelierului şi am depăşit-o pe vecină. Drumul până acasă a fost rapid şi a fost lent. Uşa

casei era întredeschisă într-un colţ al bucătăriei, Marta era mică şi aşezată pe un scaun, serioasă, cu picioarele bălăbănindu-se în aer, şi era acolo o femeie care avea grijă de ea. Celelalte femei se încrucişau, se confundau, se încurcau una pe alta. Am traversat umbrele lor: paşii ghetelor mele înfipţi în podea. Pereţii camerei erau contrariul unor câmpuri vaste şi perene, erau contrariul unui peisaj. Soţia mea cu ochii închişi. A deschis ochii când i-am atins părul, şi i-a închis iar când a copleşit-o durerea. Am încercat să intru în lumea aceea de sub pleoapele ei. I-am luat capul între mâini. A trecut o vreme făcută din dureri care se îndepărtau în momente din ce în ce mai scurte şi care se întorceau din ce în ce mai puternice. Toate femeile au înconjurat-o. A început să se opintească. Femeile o încurajau să împingă tare. Eu o ţineam de mână şi îi simţeam toată puterea. Chipul ei s-a făcut roşu, după care a fost vânăt. Chipul ei a fost puternic şi, în acelaşi timp, fragil. Universul întreg se dilata, întreaga viaţă, cât p-aci să explodeze. Ca un elastic care se întinde, se întinde şi care, când se rupe, ne loveşte în faţă. Atunci, chipul femeilor a fost iluminat de un miracol. Moaşa a vârât două degete în cerul gurii copilului şi, dintr-odată, l-a tras afară. În braţele ei, era o fetiţă murdară de sânge, frumoasă, prinsă de un cordon ombilical. A pus-o în braţele soţiei mele. Împreună, inseparabili, am privit-o şi ne-a fost imposibil să ne stăpânim lacrimile care ne-au explodat pe faţă. Maria tocmai se născuse, şi se năştea ceva imens în inimile noastre.

Soţia mea: trezindu-se într-o duminică dimineaţă, îşi aminteşte că într-o duminică am murit şi eu. Spitalul. Telefonul sunând acasă la Maria.

Înainte de asta, dimineţile de duminică erau momentul în care ne trezeam împreună, ne sculam împreună. Era soare în toate dimineţile de duminică. Copiii noştri. Şi mai înainte de asta, dimineţile de duminică erau dimineţile în care naşa ei deschidea toate ferestrele pensiunii, erau soarele.

Marta, în dimineţile de duminică e prima care intră în bucătărie, cămaşa de noapte, papucii, face micul dejun pentru ca fiii ei să simtă că lumea e încă la locul ei. Soţul ei n-a dormit acasă. Înainte, când locuia la Benfica, Elisa era încă mică, intra în camera părinţilor, sărea în patul lor, se împiedica de corpurile lor, se culca între ei doi şi râdeau împreună, râdeau pentru că era duminică. Mai demult, Marta era o fetişcană, îşi ajuta mama să facă prânzul şi râdea şi atunci, râdea pentru că era duminică.

Maria: există unele dimineţi de duminică, aşa cum e cea de azi, în care simte o durere subţire pe dinăuntru, ca frigul, în care nu reuşeşte să zâmbească; şi există acele dimineţi de duminică în care crede într-o certitudine solară şi se umple de ea. În acele duminici, îşi amestecă toate vârstele. E copil şi se joacă în curte cu Simão, e fată şi citeşte romane de dragoste în cimitirul de piane, e aproape femeie şi visează la ziua nunţii. Azi, se gândeşte numai că soţul ei are să o sune, că are să-i ceară iertare, şi simte o durere subţire pe dinăuntru, ca frigul.

Elisa: dimineţile de duminică înseamnă deja mai multe lucruri. Când era mică, în casa din Benfica, mergea desculţă pe hol şi se urca în patul părinţilor ei. Mama ei îi zicea să stea cuminte şi, în acelaşi timp, o gâdila. Elisa râdea mult şi, pe cearşafuri, îşi întindea pieptul alb şi slab cu multe coaste, tocmai bune de gâdilat. De când a mai crescut, nu se mai urcă în patul părinţilor. Se

scoală când începe Hermes să o tragă de braţ. Hermes vrea să se joace. Când ajunge la bucătărie, mama o întreabă dacă şi-a făcut temele.

Ana: dimineţile de duminică sunt ceva la care se gândeşte. Ana se gândeşte la ceea ce simte. Se gândeşte: acum. Şi simte că acum e, în mod misterios şi concret, acum. Mai târziu, timpul o va face să uite ceea ce simte. Mai târziu, după ani şi ani, se va mira dacă cineva ar putea să considere dimineţile de duminică un subiect la care să se gândească şi, mai ales, despre care să vorbească. Despre asta nu va vorbi niciodată. Nimeni nu-i va vorbi despre asta. Nu se va gândi niciodată la asta. Acum, la asta se gândeşte.

Hermes: începe să descopere dimineţile de duminică, aşa cum începe să descopere totul. Nu-şi aminteşte de multe dimineţi de duminică. Îşi aminteşte de zile în care mama şi tata nu se duc la muncă. Îşi aminteşte de zile în care Elisa nu se duce la şcoală. Hermes ştie ce e cuvântul duminică. E un cuvânt. Mai sunt şi alte cuvinte asemănătoare cu acesta. E cuvântul deci, e cuvântul şaisprezece. Atât duminică, cât şi deci, şi şaisprezece, sunt cuvinte pe care le folosesc Elisa şi mama. Hermes nu ştie foarte bine, de fapt nu ştie deloc ce înseamnă. Ştie că sunt cuvinte. Asta-i ajunge. În dimineţile de duminică, Hermes se duce să o trezească pe Elisa. O roagă să se joace. Elisa se duce să-şi facă temele, iar Hermes se duce să se joace singur în curte.

Íris: Íris are parte de fericire. Când e duminică dimineaţă, Íris se trezeşte, iar casa e plină. Nu sunt acolo numai bunica, încercând să o convingă să mănânce, nu e numai mama care trebuie să se ducă la lucru şi o zoreşte pe Ana. E şi tata, şi e de mai mult timp. Íris umblă prin casă în pijama. Intră în vorbă cu tata, cu mama, cu bunica. Intră

în sufragerie, se apropie de Ana şi, pe neaşteptate, îi dă o sărutare pe obraz. Într-o clipită, Ana zâmbeşte, îşi muşcă limba şi o mângâie stângaci. După aceea, continuă, concentrată, să facă ceea ce făcea. Íris ia cutia cu jucării, o ridică în aer şi o răstoarnă pe podeaua din sufragerie.

Abia mult mai târziu am înţeles că se schimbase ceva pe chipul unchiului meu. Abia mult mai târziu am înţeles că, de la un moment dat, toate gesturile lui şi toate cuvintele erau fragmente de rămas-bun.

Fetele mele erau mici. Mai erau câteva luni până să se nască Simão. Când soţia mea se ducea la băcănie sau la piaţă, o lua pe Marta de mână, împingea căruciorul cu Maria care se uita la tot ce era în jur şi îl ducea pe Simão înlăuntrul burţii umflate. Toate vecinele care treceau pe lângă ea făceau presupuneri. Multe spuneau că avea să se nască încă o fetiţă, multe spuneau că avea să se nască un băiat. Pironit în mijlocul tâmplăriei, unchiul meu stătea foarte serios, ochiul stâng deschis, absenţa ochiului drept acoperită cu pleoapa albă, netedă, contopită cu pielea feţei, şi îmi spunea că avea să se nască un băiat. Îmi spunea că e absolut sigur că are să se nască un băiat. Şi mă urmărea cu ochiul sănătos şi cu ochiul orb ca să fie sigur că eu nu aveam îndoieli.

Eu nu mă îndoiam. Eu nu aveam linişte sau pace pentru idei secrete. Erau două fetiţe care mă aşteptau când ajungeam acasă şi, peste câteva luni, avea să mai fie un copil, băiat sau fetiţă, plângând noaptea, având nevoie de tot ce aş fi fost în stare să-i ofer. La asta mă gândeam. Voiam să termin lucrările care soseau în fiecare zi pentru că voiam să am mai mult de lucru. Viaţa începea

în fiecare oră și nu existau limite pentru rezistența corpului meu. Nu simțeam așchiile de lemn care mi se înfigeau în palme, așa cum nu observam că, de dimineață, unchiul meu sosea înaintea mea la atelier, așa cum nu mă supăram când el dispărea timp de două ore și se întorcea după aceea zâmbind. Nu-i spuneam nimic. În sinea mea, credeam că se duce la cârciumă.

Nu la cârciumă se ducea. Abia mult mai târziu am înțeles că, în orele acelea, unchiul meu se ducea la cimitirul de piane.

Soția mea, Marta, Maria, Elisa, Ana, Hermes și Íris s-au trezit toți în același timp. Au continuat să stea culcați, fiecare crezând că e singurul treaz. Au trecut minute. Când Íris s-a ridicat și a rămas așezată pe pat, Hermes, dintr-odată, s-a ridicat și el. Ana și Elisa s-au ridicat și ele. Când au început să se joace cu pernele, să sară pe paturi, să țipe, Marta s-a sculat și, în foarte scurt timp, papucii ei răsunau pe podeaua coridorului. În camera de cusut, soția mea s-a sculat, ținându-se de spate. Imediat după aceea, s-a ridicat și Maria.

A trecut dimineața. E duminică. Mai e o săptămână până să alerge Francisco la maratonul de la Jocurile Olimpice. Soțul Martei tocmai a intrat în bucătărie, a străbătut-o în tăcere, a intrat în sufragerie și s-a așezat tăcut. Marta îl urmează și, în momentul în care el se așază, corpul ei e oprit în fața lui: mâinile în șold. Șoptește că vor pleca spre Lisabona după prânz. Soțul îi spune că nu poate să meargă. Marta încearcă să se calmeze, respiră și încă șoptește:

— Dar ai promis.

Soțul îi spune că nu poate să meargă. Marta, iritată, șoptind cu voce tare, spune că mama ei a

venit contând pe faptul că aveau să o ducă înapoi cu maşina, spune că şi sora ei conta pe călătoria cu maşina, îi repetă că el a promis, îi vorbeşte despre scândurile de ars iarna. Soţul îi spune că se vor duce la atelierul de tâmplărie duminica viitoare, îi promite, spune că sora ei îi poate ţine de urât mamei în tren. Marta întreabă dacă el a uitat că în următoarea duminică aleargă Francisco la Jocurile Olimpice şi se supără şi mai rău, şoptind din ce în ce mai tare, se supără şi mai rău.

În bucătărie, soţia mea termină de făcut prânzul, stinge aragazul, Maria stă aşezată, aşteptând să-i telefoneze soţul, iar sunetul vocii Martei, şoptită în sufragerie, ajunge la bucătărie ca nişte lame de cuţit care taie aerul.

Fetele mele şi soţia mea nu l-au mai văzut pe Simão de la primul sfârşit de saptămână pe care l-a petrecut Íris acasă, imediat după ce s-a născut.

Duminică. Soare. Soţii fetelor mele aproape că au scăpat-o pe jos pe Marta când au ajutat-o să coboare din spatele camionetei. Maria îi vedea de la fereastră, soţia mea era pe trotuar, cu Hermes în braţe, alături de Elisa, iar sperietura l-a cutremurat. Hermes a început să plângă. Cine l-a consolat a fost chiar Marta, în timp ce urcau scările, de mână, foarte încet. Hermes, mititel, slab, subţirel, şi Marta.

Când cele două surori s-au văzut, s-a ivit pe chipurile lor un zâmbet blând şi ruşinat. În ochii lor, au fost iarăşi fetiţe. În mijlocul sufrageriei din casa Mariei era ca în dormitorul casei noastre, de parcă s-ar fi terminat încă o după-amiază de vară, iar vocile lor s-ar fi amestecat din nou cu vise. Au fost fetiţe care au crescut pe neaşteptate. Marta purta cea mai bună rochie a ei, o jachetă tricotată

şi o broşă strălucitoare. Maria avea o cămaşă de noapte pe care o cumpărase înainte să plece la maternitate. Şi s-au îmbrăţişat repede, printre râsete nervoase, ciocnindu-şi corpurile stângace, când de fapt ce-ar fi vrut era să se îmbrăţişeze şi să rămână multă vreme îmbrăţişate.

În ziua aceea, şi soţia mea a zâmbit. Ana a alergat în întâmpinarea Elisei: s-au ţinut de mână. Entuziasmată, cu voce tare, a deschis gura să vorbească despre sora ei, când mamă-sa i-a adresat un şşt! După aceea, au făcut paşi grijulii spre intrarea în dormitor. Maria mergea înainte şi a deschis foarte încet uşa, evitând zgomotele minime ale balamalelor şi ale clanţei. În spate, soţia mea le ţinea de umeri pe Elisa şi pe Ana. În spate, Marta ocupa toată intrarea. Le-a acoperit umbra, care era toată culoarea camerei. Maria s-a oprit la căpătâiul leagănului lui Íris şi, mândră, le-a aşteptat să se apropie.

Corpul lui Íris, acoperit cu un pled roz, era o formă regulată, perfectă. Pe chipul ei adormit, erau buzele mici, nasul ei de bebeluş şi pielea senină. Îşi ţinea o pălmuţă deschisă, abandonată lângă cap: degete de păpuşă. Avea acea seninătate care e posibilă doar în inocenţa absolută, în puritatea absolută.

Când s-au întors în sufragerie, râdeau şi aveau chef să vorbească tare, dar s-au stăpânit, acoperindu-şi gura cu mâinile. Soţii, aşezaţi picior peste picior, le-au văzut sosind. Hermes, pe podea, se juca cu o hârtie, o agita. Soţia mea, mulţumită şi tăcută, a intrat în bucătăria Mariei ca să facă ceai.

Stăteau aşezate la masă, vorbind, bând ceai, mâncând felii din prăjitura pe care o adusese Marta, când au auzit pe cineva bătând la uşă. Maria a dat să se ridice, dar corpul ei era obosit, îndurerat.

Marta a dat să se ridice, însă corpul ei era enorm, greoi. Soţia mea s-a ridicat şi s-a dus la uşă. Credea că e Francisco. A deschis uşa. Era Simão.

Avea faţa spălată. A intrat fără să ştie ce să facă cu mâinile. Soţia mea nu îl văzuse din noaptea în care se petrecuse ceea ce nu vom putea să uităm niciodată. Puţinele veşti de la el ajungeau prin Francisco sau, de mai înainte vreme, când Marta locuia încă în Benfica, când ştia că după-amiezile se ducea să o vadă pe Elisa. Soţia mea şi-a stăpânit în gât fulgerul pe care l-a simţit când el a spus:

— Mamă.

Simão avea o cămaşă spălată, cu pete vechi şi spălăcite. Avea pantaloni tociţi. Avea nişte ghete care au făcut doi paşi ruşinaţi. Marta şi Maria s-au ridicat să îl salute, în timiditatea de a fi fraţi, fraţi adevăraţi, şi totuşi străini, aproape străini.

Simão a mângâiat-o pe Elisa pe cap, dar ei i-a luat mai mult timp ca să îl recunoască. Maria, reuşind să găsească un ton natural, i-a arătat-o pe Ana, care se uita în pământ. Simão a zâmbit. După aceea, s-a aplecat şi i-a întins mâna lui Hermes, dar acesta a rămas pe loc, neînfricat, privind ţintă ochiul orb al unchiului. Maria a spus:

— Ştii că am născut o fetiţă?

— Mi-a spus Francisco. Vocea lui Simão era blândă.

Maria s-a oferit să se ducă şi să aducă fetiţa.

— Lasă, nu vreau să deranjez.

—Nu e nici un deranj. Trebuie să-i dau oricum să sugă.

Şi s-a instalat tăcerea. Soţii fetelor mele se opriseră din discutat şi se uitau la el. Marta i-a oferit ceai. El a refuzat şi a mulţumit. Soţia mea voia să-l vadă. Voia să compenseze ani întregi de

dor, de lipsă, de neliniște, de suferință. Voia, într-o singură clipă, să-și recupereze fiul. Fiul nostru.

Maria a intrat cu Íris în brațe. Elisa și Ana au înconjurat-o. Marta s-a sprijinit de tăblia mesei, s-a ridicat și a mers către ea, pronunțând cuvinte incomplete, consoane moi. Maria zâmbea cu toată fața și i-a pus fetița în brațe. Marta, având ochi numai pentru ea, continuând să-i vorbească pe același ton delicat, a înclinat-o astfel încât să o vadă toată lumea. Marta a depus fetița în brațele soției mele, chipul ei înduioșat, iar soția mea a fost cea care, accentuând acel gest, a depus-o în brațele lui Simão. Era atât de mică în brațele lui! A zâmbit. A privit în jur. Surorile i-au zâmbit. Soția mea îl privea tandru. Și-a aplecat fața ca să o sărute pe Íris pe obraz, dar a înțepat-o cu barba. Ca după un șoc, Íris a început să plângă, neconsolată. Simão a încercat să o legene, să o liniștească, dar ea țipa din ce în ce mai tare. A trecut-o atunci în brațele Mariei, care a încercat și ea să o liniștească, dar Íris țipa, plângea din ce în ce mai tare. Simão, rușinat, tot vâra și scotea mâinile din buzunare. Maria s-a așezat ca să-i dea lui Íris să sugă, dar ea nu voia. Voia numai să plângă. Chipul ei era rotund și roșu, din ce în mai roșu.

— Gata, a trecut – repeta Maria.

Íris, înfășurată într-un șal, era un corp mic și compact, o formă unică și solidă care țipa. Soția mea și Marta încercau să o liniștească, dar ea plângea, țipa de parcă și-ar fi sfâșiat vocea prin aer. Sora ei și verișorii o priveau mirați. Simão a vrut să-și ia rămas-bun. Íris prindea puteri, de parcă n-ar fi avut nevoie să respire.

— Stai, nu pleca așa repede – a spus Maria, pe sub plânsetul alarmat, strident al lui Íris.

Dar Simão a plecat, rușinat, luându-și rămas-bun în grabă, de parcă ar fi fugit.

*

În dimineaţa în care s-a născut Simão, a venit la atelier un băiat, gâfâind şi spunându-mi „meştere", cu mesajul că trebuia să mă duc imediat acasă. Am încetat să mai văd scândura pe jumătate tăiată, prinsă în menghină, mi-am şters mâinile pe pantaloni şi m-am apropiat de unchiul meu ca să-i dau cheile atelierului. El m-a prins de braţ şi l-a expediat pe băiat, i-a spus că veneam şi eu imediat. L-am privit fără să pricep, dar am continuat să tac, căci, pentru prima oară, era pace pe chipul lui, era calm: chipul lui liniştit.

Paşii băiatului s-au depărtat pe podeaua tâmplăriei, după aceea, pe pământul de la intrare, iar după aceea, pe stradă. Au revenit sunetele păsărilor de pe bârnele acoperişului. A revenit eternitatea firelor de rumeguş care zburau prin aer, pluteau şi se aşterneau pe toate obiectele, pe pielea noastră. Unchiul meu a pornit-o în direcţia cimitirului de piane fără să fie nevoie să-mi ceară să-l urmez.

Timpul se aşternea înaintea noastră. La capătul coridoarelor de praf, unchiul meu s-a oprit în faţa unei pianine, mai curată decât toate celelalte piane. Mi-am dat seama atunci că pianul acela strălucea. Vocea unchiului meu era blândă. Mi-a spus că încercase în ultimele luni să-i dea viaţă acelui pian. Căutase piesele care-i lipseau, le înlocuise pe cele stricate, putrede. Pe chipul lui se vedea cât de bine cunoştea tristeţea. Unchiul meu încercase să repare pianul ca să-l ofere băieţelului care avea să se nască, însă nu reuşise încă să îl termine. Mai era puţin, atât de puţin. Aşadar, m-a rugat pe mine să-l termin de reparat. M-a rugat să caut ultimele piese. În momentul acela, n-am înţeles pe de-a întregul ce-mi spunea şi, de aceea, am zâmbit. Eu am zâmbit. I-am pus o mână pe

umăr şi i-am spus că aveam să reparăm pianul împreună. El m-a făcut să promit că aveam să repar pianul, m-a făcut să promit că aveam să-i ofer pianul băiatului care se năştea. I-am zis că da, sigur că da, şi am zâmbit. Eu am zâmbit. În tăcerea care a urmat după acele cuvinte şi după zâmbetul acela, am vrut să-i dau cheile atelierului, dar a spus că avea de gând să plece şi el. Eu mă gândeam deja la soţia mea, la fiul meu care se năştea. Am ieşit împreună cu unchiul meu, am închis poarta atelierului şi, în timp ce alergam, mi-am luat rămas-bun cu vorbe întretăiate.

Când am ajuns acasă, când am intrat în cameră, soţia mea îl avea deja pe Simão în braţe. Fetele noastre erau în jurul ei, iar eu m-am apropiat de fericire. Am ţinut în braţe fericirea.

A doua zi, unchiul meu n-a mai venit la atelier nici dimineaţă, nici mai târziu. Nu a venit în săptămâna următoare, nici luna următoare, nici anul următor, n-a mai venit niciodată. A trecut timpul. Tot restul vieţii mele, în toate zilele care au trecut până în duminica aceea, când am murit pe patul de spital, nu l-am mai văzut pe unchiul meu niciodată.

Pianul pe care începuse să-l repare era partea aceea din mine care îl mai aştepta încă. Nu am apucat niciodată să-l repar. L-a acoperit praful şi nu s-a mai deosebit de restul de piane care, în jurul lui, au murit şi ele provizoriu.

Mai târziu, mi-am amintit de ore, mi-am amintit de bunătatea care desena chipul chior şi murdar al unchiului meu, oprit ca să mă privească sau vorbind, vorbind: poveştile care se desprindeau din corpul lui, de parcă n-ar fi existat sfârşit pentru poveştile care por fi spuse. Mai târziu, prea târziu.

În camionetă, soţul Martei conduce fără nici un chef. Nu vorbeşte, nu aude, se uită numai înainte

şi conduce. E o maşinărie. Lângă el, Maria şi soţia mea îi ţin pe Íris şi pe Hermes în poală. În spate, învăluite de zgomotul motorului şi de vânt, e Marta, aşezată pe fotoliu, şi Ana şi Elisa, ţinându-se de barele camionetei. În faţă, Íris şi Hermes inventează cuvinte ca să spună când vor ajunge la Lisabona. În spate, vântul le modelează forme neobişnuite în păr şi nu le lasă să vorbească, dar, din când în când, Ana îşi lipeşte buzele de urechea Elisei şi spune fraze pe care nimeni altcineva nu le aude şi de care nu îşi aminteşte nimeni.

Marta încearcă să vadă toate străzile înainte să ajungă la atelier. Întoarce capul într-o parte şi-n alta. Ajung la atelier. Marta se ridică din fotoliu şi rămâne liniştită, aşteptând ca soţul ei să intre în cârciumă şi să revină cu câţiva oameni. Nepoţii mei rămân pe lângă zid. Maria şi soţia mea îi înconjoară pe bărbaţi, de parcă ar folosi la ceva braţele lor întinse ori îngrijorarea. Doi oameni o ţin pe Marta pe sub braţe. Încet. Încet, soţul ei şi un alt bărbat o primesc şi, cu grija pe care o porţi lucrurilor grele şi fragile, o pun pe Marta jos.

Soţul Martei se întoarce în cârciumă împreună cu oamenii aceia. Soţia mea alege cheia şi descuie poarta. Când intră, copiii aleargă pe pământ. Fetele mele şi soţia mea nu aleargă, dar chipurile lor întineresc, iar când intră în atelier, sunt şi ele copii. Pe podea sunt pătrate de lemn, sunt bucăţi de scândură: atâtea posibilităţi. Bancul meu de tâmplar e ordonat aşa cum l-a lăsat Francisco. Pe bancul care era al unchiului meu, la care lucrează Simão când vine dimineaţa şi îl roagă pe Francisco să-l lase să lucreze câteva zile, e plin de unelte împrăştiate. Fetele mele, la fel şi soţia mea, ştiu că în atelier nu se poate întâmpla nimic rău. În timp ce merg, vocile lor sunt simple şi libere. Sunt copii. Maria deschide poarta dinspre curtea interioară

şi coboară, urmată de Marta şi de soţia mea. Nepoţii mei iau în mâini bucăţi de lemn, îşi fac din ele case şi săbii. Íris iese din atelier singură, trece de uşa de la intrare şi se îndreaptă singură spre cimitirul de piane. Elisa, Ana şi Hermes sunt ocupaţi, nu o văd şi cred că ea e în curtea din spate, cu soţia mea, cu Maria şi Marta. Soţia mea, Maria şi Marta observă mici lucruri, buruieni care cresc printre cojile de brad, nu o văd şi cred că ea e în tâmplărie cu Elisa, Ana şi Hermes.

Íris merge prin cimitirul de piane. Se uită în toate părţile. Zăreşte frontierele de umbre. Deschide capacul de pe unele clape. Apasă pe clape care produc un sunet sec, de lemn lovit de lemn. Se aşază în praful de pe capacul unui pian fără picioare. E atât de mică. Ridică fruntea, se uită la mine şi spune:

— Cu cine vorbeşti?

Tăcere.

—Vorbesc cu oamenii care citesc cuvintele astea într-o carte.

— Poate că şi mama are s-o citească, nu-i aşa?

— Poate că da.

— Cum îi cheamă pe oamenii care citesc cartea?

— Au multe nume. Fiecare din ei are un nume diferit.

— Poate că pe careva din ei îl cheamă Íris, nu-i aşa?

— Da, poate că da.

Tăcere.

— Cum te cheamă, domnule?

— Pe mine?

Tăcere.

— Sunt bunicul tău.

Íris zâmbeşte. Vocea ei:

— Bunicul...

Zâmbesc.

— Cum sunt oamenii care citesc cartea? Sunt bunica şi mătuşa?

— Da, dar mai sunt şi alţi oameni.

— Unde sunt oamenii?

— Doar ei ştiu unde se află fiecare. Ar trebui să-i rugăm să se uite în jur. Ar trebui să-i rugăm să închidă ochii.

Íris închide ochii cu toată puterea.

—Vezi? Şi oamenii aceia tot aşa sunt. Închid ochii şi continuă să existe. Închid ochii, îşi astupă urechile şi continuă să existe.

Íris deschide ochii. Se ridică. Îşi ia privirea de la mine. Se apropie de clapele unui pian. Cu mâna bandajată, îşi întinde micul deget arătător şi apasă o clapă. Apasă altă clapă. Parcă a trecut mult timp, dar nu a trecut decât o clipă. Se uită iar la mine.

— De unde ştii, bunicule?

— Am fost şi eu unul din oamenii aceia.

— Dar tu ai citit deja cartea pe care o citesc oamenii?

— Nu. Încă nu e gata. Povestea încă nu s-a terminat. Ba chiar mai sunt multe cuvinte până să se termine. Pe paginile albe, există deja loc pentru cuvintele acelea, doar că nu au fost încă spuse. Încă nu au fost auzite.

— Atunci, cum de ai fost unul din oamenii aceia? Ai trăit deja viaţa pe care o trăiesc oamenii aceia?

— Nimeni nu poate trăi viaţa altora.

— Nu e adevărat. Tu nu ai trăit doar viaţa ta. Ai văzut-o pe bunica? Ai consumat-o. Ai îmbătrânit-o înainte de toate femeile de vârsta ei. Poţi să spui ce vrei: lumina îţi tulbura privirea, nu vedeai, era o forţă care îţi comanda mişcările, tu nu simţeai; poţi să spui ce vrei, dar adevărul va continua să existe: adevărul.

— N-ai nici măcar trei ani, nu poţi vorbi aşa. Nici un copil de trei ani nu vorbeşte aşa.

— Nu pot? Nu pot? Eşti sigur? Tu eşti mort. Ar trebui să fii primul care să-şi ţină gura în legătură cu ce pot şi ce nu pot să spun. De ce ţi-e frică? Nu pot să cred că ai uitat dimineţile în care plecai şi o lăsai pe bunica, să piardă orice speranţă de mângâiere, nici serile în care veneai târziu, cu mirosul de cârciumă impregnat în haine şi în piele, nici săptămânile în şir în care nu făceai altceva decât să pleci dimineaţa şi să te întorci seara, şi nimic altceva. Discuţiile din timpul cinei şi de după, din ce în ce mai scurte, din ce în ce mai scurte, până când n-au mai fost decât supa sorbită din lingură şi umbrele din bucătărie: până când n-au mai fost nimic. Iar dacă supa era prea fierbinte, dacă ploua afară, dacă erai întors pe dos, puteai să arunci farfuria pe jos, puteai să-i dai brânci bunicii, să o trânteşti, să o faci să plângă şi să te prefaci că nu auzi, că nu te deranjează, că tristeţea ei nu face doi bani. Nu vrei să auzi, dar va trebui să auzi. Cât despre mama sau mătuşa Marta? Le-ai învăţat că tata, unicul lor tată, poate să o apuce pe mama lor de braţ, să se uite la ea cu dispreţ şi să-i dea brânci într-un perete.

— Le-am învăţat multe alte lucruri. Întotdeauna am ţinut la fetele mele. M-am gândit mereu la ele. Mereu am vrut să fie fericite.

— E prea puţin. Niciodată nu le-ai ascultat cu adevărat, niciodată nu te-ai uitat cu adevărat la ele. Ţi-a fost frică. Ţi-e frică şi acum. Cel mai trist lucru nu e să-i minţi pe oamenii care citesc cartea, care nu te-au cunoscut şi care nu vor putea să te cunoască niciodată. Cel mai trist e să te minţi pe tine însuţi. E trist să-l vezi pe unchiul Francisco cum se pregăteşte să alerge la maratonul de la Jocurile Olimpice, fără să-ţi aminteşti că niciodată, în nici o clipă, nu i-ai spus că eşti mândru de el. Tot ce a reuşit el a fost fără tine, împotriva ta. Şi

unchiul Simão? Nu poţi să uiţi tot răul pe care i l-ai făcut. Nu l-ai pierdut în noaptea pe care n-ai s-o uiţi niciodată. L-ai pierdut cu mult înainte. Şi eu l-am pierdut, şi sora mea, Elisa, şi Hermes. Tu ai murit, eşti mort, însă greşelile tale sunt încă vii. Greşelile tale continuă.

— Nu sunt eu vinovat de toate... ori sunt?

— Eu sunt cea care nici măcar trei ani nu are, sau ai uitat? Tu erai soţ, tată, bunic.

— Da, dar nu eram doar soţ, tată şi bunic, mai eram şi alte lucruri.

— Erai ceea ce întotdeauna ai fost şi încă eşti: un egoist.

Se îndreaptă spre pianul pe care stătuse aşezată mai înainte. Se aşază din nou. Se face o clipă de tăcere care aduce înapoi lumina după-amiezii, duminică intrând pe ferestruica murdară. Se aude numele lui Íris, strigat de Maria. Auzind cum o striga mama ei, a ridicat un deget în aer. Îi descoperiseră lipsa. Acum trebuie să plece. Se uită la mine, zâmbeşte, se ridică şi iese, cu paşi neregulaţi. Are aproape trei ani.

Aerul din cimitirul de piane e limpede.

Francisco îmi ajungea până puţin deasupra genunchilor. Umblă dintr-o parte în alta prin bucătărie şi prin curte. Picioarele lui mici, în pantaloni mici, nu se opreau. Francisco era ca o păpuşă serioasă şi însufleţită. Eu îl chemam. El nu venea. Îl chemau Marta, Maria ori Simão. El nu se ducea. Trebuia să umble tot timpul cineva după el ca să nu-şi prindă mâinile la uşi, să nu se urce pe scaune, să nu răstoarne peste el oale pline. Părul lui creştea şi se făcea tot mai rebel. Mâinile lui erau mici când ţinea bucăţi de coajă de pâine pe care i le dădea mamă-sa. Ochii lui erau la fel de mari ca

tot ce vedea. Îl chema mama lui. El alerga spre ea şi întindea mâinile, ca să fie luat în braţe.

Toţi, până şi Íris, sunt în stare să-şi imagineze venirea serii. Suflă o briză continuă. Trece pe drum şi face să lucească bobiţe de pământ dispersate, ca nişte stele. Face să lucească puncte în ochii Mariei. Soţia mea şi Marta îşi scuturară de pe haine rumeguşul. În camionetă, lângă fotoliu, se află deja un teanc ordonat de scânduri. Iarna, Marta le va alege şi le va arde în sobă. Se liniştesc în aer păsările, la fel şi crengile copacilor, vocile şi pietrele. Timpul e lipsit de strălucire în privirea Mariei. Soţul ei nu a venit, nu vine, nu a venit ca să-i ceară iertare, vino acasă, nu, nu spune: vino acasă. Hermes aleargă în jurul camionetei. Nepoatele mele sunt educate, îşi iau rămas-bun cu gesturi mici, cu zâmbete tandre. Soţul Martei iese din cârciumă cu oameni care vin să îl ajute. Vin râzând. O ridică pe Marta, fac doi paşi înapoi, doi paşi înainte şi o aşază în camionetă.

Maria trebuie să se întoarcă acasă. Soţia mea, Ana şi Íris sunt lângă ea. Camioneta se îndepărtează. Aşezată pe fotoliu, Marta face semne cu mâna. Hermes se apleacă pe fereastră. Camioneta de îndepărtează. Şi dispare. Singure în faţa porţii atelierului. Maria face primul pas. Trebuie să se întoarcă acasă. Merge înainte. În spate, soţia mea le ia de mână pe nepoatele noastre. Fiecare pas al Mariei e o înfrângere în plus. După-amiaza pleacă şi ea, învinsă. Mai e o săptămână până să alerge Francisco la maratonul de la Jocurile Olimpice. E încă duminică. Când trec prin capătul străzii noastre, soţia mea întinde gâtul ca să vadă faţada casei noastre, spaţiul gol din faţa ei, ca să-şi imagineze

interiorul. Maria ştie că drumurile lumii sunt interminabile: vene răspândite pe suprafaţa lumii. Poţi să mergi pe străzi toată viaţa, să-ţi pierzi puterea din picioare, să cazi în genunchi şi să mori, să te transformi încet, încet, odată cu ploaia, cu anii, în pietrele de pe caldarâm, să te diluezi printre pietre, ca praful, ca apa, să dispari.

Ana şi Íris ştiu alte lucruri. Nu observă teama care cutremură corpul bunicii, soţia mea, când îl zăreşte pe ţiganul care i-a bătut la uşă în urmă cu două zile şi i-a adus bluza pe care o întindea pe sârmă şi pe care a scăpat-o din mână. Stă sprijinit la un colţ, are un genunchi îndoit şi talpa bocancului lipită de zid. Se uită de parcă şi-ar ţine capul aplecat. Ochii lui, între pălăria neagră şi barba lungă şi albă. Ochii lui îngropaţi în pielea plină de riduri, tăbăcită. Soţia mea grăbeşte pasul, îşi trage nepoatele de braţ. Continuă să meargă, în spatele Mariei. Şi ajung, toate împreună, la uşa clădirii. Timpul e lipsit de strălucire. Soţia mea, Maria şi nepoatele mele, înainte să intre, cred că ştiu tot ce urmează să se întâmple.

Kilometrul şaisprezece

soarele înlăuntrul unui incendiu. Să alergi printre flăcări, să treci printre ruine care se arcuiesc peste flăcări agitate, de parcă ar dansa, fericite că e distrugere, şi să găseşti, în miezul acestui incendiu, soarele, unicul împărat, imens, senin, martor al nimicirii lucrării sale, al propagării inevitabile a răului pe care l-a creat, pe care a vrut să îl creeze

în căutare, căutarea vântului. Pentru că voinţa mea e mare cât o lege a pământului. Pentru că forţa mea condiţionează trecerea timpului. Eu vreau. Eu sunt capabil să scot un strigăt înlăuntrul meu, care să smulgă din rădăcini copaci, care să facă să explodeze vene în toate corpurile, care să străpungă lumea. Eu sunt în stare să alerg prin strigătul acesta, cu viteza lui, împotriva a tot ce se aruncă asupra mea încercând să mă oprească, împotriva a tot ce se ridică în drumul meu, şi chiar împotriva mea. Eu vreau. Eu sunt în stare să izgonesc soarele de pe pielea mea, încă o dată să-l înving, şi pentru totdeauna. Pentru că propria-mi voinţă mă regenerează, mă face să mă nasc şi să renasc. Pentru că forţa mea e nemuritoare.

ca noaptea. N-a fost nevoie să-i zic nimic lui Simão căci, deşi nu ne vedeam de luni de zile, deşi nu ştiam nimic, nimic, despre el de luni de zile, eu citeam în priviri. Am mers aşa, timp de câteva străzi pustii. Era o certitudine clară şi confuză, deslușită, limpede şi tulbure, vădită şi de necrezut, evidentă, certă şi imposibilă. Urma să am un copil. Eu şi ea urma să avem un copil. Erau atâtea de spus, atâtea de întrebat, dar ea a intrat în casă şi a închis uşa. A închis uşa. Eu mergeam pe străzi pustii, cu fratele meu lângă mine, şi mă gândeam la ce-aş fi putut să spun, ce-aş fi putut să întreb. Nu era nimic de spus, de întrebat. În miezul nopţii, frigul îmi intra prin mânecile hainei, pe sub pulover, pe sub cămaşă, chiar pe piele. Am ajuns în Benfica. Mai era puţin până să ajung acasă. Simão s-a oprit şi, înainte să-şi ia rămas-bun, m-a întrebat dacă putea să lucreze cu mine la atelier timp de câteva zile. Sigur că da. Nu am înţeles niciodată dacă Simão voia să lucreze la atelier pentru că avea într-adevăr nevoie să muncească, să câştige nişte bani, puţini, sau pentru că i se făcuse dor să fie fratele meu. Mi-a explicat unde stătea: casa în care avea o cameră cu chirie; şi, înainte să plece, în momentul în care am spus pe mâine, mi-a venit să-l îmbrăţişez, să-i spun că o să am un copil şi să plâng: nu de tristeţe sau de fericire, ci pentru că în momentul acela eram copil. În loc să fac asta, mi-am văzut de drum până acasă, ca noaptea, ca orele

prin căldura de iulie, după-amiaza

prin frigul lui decembrie, noaptea

prin căldura de iulie, după-amiaza, după-amiaza asta; îmi amintesc de momentele când ieşeam

alergând din atelier, singur, antrenându-mă ca să fiu aici, singur, când îmi imaginam la ce aş fi putut să mă gândesc când aş fi fost aici, fără să cred că aveam să-mi amintesc ceea ce îmi imaginam că aveam să gândesc, fără să cred că deja gândeam ceea ce gândesc acum.

luasem o hotărâre. Nu era nimic de hotărât, nu puteam schimba ceva ce era definitiv, mi-am lăsat doar braţele şi picioarele pe pat, să-şi piardă vlaga, mi-am lăsat doar corpul să se odihnească, să accepte noaptea, când, în întunericul din cameră, m-am convins că luasem o hotărâre. Urma să am un copil şi, de aceea, aveam să devin alt om. Nu ştiam însă că ziua următoare avea să fie atât de lungă, iar de dimineaţă, când am ajuns la poarta atelierului şi l-am văzut pe fratele meu, pleoapa albă a ochiului drept, buzele crăpate, am fost în stare să zâmbesc sincer. După ce i-am explicat ce avea de făcut, m-am apropiat de bancul meu ca să continui lucrul pe care îl începusem în ajun. Erau săptămâni de când nu mai răsuna vocea fratelui meu prin aerul tâmplăriei. De câteva săptămâni firele de rumeguş, ridicându-se, plutind ca un univers, erau neatinse de vocea fratelui meu. Încetul cu încetul, abia pe la mijlocul dimineţii a spus şi el câteva cuvinte. Din cuvintele acelea răzleţe, cu pauze între ele, aproape doar silabele din ele, au crescut fraze. Aşezate una peste alta, precum un turn confuz, au crescut poveşti. Fratele meu a fost, încet, băiatul care îmi spunea poveşti fără sfârşit. Fratele meu se întorcea iarăşi. Dar eu aveam alte poveşti, împărţite în fraze, împărţite în cuvinte, care se agitau înlăuntrul meu. Nelinişte. Când a venit ora prânzului, i-am spus lui Simão că mă întorc imediat. Erau mulţi oameni pe stradă, prea mulţi: siluete. Am ajuns acasă la ea şi am bătut

la uşă. Doamna, zâmbetul ei, coridorul, muzica pianului, cornuri ale abundenţei invizibile, tablourile pe pereţi, uşa salonului. Doamna a dispărut în spatele meu. Am deschis uşa. Ea s-a oprit din cântat şi m-a privit. Pielea ei era şi mai albă, ca să-i primească strălucirea ochilor. Părul ei lins urma linia dreaptă a spatelui. Mâinile ei. Mâinile ei, albe, fine, scoţându-mi hainele în timp ce mâinile mele scoteau hainele ei. Mâinile mele trecând pe suprafaţa pielii ei. Mâinile mele strângându-i spatele. Mâinile mele ţinând strâns braţele ei, cuprinzându-le. Palmele mâinilor mele cuprinzând braţele ei. Mâinile ei înfipte în ceafa mea. Mâinile mele deschizându-se, pierzându-şi puterea, apucând aerul. Mâinile ei întinse pe covor. Timpul uitat în mâinile noastre. Şi mâinile ei, vii. Mâinile ei fiind animale, pisici, păsări, animale sălbatice, pe clapele pianului. Şi muzica împânzind tot salonul, tot aerul, toată lumea, înlăuntrul corpului meu gol, înlăuntrul coastelor arcuite pe covor: muzica respirată. Realitatea, iarăşi: hainele reci şi străine de corpul meu. Străzile: corpul meu străin de mine. După-amiaza a trecut înlăuntrul vocii monotone a fratelui meu, a entuziasmului său monoton, înlăuntrul timpului repetat. Am încuiat poarta atelierului. Fratele meu a intrat la cârciumă. Eram gata şi am început să alerg. Am alergat de parcă aş fi vrut să întrec vântul şi aş fi reuşit, de parcă trupul meu nu ar fi existat şi numai voinţa mea ar fi fost cea care alerga, rapidă, rapidă printre casele care defilau, străzile şi tot ce nu voiam să văd. Am ajuns acasă. M-am spălat. Am străbătut oraşul. La intrarea spitalului, aşteptând-o, în sinea mea se întărea hotărârea. Erau zgomotele nopţii, crengile copacilor care se agitau peste imprecizia nocturnă a frigului, ferestrele

iluminate ale spitalului şi eu. Sub timp, în mod absolut, o aşteptam şi hotărârea

Kilometrul şaptesprezece

lăsarea serii. Se termină încă o după-amiază de vară. Marta e deja femeie, are şaisprezece ani. Maria îi imită stângaci toate gesturile, are paisprezece ani. În bucătărie, mama noastră e ocupată cu ceva simplu, inutil, şi se mai termină o după-amiază de vară. Lumina care intră pe fereastra camerei şi atinge faldurile perdelei, e galbenă şi dulce: miere. Dincolo de fereastră, soarele coboară peste clădiri şi, din când în când, le face colţurile incandescente. Lumina atinge chipul surorii mele Marta, aşezată pe patul acoperit, şi atinge chipul surorii mele Maria, aşezată pe podea, cu genunchii îndoiţi, sprijinită de perete. Marta are un iubit şi nu ştie nimeni, nu poate să ştie nimeni, în afară de Maria. Uneori, în timpul cinei, Maria şi Marta se privesc, pentru că ceva anume le aminteşte de secretele lor. Maria visează la ziua în care va avea şi ea un iubit, visează la el. Timp de câteva clipe, ca un fulger, i se pare că vede chipul lui: toate detaliile, ochii, buzele, contururi atât de reale. Marta şi Maria îşi amestecă vocile cu vise. Marta povesteşte ce simte şi povesteşte de mii de ori toate micile întâlniri cu iubitul ei, tot ce crede ea, tot ce înţelege. Maria povesteşte istorioare pe care le citeşte în romanele de dragoste, îi spune care sunt concluziile ei, spune: şi dacă nu s-ar fi întâmplat asta, şi dacă nu s-a fi întâmplat ailaltă, şi dacă el n-ar fi fost gelos, şi dacă ea n-ar fi fost orgolioasă. Maria o ascultă pe sora ei, de parcă în sfârşit ar fi întâlnit o eroină din romanele de

dragoste. Marta o ascultă pe sora ei, imaginându-se cu aceleaşi dileme ca ale unei eroine din romanele de dragoste. Vocile lor sunt feminine şi luminoase. După-amiaza moare lent. Simão vine de la lucru, trece pe lânga mine şi pe lângă mama. Timpul e calm peste obiecte şi în mişcarea lumii. Tata va veni mai târziu. Până atunci, lăsarea serii, ca o ploaie de hârtii rupte în bucăţi, care cad din cer.

decizia înlăuntrul meu. Erau umbre. S-a apropiat, venită dinspre umbre. Când i-am observat prezenţa, se afla deja foarte aproape, dacă ar fi întins un braţ aproape că m-ar fi putut atinge. A făcut trei paşi şi mă putea atinge dacă întindea braţul. Cuvintele pe care le alesesem, le repetasem şi le memorasem, ca să i le spun, s-au pierdut. De parcă n-aş fi ştiut şi alte cuvinte, am rămas aşa, uitându-mă la ea. Vocea ei m-a salvat. Nu se căscase o prăpastie până în centrul lumii, râurile nu se transformaseră în sânge, noaptea nu îngheţase peste oraş. Vocea ei, cu vorbe simple, spunându-mi că totul era bine, universul continua, puteam să respir. Am respirat. Şi acolo, în faţa spitalului în care murise tatăl meu, în noaptea aceea ciudat de reală, acolo am luat-o de mâini şi le-am spus ochilor ei lichizi: hai să ne căsătorim.

unii pe lângă ceilalţi. Trec pe lângă mine grupuri de alergători. Nu ştiu ce vânt îi poartă. Soarele mă lipeşte de pământ. Soarele îmi îndoaie spatele, pământul îmi trage pieptul în jos, dar eu sunt mai puternic, mai puternic, mai mare decât epuizarea. Cunosc de mult clipa în care corpul începe să repete: opreşte, opreşte, opreşte. Picioarele mele nu se opresc. Opreşte, opreşte, opreşte. Dar continui să alternez braţele în faţa trunchiului, de parcă aş lovi cu pumnii în aer, ca şi cum m-aş lupta cu aerul şi

l-aş obosi din ce în ce mai tare, din ce în ce mai gata să renunţe. Iar trupul meu e mai greu decât vaporul cu care am plecat din Lisabona. Opreşte, opreşte, opreşte. Nu mă opresc. Acum trec grupuri de alergători pe lângă mine, îi duce vântul, dar eu sunt mai mare decât epuizarea. Soarele, învins, are să-mi lase liniştea. Pe pielea mea, unsoarea specială care mă acoperă va fi iar răcoroasă. Şi n-am să mai aud vocea care se repetă în capul meu: soarele. Voi continua să aud vocea din centrul eului meu: voinţa mea. Soarele are să stea pe loc ca să-i tortureze pe ceilalţi, iar eu am să trec victorios, aerul va fi din nou uşor, am să-i mulţumesc vântului care-mi va trece pe obraji ca să mă răcorească. Nu am renunţat, nu am să renunţ acum. Mă aşteaptă soţia mea şi fiul meu. Fiul meu va aştepta să vin eu ca să se nască. Când se va naşte, voinţa asta am să i-o dau lui. Mic, chipul lui de neimaginat mă va privi şi va înţelege că s-a născut dintr-o forţă mai mare, mai incandescentă, mai intensă decât soarele. Se va simţi protejat în braţele mele: braţele acestea: aceleaşi braţe care acum alternează în faţa pieptului meu şi care sunt ca două lumi: ziua, noaptea. Două vieţi pe care le desparte o clipă care nu există. Două vieţi care alternează, se repetă şi se succed mereu, dincolo de orice, mereu, mereu

niciodată, noaptea în care s-a întâmplat lucrul pe care nu îl vom putea uita niciodată. Eu aveam zece ani şi ştiam că în curând aveam să-l însoţesc pe tata dimineaţa, la ora când mergea la atelier. Era un noiembrie în care ploua în fiecare zi. Nu era nici o diferenţă între zilele de luni şi de marţi. Zilele de miercuri, joi şi vineri erau la fel. Eu stăteam aşezat la capătul mesei din bucătărie. Aveam în mână un creion, caietul în faţa mea şi

terminam de făcut proba unor socoteli. Când greşeam, nu aveam gumă, ci ştergeam cu bucăţele de pâine. Mama spunea: nu mai strica pâinea. Când treceau pe lângă mine, surorile mele se aplecau peste caiet şi îşi băteau joc de paginile murdare: nori gri de cărbune. Se însera devreme, iar când a venit Simão, eu eram în stare să-mi imaginez că noaptea era opacă în curte, peste crengile şi frunzele groase ale lămâiului. Simão le-a zâmbit surorilor şi mamei noastre. Lui Simão îi plăcea să stea de vorbă cu mine. Când eram singuri, petrecea ore întregi spunându-mi toate cuvintele la care era în stare să se gândească mintea lui, dar, în prezenţa mamei şi a surorilor noastre, nu era în stare de altceva în afară de o voce ruşinată. Acela era felul său de a le adora, de a le privi de la distanţă, de a se bucura de fericirea lor, de a ascunde în spatele chipului său un sentiment absolut, ca şi cum ar fi ascuns o mină, un puţ. Apoi, în prezenţa tatălui nostru, nici un zâmbet, nici măcar o semnificaţie, ceva ce doar se închipuia. Numai tăcerea. Profundă şi opacă, precum noaptea. În bucătărie, viaţa funcţiona cu mama şi surorile mele, organizate, terminând de făcut cina: paşii lor în jurul mesei. După ce şi-a spălat braţele şi faţa, Simão s-a aşezat, întinzându-şi palmele spre foc. Fitilul lămpii cu petrol şi focul dizolvau umbrele pe pereţi, măturau umbrele din cele mai ascunse colţuri. Maria a început să pună masa. Nimeni nu s-a mirat că Simão s-a aşezat. Locul lui era la un capăt al mesei. Mi-am terminat temele şi m-am aşezat la locul meu. Când nu mai era de pus decât castronul cu supă în mijlocul mesei, surorile mele s-au aşezat la locurile lor. Privirile noastre, de parcă ar fi fost panglici întinse dinspre corpul ei, au urmărit drumul pe care l-a făcut mama noastră cu castronul, până să ajungă la masă. Marta ne-a servit pe

toţi. Mama s-a dus să aducă pâine, un cuţit şi s-a dus să mai facă şi alte lucruri căci, în definitiv, mai erau şi alte lucruri de făcut. Eu, Marta, Maria şi Simão începuserăm să mâncăm deja în momentul în care am auzit uşa de afară trântindu-se cu toată puterea, fără să se închidă, trântindu-se iar, rămânând închisă. Am ştiut cu toţii că

Kilometrul optsprezece

tocmai sosise tatăl nostru. Când a deschis uşa de la bucătărie şi a intrat, lovindu-se de pragul de sus al uşii, nu s-a uitat nimeni la el. Fusese la cârciumă. Când a vorbit, am recunoscut vocea cu care ne-a vorbit. Era o voce modelată, rotunjită, şovăitoare pe alocuri. Era o voce care insista pe silabe aleatorii, de parcă ar fi adormit în mijlocul unui cuvânt, de parcă n-ar fi reuşit să-l termine. Era o voce care alterna între grav şi mai grav. Cuvintele se înghesuiau unul într-altul înlăuntrul acelei voci. Mama noastră nu îi răspundea. Marta, Maria, Simão şi eu ne vedeam de mâncat. Puloverul tatălui meu era aspru, înţepa. Eu îi cunoşteam atingerea. Era maron, pătat, cu mici găuri în ţesătură, ros în coate, plin de praf, rumeguş, talaş. Tatăl nostru. Cunoşteam vocea cu care îi vorbea mamei noastre, şi de fapt nu vorbea nimănui, cu care protesta că nu îl aşteptaserăm înainte să începem să mâncăm. Sub cuvintele lui, şovăitoare, prost articulate, repetate: tăcerea. După un moment, mama noastră trăgându-i scaunul şi spunându-i calmă, ca unui copil, să se aşeze. Tatăl nostru şi-a trecut mâna prin păr, praf, rumeguş, talaş, a bombănit în şoaptă ceva de neînţeles, şi-a întors faţa în altă parte şi s-a aşezat. Mama noastră i-a umplut

farfuria cu supă și a continuat să se ducă în direcția în care avea ceva de făcut. El stătea serios, avea o expresie nemișcată. Și dintr-odată s-a trezit. A căutat lingura. Bombănind, a agitat lingura în aer, vârând-o până la urma în supă. A ridicat o dată lingura și a vârât-o iar în supă. A ridicat iarăși lingura, a deschis gura, dar a vârât-o iar în supă. Eu și frații mei continuam să mâncăm. Tatăl nostru a întrebat-o pe mama de ce nu l-am așteptat. Ea nu a răspuns. Tatăl nostru a ridicat lingura plină, a așteptat, apoi a aruncat-o în farfurie. Și a întrebat de ce nu l-am așteptat. Mama nu i-a răspuns. Din ce în ce mai furios, ochii lui schimbându-și expresia, a întrebat iarăși de ce nu l-am așteptat. Mama nu i-a răspuns. S-a ridicat brusc, scaunul a căzut pe spate. A făcut doi pași în direcția mamei noastre și a apucat-o de braț, a strâns-o de braț. A întors-o cu fața la el. În ochii lui era un zid al infernului. I-a pus iar aceeași întrebare. Ea părea prea puțin speriată. I-a pus iar aceeași întrebare. Un moment suspendat: respirația. Și a împins-o de la spate. Mama noastră a căzut în genunchi pe pardoseala din bucătărie. Simão s-a ridicat de la locul lui. Tata și-a întors fața către el. L-a atins cu furia lui. Și-a întors apoi fața spre mama noastră. S-a apropiat de ea. A întrebat-o iar același lucru. Ea nu i-a răspuns iarăși. Tatăl nostru a ridicat mâna ca să o lovească unde s-ar fi nimerit. Poate peste față, poate în spate. Avea brațul în aer când a simțit o mână apucându-l de încheietură. Era Simão. Strângea din buze și ochii lui ardeau pe dinăuntru. De parcă nu-i venea să creadă, dinlăuntrul urii, tata s-a întors spre el. Fără ca nimeni să observe, mama s-a ridicat și s-a lipit de un perete. Privirea tatălui nostru și a lui Simão, în întâlnirea lor, erau o bară unică de fier. Dar tatăl nostru nu se temea de nimic. Forța lui

era de neînvins. Şi-a eliberat braţul din strânsoare, printr-o smucitură. Fratele meu a continuat să-l privească cu toată forţa ochiului său stâng, înfruntându-l. Simão era un bărbat de şaisprezece ani. Nu-i era frică de nimic. Timp de o clipă, tatăl nostru a înţeles fraze întregi din privirea aceea, şi a vrut să le amuţească, şi a vrut să le şteargă pentru totdeauna din privirea aceea oarbă. Palma groasă a mâinii lui a tăiat aerul. O mişcare rapidă a fratelui meu i-a oprit braţul. Tatei nu-i venea să creadă. Forţa tatălui nostru împotriva forţei lui Simão. Sânge curgând prin vene. Tatăl nostru. Furie, turbare, fără să poate face nimic. Cu ambele mâini, fratele meu l-a împins. Tatăl nostru a rămas căzut, umilit, incredul. S-a ridicat, a alergat spre Simão şi a fost iarăşi împins, şi iarăşi a căzut. S-a ridicat, nervos, cu vocea blocată de ceea ce nu reuşea să spună şi a strigat: afară! A arătat spre uşă cu mâna tremurând, şi l-a făcut în fel şi chip, apoi a strigat: afară! Peste vocea lui, fratele meu a strigat: n-o să mă mai vezi niciodată! Cuvintele înfigându-se în piepturile noastre, sfâşiindu-ne pielea, străpungându-ne coastele, înfigându-se în inimile noastre ca nişte cuţite succesive. Chipul mamei, implorator. Chipul surorilor mele speriate, rănite. Chipul meu invizibil. Şi vocea lui Simão şi a tatălui nostru, voci de bărbaţi. Simão strigând: în veci nu mai pun piciorul în casa asta blestemată! Şi tata strigând fără încetare: afară! Fără încetare: afară! Iar Simão, fără să ia nimic cu el, nici măcar o haină, a plecat: noaptea. Şi a trântit uşa. Mama noastră, tăcută, a făcut doi paşi de parcă s-ar fi dus după el şi s-a oprit în faţa pocnetului uşii. Am rămas tăcuţi sub vălul de mizerie care ne-a acoperit. Tatăl nostru şi-a pierdut toată vlaga şi s-a transformat în propria lui umbră.

După seara aceea, Simão nu s-a mai întors niciodată acasă și nu și-a mai văzut niciodată tatăl.

Kilometrul nouăsprezece

iartă-mă, fetiță. Te rog, iartă-mă. Știu cum m-au salvat mâinile tale. Sunt încă în stare să-mi amintesc pielea ta, tot corpul tău, ochii tăi văzându-mă prin întuneric, ochii tăi strălucind. Vreau vocea ta, fetiță, fetiță blândă. Putem visa împreună. Putem să stăm jos, unul lângă altul, și să împărtășim un gând. Iartă-mă. Zilele sunt iar la fel de mari ca pe vremea când treceam prin grădini, ținându-ne de mână. Trebuie să existe, să ne ilumineze tot timpul același soare care ne ilumina. Iartă-mă. Există încă acea materie de care ne-am umplut, ușoară ca lumina, ca lumina. Te rog: iartă-mă. Suntem iarăși totul: credem încă. Timpul nu a trecut. Zilele sunt iarăși suprafața pe care visăm. După-amiezile

singuri. Ne-am căsătorit fără martori și am mers pe străzi ținându-ne de mână. Pentru că voiam o viață care să fie numai a noastră, înlocuisem câteva lucruri din casă. Făcusem un pat nou. Cumpărasem o saltea. Făcusem o masă și patru scaune. Cumpărasem un aragaz. Mama și surorile mele au aflat de căsătoria noastră abia după două zile, când le-am spus. Mama a înțeles. Surorile mele nu au înțeles, dar au uitat de neînțelegere la zece minute după aceea. Și au vrut să știe cum era ea. Au vrut să o cunoască. Au vrut să și-l imagineze pe fiul nostru. Au zâmbit. Trecuseră cinci săptămâni de la seara în care ea îmi spusese că e însărcinată. Era o după-amiază de duminică, ianuarie. Burta ei avea trei luni și era o ridicătură

mică de piele. Când eram singuri, eu îmi plimbam palma pe burta ei. Mama o aducea pe Íris în braţe, Maria o aducea pe Ana de mână, Elisa îl aducea pe Hermes de mână, Marta venea singură. Au venit şi au ocupat toate scaunele pe care le aveam. Când noi am început să stăm de vorbă, Ana s-a dus să se joace cu Hermes într-un colţ. Mama era fericită, căci casa era iar plină de viaţă. Surorile mele se uitau fix la soţia mea. Încercau să stea de vorbă cu ea, dar ea răspundea greu. Orele acelea

soare care ne orbeşte. Tocmai am trecut un pod şi trec pe lângă un alergător care, oprit pe marginea şoselei, cu mâinile sprijinite pe genunchii îndoiţi, şi-a pierdut controlul respiraţiei. Aerul, ca piatra, intră şi iese din el, lumea intră în el şi iese. Închide ochii şi îşi încordează toată faţa. La mică distanţă de el, sunt oameni care nu se apropie mai mult, care îl privesc, înfricoşaţi. Eu nu mă opresc, nu mă opresc. Soarele îmi înfige ace în ochi: ace făcute din linii de lumină. Dar continui să alerg, continui să alerg, continui

au trecut greu. Mama şi surorile mele nu au zis nimic, dar au fost şocate de casa aproape goală. Începând cu după-amiaza aceea, ori de câte ori intram în casa Mariei, plecam întotdeauna cu câte un obiect pe care mama îl ascundea şi pe care mi-l dădea. Nu e nevoie să-i spui Mariei. Şi-mi dădea pachete de biscuiţi, pungi cu pere sau borcane de dulceaţă. Îmi dădea tot felul de lucruri pe care le ascundea sub divanul de fier pe care dormea, desfăcut în fiecare seara, strâns în fiecare dimineaţă. Când luam trenul şi mă duceam să o vizitez pe Marta, mă întorceam încărcat cu sacoşe de

verze, portocale, mănunchiuri de pătrunjel, slănină sărată, cârnați. Eu acceptam totul rușinat, căci simțeam că le e milă de mine, erau convinse că eu nu am nimic, eram mititelul care nu avea nimic și era lipsit de apărare. Pentru că era mai ușor așa, acceptam totul și plecam repede.

reflectat pe pietrele caldarâmului. Lisabona e limpezimea din aer. Lisabona e culoarea pătată a zidurilor. Lisabona e mușchiul proaspăt care crește peste cel uscat. Lisabona e desenul crăpăturilor, ca niște fulgere scurgându-se pe suprafața zidurilor. Lisabona e imperfecțiunea judicioasă. Lisabona e cerul reflectat

pe pietrele pavajului. Era frig, începea ultima săptămână din ianuarie. Era gheață pe iarbă, lame, care creșteau printre pietrele caldarâmului. Aveam urechile înghețate. Aveam nasul înghețat. Aveam mâinile în buzunarele hainei, înghețate. Când am ajuns pe strada atelierului, nu mă așteptam să-l văd pe Simão. Dar am ajuns în capătul străzii, am privit înainte și am văzut, aproape lipită de poartă, o siluetă cuprinsă de mișcări bruște. Cu fiecare pas îl zăream tot mai bine. Când m-a observat, a rămas nemișcat în așteptare. Era fratele meu: chipul lui orb. Eu nu-i înțelegeam zâmbetul. Eu înțelegeam pielea murdară de pe fața lui. Eu nu-i înțelegeam entuziasmul. Eu înțelegeam părul lui zbârlit, cu șuvițe lipite, solide, tari: unsoare uscată. Mă aflam la doi pași de el. Nu ne-am salutat. Nici bună ziua, nici vreun cuvânt, nici vreo silabă. Am făcut doi pași și, lângă el, am deschis poarta. Am trecut împreună pragul atelierului. Fratele meu voia să-mi vorbească. Era o noutate oarecare pe care nu putea să o țină doar pentru el. Eu eram

obişnuit cu noutăţile lui, cu entuziasmele lui din nimic, de aceea, când am ajuns la tâmplărie, când ne-am oprit, eu am fost cel care a vorbit şi i-am spus că mă căsătorisem. Simão a avut o expresie de parcă ar fi spus frazele cuvenite, a aşteptat timp de un moment, iar când a crezut că putea să vorbească din nou, a spus că făcuse rost

Kilometrul douăzeci

de un pian ca să-l reparăm. Şi a rămas în aşteptarea unei reacţii pe care n-am avut-o. Am respirat. Lipseau cuvintele. Atunci mi-a spus că unul dintre oamenii de la cârciumă îi vorbise de un pian pe care voia să-l vândă, la care nu cânta nimeni de ani de zile, un pian acoperit cu un cearşaf. L-am întrebat dacă i se părea că aveam puţine piane vechi, dacă i se părea că aveam puţine piane stricate, care se umpleau de praf în cimitirul de piane. Chipul fratelui meu şi-a pierdut forma entuziasmului, dar imediat după aceea, mi-a spus că puteam să îl reparăm, să-l facem ca nou şi să îl vindem. Am zâmbit la naivitatea lui. Chiar dacă reuşeam să reparăm pianul acela, care era poate putred, poate imposibil de reparat, eu ştiam că n-aveam să reuşim să-l vindem niciodată. Pentru că mi-a fost milă de privirea lui de copil, i-am spus că atunci când vom putea, urma să mergem să vedem pianul acela. Poate a doua zi, poate în săptămâna următoare, poate niciodată. Nu intenţionam să mă ţin de promisiune, dar a fost suficient pentru ca fratele meu să se entuziasmeze la tăiatul scândurilor, la şlefuit şi la spunerea poveştirilor fără sfârşit şi fără legătură între ele, incomplete, de neînţeles. Fără să-l ascult, eu aveam un

singur gând, umplea toată dimineaţa: toate posibilităţile unui singur gând. Mai era mult până la ora prânzului, iar eu mă uitam la ceas, mă uitam la ceas, mă uitam iar la ceas. Limbile ceasului erau prea lente. Când n-am mai rezistat, dimineaţa era pe sfârşite. Am lăsat uneltele din mână, i-am spus fratelui meu că vin imediat şi am ieşit. Străzile. Benfica era păsările care coborau din cer ca să se aşeze în faţa mea şi ca să-şi ia zborul când treceam eu. Oamenii dezorientaţi. Benfica era bălţile de apă care mă reflectau timp de câteva clipe. Ianuarie. Benfica era vântul rece care lipea hainele de mine. Am bătut la uşă. Cât timp am aşteptat? Doamna mi-a deschis uşa cu acelaşi zâmbet din alte zile, dar, pentru mine, la ora aceea de la sfârşitul dimineţii, erau parcă altă doamnă şi alt zâmbet. Am urmat-o pe hol. Uşile salonului. Detaliile formelor, curbe, linii drepte, unghiuri, erau prea clare, parcă voiau să îmi vorbească, parcă voiau să mă facă să renunţ. Uneori închideam ochii şi alteori mă obligam să-i ţin deschişi. Aşa a fost şi când am intrat în salon şi am văzut-o aşezată la pian. Clapele, coardele, notele se repezeau toate în direcţia mea ca să mă străpungă. Fire de sânge se scurgeau din rănile mele, ca urme, vestigii care mă acuzau de o crimă pe care nu o înfăptuisem încă, dar care era inevitabilă. Eu îmi ascundeam nesiguranţa cu o privire neclintită, cu o mască de fermitate prefăcută. Când ea a terminat de cântat, doamna dispăruse în spatele meu. Când ea a terminat de cântat, văzându-mă, chipul ei s-a transformat, căci brusc a înţeles. Şi-atunci, dintr-o suflare, cuvintele la care m-am gândit toată dimineaţa la atelier, tot timpul drumului, cuvintele cu care m-am trezit. Brusc, chipului ei nu am ştiut să-i spun decât cuvintele brutale, unice, imposibile,

tocite de câte ori le repetasem în cap, eterne, ca ghimpi, ca lănci, făcute din piatră, făcute din noapte, făcute din iarnă, ultime în fiecare silabă, inevitabile după ce erau pronunţate, dezlipind carnea de pe os, moarte, moarte, murind, omorând, acoperind lumea toată cu întunericul absolut al propriei morţi. Ultima dată când ne mai vedeam. I-am spus că era ultima dată când ne mai vedeam. Privirea ei era răpusă de durere. Tăcerea. Neîncrederea, şi apoi, lacrimile: lumină lichidă, limpede, sticloasă. A mers până la fereastră, mi-a întors spatele şi a rămas nemişcată în faţa rămăşiţelor reci şi albe ale dimineţii. Corpul ei scurgându-se odată cu rochia pe covor. Am mers spre ea. I-am pus mâinile pe umeri

nu va fi niciodată ultima oară

şi nu i-am spus nimic. Am aşteptat ca mâinile mele, doar greutatea şi atingerea mâinilor mele să-i poată spune tot ce era adevărat şi nu avea nume. Ultima oară când ne mai vedeam: fiecare gest, fiecare moment. Ea s-a întors iar către mine şi ne-am privit cu puterea cu care, timp de o clipă, am crezut că nici un zeu n-ar fi putut să ne despartă. Imediat după aceea, într-o certitudine care s-a înfipt în noi, mult mai mare decât o clipă, am ştiut că aveam să ne despărţim cu adevărat. Era ultima oară când ne mai vedeam. Toate erau ultime. Ea mi-a căzut în braţe. I-am strâns în braţe trupul, i l-am zdrobit. Ne-am aşezat capul unul pe umărul celuilalt, obrajii atingându-se, lacrimi fierbinţi. A trecut timpul. Am luat distanţă ca să ne vedem. Am împărtăşit o privire. I-am scos rochia. M-am dezbrăcat. Şi corpurile noastre. Şi lumina albă peste noi. Şi corpul meu lipit de al ei, corpul

meu lovind, lovind, lovind în corpul ei, zdrobindu-l. Şi degetele mele. Uşoare. Punctele din piele pe care le atingeau. Moi. Şi lovirea repetată a cărnii de carne. Şi feţele desfigurate. Şi lumina, intensă, din toate părţile, permanentă, constantă, oarbă. Am rămas culcaţi pe covor, unul lângă altul: capetele sub pian. Nu aveam cuvinte. Aveam tăcere. Aveam respiraţiile noastre şi ceea ce vedeam, dintr-odată real. Aveam timpul, care ne aducea înapoi adevărul şi tristeţea. Ea nu s-a ridicat, nu a mers goală, nu s-a aşezat la pian. A rămas culcată, fără vlagă, fără viaţă: privirea desfigurată. Eu m-am ridicat. M-am îmbrăcat încet. Hainele nu vindecau rănile de pe corpul meu sfâşiat. Ultima oară când ne mai vedeam. Am mers către uşa salonului, lăsând-o culcată pe covor, fără să mă uit în urmă. Am ajuns la uşa salonului şi m-am uitat în urmă. Chipul ei a crezut că aveam să mă întorc, că aveam să fac doi paşi până în braţele ei, până la corpul ei gol şi abandonat. Nu m-am întors. Am deschis uşa salonului şi am alergat prin labirintul rapid şi imposibil al coridorului. Am deschis uşa de afară şi am alergat, pierdut, distrus, pe străzile din Benfica.

greutatea, picioarele, braţele alternând. Ori poate că e sângele dinlăuntrul corpului care mă apasă, mă epuizează. Tricoul şi pantalonii scurţi se lipesc de unsoarea de pe corp. Sudoarea pe care nu o asud îmi fierbe pe sub piele. Poate că sudoarea mă apasă, mă epuizează. Casele sunt din ce în ce mai îndepărtate. Casele de lângă mine. Oamenii de la ferestre. Nu mă uit la alergătorii care trec pe lângă mine. Mă uit la picioarele mele: mişcarea lor perpetuă. Picioarele atingând pământul, ridicându-mă, făcându-mă să înaintez. Picioarele. Mă împiedic de mine însumi. Cad în mâini

și mă ridic. Nu pot să mă opresc. Îmi frec mâinile ca să izgonesc din piele amintirea pietrelor, a firelor răzlețe de nisip. Pietrele ard : jar. Imaginea orașului Stockholm se unduiește. Fațadele caselor se răsucesc. Cresc bășici în culorile caselor, găuri

căci era poate o după-amiază de iunie. Nu pot să fiu sigur. Putea să fie și o după-amiază de sfârșit de mai, sau chiar de iulie, nu era însă foarte cald. Era o după-amiază liniștită. Pe tata nu l-a interesat că eu ieșeam în curte, nu m-a întrebat unde mă duceam. Avea gânduri care-i distrăgeau atenția de la mine. Se gândea poate la piane. Pașii mei striveau bucăți de scoarță de brad, înainte de a ajunge la poarta dinspre stradă. Eram un băiat de treisprezece, paisprezece ani. Marta locuia încă în apropierea atelierului. Când am intrat, Simão era deja acolo. Se dusese ca să o vadă pe Elisa care era încă foarte mică, dar umbla deja, alerga, și care, în momentul acela, tocmai se trezise din somnul de după-amiază. Simão se juca cu ea. Marta zâmbea. Vocile lor se amestecau cu o lumină blândă care intra pe ferestrele pe jumătate deschise. Am intrat în acele zâmbete și voci. În după-amiaza aceea, ca în multe altele de dinainte și de după, prezența lui Simão era tot timpul clandestină pentru că nu îi puteam spune tatălui nostru că îl văzusem, nu puteam vorbi despre el. În alte dăți, mama se ascundea și ne întreba în șoaptă de el. Noi îi răspundeam pe ascuns, șoptind. Discret, ca să nu observe Elisa, Marta ne-a spus că se ducea până la atelier, că venea imediat, se ducea să ia un ciocan și cuie, de care avea nevoie pentru

ceva fără nici o importanţă: să bată un cui, să agaţe un tablou. Soţul Martei ieşise ca să se ocupe de câteva treburi, printre care şi să ceară cu împrumut un ciocan şi cuie de la atelier, dar trecuseră ore, iar el nu se întorsese încă. Poate că a uitat să mai vină de la cârciumă, a spus Marta. Eu şi Simão o distram pe Elisa pentru ca sora noastră să poată ieşi fără să o vadă fetiţa, ca să nu plângă, să nu ceară să meargă şi ea. Eu şi fratele meu subţiindu-ne vocea, ca de copil, spunând cuvinte care nu existau, apoi zgomotul uşii de afară deschizându-se şi închizându-se aproape imperceptibil. Marta, împresurată poate de după-amiaza aceea de iunie, a luat-o pe drum, paşii ei lipsiţi de griji, a mers pe drumul de pământ bătătorit care ducea la atelier. Păsări, vrăbii zburau deasupra ei. Înlăuntrul sunetelor distante ale naturii erau sunete îndepărtate ale oraşului. Marta mergea spre atelier şi, deşi acesta era aproape, i se părea că e o distanţă mare, o plimbare, căci ea ieşea atât de rar din casă. Trecând pe lângă uşa cârciumii, s-a aplecat să afle dacă era acolo bărbatul ei, care să fi pierdut noţiunea timpului. Nu era. Erau numai

căldura : focul : căldura : flăcările : căldura : jarul : căldura : căldura : nici o scăpare : alerg, fug : nici o scăpare de căldură, de foc

doi oameni adormiţi. Unul stătea în picioare, cu toată greutatea înclinată peste tejghea ; celălalt stătea pe un scaun strâmb, cu coatele înfipte în tăblia unei mese murdare, cu capul căzut în mâini. Nu era nimeni în spatele tejghelei. În cârciumă, era altă lună şi altă oră din zi. Marta a lăsat în urmă imaginea aceea nemişcată şi şi-a văzut de drum. Paşii ei nu aveau nici o grabă, căci savura

libertatea. Cred că zâmbea. Nu un zâmbet deschis şi la vedere, ci o atingere blândă pe chipul ei. Acela era un moment de respirat din plin, de umplut tot corpul cu aer curat şi proaspăt. Marta a intrat în atelier, a trecut de poartă şi, până să se obişnuiască cu semiîntunericul, a auzit zgomote venind din cimitirul de piane. Credea că e tatăl nostru şi a făcut încetişor un pas, pregătindu-se să îl cheme. S-a oprit brusc, împietrită când, prin spaţiul dintre două piane aşezate unul peste altul, în spatele unui zid de piane, a zărit jumătate din chipul soţului ei. Mânecile cămăşii suflecate, braţele lui îmbrăţişând spatele unei femei. Respiraţia gâfâită a celor doi în timp ce se sărutau. Gura soţului ei muşcând gâtul unei femei. Gura soţului ei căutând gura unei femei. Fără zgomot, Marta a făcut doi paşi înapoi. La intrarea în atelier, corpul ei acoperit cu o rochie cu imprimeu floral. În momentul acela, a străpuns-o ceva, ceva coborât din cer, venit din centrul pământului. Şi-a atins faţa cu ambele mâini, ca să fie sigură că nu visa. N-a trebuit să aştepte mult. Soţul ei a ieşit din cimitirul de piane cu o expresie normală, prefăcută, uitându-se vag în toate părţile. Ar fi fost uşor să o vadă. Marta se afla în spatele unor scânduri lungi de brad, înclinate şi sprijinite de un zid. Inima ei bătea. O bună parte a corpului ei se afla la vedere. Dar el nu a văzut-o, a mers pe pământ, printre pietre, şi a intrat în atelier. Marta a auzit vocea soţului ei, în spatele unui zid, înăbuşită, distantă, salutându-l pe tatăl nostru. Abia după aceea, încet, a văzut femeia care ieşea din cimitirul de piane. Era Maria. Venea aranjându-şi bluza, scuturându-şi praful de pe fustă. Grăbită, fără să o vadă, a ieşit pe poartă.

pe masa nouă făcută de mine. Imediat cum sarcina soției mele a început să se observe, cu două săptămâni înainte să ne căsătorim, nu s-a mai dus să lucreze la spital. Au trimis-o acasă. În noaptea aceea, când am intrat, stătea așezată pe un scaun, nemișcată, privind spre ușă. Nu avea nimic de făcut. Cina era gata. Casa era rânduită. Privirea ei însă nu era simplă, era un fel de suferință pe care eu nu reușeam să o înțeleg pe de-a întregul, dar care mă făcea să mă simt vinovat. Era ca și cum privirea ei m-ar fi atins cu vinovăție exact în centrul privirii mele. I-am zâmbit nervos. Ea nu mi-a zâmbit. Chipul ei, iluminat de lampa cu petrol, a rămas serios. I-am zis un cuvânt oarecare: ce faci? Ea nu mi-a răspuns. De parcă aș fi ignorat asprimea privirii ei doar pentru că nu exista nici un motiv care să o justifice, m-am îndreptat spre lavoar. Stăteam cu spatele la soția mea, când i-am auzit vocea. A întrebat: mă mai iubești? Am coborât pleoapele peste ochi ca să simt greutatea care a coborât în mine: plumb. Am deschis ochii și m-am întors zâmbind spre ea. M-am apropiat, i-am pus pe umeri mâinile, groase, aspre, brute. M-am aplecat să o sărut, dar ea și-a ferit fața și m-a întrebat iar: mă mai iubești? A fost un moment în care ne-am privit, iar când m-am aplecat iar, nu s-a mai ferit și ne-am sărutat. Buzele soției mele au fost străine vreme de o clipă. Abia treptat au redevenit familiare. După aceea, privirea ei, tăcerea ei au fost imploratoare. De parcă n-aș fi înțeles, am reușit să-i mai zâmbesc o dată. Încercând să reduc importanța acelei implorări, i-am întors spatele și m-am dus spre lavoar. Oricât aș fi încercat

să o evit, mi-a apărut imaginea corpului ei, gol, culcat pe covorul din salon. În timp ce făceam paşii, puteam încă să o aud în capul meu, cântând la pian. Puteam încă să disting mirosul corpului ei pe pielea mea. Mi-am umplut mâinile cu apă

îmi umplu mâinile cu foc, flăcări, jar

pentru că ştii ceea ce nu are nume. Şi vei continua să fii mereu cu mine, scăpând de nume pe care oamenii nu ţi le spun, vei continua abolind distanţa anilor şi a timpului. Când vei muri, vei visa că eşti vie. Şi cine va putea să spună dacă, moartă, n-ai să visezi că eşti încă în viaţă, sau dacă, în timp ce vei fi vie, n-ai să visezi doar că ai murit? Azi, acum, exişti în mine şi eşti frumoasă în inima mea. Suntem iar

ca să mi le arunc pe faţă, ca să renasc. Am luat prosopul cu ambele mâini şi m-am şters. Am luat cina. Noaptea a trecut cu viteza lămpii cu petrol de pe masă, încet. În ziua aceea nu mă antrenasem, dar m-am culcat pe pat şi eram mai obosit decât după duminicile în care alergam la maraton. Eram mai obosit decât acum, cu soarele încercând să mă ucidă. Eram obosit pe dinăuntru. Acoperit cu un cearşaf, mi-am pus palma pe pântecele soţiei mele, pe fiul nostru. Şi aşa m-am trezit a doua zi dimineaţă, plin iarăşi de curaj şi forţă, stăpân pe mine. În dormitor, în timp ce mă îmbrăcam, soţia mea mă privea. În bucătărie, în timp ce îmi beam cafeaua, soţia mea mă privea. Pe stradă, lumina. Prin frig, un vecin mi-a spus bună dimineaţa. Era de parcă vocea lui

soarele își îndreaptă toată puterea către ochii mei, fug în direcția soarelui, intru în el

ar fi trecut printr-un geam. I-am răspuns, dar nu mi-am auzit propria voce. Nu m-am oprit. Îmi intra vântul înghețat prin mânecile hainei, puloverului, cămășii, prin partea de jos a pantalonilor. Între haine și piele, aveam o peliculă de frig, o a doua piele. Drumul de pământ spre atelier. Cârciuma era deschisă, dar nu era acolo nimeni. Erau o tejghea pustie de marmură, o masă și două scaune goale. Nu m-am oprit. Mănunchiul de chei în buzunar. Am deschis poarta. Pașii mei de fiecare zi, gesturile mele de fiecare zi, atât de diferite, atât de necunoscute, căci momentele acelea erau prezente și concrete. Acelea erau momentele singurătății mele. Știam să le ating, să le respir, să exist complet înlăuntrul lor. Ca atunci când treceam pe străzi alergând, iar Lisabona era fiecare lună din an. Ca atunci când treceam alergând, anotimpurile anului fiind culorile singurătății mele. Profundă și plină de semnificații de neîmpărtășit. De mult timp îmi cunoșteam singurătatea: toate gândurile mele, peste liniște, cuvinte care urmăreau un ecou pe care nu-l ajungeau din urmă niciodată. Eu mă clădeam pe greaua mea singurătate: drum înnegrit de statui. Dimineața aceea era făcută din momente care aparțineau acelui timp. Rumegușul care acoperea podeaua îmi înăbușea pașii. M-am apropiat de una din ferestre ca să văd

vino

iarna în curte, cerul senin și rece. Am intrat în imaginea aceea infinită. Am dispărut. Am ieșit din imaginea aceea infinită. Am mers până la

bancul meu de tâmplar. Mirosul din miezul lemnului. Ţineam rindeaua cu ambele mâini, când a intrat doamna. Chipul ei

Kilometrul douăzeci şi trei

nu zâmbea. Speriată, rănită, îngrijorată, era alt om. O broşă de aur pe gulerul hainei negre, dar era alt om. Mică, slabă, alt om. M-a rugat să mă duc să vă pianul. Când a observat mirarea mea, sau stingherealа, sau timiditatea mea, m-a implorat să mă duc să văd pianul. O priveam fără să pricep. Văzusem pianul în ajun. Stătusem culcat şi gol sub el. Nu puteam înţelege cum putea pianul, într-o singură noapte, să producă atâta frământare. Am inventat mii de posibilităţi: poate că era un subterfugiu disperat ca să mă facă să mă întorc, poate că ea avea nevoie de mine sau, mai puţin probabil, poate că pianul chiar era stricat, poate, poate, poate. Toate aceste idei au venit odată cu amintirea privirii ei, s-au suprapus pe ea, privirea ei când i-am spus că era ultima oară când ne mai vedeam, când a rămas culcată pentru totdeauna, goală: au venit odată cu o greutate care îmi afunda inima în piept, într-un puţ pe care îl aveam în piept. Nu puteam să înţeleg cum de i se întâmplase ceva pianului, dar i-am spus că mă duc. Nu am întrebat-o ce se întâmplase, dar i-am spus că mă duc. I-am spus că trebuia să-l aştept pe fratele meu şi că, imediat cum venea, mergeam să văd pianul. Mulţumită, dar încă speriată, rănită, a plecat. Capul meu a rămas plin

a intrat fără nici o vorbă în atelier, a stins o discuţie neinteresantă. Soţul ei, care fusese în cimitirul de piane cu Maria, care fusese în cimitirul

de piane cu Maria, a privit-o şi s-a enervat. Tatăl nostru a privit-o fără curiozitate. Soţul a întrebat-o: ce cauţi aici? Marta avea o voce ca o umbră luminoasă, aproape invizibilă; a spus cu o voce foarte obosită: am venit să iau un ciocan. Şi a fost întreruptă. Nu ţi-am zis eu că vin să-l iau? De ce atâta grabă? Cu aceeaşi agresivitate, dispreţ, a întrebat-o: şi-ai lăsat fetiţa singură? Marta făcea eforturi să se uite în ochii lui. Vocea ei ştearsă: a rămas cu Francisco. Numele lui Simão nu putea fi pronunţat. Absent, abia în momentul acela a observat tata lipsa mea, fără să-şi facă nici o grijă, fără să spună nimic. Într-o clipă atât de mică de tăcere, mai mică decât o pauză dintre cuvinte, Marta a simţit cum tremura pe dinăuntru. Sever, soţul ei i-a spuse: aduc eu ciocanul, vin imediat acasă. Marta făcea eforturi să-l privească în ochi. Voia să-i priceapă cruzimea. Mută, singură, s-a dus acasă. Lumea, în ea şi în afara ei, era o construcţie făcută din tăişuri, pe care n-o putea atinge. Acasă, nu a văzut nici chipul meu, şi nici pe cel al lui Simão. Vorbeam despre ceva, de aceea nu am privit-o cu adevărat. Elisa s-a înviorat la sosirea mamei: mama, mama, mama. Marta a ridicat-o şi, ţinând-o în braţe, a strâns-o tare; o îmbrăţişare care a durat mult timp în ochii ei închişi. Eu am spus: trebuie să plec. Simão a ieşit împreună cu mine. La uşa casei Martei, eu am luat-o înapoi spre atelier, iar Simão a luat-o în alta direcţie. După-amiaza era diafană peste oraş, peste grădinile de zarzavat din depărtare, pe străzi şi pe strada atelierului. După-amiaza îşi îndrepta strălucirea spre obiecte. După-amiaza intra pe ferestrele casei Martei şi se arunca, în torent, pe podea. Picioarele scurte ale Elisei dădeau ocol mesei din bucătărie, mâinile ei mici căutau ceva, fără să ştie ce. Fără să afle nimeni, fără ca ea însăşi să se gândească la asta, din acea zi a început Marta să

se îngraşe. Cu mişcări lente, a deschis o uşă a dulapului, a scos o cutie de tinichea plină de prăjituri făcute cu untură, tari, uscate, acoperite cu scorţişoară şi zahăr, şi s-a aşezat să le mănânce. Privirea ei se înceţoşa privind în gol. Nu se putea gândi la Maria. Era insuportabil. Mestecând încă ultima prăjitură cu untură, a făcut doi paşi până masa din faţa ferestrei şi a luat în mână o farfurie smălţuită plină de slănină prăjită, rece. A scos un cuţit din sertarul cu tacâmuri, a luat coşul de pâine şi s-a aşezat să mănânce. Când s-a săturat, s-a bătut în piept cu mâna făcută pumn.

de posibilităţi şi contradicţii. Fratele meu a venit pe la mijlocul dimineţii. Imediat cum am auzit paşii lui pe pământul de la intrare, târşâiţi, am lăsat uneltele din mână şi am plecat de la bancul de lucru. Când a intrat în atelier, eu îmi scuturam rumeguşul de pe pantaloni şi de pe mânecile puloverului. A făcut trei paşi înăuntrul atelierului, a deschis gura şi, înainte să spună primul cuvânt, am trecut pe lângă el şi i-am spus : trebuie să plec, vin imediat. Şi-a întors capul cu totul, cu ochiul stâng larg deschis, ca să mă vadă din spate. Benfica era vie. Treceau căruţe şi automobile, treceau oameni, treceau porumbei.

de parcă mi-aş apropia mâinile prea tare de un foc, aproape să-l ating, de parcă tot corpul, corpul meu, ar fi mâinile

am trecut pe strada surorii mele Maria. După-amiaza era pe sfârşite. Mai erau câteva zile până să plec. Mama stătea la fereastră şi mă aştepta, o ţinea pe Íris în braţe, iar când am trecut, i-a apucat mânuţa de încheietură şi mi-au făcut cu mâna. Le-am făcut şi eu semn şi am zâmbit. După chipul mamei mele, după zâmbet, am ştiut că era mândră

de mine. Nu mi-a luat mult timp să ajung la São Sebastião da Pedreira. Când m-am întors, încă nu eram obosit. Până la Benfica, mânat de speranţă, am depăşit toate automobilele pe care le-am întâlnit în cale. Am trecut iar pe strada surorii mele Maria. Nu am zărit nici o mişcare în lumina din spatele ferestrei cu perdele de tul. Am vrut să-mi imaginez că, în ziua aceea, sora mea n-avea să se certe nici cu mama noastră şi nici cu bărbatul ei. Îmi aduceam aminte când Maria şi mama începeau să se certe din orice. Începeau prin a spune la întâmplare cuvinte pe care nu le simţeau, rănindu-se una pe alta. După aceea, le tremura vocea a plâns, se acuzau una pe alta şi puteau să-l amestece şi pe soţul Mariei în ceartă sau puteau să amestece copiii, pe Ana şi pe Íris, care plângeau sau care se lipeau una de alta, ţinându-se de mână. Eu îmi aduceam aminte când începea să se certe Maria cu soţul ei. Ea îi spunea poate, sau nu, două sau trei fraze care să îl jignească sau care să-l acuze. El începea să-i dea brânci sau să arunce cu farfurii pe jos, să arunce cu pahare. O dată, cu ambele mâini, a spart supiera de ceramică din mijlocul mesei din bucătărie. Ana şi Íris plângeau sau se lipeau una lângă alta, ţinându-se de mâini. În timp ce treceam alergând, am vrut să-mi imaginez că, în ziua aceea, nici Maria, nici soţul ei, nici mama noastră n-aveau să se certe. De două sau de trei ori pe săptămână obişnuiam să mă opresc la ei, să beau un pahar de apă şi să văd ce mai făceau. Dar ziua aceea nu era o zi în care să mă opresc. Ziua aceea era o zi de alergat fără oprire.

Kilometrul douăzeci şi patru

nu zâmbea. Avea expresia rănită, speriată, îngrijorată, ca în atelier în urmă cu o oră şi ceva,

dar rămânea distinsă. O doamnă distinsă. Am urmat-o pe coridor. Ştiam de mult drumul, dar era o ordine pe care nu o puteam schimba, căci era prea târziu. Pentru ea, eu aveam să port întotdeauna imaginea aceea pe care nici eu însumi nu o cunoşteam, ordinea aceea milimetrică. Am şerpuit pe coridor în linişte. Paşii noştri erau rapizi, o adiere se intersecta cu noi, şi am trecut prin ea. Am ajuns la uşile salonului. Când le-a deschis în faţa mea, mă aşteptam să văd ceva, dar ce-am văzut a fost altceva: pianul ars, distrus, fără picioare, aşezat pe podea. Pereţii din apropierea pianului erau negri de funingine. Tavanul de deasupra pianului era negru. Covorul din jur era ars. Am mers, incredul, şi m-am aplecat ca să văd pianul ars aproape complet, interiorul său de cenuşă traversat de piese de metal înnegrit, plăcile de lemn care se răciseră păstrând încă forma de jar, suprafaţa lacului deformată de băşici sub care lemnul nu arsese încă. În spatele meu, doamna era o statuie mică, slabă, bătrână, şi nu a fost nevoie să o întreb nimic. Eram în stare să-mi imaginez momentul în care ea a aruncat spre pian lampa cu petrol, aprinsă. Eram în stare să-mi imaginez disperarea. Eu eram în stare să mi-o imaginez nemişcată, chipul ei în faţa pianului în flăcări. Pielea albă de pe chipul ei iluminată de flăcări. Eram în stare să-mi imaginez coardele plesnind în foc. Nu ştiu ce aştepta doamna să spun. Nu am spus nimic. Am străbătut coridorul singur, ştiind că, într-un loc anume din casă, era ea: corpul pe care l-am iubit, pielea pe care o cunoşteam pe de-a întregul, pe care încă o cunosc. Străzile din Benfica nu mai existau. Am ajuns la atelier, am intrat, iar Simão, absorbit în gândurile lui, s-a speriat că m-am întors aşa de repede. Nu l-am lăsat să-şi tragă sufletul, l-am întrebat: putem

să mergem să vedem pianul de care mi-ai vorbit ieri? Mirat, m-a privit cu ochiul stâng de parcă ar fi zis că da, de parcă nu ar fi spus că nu. L-am luat de braţ şi am ieşit. Am închis poarta şi am mers unul lângă altul. El îmi povestea despre pian, cum era, în ce stare se afla. Eu nu îl auzeam.

aerul intră în mine fierbând. Respir aer care fierbe

se lăsa noaptea pe toate străzile. În bucătărie, soţia mea avea braţele întinse deasupra cratiţei. Pântecele umflat o obliga să stea la distanţă ca să reuşească să taie pătrunjel, coriandru sau alte verdeţuri. Cum pierduse noţiunea timpului, mi-a spus: ai şi venit? M-am îndreptat spre ea ca să o sărut. În timp ce buzele mele se apropiau şi bărbia mea îşi croia drum pe pielea umărului ei, ea îşi ferea umărul, strângându-l înspre gât şi, cu vorbe întretăiate de hohote de râs, repeta: nu vreau sărutări transpirate, du-te mai întâi să te speli. Dar eu am sărutat-o, am sărutat-o iar şi am nimerit cu sărutări pe suprafeţele de piele pe care ea, în timp ce râdea, nu reuşea să le ascundă.

văd alţi alergători la distanţă. Ca şi mine, sunt pedepsiţi. Ştiu că şi ei au fost copii care alergau fără frică. Au fost băieţi şi au fost încrezători. În alte locuri, timpul s-a oprit şi pentru ei când buzele au atins buze. În toată lumea, în pieţe, pe scări, tunele, poduri, gestul simplu al buzelor care se apropie, piele care începe să se atingă la frontiera liniilor sale, care se împreunează, lent şi absolut, şi rămâne piele pe piele, buze pe buze; în toată lumea, sub mulţi copaci, atât de diferiţi, sub dangătul multor clopote, pe malul unor râuri mari şi mici, şuviţe de păr atingând obrazul, forţa unui

chip simțită de alt chip, gustul: în toată lumea, oameni de toate mărimile și de toate rasele, case de lemn și de piatră, grădini, greutatea călduță a pleoapelor peste ochi, respirația atingând pielea, buzele buze, dimineață sau după-amiază sau acum, sate, orașe, oameni, doi oameni, lumea întreagă oprită pentru doi oameni, în toată lumea. În depărtare, spatele unui alergător. Acum, e ca și cum ar fi simplu

te iubesc aproape prea mult, te iubesc aproape prea mult, te iubesc aproape prea mult

surori. Marta nu i-a pomenit niciodată Mariei după-amiaza aceea din cimitirul de piane. A fost un singur prânz de duminică din casa părinților noștri, în care Marta, supărată, rănită, a ignorat-o pe Maria. Imediat după aceea, au continuat să fie ceea ce fuseseră întotdeauna. Marta știa să ierte și se obliga să uite. Când Maria venea să o vadă pe Elisa, care era mică, Marta îi zâmbea și erau doar surori, mereu surori. Doar uneori, când Elisa își făcea siesta, sau când rămânea singură toată seara, doar atunci sosea amintirea acelei după-amiezi. Pentru o clipă, imaginea cu chipul soțului ei, printre piane, în spatele pianelor, și spatele surorii noastre. Pentru o clipă, iarăși, imaginea cu capul soțului ei afundându-se în gâtul surorii noastre. Marta, singură, își schimonosea fața și fugea de imaginea aceea, mânca o cratiță întreagă de cartofi fierți, prăjea un cârnat. Fără nimeni în jur, umbla prin după-amiezile gigantice ale casei. Soțul ei intra și ieșea. Marta îl urmărea cu privirea, se ducea după el, încerca să-i vorbească blând, dar el nu se oprea, nu o aștepta, nu o vedea, nu o auzea. Dimineața, după ce soțul ei pleca, pe când Elisa dormea încă, Marta se oprea în fața

oglinzii. Cu vârfurile degetelor, își cobora bretelele și lăsa cămașa de noapte să-i cadă la picioare. Și se uita la corpul ei: pielea groasă învăluind forme de piatră care creșteau extravagant. Și, reflectată în oglindă, se privea în ochi. În câteva luni, corpul ei a devenit diform. Când veneam eu, reușeam să o fac să râdă. Printre discuțiile noastre, printre jocurile cu Elisa, eu vedeam schimbările corpului ei. Mama venea să-și vadă nepoata și vedea schimbările corpului ei. Simão, când trecea să o vadă, vedea schimbările corpului ei. Tata, Maria, toți vedeam schimbările corpului ei, dar nu spuneam nimic. Duminicile, când Marta venea cu Elisa de mână, când soțul ei venea la câteva minute după ele și ne așezam cu toții la masa de prânz, nimeni nu comenta felul în care Marta ținea în mână bucăți de antricot și le rodea, rapid, unul după altul, cu buzele unsuroase și cu ochii din ce în ce mai mici, afundați în fața rotundă.

Kilometrul douăzeci și cinci

arcurile căruței. Eu, Simão și încă trei bărbați de la cârciumă am descărcat pianul. Ceva mai devreme, acasă la omul acela, în fața pianului său, când el a zis prețul, fratele meu s-a apropiat de urechea mea și a șoptit: acceptă. Am rămas tăcut, de parcă m-aș fi gândit, m-am uitat la pian, m-am uitat la om, m-am uitat la pian, m-am uitat la om și i-am oferit jumătate din prețul pe care mi-l ceruse. A acceptat imediat. În timp ce treceam prin ușa atelierului cu pianul, o greutate strivindu-ne de pământ, vedeam că oamenii nu mai rezistă. Ne-am oprit. Ne-am tras sufletul și am luat-o de la capăt. L-am pus în atelier. Ne-am dus

la cârciumă, am băut două pahare de vin. La ieşire, era ianuarie. În atelierul de tâmplărie, pianina, lăcuită, cu zgârieturi ascunse. Simão vorbea, povestea întâmplări, inventa viitorul. Eu dădeam ocol pianului, mă concentram. Atunci, la un moment dat, m-am oprit şi am pus arătătorul pe o clapă: o notă şchioapă. Cu nota aceea a început o săptămână întreagă în care eu şi Simão ne-am petrecut toate dimineţile şi după-amiezile în jurul pianului. Orele treceau încet, eu mă gândeam la ea, fratele meu se ducea în cimitirul de piane ca să caute piese şi se întorcea mulţumit cu pârghii, ciocănele, drugi. Eu mă înduioşam la vederea chipului orb şi zâmbitor al lui Simão, fratele meu, fratele meu. După aceea, îl lăsam la cârciumă şi mă duceam să mă antrenez. Alergam înlăuntrul unui timp care era o combustie constantă, o flacără suflată înlăuntrul meu. Ca sângele, înaintam prin venele Lisabonei, îi atingeam inima, mă înfigeam în inima ei şi, mai lent, mă smulgeam din ea, mă desprindeam şi ieşeam. Secret de mine însumi. Ajungeam acasă şi găseam un loc neschimbat. Soţia mea sub lampa cu petrol, pântecele ei, fiul nostru care se forma, crescând încet, aşteptând un moment anume. Ca acum

bine definit în timp. Acum. Acum e un punct de demarcaţie înfipt în suprafaţa timpului, la fel cum ar putea să fie înfipt şi în pământ. Toate frânghiile timpului se sprijină pe punctul acela şi ar putea susţine un cort cât cerul de colosal. Grădinile din jurul intrării pe stadion au rămas în urmă de mult, sau de puţin, sau de mult, sau de puţin timp. La fiecare pas, un acum diferit. Alerg şi duc timpul cu mine. Fac un pas, acum, fac alt pas, alt acum, şi continui: acum, acum, acum. Nu-mi mai e teamă. Sunt iluminat de certitudinile mele. Accept în mod

natural că, acum, tatăl meu tocmai a murit; așa cum, acum, sora mea Maria e căzut de pe bicicletă la picnicul din Monsanto; așa cum, acum, tocmai s-a născut nepoata mea Elisa: așa cum, acum, sunt aici, oprit în clipa aceasta, la pasul acesta, înlocuit de altul, înlocuit de altul. Oriunde s-ar afla soția mea, momentul acesta există. E atât de diferit și e exact la fel, același. Oriunde ar fi mama mea, există momentul acesta care, pentru ea, durează mult mai mult sau mult mai puțin timp. Oriunde aș fi eu. Aici, pe șoseaua aceasta. Aici, unde aș putea să fiu dacă închid ochii. Tot timpul, ani și zeci de ani pe care i-am trăit, pe care nu i-am trăit, pe care-i voi trăi și pe care nu îi voi trăi, există în clipa de față. Cad: obrazul meu lipit de pământ, soarele apăsându-mi umerii, fără să-mi dea voie să mă ridic, acum, timpul, genunchii mă ustură, palmele mele pe pământ, o suprafață metalică incandescentă, arzând ca jarul, aerul greu și clocotitor care mă umple

nu mă lăsa

și mă ridic. Încet. Încet. Greutatea corpului, un munte, pe brațele mele. Genunchii, trunchiuri de platani în grădină, se îndoaie. Continui

împreună. Am privit cu mândrie pianul. Încă o dată, știam că suntem capabili și că suntem frați infiniți. Eram făcuți din aceleași cuvinte imposibile, de nepronunțat. Simão m-a lasat ca să plece în căutarea omului care avea căruță. Când a dispărut sunetul pașilor săi, am pus un taburet în fața clapelor, m-am așezat și am cântat o melodie cu spații largi între note, pe care am inventat-o și am simțit-o. Timpul. După-amiaza. Fratele meu s-a întors, venea însoțit deja de câțiva oameni de

la cârciumă. Eu stăteam aşezat în faţa liniştii. M-am aşezat lângă omul care conducea căruţa. El ţinea frâiele, eu ţineam mâinile în poală. Oamenii se opreau pe trotuare ca să vadă pianul prins în legături, solemn. În spate, fratele meu mergea pe jos cu oamenii de la cârciumă, discutând despre nimic, lăsând frazele neterminate. Doamna s-a mirat când ne-a deschis uşa. Doamna se mira în timp ce ne urmărea cu privirea. Pe coridor, ne feream ca să nu trântim nici un tablou, ca să nu zgâriem nici o mobilă. Când ajungeam la curbe, făceam manevre înapoi, înainte, înapoi, înainte. În salon, locul pianului cu coadă era gol şi curat. Locul covorului ars era acoperit de alt covor, ca şi cum ar fi fost peticit cu un alt covor. Pereţii din jurul pianului erau curaţi, dar tociţi pentru că fuseseră frecaţi. Am aşezat pianul lângă peretele de la fereastră. Ochii doamnei străluceau. Am rămas nemişcat, cu braţele întinse pe lângă corp. Oamenii, duşi de Simão, au ieşit. Doamna m-a privit timp de mai mult de o clipă şi a ieşit. A intrat ea. Părul ei era încă lung şi lins, buzele perfecte, pielea albă. Eu tremuram încet pe dinăuntru. Voiam să-i spun că o doream încă şi că simţeam la fel ca până atunci, însă voinţa aceea s-a oprit la jumătate

Kilometrul douăzeci şi şase

pentru că am auzit uşa din afară deschizându-se şi închizându-se, pentru că am deslușit paşi tăcuţi pe covorul din coridor. A intrat iar în salon doamna, urmată de acordor. El ştia că eu sunt acolo şi mi-a zis pe nume: Francisco. Vocea lui s-a volatilizat în aer. Orb, acordorul nu putea să vadă chipurile noastre serioase şi, poate de aceea, zâmbea. I-am

dat mâna şi l-am condus. Dintr-odată eram acolo eu, ea şi acordorul. Ea avea mâinile puse peste pântece şi era frumoasă. Eu îmi aminteam de prima zi în care am văzut-o. Încercam, mă chinuiam să mă gândesc la alte lucruri, dar o priveam şi nu reuşeam decât să-mi amintesc de prima zi în care o văzusem. Şi, în momentul acela, am vrut să-i spun atâtea lucruri... am vrut să-i spun tot ce am gândit, tot ce am fost, tot ce eram încă, dar am rămas tăcut, pătruns de fiecare notă izolată pe care o emitea acordorul, de strigătul aproape imperceptibil, dar unic, al coardelor de pian când sunt întinse: gemete de flori muribunde. În clipa neaşteptată în care am ieşit din salon, acordorul şi-a sucit gâtul, fără să priceapă. Ea, suferindă, rănită, nu m-a privit. Eu, rănit de mine însumi, am continuat să merg, să fug, am mers pe coridor, pe străzi, până m-am rătăcit de tot şi de toate, mai mult decât eram deja, până când m-am rătăcit de tot.

de soare. Pământul se clatină sub paşii mei. În depărtare, o grădină întreagă ce se unduieşte, copaci care urcă şi coboară. Pun un picior pe drum şi simt cum drumul fuge, îl simt cum se înclină. Pun alt picior şi e deja înclinat în altă parte. În acelaşi timp, faţadele în ocru se decolorează în toate culorile deschise: alb, galben. Şi se depărtează şi se apropie. Se unduiesc înăuntrul propriilor contururi, îşi descompun contururile, le transformă în pete care ard ca nişte petale de mac, flăcări în lămpi de petrol, unduiesc

tată

înainte să te naşti. Fiule

oglinda de pe hol. Şi Marta mândră de casa aproape nouă, plină de lucruri aproape noi. O figurină de ghips pe un raft. Braţul i s-a rupt pe drum, dar am să i-l lipesc. Şi zâmbea. Mândră de vasele de aramă, atârnate după mărime, de la mic la mare, de pinguinul de ceramică, de ceasul cu arc care rămânea în urmă cu zece minute pe zi, de oglinda din hol care nu-i mai ajungea ca să o reflecte pe de-a întregul, de o oală nouă, de tacâmurile spălate. Uitându-se la mine. Mândră de rama decolorată în care păstra o fotografie a surorii noastre. Luând-o în mână, dându-mi-o, arătându-mi-o. Maria

Maria. Doar ca atunci când erau fetiţe şi se închideau în cameră. Mama noastră uita să le mai cheme. Doar ca atunci când ştiau exact aceleaşi secrete. Erau fete, surori. Râdeau singure de aceleaşi glume. Doar ele râdeau. Tata le privea, renunţând imediat după aceea la orice tentativă de a le

înțelege. Simão nu se apropia. Eu eram mezinul. I-am dat rama înapoi. A privit-o iarăși. A zâmbit, iar chipul ei nu se afla în prezent, se afla într-un timp care numai pentru ea nu se pierduse, într-un trecut pe care numai ea îl mai recunoștea. A pus rama la loc când s-a trezit Elisa. Unchiule, unchiule. Obrajii îmbujorați. Iar Marta zâmbind, arătându-mi camera de dormit. Mândră de noptiere, de comoda cu sertare înțepenite. Când ne-am întors la bucătărie, Elisa în brațele mele, cuprinzându-mă cu brațele și picioarele. Iar Marta: vrei să vezi ce avem aici? Ochii ei strălucind. O chicoteală infantilă. Vrei să vezi ce avem aici? Du-te și arată-i unchiului. Iar eu punând-o pe Elisa jos, fetiță. Ea a mers desculță spre o fotografie de-a mea, pusă pe ultimul raft de jos al etajerei, a luat-o cu ambele mâini, cât p-aci să o scape, a luat-o și mi-a dat-o mie. M-au privit amândouă, zâmbind, mândre. Eu

eu : într-o fotografie, nemişcat, văzându-mi propria oglindire vie, poate mirat de ceea ce am devenit, nemişcat şi observându-mă atent. Le-am zâmbit aşa cum se aşteptau şi am pus fotografia pe aceeaşi poliţă de jos a etajerei şi, într-un timp care-mi va rămâne în veci necunoscut, într-un timp oprit înlăuntrul acelei fotografii, am rămas privind, am continuat să privesc într-o direcţie oarecare din încăperea aceea, privind etern într-o direcţie oarecare din încăperea aceea

Kilometrul douăzeci şi şapte

mamă, nu, nu plânge, împărătească a cerului neprihănit, ajută-mă tot timpul

lacrima de soare de sânge, fierbând în colţul ochiului meu, scurgându-se pe obraz, tulburându-mi privirea peste ceea ce îmi va rămâne în veci necunoscut, moartea

înainte să te naşti

încă. Muzica pe care o cânta ea în timp ce eu eram culcat, corpul gol pe covorul din salon, corpul frânt, istovit. Muzica desenând un drum prin eternitate, o stradă susţinută de copaci lichizi, de reflexe de copaci în adieri. Muzica lentă, tihnită, peste tot ceea ce începea să existe : lumi transparente

frig. În noaptea aceea, am ajuns mai târziu acasă. Soţia mea ştia. Era sigură. Lampa cu petrol ilumina curbele corpului ei : pântecele. Fiul nostru se afla, se află, în locul acela înainte să se nască, amestecat poate cu pământul, cu cerul, cu soarele.

Poate lângă tata, poate văzându-mă prin el. Ochii tatălui meu fiind ochii lui, ochii lui fiind ochii tatălui meu: aceleași întuneric, aceeași lumină incandescentă. În noaptea aceea, când am adormit, ne-am întâlnit. După aceea, dimineața. La mică distanță de dimineţile anterioare, și diferită. Am deschis poarta atelierului. În frig, eram complet treaz. Era o oră limpede. A trecut un timp în care am fost singur. Reîncepeam lucrări mai vechi, abandonate în ziua în care intrase acolo doamna și îmi arătase pianul ars, în ziua în care am fost să luăm pianina din casa omului de la cârciumă și am început să o reparăm. După aceea, într-o clipă dinlăuntrul gândurilor mele, mi s-a părut că aud pași la intrare. Atenţia mea. Voiam să vină Simão. Și liniștea. I-am spus numele. Numele fratelui meu diluându-se în liniște. Nu a venit. Nu a venit după-amiază. Nu a venit a doua zi, nici a treia, nici a patra, nici după...

tata, chemându-mă

în corpul meu pierzându-și forma de alergare; în coatele mele pierzându-și unghiul drept, devenind figuri dezordonate, fiecare din brațele mele, singure, desprinse de corp, încercând să supravieţuiască, încercând să se agațe de orice imagine invizibilă de care să se sprijine; în picioarele mele căzând pe stradă cu fiecare pas, înfigându-se în stradă sub dezechilibrul propriului meu corp

o greutate care nu dispare niciodată. Eram încă mic, băieții de vârsta mea se gândeau la distracții, nu voiau să plouă, iar eu tot timpul, tot timpul cu o greutate neagră în piept. Pentru o clipă, Maria spunând ceva nostim, mama noastră bucuroasă,

eu bucuros şi, imediat după aceea, sau chiar în momentul acela, amintindu-mi de greutatea neagră, plumb, care nu-mi dispărea niciodată din piept. Era iarnă poate, noapte, bucătăria, şi Marta vorbind despre ceva pur şi simplu bun. Tatăl nostru într-o tăcere mulţumită. Iar eu, aproape bine, în afară de greutatea care nu dispărea niciodată, care eram sigur că nu avea să dispară niciodată din pieptul meu. Şi nu a dispărut nicicând, şi nu va dispărea nicicând după-amiaza aceea care se sfârşea, lumina prin crengile piersicilor, fratele meu sosind, Simão, Simão, şi eu orbindu-l pentru totdeauna. După ziua aceea, s-a întâmplat doar de două ori. Aveam nouă ani, el avea cincisprezece. În cameră, ne certam, el s-a săturat să mă tot împingă, m-a aruncat pe pat şi a spus: tu m-ai orbit. Şi n-am putut să-i răspund nimic, nu am putut să mă ridic şi să-l jignesc în vreun fel. Eu aveam doisprezece ani, el avea optsprezece. În cimitirul de piane, ne-am supărat dintr-un motiv oarecare şi l-am acuzat că nu vrea să muncească, i-am spus: eşti un parazit. El a rămas nemişcat, privindu-mă cu ochiul neclintit, făcut din fier, şi a spus: tu m-ai orbit. Am fost străpuns de cuvintele acelea pe care mi le-a spus doar de două ori, dar în fiecare zi, începând din după-amiaza aceea, când eram mic, când vocea mea se schimbase deja, când tatăl nostru a început să se îmbolnăvească, atunci când a murit, când am cunoscut-o pe soţia mea, în timpul şi înainte şi după fiecare maraton, în timp ce repar un pian, în fiecare notă de pian cântată de acordor, când am aflat că am să fiu tată, când adorm, când mă trezesc, acum, nu uit niciodată şi, ca să-mi aduc mereu aminte, mereu, am o greutate neagră

care nu-mi dispare din piept niciodată. Vinovăţia. De atâtea ori m-am gândit cum ar fi fost dacă aş fi rămas eu fără un ochi şi nu Simão, de atâtea ori m-am gândit cât mi-ar fi plăcut să fi rămas eu fără un ochi. Apoi gândesc că sunt ridicol, că nu asta simt de fapt, că sunt egoist şi, culmea ridicolului, îmi e milă de mine însumi pentru că nu pot nici măcar să am milă de mine. De mai multe ori am crezut că mă obişnuisem cu greutatea aceea, am crezut că devenise parte din mine, ca braţele mele, picioarele mele, dar ori de câte ori îl vedeam pe fratele meu întorcându-şi tot capul ca să vadă ceva care se petrecea la dreapta lui, de fiecare dată când îmi aminteam de mişcările pe care le face cu capul, înţelegeam că niciodată

fiule

în ziua în care a murit

în curte, cu săpăliga mamei mele. Ceva mai târziu, la capătul acelei după-amiezi, aveam o cutie plină cu râme. Când i le-am arătat tatălui meu, el a spus: mâine, te trezeşti devreme şi vii cu mine. Am intrat în atelier doar ca să luăm o găleată, undiţa tatălui meu şi o undiţă mică, pe care mi-o făcuse el dintr-o scândurică subţire. Ochii mei au strălucit când au văzut-o: avea un fir legat de unul din capete, iar la capătul firului, doi sau trei plumbi rotunzi şi un cârlig. Tata mi-a pus undiţa în mână, spunând: e a ta. Înlăuntrul mulţumirii mele a aşteptat, apoi, cu voce de tată, a spus: ai grijă cu cârligul. Am ieşit împreună şi era încă devreme. Eu duceam undiţa mea într-o mână, cutia

cu râme în cealaltă, şi mergeam mândru. Tata ducea undiţa lui într-o mână şi găleata goală în cealaltă mână. Era încă puţină lume pe drum, dar, în timp ce mergeam, mi-ar fi plăcut să se uite lumea la noi. Un tată, un fiu. Am ajuns la grădină şi am mers prin spatele unor garduri vii, pe sub copaci înfloriţi, prin mirosul verde de arbuşti tunşi, prin mirosul dulce de flori. Când am ajuns la lac, oglindirea noastră în apă era tatăl meu, mare, tata, şi eu, mic, lângă el, mândru, fericit. După aceea, m-am uitat prin apa răcoroasă, verde, străbătută de lintiţă, peste un fund de praf lichid, aproape lichid, uşor, şi am văzut peştii alunecând, unduindu-şi corpurile roşii, galbene, portocalii. Am văzut peştii alunecând, senini, serioşi. Tata a arătat unul dintre ei şi a şoptit: ai văzut? e un *pampo*[1]. I-am răspuns cu vocea mea de copil, cu entuziasmul meu, dar el şi-a lipit arătătorul de nas şi a spus: şşt! A şoptit: nu speria peştii. Stăteam lipiţi de un gărduleţ care ne ajungea până la genunchi, între un arbust şi căsuţa a două raţe care dormeau, plutind în derivă pe lac. Am ales o râmă din cutie, se zvârcolea între două degete, şi mi-a fost milă de ea. Tata a ales alta şi m-a învăţat să o prind în cârlig. După aceea, tot el m-a învăţat să scufund cârligul în apă şi să mişc puţin, să mişc puţin. Când s-a apropiat un peşte, tata a luat mâinile mele într-ale lui şi m-a învăţat să-l trag. Când tata i-a scos cârligul din gură şi l-a pus pe fundul găleţii, am stat şi m-am uitat la el până când tata a mai prins unul, şi încă unul. Am mai prins încă doi. În scurt timp, am umplut găleata. Era încă devreme şi ne întorceam deja spre casă. Mi se părea normal să fie încă devreme, aşa cum mi

1. *Trachinotus carolinus*, peşte din Atlanticul occidental, cu corpul turtit, de culoare argintie (n.t.).

se părea normal să ne întoarcem pe acelaşi drum pe unde venisem, prin spatele gardului viu, pe sub pomii înfloriţi. Tata ducea găleata pe un braţ. Eu îl priveam cu admiraţie. El mergea mulţumit, tata, tatăl meu. Era îmbrăcat cu hainele de lucru, cu mânecile cămăşii suflecate, cu braţele puternice. Eu aveam o pălărie trasă pe cap, dar abia în momentul acela, când ne-am întors, soarele

arde

începea să încălzească. Paşii noştri erau sunetul hârşâit al ghetelor pe gazon. Tocmai dădeam să ieşim, când s-a apropiat alergând de noi un bărbat care l-a apucat pe tata de braţ. Abia mai târziu am aflat că acela era omul care avea grijă de grădină. În momentul acela, eu mă uitam la tata, mă uitam la bărbatul acela şi nu înţelegeam. Eram puţin mai înalt decât mijlocul tatălui meu. Îmi ridicam capul şi îl vedeam cerându-şi scuze. Îl vedeam pe omul acela apucându-l de braţ, fără să se uite la el, de parcă nu l-ar fi auzit. Şi tata rugându-l să ne lase să plecăm. Şi omul acela făcându-i semn unui băiat care trecea şi spunându-i să se ducă să cheme un poliţist. Şi tata rugându-l să nu facă aşa ceva. Şi omul fără să se uite la el, fără să audă. Şi tata punând găleata jos. Şi timpul frânat de tăcere. Iar eu, mic, cu undiţa mea în mână, cutia cu râme în cealaltă şi cu pălăria trasă pe cap.

Kilometrul douăzeci şi nouă

peste Stockholm, cerul se topeşte

fiule

peste Stockholm, cerul se topeşte

înainte să te naşti

braţe mai uşoare, încetând să mai existe. Şi nu îmi disting propriile picioare. În corpul meu, altceva se sacrifică în locul corpului meu. Poate ceea ce gândesc. Ca atunci când închid ochii şi continui să exist. Ca atunci când închid ochii, îmi astup urechile şi continui să exist. Poate că arde numai materia aceasta informă, umbra aceasta. Mâini se reped să o atingă şi trec prin ea, cum ar trece prin flăcări. Cuvinte se reped ca să o numească, dar nu se opresc, ci îşi continuă drumul prin infinitul ei. Şi e pace în haosul mişcărilor mele, braţe şi picioare fără echilibru, disparate, pierdute, disperate. Şi e linişte în urletul care mă învăluie, grav, constant, asurzitor. E linişte în voci, în aplauze care-mi sunt aruncate de pe o parte şi de alta a străzii, pe care le traversez de parcă aş rupe arbuşti subţiri şi încurcaţi, de parcă aş trece printr-un stol de păsări. Nu mai am îndoieli. Sunt puternic şi senin şi imortal. Nu mai am îndoieli.

fiule. Te simt în palmă, pe sub pielea mamei tale. În ochii ei, îi văd pe ai tăi.

pe stradă. Pantofii de sport se aşază strâmb pe stradă. Picioarele într-o parte, strâmbe, incapabile să recunoască suprafaţa străzii.

treptele de lemn. Maria deschizându-mi uşa. Mama. Ana. Íris. Maria spunându-mi: băieţel. Eu privind chipul fiecăreia în parte.

notele cântate la pian, îngrămădite acum înlăuntrul meu, şi noi, culcaţi pe covor, corpurile noastre

mama mea, mamă, mama mea, mândră că alerg la Jocurile Olimpice, dar tăcută, numai chipul ei. Ana şi Íris în jurul meu, fericite, copii fericiţi. Şi Maria, soră, ca atunci când era tânără, ca atunci când a murit tatăl nostru, spunându-mi: băieţel.

tată

tată

Kilometrul treizeci

cad peste mine însumi, pietre, obrazul meu lipit de caldarâm, lumea tulbure văzută prin ochii mei, gura mea sorbind praf, picioarele mele arse, jar, braţele mele arse, inima mea, pieptul meu respirând

timpul trece în Benfica, liniştea trece peste cimitirul de piane

trebuie să mă duc la întâlnirea cu tata.

Note de pian ies din radio. Oare cine există, departe de aici, ca să le cânte? Suprafaţa albă şi strălucitoare a frigiderului. Suprafaţa albă şi strălucitoare a faianţei. Soţia mea cunoaşte ora aceasta prin propria ei piele. După-amiaza se apropie de sfârşit, ca în fiecare zi. E luni, poate de asta soţia mea îşi aminteşte mai bine de fiecare zi. Lunea e o zi pe care soţia mea o asociază cu fiecare zi. Dacă cineva spune, într-o conversaţie: în fiecare zi, soţia mea se gândeşte la o succesiune infinită de zile de luni. Vinerea e ajunul sfârşitului de săptămână şi, de aceea, e o zi diferită. Sâmbetele şi duminicile sunt zile diferite. Zilele de marţi, miercuri şi joi sunt zile potrivite în care se întâmplă lucruri potrivite să se întâmple marţea, miercurea şi joia. Zilele de luni sunt normale, anonime. Sunt „în fiecare zi".

Din acest motiv, soţia mea, chiar dacă nu îşi aduce aminte, ştie, cunoaşte ora asta fără să fie nevoită să se uite la ceasul agăţat pe peretele din bucătărie, fără să trebuiască să fie atentă la semnalele scurte, regulate care întrerup notele de pian de la radio. Pentru că există săptămâni, luni şi anotimpuri. Pentru că soţia mea cunoaşte ora asta, văzând-o şi simţind-o şi respirând-o în fiecare zi: succesiune infinită de zile de luni.

Poate. Soţia mea nu ştie dacă mai întâi va sosi Maria, cu Ana de mână, cu vocile nepoatelor noastre

întâlnindu-se și țipând, cu problemele și discuțiile de la muncă, cu viața și dispozițiile sufletești a șase, șapte femei care muncesc în jurul ei, lipite de mașinile de cusut; sau dacă va veni soțul Mariei, fără nici un chef, liniștea casei aproape neschimbată, Íris mergând desculță pe covorul de pe hol și întâlnindu-l, fără nici o surpriză.

Soția mea știe. Sprijinită de chiuveta de vase, își șterge brațele cu o cârpă și se gândește. Ieri, au venit de la atelier. Ieri: Maria, învinsă, urcând scările, picioarele grele pe trepte, corpul sprijinindu-se în brațul de pe balustradă. Ieri: nepoatele mele înțelegând vag lucrurile. Ieri: soția mea acolo, dar departe. Corpul ei e acolo, prezența ei numai dacă e solicitată, însă cuvintele care o umpleau, imaginile pe care nu le împărtășea cu nimeni, erau foarte departe de acolo.

Apoi, când au deschis ușa, soțul Mariei era o fantomă printre umbrele casei. Nu a salutat pe nimeni, nu a vorbit, nu i-a cerut scuze Mariei. Soția mea a lăsat geanta din mână și a intrat în bucătărie. Ana și Íris s-au dus să se joace în sufragerie. Maria umbla pe coridoare și prin camere de parcă ar fi fost necesar, de parcă ar fi umblat să facă și altceva, în afară de a oferi soțului ocazia să discute cu ea.

La cină, el părea trist. Nu se uita la nimeni. Chipul lui era amintirea altor zile. Atunci, între două momente, Maria i-a spus ceva. Vocea ei a fost naturală, de parcă nu s-ar fi petrecut nimic, de parcă nu și-ar fi amintit, de parcă ar fi iertat, de parcă n-ar fi avut importanță. Soțul i-a răspuns cu o silabă. Ea a vorbit iar: o întrebare peste răspunsul lui. El a răspuns cu două silabe, o pauză și altă silabă. Ea a vorbit iar: altă întrebare. El a răspuns calm. Și așa a trecut seara. Copiii au râs când au auzit ceva care li se părea hazliu. Maria

a fost aceeaşi fiică, soţie şi mamă din alte seri. De parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Dormeau deja cu toţii când soţia mea, singură, a deschis divanul de fier din sufragerie, a întins cearşafurile, a potrivit faţa de pernă, s-a culcat peste geamătul arcurilor, iar după un timp pe care nu şi-l aminteşte, a adormit.

Íris e în sufragerie. Sprijinită de chiuveta de vase, soţia mea îşi şterge mâinile cu o cârpă şi cunoaşte ora asta prin propria ei piele. Suprafaţa geamurilor din ferestre. Suprafaţa mesei. Soţia mea aude sunetul cheii intrând în încuietoare. Note de pian ies din radio. Oare cine există, departe de aici, ca să le cânte?

— Bunicule, eşti cel mai frumos din lume – a spus Elisa, aşezată pe o scândură de pe podeaua tâmplăriei. Trebuie să fi fost vară, căci soarele fusese tare fierbinte şi se transforma lent în momente de răcoare. Eu am lăsat ce făceam, ca să mă uit la ea zâmbind. Elisa avea trei, patru ani. Marta mea locuia în casa din apropierea atelierului şi se afla în curtea din spate, făcând ceva, cu o pălărie de pai pe cap. Era sâmbătă.

— Bunicule, eşti cel mai frumos din lume – a spus Elisa când eu nu eram încă bolnav şi nu ştiam că timpul meu se apropia de sfârşit. Elisa avea trei, patru ani şi a vrut să vină cu mine. Eu făceam o ramă de uşă sau o fereastră sau altceva când am văzut-o intrând, mititică, trupul ei încă istovit de la urcatul scărilor. Pentru o clipă, trupul ei s-a desenat în lumina soarelui. S-a aşezat pe o scândură de pe podeaua atelierului.

— Bunicule, eşti cel mai frumos din lume. Am luat-o în braţe şi m-am dus spre uşa de la curtea interioară. Marta încă locuia în casa din apropierea

atelierului. Avea o pălărie de pai pe cap și stătea așezată cu Francisco pe ultima treaptă a scărilor. Mâncau portocale și vorbeau. În fața lor, dând din coadă, era un câine. Am coborât scara și, în timp ce mă apropiam, Elisa se juca cu urechea mea. Am pus-o pe jos și a început să alerge călcând pe bucățile de scoarță de brad. Am rămas puțin acolo, să mă bucur de răcoare. Am decojit o portocală. Am vorbit despre ceva care nu avea mare importanță în momentul acela. Dar a trecut mult timp de-atunci. Cerul era cel mai frumos din lume.

Tocmai venisem de la atelier. Vocile blânde ale copiilor mei pluteau în aer. În timp ce mă ștergeam pe prosopul agățat de lavabou, Francisco alerga în jurul picioarelor mele. Era ultimul moment de lumină al zilei. Cineva a bătut la ușă fără grabă. Din momentul acela, lumina a început să se transforme în umbra care era culoarea cerului și a străzilor, în umbra care avea să devină neagră și avea să pătrundă în noapte. Eu venisem deja de la atelier. Am deschis ușa.

Chipul ridat și frământat al unei femei care mă privea de acolo, de jos, căci nu urcase încă pragul din fața ușii. Și-a ferit privirea. S-a uitat iar la mine. A întrebat dacă soția mea acolo stătea. A spus numele soției mele. A spus numele consistent, dar ușor, alb, o formă unică, albă; numele de nepronunțat care există, dar care e imposibil, pentru că e un nume care avea semnificație dinainte să existe cuvinte, primul nume, ca un punct în universul încă pustiu, așteptând să se umple cu viață, iluzii, posibilități.

Francisco, mic, timid, a rămas tăcut, sprijinit de ușa întredeschisă, privind-o pe femeie cu ochii lui enormi de copil. Soția mea s-a îndreptat spre

uşă, rămânând uimită într-o clipă suspendată, buzele ei nu aveau cuvinte, palmele lipite de fustă. A invitat-o pe femeie înăuntru. Marta, Maria şi Simão au tăcut când a intrat ea. Francisco a alergat în braţele mele.

S-au aşezat amândouă la masă. Slab iluminate. Femeia a ales cuvintele şi momentul în care să le spună. A ales o voce cu care să le spună: gravă, fermă. Nu erau simple cuvinte. Naşa soţiei mele, cea care avea o pensiune, ochelari, care mi-a deschis uşa în ziua în care o văzusem pentru prima oară pe soţia mea, care a închis ferestrele şi uşile când i-a spus soţia mea că urma să aibă un copil, care a crescut-o de mică, murise.

În noaptea aceea, nu puteam face nimic, decât să stăm aşezaţi la masa din bucătărie, după ce i-am culcat pe copii, eu ascultând, soţia mea povestind toate întâmplările pe care şi le amintea despre naşa ei, cum era tandră uneori, cum râdea mereu de aceleaşi glume, cum inventa duşmance printre vecine, cum avea grijă de plantele din ghivece, cât era de austeră şi de inocentă. Ştiu la ce s-a gândit soţia mea, în noaptea aceea, înainte să adoarmă.

De dimineaţă, îmbrăcată în negru, a intrat la morgă, însoţită de domnul de la agenţia funerară. Înainte de prânz, a deschis poarta capelei, în timp ce preotul şi domnul de la agenţia funerară stăteau de vorbă lângă sicriu. S-a aşezat pe un scaun, cu mâinile între genunchi, şi a stat toată după-amiaza privind în acelaşi punct, şi a stat toată seara, toată noaptea. În acelaşi timp, acasă, eu încercam să-i spun lui Francisco să nu facă atâta zgomot şi umpleam farfuria Mariei şi a lui Simão, şi mă răsteam la ei să mănânce tot, şi mă jucam cu ei, şi nu mă mai jucam cu ei, şi le spuneam:

— E ora de culcare.

Nepoatele femeii care a crescut-o au sosit abia a doua zi de dimineaţă. Au trecut prin lumina incandescentă care inunda uşa deschisă a capelei. Aveau haine negre pe umeri, erau obosite şi îşi trăgeau bărbaţii de braţ.

Ziua de marţi a trecut fără să se întâmple nimic. A cusut ciorapi. A scos bandajul lui Íris. S-a dus la cumpărături. Omul de la măcelărie i-a vorbit soţiei mele despre Francisco. I-a spus că era convins că duminică nu exista nici o îndoială, Francisco avea să învingă sigur.

— Ah, ce bine-ar fi – a spus soţia mea.

— Sigur învinge!

— Da, ar fi bine.

— Sigur! – repetă omul.

Ziua de miercuri a trecut fără să se întâmple nimic. Soţia mea a fost cât pe-aci să-i telefoneze soţiei lui Francisco. Dimineaţa se apropia de sfârşit, însă nu se făcuse încă ora la care să vină Maria să ia prânzul. Soţia mea a fost cât p-aci să nu o aştepte pe Maria, să nu o întrebe dacă putea să dea un telefon. Avea să-i spună după aceea. Imediat cum venea, avea să-i spună. Dar în momentul acela nu putea să mai aştepte. Trebuia să afle veşti despre Francisco. Dar nu voia să-i dea fiicei noastre satisfacţia să-i spună că dăduse un telefon fără să întrebe. Ultima dată când se certaseră din cauza asta, soţia mea îşi jurase că nu avea să mai folosească niciodată, niciodată telefonul fără să întrebe mai întâi, orgolioasă. Dar trebuia să afle veşti despre Francisco. Ideea nu-i dădea pace, nu-i dădea pace. Nu putea să mai aştepte. Dar mai era puţin până la ora de prânz a Mariei. Dar mai era încă destul până atunci. Dar nu voia să-i dea satisfacţia... Dar. Dar. Asemenea gânduri avea, când a

sunat telefonul. Soţia mea a respirat, a răspuns şi nu a fost surprinsă când şi-a dat seama că era soţia lui Francisco, vorbind încetişor şi spunându-i că era totul în ordine.

— Dar îi place acolo, în Suedia?

— N-a zis nimic despre asta.

— Şi e frig acolo sau e cald?

— N-a zis nimic despre asta.

— I-o trebui oare vreo haină?

— N-a zis decât că e bine.

Soţia lui Francisco nici măcar nu a început să-i răspundă soţiei mele la întrebări. Treptat, cu fiecare frază, de parcă ar fi coborât o scară cu trepte făcute din fraze, soţia mea a renunţat, treptat. În acelaşi timp, îşi închipuia că poate soţia lui Francisco se obişnuise cu tonul acela stins, cu vocea aceea, încă de când lucra la spital, când trecea pe holul infirmeriilor, împingând cărucioare cu tăvi sau ţinând o capsulă între degete. Renunţând să mai întrebe de Francisco, soţia mea a întrebat-o cum merge cu sarcina.

— Cum să fie, binişor.

N-avea rost să mai întrebe nimic. Şi-au luat rămas-bun. Când a venit Maria să mănânce, soţia mea i-a povestit toată convorbirea la telefon cu soţia lui Francisco. Când Maria a venit acasă, pe seară, înainte să se aşeze la cină, i-a povestit-o iar.

Joi, după nazurile pe care le făcuse Ana la trezire, după ce o ţinuse pe Íris în braţe, la geam, ca să le facă semne cu mâna mamei şi surioarei, soţia mea şi-a schimbat fusta, a îmbrăcat o bluză călcată, şi-a pus geanta pe braţ şi a ieşit cu Íris. Au coborât scara şi au ajuns la uşa din stradă.

Dimineaţa. Cerul e absolut şi există pentru că e iulie. Pereţii clădirilor sunt deschişi la culoare graţie aceleiaşi lumini care deschide la culoare trupurile oamenilor, geamurile automobilelor parcate,

liniile tocite ale zebrelor, gunoiul de pe marginea străzii și trotuarele făcute din pietre aliniate, din buruieni îngălbenite și găuri în pământ. Íris vrea să-și dea drumul din mâna bunicii și vrea să alerge singură, cu picioarele ei micuțe, genunchii mici la capătul fustei cu volane. Soția mea face doi pași, o apucă iarăși de mână, o ceartă cu vorbe pe care Íris se preface că nu le înțelege și continuă să meargă împreună, așezat, de-a lungul trotuarului. Se duc la piață.

Soția mea se gândește la ce are să cumpere, la ce își va permite să cumpere poate. În geantă, are un portmoneu închis; în portmoneu, are monede și bancnote bine împăturite. Din când în când, Íris începe să obosească, să meargă mai încet, iar soția mea trebuie să o tragă de mână. Ajung la piață.

Soarele orbește, reflectat de pungile de plastic de pe jos, târându-se în voie. În jurul pieței sunt corturi și e zgomot. Înăuntru, sunt verdețuri și fructe. În afara pieței, sunt haine, jucării de plastic, țăruși înfipți în pământ și automobile care trec încet, la mică distanță de oamenii care aleg și văd și întreabă de prețuri. Íris începe să plângă, căci vrea o jucărie: un fier de călcat făcut din plastic, un set de cratițe mici din plastic, o perie și o oglindă și agrafe din plastic. Soția mea îi spune că, dacă e cuminte, după ce vor vedea tot ce le trebuie, se vor întoarce să cumpere o jucărie.

Soția mea, îmbrăcată în negru, și Íris, mică, merg în continuare ținându-se de mână, trecând printre oameni, privind la tot ce e în jur. Apoi, după un amestec de oameni și de soare și de culori îngălbenite de soare, ajung la un cort în care sunt expuse tricouri, pantaloni și cămăși, pantaloni scurți și ciorapi. Privirea soției mele trece peste haine și le vede instantaneu doar pe cele negre. Tricouri negre de vară, bluze negre, simple, de

vară. Íris, agăţată de braţul bunicii, în tăcere, se uită numai la cei doi ţigănuşi care stau aşezaţi pe taraba cu haine şi se joacă, goi de la mijloc în jos, desculţi, murdari de praf în jurul gurii. Soţia mea şi Íris sunt învăluite de resturi de fraze de la oamenii care trec, de bucăţi de voce strigată la megafonul care soseşte odată cu briza, de câinii care s-au luat la harţă undeva în spate, de automobile care trec încet foarte aproape de ele şi care claxonează din când în când. Acum e momentul. Soţia mea ridică privirea de pe haine şi vede ţiganul care, săptămâna trecută, a urcat să-i ducă bluza Anei. Vede ochii reci, gheaţă, ai ţiganului care, duminica trecută, pe când se întorceau de la atelier, era la un colţ al străzii.

Are probabil şaizeci de ani. Ţiganii nu-şi cunosc niciodată propria lor vârstă. E ca şi cum s-ar fi născut la începuturile timpului. Fumează o ţigară. Când suflă o adiere, fumul şi barba se agită. Se uită la soţia mea. Cortul e al lui. Stă sprijinit de duba lui, apoi se dezlipeşte de ea. Mişcarea aceea şi ceea ce spune cu privirea o cheamă pe soţia mea. Íris merge cu el. Şi e totul natural, fără întreruperi: ţiganul o ridică pe Íris pe sub braţe şi o dă în grija ţiganului mai tânăr care stă sprijinit de taraba cu haine, nemişcat, aşteptând clientela; ţiganul cel tânăr o aşază pe Íris lângă cei doi copii care se joacă pe taraba cu haine, aruncându-şi ciorapi unul altuia; soţia mea îi dă mâna ţiganului, iar el o ajută să intre pe uşa din spate a dubei; uşa se închide.

În spatele dubei, rezervat mărfurilor, soţia mea stă aşezată pe o grămadă de tricouri, ambalate încă în pungi de plastic subţire şi strălucitor. Ţiganul stă în genunchi în faţa ei. Momentul acela se loveşte violent de momentul în care se reped unul la altul şi se sărută: buzele tari, frecându-se cu

putere, strivindu-se. Mâinile ţiganului sunt uscate, vene uscate în piele, şi au inele de aur pe degete. Mâinile ţiganului apucă strâns pieptul soţiei mele, bluza neagră, sutienul gros şi negru. Una din mâinile lui intră pe sub fustă. Eu nu îi mai cunosc probabil trupul. Au trecut ani de la ultima oară când i-am atins pielea: mâinile mele simţind forma taliei, partea de jos a spatelui. Ţiganul se depărtează. Privirea lui şi privirea soţiei mele nu se depărtează. Se descheie la pantaloni. Respiraţiile grele, rapide, domolindu-se, dar lent. Apoi ţiganul se repede iarăşi la soţia mea. E un moment de linişte în care intră în ea. Şi rămân aşa, indiferenţi la lume, în partea din spate a unei dube cu marfă, pe o grămadă de tricouri în pungi de plastic care fac zgomot la fiecare mişcare, împreunaţi: el, învăluit de braţele şi picioarele soţiei mele.

Soţia mea iese repede din dubă, aranjându-şi părul. Ţiganul iese fără grabă, de parcă şi-ar fi recuperat mişcarea din fiecare picior şi fiecare braţ. Brusc, soţia mea o ridică pe Íris de pe taraba cu haine. În aer, Íris aşteaptă ca faţa ei mirată să-şi poată lua rămas-bun de la copiii cu care se jucase şi care au rămas aşezaţi pe tricouri mototolite, privind-o cum se îndepărtează. Soţia mea o duce în braţe şi trece pe lângă oameni care se intersectează în faţa ei.

Se opreşte, respiră, o pune pe Íris jos. Se îndreaptă, respiră, continuă să meargă. Într-un moment, funiile întinse devin concrete, nodurile de la capătul ţăruşilor devin concrete. Chipul soţiei mele e senin. Nu se gândeşte să se oprească, dar simte cum o trage Íris de mână şi, privind-o, îşi aduce aminte. Se apropie amândouă de cortul cu jucării.

Íris, de mână cu bunica, rămâne în urmă, uitându-se la etuiul de plastic pe care-l are în cealaltă

mână: agrafe, o oglindă şi o perie de pieptănat păpuşi. De aceea, nu observă drumul pe care merg şi se miră doar când ajung la atelier, când soţia mea vâră deja cheia în broasca porţii.

Nepoatele femeii de la pensiune s-au întors de la cimitir alături de soţia mea. Nu aveau nimic de spus, dar puneau întrebări ca să nu tacă. Soţia mea nu se temea de tăcere, avea nevoie de ea, şi nu le răspundea. Uneori, îşi schimba expresia feţei, de parcă schimbările acelea uşoare ar fi avut semnificaţie, dar nu le răspundea. Când îşi luau rămas-bun, prietenoase, i-au spus că, mai pe seară, aveau să meargă la pensiune să se ocupe de nişte chestiuni legate de partaj şi că o aşteptau să vină şi ea.

Soţia mea n-a vrut să doarmă. A petrecut toată după-amiaza ocupându-se de copii, cu ajutorul Martei. Când a reuşit să stea jos, a stat şi a privit razele de lumină care treceau prin ferestre şi se aşezau, în diagonală, pe podea.

După străzi, a ajuns la trotuarul din faţa pensiunii, la zidul cu frunze de iederă pe care se căţărase de atâtea ori ca să vină la întâlnirea cu mine. Eram tineri în nopţile din vara aceea. În seara aceea, soţia mea era încă tânără, dar ştia că pierduse ceva pentru totdeauna. În gândurile ei, chipul naşei, moartă, culcată în capelă, se împletea cu imagini din toţi anii în care exact acelaşi chip, viu, alt chip, a început să îi zâmbească, să se supere, să-i explice totul. Şi spunea:

— Fata mea.

Termina rugăminţile cu aceste cuvinte. De multe ori, în mijlocul unui suspin, într-o frază oarecare, spunea doar cuvintele acestea:

— Fata mea.

Soţia mea îşi amintea de multe: de tot. Prea multe ierni, crăciunuri, prea mult timp în care fuseseră amândouă împreună şi singure. Una din nepoatele femeii de la pensiune a deschis uşa şi a înconjurat-o cu o voce care simula familiaritatea. Pereţii erau groşi şi parcă eterni. Soţia mea intra în casa în care crezuse că n-avea să mai intre niciodată. În toate colţurile se vedea pe ea însăşi, mică, vrăjită de vreun mister sau tristă. În toate colţurile, în spaţiul gol al uşilor deschise, pe coridor, vedea chipul naşei sale: zâmbind, supărată, explicându-i tot, simplu.

În sufragerie, cealaltă nepoată a făcut un pas către soţia mea ca să-i vorbească într-un fel de parcă pierderea suferită era aceeaşi.

— Hai, lasă – a spus ea.

Soţii lor, uşor plictisiţi, au rămas aşezaţi pe fotolii.

Pe masă erau servicii de ceai împachetate în pagini de ziar, cutii deschise de tacâmuri, şiruri de păhărele, teancuri de şervete împăturite, scrumiere de aramă, figurine orfane de porţelan.

Atunci, după un moment pe care nepoatele l-au considerat ca fiind necesar, au aşezat-o pe soţia mea pe un fotoliu şi i-au spus:

—Te-am chemat aici pentru că vrem să accepţi ceva.

Şi au privit-o, aşteptându-se la recunoştinţă. Iar entuziasmul fals din propriile priviri nu le-a dat voie să priceapă că nu era nici o schimbare pe chipul soţiei mele. Încercând să nu strice surpriza, au făcut mişcări aproape silenţioase, stângace. Cu trupurile lor, ascundeau obiectul pe care voiau să i-l dea. O priveau pe deasupra umărului. Una din ele s-a apropiat mergând cu spatele. Când s-a întors, i-a întins obiectul pe care voiau să i-l dea. Au privit-o, în aşteptare.

Era o linguriță de ceai pe care soția mea, când era mică, o cumpărase și i-o oferise nașei ei. Era o lingură delicată, unică. Pe vârful cozii, avea gravat un cuvânt mic: mamă.

Lui Simão nu i-a pasat niciodată. Soției mele întotdeauna i-a păsat. Lui nu i-a păsat. Era încă mic, iar eu și soția mea îi spuneam:

— Surorile tale or să fie cineva, iar tu n-o să fii nimic. O să le fie rușine cu tine. Două surori care or să ajungă cineva, cu un frate care o să fie un nimeni.

El ne întorcea spatele și urca în cameră. Eu și soția mea rămâneam fără cuvinte. În alte dăți, era necioplit. Țipa:

— Lăsați-mă în pace!

Și ne întorcea spatele. Și se ducea sus în cameră. Eu spuneam:

— E un nesimțit.

În alte dăți, urcam scările după el și intram în cameră. El deschidea mult ochiul stâng și aproape că ridica și pleoapa celui drept. Eu îl apucam strâns de brațe și-l scuturam în timp ce îi spuneam:

— Așa vorbești tu cu taică-tău?

Íris are aproape trei ani și știe că venirea lor la atelier e altfel decât în zilele în care venea la atelier, cu mama și bunica, să-l viziteze pe unchiul Francisco. Azi, atelierul e gol: păsărele, păsărele pe grinzile din tavan; iar bunica ascultă fiecare pas pe care îl face pe pământul de la intrare, se gândește la ceva, dar acolo nu e decât atelierul gol: obiectele singure, singurătatea uneltelor, a bucăților de lemn, a pianelor.

Soţia mea ştie că e altfel să intre acum în atelier. Duminică, era ceva în ea, care era se însufleţea la auzul vocilor fetelor noastre, a nepoţilor noştri. Timp de câteva minute, a fost ca în după-amiezile în care eu eram încă viu, în care ea îi strângea laolaltă pe copiii noştri şi intrau împreună în atelier. Acum, şi ştiu cu toţii asta, e altfel.

Soţia mea rămâne nemişcată în uşa tâmplăriei. Íris îi dă drumul la mână. Soţia mea nu are putere să o reţină. Íris se îndepărtează încet. Împiedicându-se de două ori de pietre răzleţe, ajunge la intrarea în cimitirul de piane. Vocea obosită a soţiei mele:

— Să nu pui mâna pe nimic.

După un moment în care o ascultă pe bunica, zâmbetul lui Íris şi ochii ei: lumină sau umbre pe suprafaţa mării; iar zulufii care i se răsucesc pe umeri şi corpul ei mic dispar în cimitirul de piane. De mulţi ani cunoaşte soţia mea atracţia oarbă a copiilor pentru cimitirul de piane. Aşa erau şi Marta, şi Maria. Şi Simão, şi Francisco. Soţia mea ştie că nu li s-a întâmplat niciodată nimic rău. De aceea nu-şi face griji şi se întoarce la gândurile ei. Se întoarce la corpul ei răscolit, dezordonat pe sub haine, de parcă hainele nu i-ar fi fost potrivite, de parcă braţele n-ar mai fi avut aceeaşi lungime şi ar fi fost mai mari sau mai scurte decât mânecile, de parcă trunchiul s-ar fi răsucit, iar forma lui nu s-ar mai fi potrivit cu forma bluzei. Soţia mea îşi vine în fire şi face un pas înăuntrul atelierului.

Nu ştiu ce caută. Poate are nevoie de puţin timp gol.

Íris loveşte clapele unui pian vechi cu ambele mâini, un zgomot confuz, zgomotul mâinilor ei lovind clapele se împleteşte cu zgomotul mecanismelor deşurubate sau strâmbe lovind în lemnul

vechi şi cu o notă timidă, obligată să se audă, în ciuda propriei voinţe. Şi iar. Şi iar. Apoi se plictiseşte. Pereţii din cimitirul de piane sunt răcoroşi. Lumina intră pe ferestruica murdară şi se pierde. Íris e atât de mică. Sandalele însoţesc mişcarea pe care o face corpul ei în timp ce se învârte pe loc. Găseşte capacul aceluiaşi pian fără picioare pe care s-a aşezat duminică. Pe suprafaţa prafului mai sunt încă urmele trecerii ei. Se aşază. Se uită la mine şi spune:

—Tot mai vorbeşti cu oamenii care citesc cartea?

— Da.

Tăcere.

— Eşti obosit?

— Nu, încă nu.

— Puteai să fii obosit. Nu te odihneşti niciodată, bunicule?

— Nu pot. Trebuie să spun povestea asta până la sfârşit.

Tăcere. Íris aşază peria de plastic pe capacul pianului, aşază agrafele şi oglinda. Se ridică. Se întoarce cu spatele la mine, aplecându-se să umble într-o grămadă de clape. În mâinile ei, orice clapă mi se pare prea mare. Stă cu spatele. Spune:

— Când o să fiu mare am să pot şi eu să citesc cartea, nu-i aşa?

Zâmbesc.

— Da, sigur că da.

Tăcere. Se întoarce cu faţa la mine.

— Bunicule, mâine eu o să fiu mare, nu-i aşa?

— Da, Íris, mâine o să fii mare.

Zâmbim amândoi.

— Când o să fiu mare o să ştiu chiar şi să cânt la pian, nu-i aşa?

— Da, dar trebuie să te duci la şcoală ca să înveţi.

— Nu face nimic. Profesoara mă învaţă şi apoi am să cânt la pian pentru mama.

— Crezi că mamei tale o să-i placă?

— Da. Ba chiar o să fie aşa de bucuroasă că o să vrea să-i mai cânt un cântec. Un cântec aşa.... un cântec de iubire.

Îşi întoarce faţa spre mine. Îşi pune palma la gură şi rămâne în aşteptarea reacţiei mele.

— Dar nu fi trist, bunicule. După aceea o să-ţi cânt şi ţie un cântec. Doar că o să-ţi cânt un cântec de bunic.

— Cum e un cântec de bunic?

— A, păi e o melodie care are cuvinte de fetiţe care sunt nepoate şi de mame care cântă.

— Dar după aceea o să cânte şi mama ta?

— Nu. Doar cântecul o să aibă cuvinte. Când cânt eu la pian, se aud cuvintele care sunt în pian.

Se apropie şi se depărtează de o pianină. Face paşi mici, însemnaţi în praf, cu privirea atentă, de parcă s-a fi umplut de idei. Se opreşte la mijlocul unui pas. Încet, aşază talpa sandalei pe podea. Zâmbeşte. Spune:

— Am fost cu bunica la piaţă.

— Ştiu.

Se aşază iar pe capacul pianului.

— Bunica mi-a cumpărat o perie ca să mă pieptăn.

— Da, ştiu.

Îşi pune peria şi agrafele pe volanele fustei, pe picioare. Ţine oglinda în faţa ochilor şi, în micul cerc care o reflectă, vede piele, buze, un ochi.

— Atunci ştii şi ce s-a întâmplat.

— Da, ştiu.

— Şi ce ai să faci? Ai să urăşti toţi ţiganii? O să fie uşor. În orice discuţie care să aibă vag vreo legătură cu ţigani, cu pieţe, cu târguri, ai să profiţi

ca să-ţi împrăştii otrava. Iar pe sub tot ce ai să spui, se va afla ascuns, îngropat, ceea ce simţi. Asta ştii să faci bine. Ştii să urăşti. Ştii să îţi impui părerile şi să nu laşi pe nimeni să te contrazică. Ştii să pui capăt discuţiilor. Asta, bineînţeles, dacă nu ai fi mort, dacă ai mai putea încă să stai de vorbă.

— Dar acum stăm de vorbă, nu-i aşa?

— Da, stăm?

— Iar vorbeşti de parcă n-ai fi o fetiţă care nici trei ani nu are.

A continuat să se privească în oglinjoara pe care o ţine în faţa ochilor. Are peria în cealaltă mână şi începe să se pieptene. Fără grabă.

— De fapt, de ce ţi-e frică? Ţi-e frică să nu-ţi vorbesc despre unchiul Simão? Nu e vina nimănui că nu poţi uita imaginea unui băieţel, fiul tău, lipit de un perete, fără un ochi, îngrozit, ştiind că nu poate fugi, şi tu îndreptându-te spre el, strângând pumnii, arzând pe dinăuntru. Ţi-e frică să nu-ţi vorbesc de unchiul Francisco? Mai sunt trei zile până când aleargă la maratonul de la Jocurile Olimpice, singur, tot timpul singur, crezând că nu ai dat niciodată valoare lucrurilor pe care el le-a obţinut doar ca să-ţi facă pe plac. Şi, chiar şi aşa, făcând orice ca să învingă. Chiar ştiind că, dacă n-ai fi mort, dacă ar veni acasă şi ţi-ar arăta medalia de locul întâi, ai întoarce faţa nepăsător.

— Am făcut întotdeauna ce am putut.

Lasă oglinda să-i cadă în poală. Abandonează peria, lăsând încheietura mâinii moale. Mă priveşte direct în faţă.

— Poate că oamenii care citesc cartea te cred, dar tu nu eşti în stare să te crezi singur. Tu ştii asta. Încă mai poţi să priveşti la chipul bunicii după ce ai trântit-o pe podea, după ce ai strâns-o de braţ sau ai lovit-o cu palma peste faţă. Îţi mai

amintești încă de fiecare dată când te-au privit dezamăgiți, cu milă. Ți-e frică să nu îți fure cineva ceea ce n-a fost nicicând al tău, dar care, la un moment dat, crezi că îți aparține doar pentru că tu ești tu. Te dezamăgești singur, ți-e milă de tine însuți și crezi că ceilalți trebuie să plătească pentru tot ce ai făcut rău și pentru tot ce n-ai știut să faci.

Se uită la mine. Tăcere. Se ridică și continuă să mă privească. Pașii ei se așază peste praf. Ocolește piane, piese, grămezi de clape, merge pe coridoare și iese din cimitirul de piane. Pașii ei de copil cunosc și nu cunosc. O găsește pe bunica stând în fața bancului de tâmplar la care lucram eu și la care lucrează Francisco. Íris se apropie și îi dă mâna. Soția mea simte mâna mică a lui Íris trecând printre degetele ei și apucându-le.

Chiar dacă nu aveam piane de reparat, în anumite dimineți și după-amiezi intram în cimitirul de piane doar ca să fiu singur. Erau dimineți în care, fie vară, fie iarnă, fereastra era tot timpul traversată de aceeași lumină, același ton maroniu, murdar. În ajun, puteam să fi stat ore în șir la cârciumă, puteam să mă fi certat cu soția mea. Încet, îmi treceau prin cap frânturi din noaptea anterioară: vapori de alcool care se dizolvau, cuvinte sau imagini ale soției mele, ivindu-se pe neașteptate. Erau după-amiezi în care aveam remușcări, în care timp de câteva clipe renunțam, dar imediat după aceea, dintr-odată, credeam cu toată forța că aveam să fiu în stare să schimb totul. Și mă uitam la piane, și mă gândeam.

Mă uitam la pianele moarte, îmi aminteam că existau piese care înviau înlăuntrul altor piane și credeam că viața întreagă putea fi reconstruită în același fel. Nu eram încă bolnav, fiii mei creșteau

şi deveneau băieţi aşa cum eu însumi fusesem, cu atât de puţin timp în urmă. Timpul trecea. Eu eram sigur că o parte din mine, ca piesa unui pian mort, avea să continue să funcţioneze înlăuntrul lor. Atunci îmi aminteam de tatăl meu, chipul lui în fotografie, cutia cu medalii, povestirile despre el spuse de vocea mătuşii mele sau de vocea unchiului meu, şi eram sigur că o parte din el continua să trăiască în mine, o înviam în fiecare zi în gesturile mele, în cuvintele şi gândurile mele. O parte din tatăl meu învia când mă priveam în oglindă, când existam şi când mâinile mele continuau să construiască tot ceea ce el începuse, în secret, atât de aproape şi atât de departe. Atunci, mă gândeam că exista o parte din tatăl meu care rămânea în mine şi pe care o transmiteam copiilor mei ca să rămână în ei până când, într-o bună zi, aveau să înceapă să o dea nepoţilor mei. Acelaşi lucru se întâmpla cu ce era numai al meu, cu ce era numai al copiilor mei şi cu ceea ce era numai al nepoţilor mei. Ne repetam şi ne depărtam şi ne apropiam. Ne repetam etern, unii în alţii.

Într-una din după-amiezile acelea în care stăteam aşezat în cimitirul de piane, singur, căzut pe gânduri, am auzit paşii poştaşului pe pământul de la intrare. Am ieşit, purtându-mă normal, de parcă aş fi fost ocupat, şi am primit scrisorile în mână: facturi şi un plic cu numele verişoarei mele Elisa. Poştaşul vorbea despre vreme, se plângea de automobile. Eu mă uitam la el, îi răspundeam numai cu da, spuneam:

— Aşa e.

Şi voiam să plece, voiam să mă lase singur. Nu primisem niciodată o scrisoare de la verişoara mea. Mă uitam la poştaş. Îi răspundeam numai cu da. Strângeam teancul de scrisori într-o mână. Şi, cu

grijă, ţineam în cealaltă mână scrisoarea de la verişoara mea.

Eu, Marta, Elisa, Hermes, Íris, Ana, Maria, Simão, Francisco, soţia lui Francisco, fiul care se va naşte, Hermes, greutatea corpului ţiganului, transpiraţia, mirosul cald din corpul ţiganului, Íris, Maria, Marta, Simão, Elisa, Ana, Maria, Francisco, eu, fiul care se va naşte, soţia lui Francisco, Francisco, Simão, atingerea ochilor ţiganului, focul din mâinile ţiganului, jar, flăcări, Maria, Marta, Elisa, Ana, Hermes, Íris, fiul care se va naşte, Francisco, eu, Marta, pielea ţiganului alunecând, piele netedă, Maria, Simão, Francisco, eu.

Pe drumul de la atelier la casa Mariei, soţia mea vrea să fugă de amintirea ţiganului şi se gândeşte la noi. Chipurile noastre şi numele noastre printre flăcări. Se grăbeşte. Mai e puţin până să vină Maria la prânz.

Am rămas singur. Am aşteptat timp de câţiva paşi rapizi până să intru în cimitirul de piane. Fără să respir. Am deschis plicul. Am întins foaia. Mi-am trecut ochii peste rândurile scrise de Elisa: drumuri drepte. Şi salutări, şi semnătura cu forme largi şi rotunde: Elisa. După aceea, fără grabă. Am pus foaia pe un pian şi am stat să o privesc de la distanţă. Mi-am imaginat-o pe verişoara mea aşezată, laturile hârtiei paralele cu laturile feţei de masă şi pixul având culoarea spălăcită a obiectelor bine păstrate, dar vechi. Am luat iar foaia în mână, de parcă aş fi vrut sau ar fi fost nevoie să confirm ce scria acolo: a decedat săptămâna trecută, în pace. Am pus iar foaia jos şi m-am gândit la cum alesese verişoara mea cuvintele: a decedat,

în pace. Am comparat cuvintele acelea cu imaginile pe care mi le aminteam din ziua în care am luat un tren mai mult ca să aflu câte ceva despre tatăl meu, decât ca să o cunosc. Mătușa mea, care mă privea, care îmi întindea fotografii, era acum moartă, decedată, în pace. Și nu am putut să nu-mi imaginez că femeia aceea grasă, imensă, întinsă pe patul murdar, fusese spălată, îmbrăcată cu haine curate și, în sfârșit, căpătase o înfățișare demnă. La fel, nu am putut să nu mi-o imaginez pe verișoara mea, lângă ea, în picioare, complet singură, cu haine pe care le cumpărase ca să le îmbrace la ocazii speciale pe care nu le avusese niciodată. Am luat iar scrisoarea în mână și am citit-o iar. Frazele acelea scrise erau unica frântură vizibilă din toate frazele pe care le ascundea verișoara mea înlăuntrul ei. Erau unica dovadă a vocii ei. Am îndoit foaia de hârtie și am pus-o la loc în plic. În timp ce făceam asta, am știut sigur că mătușa mea, în vremuri trecute, fusese și ea fetiță. Și verișoara mea, în alte vremuri, fusese fetiță. Și așa le-am văzut: fetițe moarte și abandonate. Tot așa aveam să le revăd, mai târziu, ori de câte ori îmi aminteam de ele în gândurile mele.

În bucătărie, e o amintire care o face pe Marta să zâmbească. În lume, toată lumea recunoaște soarele. Iulie. În sufragerie, Hermes stă așezat, cu mâinile puse pe picioare. Fără ajutorul nimănui, încearcă să pătrundă mistere. Elisa face ordine în jucăriile pe care Hermes le-a lăsat împrăștiate în camera de cusut. E vineri. După-amiaza se termină fără grabă. Iulie: pace luminoasă.

Câinii latră. Câinii latră. După-amiaza. Hermes, Elisa și Marta așteaptă. Bate cineva la ușă. Elisa

iese pe hol. Merge și are un gând întrerupt. Deschide ușa. O femeie cu ochi căprui, iluminați de strălucirea crepusculară. O femeie prea simplă. Marta iese pe hol. Se îndreaptă spre ușă. Hermes iese pe hol. Marta se oprește lângă Elisa. Hermes se îndreaptă spre ușă. Se oprește lângă sora și mama lui.

Toți trei se uită la femeie, care se uită numai la Marta și o întreabă de soțul ei. Îi spune pe nume. Prima dată când am auzit numele acela, eram în bucătăria casei noastre. Pe atunci, soțul Martei era încă iubitul ei invizibil, iar eu mă gândeam la lucruri care acum nu mai au nici un sens. Marta are brațul pe umărul fiului, dar nu își lasă toată greutatea brațului pe el. Marta e îmbrăcată cu un șorț albastru. Are papuci în picioarele groase cu degete groase. Femeia poartă o fustă și o bluză subțire. Are părul aranjat. Marta se uită la ea și se miră că niciodată nu și-o imaginase așa. E o femeie ca oricare alta. Are ochi și voce și iluzii. E concretă. Există, în aceeași frică. Marta simte o mică tremurătură care e sigură că nu se observă. Vocea ei e slabă când spune că soțul nu e acasă.

Femeia o privește cu o milă pe care Marta o înțelege ca fiind o milă de amândouă: de Marta și de ea însăși. Poate că mila aceea cuprindea și copiii și chiar lumea întreagă: buruienile care îngălbenesc, crăpăturile care se întind pe pereți, mușchiul uscat de pe suprafața zidurilor. E un moment scurt. Femeia o privește și aproape că vorbesc într-un limbaj limpede, fără cuvinte. Chipul femeii e îngrijorat când îi mulțumește, pielea ei, și apoi pleacă. Hermes iese de sub brațul mamei și merge pe coridor. Elisa e o siluetă care intră în camera de cusut. Marta rămâne să o privească pe femeie cum face gesturi care deschid poarta și cum se depărtează pe trotuar, fără să se uite în urmă.

Marta închide uşa încet. Corpul ei ocupă aproape tot coridorul. Trece pe lângă camera de cusut, unde se află Elisa, trece pe lângă intrarea în sufragerie, unde e Hermes, şi ajunge la bucătărie. Se aşază pe un scaun. Pe aragaz fierbe nişte apă. O clipă. Lumina e noaptea care îşi aminteşte de tot ce a murit.

O clipă. Hermes, în sufragerie, recunoaşte zgomotul făcut de motorul camionetei. Elisa, în camera de cusut, e fetiţă mare, e aproape domnişoară, şi ştie. Se aude motorul camionetei pe stradă. Peste Marta, s-a înserat. Oare există brize în noapte? Marta aşteaptă zgomotul porţii care se deschide, câinii, paşii, uşa de la bucătărie. Soţul ei intră şi se miră să o vadă aşezată în semiîntuneric, dar nu spune nimic. Privirea lui e cea care întreabă. Marta. Atât de mică pe dinăuntru: un fir de praf. Ochii ei. Vocea Martei are toată tristeţea pe care o simte, dar spune doar:

—Tocmai a plecat de aici o femeie care a venit să întrebe de tine.

Bărbatul nu se opreşte ca să o privească, dar, începând de la fraza aceea unică, o priveşte altfel, căci, brusc, prea repede, pricepe totul. Nu-şi bate capul să inventeze nici o scuză, nu răspunde, nu spune nimic. Supărat poate pe femeia care a venit după el, întoarce spatele şi pleacă iar.

Uşa de la bucătărie, paşii, câinii, poarta închizându-se. Pe stradă, motorul camionetei porneşte, se aude din ce în ce mai departe şi dispare la curbe. La fel şi inima Martei, dispare înlăuntrul ei.

Se ridică şi aprinde lumina. O cheamă pe Elisa ca să pună masa. Îl cheamă pe Hermes la masă. Se va culca devreme. Ştie că soţul ei nu se întoarce în noaptea aceea. E sigură că, în sfârşit, a luat o hotărâre.

— A fost odată o băşinică, pe care o chema...

Şi făcea o pauză.

— Băşinica roz! – spuneau Elisa şi Ana, în cor. Simão se prefăcea surprins şi continua:

— Într-o zi, era acasă când a auzit bătăi în uşă: toc, toc, toc. Cine e?, a zis băşinica. Sunt eu, pârţişor verzişor, se auzea de cealaltă parte a uşii.

Şi povestea continua. Povestea putea să fie infinită. Dacă Marta venea la Lisabona şi se aflau cu toţii acasă la Maria, Simão se ducea să le culce pe nepoţele pentru somnul de după-amiază şi le spunea poveşti cu băşinica roz. Erau întotdeauna poveşti care miroseau tare urât. Dacă băşinica roz cădea, mirosea urât; dacă se juca, dacă îi dădea un pupic lui pârţişor verzişor, iar mirosea urât. Băşinica roz era frumoasă şi roz, însă era o băşinică şi, din cauza asta, mirosea urât. Simão spunea poveştile foarte serios şi, ori de câte ori başinica sau pârţişorul făceau ceva care mirosea urât, Elisa şi Ana râdeau cu vocile lor de fetiţe care râd. Pe mama băşinicii roz o chema băşina galbenă, iar pe tatăl ei îl chema pârţ albastru.

Uneori, Marta intra în cameră şi spunea:

— Nu mai povesti copiilor de-astea. Dar, în timp ce o spunea, râdea şi ea.

Duminică: duminică. Aşezată pe treptele scării din curte, soţia mea curăţa cartofi, pe care îi lăsa să cadă, cruzi, într-un lighean smălţuit. Eu eram urcat pe o scară mobilă şi tundeam perii care creşteau chiar lângă zid. Francisco ţinea scara cu ambele mâini, iar când îi ziceam eu, se ducea să strângă gheme de crengi care cădeau încurcate pe pământ, pe care le arunca pe o grămadă de lemne. Dimineaţa trecea.

Marta a fost prima care a venit. Soţia mea nu mai era deja în curte. Urcase treptele cu cojile de cartofi în poalele şorţului îndoite peste pântece şi se întorsese ca să ia şi ligheanul. Trecuse de panglicile de la uşă. Marta a venit râzând şi vorbind tare. După ea, a venit Elisa, mică, spunând:

— A, unchiule. Şi a alergat la Francisco.

După ele, agale, a venit şi soţul Martei.

Am coborât de pe scară ca să îi salut şi pentru că terminasem. Am lăsat din mână foarfeca de tuns pomi. Fransciso făcea giumbuşlucuri pentru Elisa. Eu şi soţul Martei vorbeam despre nimic. Marta spunea fraze pe care nu le auzeam şi încerca să intre în discuţie. Dimineaţa trecea.

La un moment dat, a sosit Maria cu soţul ei. Vocea Martei a slăbit. Privirea ei a devenit grea. În timp ce se apropiau, puteam să-l vedem pe soţul Mariei şi pe ea, în spatele lui, mai înaltă. Ca să ne salutăm, am spus vorbe amestecate, diluate, vorbe care erau murmure, grohăituri, care nu erau cuvinte. Când Maria a vrut să se apropie de Elisa, Marta s-a grăbit să o ia în braţe:

— Hai, lasă-l pe unchiul să se odihnească.

Dar Francisco nu era obosit şi nu avea nevoie de odihnă.

S-a făcut linişte în paşii Mariei, care şi-au pierdut sensul şi s-au oprit. Soţii fetelor noastre nu s-au oprit din vorbit, Francisco a profitat ca să strângă scara, dar eu am înţeles. Nu eram sigur ce, dar nu mă îndoiam că pricepusem ceva.

Soţia mea a apărut dintre panglici, la uşă, în capătul treptelor, a zâmbit uşor, i-a spus câteva silabe infantile Elisei şi le-a chemat pe fetele noastre ca să o ajute să pună masa. Maria a urcat treptele şi a intrat în casă. Marta, cu Elisa în braţe, a continuat să ne privească, de parcă soţia mea nu cu ea ar fi vorbit, de parcă ar fi fost gata să continue discuţia

pe care nu o purtam. Ne-am uitat fix la ea, fără să înțelegem. A rezistat timp de o clipă, dar până la urmă a lăsat-o pe Elisa jos și a intrat fără chef în casă.

În timp ce luam prânzul, eu aveam damigeana de vin la picioare. O ridicam și umpleam paharul. Din când în când, soțul Mariei ori soțul Martei îmi întindeau paharele și eu le umpleam și pe ale lor. Discret, cu capul aplecat deasupra farfuriei, ridicam doar privirea, ca să-mi confirm că Marta nu-i adresa nici un cuvânt Mariei. Am profitat de momentul în care își îndreptaseră cu toții atenția spre ceva hazliu făcut de Elisa, așezată pe scaun pe două perne, cu babețica prinsă la gât, și am atins cu cotul brațul soției mele, am arătat spre fetele noastre cu bărbia și mi-am pus sprâncenele într-o poziție întrebătoare. Soția mea, de parcă s-ar fi mirat de întrebarea mea mută, a spus încetișor:

— Lasă-le în pace.

Și s-a petrecut într-o clipă în care erau fraze răzlețe, fără continuare.

Cineva spunea:

— Elisa s-a făcut o ștrengăriță.

Sau:

—Trebuia să fi pus masa în curte.

Sau:

— E bun codul ăsta.

A fost într-o clipă tragică. Terminaserăm de mâncat, când s-a așezat soția mea, a întins brațul spre serviciul de ulei și oțet și a răsturnat paharul meu plin. O baltă de vin s-a răspândit pe fața de masă, pe șervete, printre farfurii, și s-a scurs în fire negre de pe marginea mesei.

Rămânând așezat, m-am ferit, am târât scaunul împingând brusc cu picioarele, dar chiar și-așa m-am pătat de vin. Am zis:

— Ce porcărie ai făcut!!

Soția mea s-a ridicat, s-a dus după un prosop vechi, după cârpe. Vocea mea a devenit groasă și aspră. Vocea mea a folosit ca să-i pună întrebări la care ea nu răspundea. A continuat să curețe, de parcă eu n-aș fi spus nimic, de parcă n-aș fi existat. M-am ridicat, m-am dus după ea și i-am strigat în urechi în timp ce ea storcea prosopul în chiuvetă. A rămas netulburată. Am apucat-o de braț. Am zgâlțâit-o.

— Nu m-auzi? N-auzi?

Când i-am dat drumul, n-a mai vrut să mănânce și a început să strângă masa. Farfuriile i se strângeau teanc în mâini. Farfuria de deasupra avea tacâmurile și oasele de pește, strânse din celelalte farfurii. Era tăcere. Ea continua să nu mă privească, de parcă n-aș fi existat. Am așteptat să se apropie de chiuveta de vase și, scuturând-o o dată, i-am trântit farfuriile din mâini.

Elisa a început să plângă. Soții fetelor noastre priveau spre locuri care nu existau. Francisco se uita la mama lui. Fetele noastre s-au apropiat una de alta, au devenit iar surori, de parcă ceea ce le despărțise își pierduse importanța. Pe chipul Martei, alături de Maria, soră, am înțeles că iertase secretul care o rănise, nu uitase, dar iertase. Acum se uita numai la mine. Soția mea, pe vine, strângea tacâmuri murdare și cioburi de farfurii sparte.

Eram bolnav de puține luni, dar deja nu mai lucram. La atelier, mă așezam pe un teanc de scânduri. Francisco se transforma încet-încet din băiat în bărbat. Vârsta lui era ca ora aceea difuză la care după-amiaza începe să se îmbine cu seara, pare să fie după-amiază, pare să fie seară, dar nu mai e deja după-amiază și încă nu e seară.

Într-o zi am plecat singur de la atelier ca să străbat fără grabă drumul până acasă și să mă odihnesc. M-am oprit la cârciumă. Am băut. Trecuseră săptămâni de când nu mai băusem un pahar de vin, medicul mi-a interzis, medicul privindu-mă în ochi și spunându-mi îți interzic. Am băut trei pahare, patru, și timp de o clipă a fost ca atunci când aveam viitor. Am ajuns acasă, am ocolit-o pe soția mea și am intrat în camera lui Francisco pentru că știam că nimeni n-avea să mă caute acolo. M-am culcat în patul lui. Perna era prea joasă.

Când a venit Francisco, după ce s-a antrenat, m-a găsit dormind. M-a trezit și, după damf sau după voce, sau după ce i-am spus, a înțeles imediat că băusem iar. În ciuda bodogănelilor mele, m-a ajutat să mă ridic. Și părea deja bărbat, pentru că mi-a zis:

—Ți-e frică să mori?

Și părea încă un băiat căci, în timp ce mă aflam în picioare, a vrut să mă îmbrățișeze. I-am zis:

— Nu-mi stă în fire să împart îmbrățișări.

Față în față, am rămas așa, zbătându-ne cu brațele întinse, fără să se poată distinge care dintre noi era bărbatul și care era băiatul, aproape îmbrățișându-ne.

Până și Íris, mică, ocupată cu păpușile ei, știe că o zi care se îndreaptă astfel către seară nu poate fi decât o zi de vineri. Nu știe cuvântul vineri, dar îi cunoaște semnificația. E sfârșitul după-amiezii: apoteoză. Maria a venit cu trupul sleit de puteri. Ana și-a dezbrăcat șorțulețul cu ajutorul brațelor soției mele. Ana are caiete ca să facă socoteli de împărțiri pe masa de la bucătărie. De pe frigider, din radio se scurge muzica unui pian. E ca un robinet deschis, uitat, lăsând să

cadă un fir de apă, care nu se observă, care aproape nu se vede. Soțul Mariei a venit, mărunt și supărat, plin de dușmani care îl urmăresc din toate direcțiile. Are dușmani pe dulapurile din bucătărie, are dușmani în spatele farfuriilor care se scurg pe chiuvetă, are dușmani transparenți, ascunși după perdelele de tul și care, ca și acestea, se unduiesc în adierea pe care o lasă ferestrele să intre: sfârșitul după-amiezii.

Întotdeauna a fost așa. Dintr-un motiv de neînțeles, soției mele nu îi place, așa cum niciodată nu i-a plăcut, să vorbească despre ceea ce încălzește în oalele de pe foc. Cu voce slabă, Maria întreabă:

— Ce e de mâncare la cină?

Soția mea răspunde:

— Ei, ce să fie, mâncare.

Maria nu spune nimic, căci știe că întotdeauna a fost așa. Uită. Se îndreaptă către un loc anume pe care îl cunoaște din gândurile ei. În toată bucătăria plutește mirosul de mâncare în timp ce e gătită. Își amintește. Se apropie de aragaz, ia capacul unei oale și, fără nici o expresie, se uită înăuntru.

Íris stă lipită de Ana, așteaptă ca aceasta să-și termine temele ca să se joace împreună. Tatăl ei, în trecere, se împiedică de ea și țipă:

— Las-o-n pace pe soră-ta!

Maria se sperie de țipăt, dar nu spune nimic. Ridică privirea și o coboară. Se îndreaptă spre ușă și o trage pe Íris de braț. Vrea să o ducă în sufragerie. Íris e mică și își proptește în podea pantofii cu cataramă, protestează și dă din mâini. De cealaltă parte a bucătăriei, soțul Mariei ridică bărbia și îngroașă vocea:

— Ce faci?

A început.

Cu sinceritate, Maria i-ar fi spus că o duce în sufragerie, cum a crezut că voia el, dar nu reușește,

căci vocea ei a rănit-o. De aceea, trebuie să-i răspundă şi ea tot grosolan, trebuie să ascundă faptul că e rănită şi trebuie să-l rănească şi ea. De aceea, îi răspunde cu o frază oarecare, arogantă, grosolană, ca să-l provoace, ca să-l lovească din plin.

Muzica pianului umple puţinele colţuri goale din bucătărie. Soţul Mariei, ameninţând parcă, spune:

— Ia vezi, ia vezi.

Muzica pianului îşi schimbă culoarea. Devine roşie. Maria nu-l mai slăbeşte acum.

— Ce să văd?

Ana coboară de pe scaun. Caietul rămâne deschis pe masă. Îşi ia surioara de mână şi ies amândouă din bucătărie.

Soţul Mariei are sângele urcat în venele de la tâmple. E viu. De parcă s-ar fi controlat:

— Ia vezi, ai probabil impresia că vorbeşti cu taică-tu.

Soţia mea nu reuşeşte să tacă:

— I-auzi, ce legătură are tată-său cu treaba voastră?

El întoarce capul în direcţia cealaltă.

— A, acum sunteţi două? Dumneata să taci din gură. Nu ţi-a vorbit nimeni.

Soţia mea nu se poate controla, vrea un răspuns, îl trage de braţ:

— Ce legătură are tată-său?

El îşi dă drumul la braţ.

— Hai, hai, supăraţi-mă.

Soţia mea nu se stăpâneşte, se apropie iar de el:

— Hai, zi. Ce legătură are tatăl ei cu treaba asta?

El se întoarce brusc, furie, şi o împinge. Soţia mea se loveşte cu mijlocul de chiuvetă şi cade. Rămâne aşezată pe jos.

— Lasă-mă în pace!

Maria traversează bucătăria direct spre el, îl apucă de braţ şi i-l răsuceşte la spate. Cu aceeaşi viteză, îl duce pe hol. Mai înaltă decât el, cu mai multă forţă, îl trage după ea. El e ca un copil tăcut şi disperat, fiindu-i frică să spună ceva, ca să nu facă mai rău, fiindu-i frică să riposteze şi să nu facă mai rău. Maria deschide uşa exterioară şi-l aruncă în umbrele scărilor. Închide uşa cu un bubuit, de parcă s-ar fi trezit cu o împuşcătură.

Aşteaptă. Respiraţia ei. Poate că el o să bată la uşă. N-are cu el cheie, n-are haină, nici portofel. Aşteaptă. Aude bubuitul uşii de la intrarea blocului. Îşi coboară pleoapele peste ochi. Respiraţia ei. Merge încet spre bucătărie şi o găseşte pe soţia mea deja în picioare. Nu spun nimic. Maria ştie că, dacă se duce la fereastră, îl va vedea pe soţul ei depărtându-se într-o direcţie oarecare. Nu vrea, nu o interesează. E încă furia arzând. După un timp, se duce la fereastră. Poate că-l mai vede. Nu îl vede. A dispărut. Strada e pustie. Gata.

Când Marta e rămas însărcinată, eram fericiţi. Marta avea douăzeci de ani, credea că tot ce zboară se mănâncă şi era slabă. Soţul Martei era puţin mai mult decât un băiat, nu se uita la alte femei şi a zâmbit larg când a aflat de sarcină. Eu şi soţia mea am primit cu naturaleţe vestea că urma să fim bunici. Aveam o fiică de douăzeci de ani şi urma să fim bunici.

Când sarcina avea patru luni, medicul i-a recomandat repaus. Acesta a fost cuvântul pe care l-a folosit. Spre satisfacţia soţiei mele, până la sfârşitul sarcinii, Marta s-a mutat la noi acasă. Soţul ei venea seara şi cina cu noi şi purtam discuţii solemne, iar la puţin timp după aceea, se ducea să

se culce lângă Marta. În toate lunile acelea, Maria şi-a părăsit patul ca să doarmă în camera lui Francisco.

Marta stătea culcată în cea mai mare parte a timpului. Maria se aşeza lângă ea şi îi citea romane de dragoste şi vorbeau cu voce joasă. Uneori, Marta intra în bucătărie îmbrăcată în halat şi se aşeza la foc. Erau ultimele luni de toamnă, iar după aceea au fost lunile de iarnă. Elisa s-a născut la începutul primăverii.

Burta Martei era perfect rotundă. Marta, cu grijă, lega peste burtă cordonul halatului. Francisco îşi punea mâna pe forma ei ca să simtă cum mişca Elisa picioruşele.

— Se mişcă.

Maria nu era încă sigură că e însărcinată, dar a venit imediat să ne spună. Şi chiar era. Avea ochii în fundul unui puţ, erau mici, şi era o tandreţe infantilă care plutea la suprafaţa lor. Era ca şi cum ochii bebeluşului ar fi existat înlăuntrul ochilor ei. Nimeni nu ştia încă, dar ochii Anei aveau să fie exact la fel, de parcă ar fi fost aceiaşi.

Erau după-amiezi în care venea Simão să o viziteze. Nu-mi spunea nimeni, dar eu eram sigur. Îi ducea arahide vechi pe care le scotea de prin buzunare. Îi întindea palmele murdare, pline cu arahide.

Soţul ei era grijuliu cu ea. Francisco trecea pe la ea acasă când termina lucrul. Stăteau de vorbă şi, în tot timpul acela, aveau aceeaşi vârstă. Soţia mea, după ce se ducea la piaţă, trecea pe la ea ca să-i ducă în dar verze, legume, zarzavaturi.

— Fă o supă. Vrei să-ţi fac eu? Nu e nici o greutate.

Marta începuse să se îngraşe. Se vedea că, de la săptămână la săptămână, apărea tot mai grea

la uşa de la intrare. Elisa alerga prin casă şi lăsa pupici pe burta mătuşii. Era pace adevărată între surori, erau răni închise, era tăcere din cea bună şi priviri fără resentimente faţă de trecut. .

Burta Mariei. Era îmbrăcată cu o rochie albastră de flanelă cu care-şi aştepta soţul. Îşi punea mâinile sub burtă, de parcă ar fi cărat-o. Trăgea uşor de rochie să o lărgească, iar cu gestul acela îşi scotea în evidenţă pântecele. Avea obrajii îmbujoraţi şi pe chip o aşteptare afectuoasă.

Când Marta a rămas însărcinată pentru a doua oară, eu eram deja bolnav, soţia mea îşi pierduse deja orice consolare, Francisco încerca să se ocupe de atelier şi alerga pierdut pe străzile Lisabonei la ora înserării, Simão dispăruse şi mai abitir din toate locurile în care nu fusese niciodată, în care într-adevăr nu fusese, Maria îşi făcea griji şi plângea fără motive concrete, incalificabile prin cuvintele pe care le cunoştea ea, Marta era grasă, avea o fire fragilă, iar soţul Martei avea propriile lui gânduri, avea femei pe care le privea şi le atingea, pe care le striga pe nume pe care Marta nu şi le putea imagina decât şoptite, afectuoase ori simulând poate o afecţiune care, totuşi, în momentul în care exista, în oglinda aceea, era aidoma cu adevărata afecţiune.

Când Maria a rămas însărcinată pentru a doua oară, toată lumea voia să-şi facă speranţe.

Acum e sâmbătă. Maria s-a trezit singură şi uşoară. E în bucătărie şi se gândeşte că, mâine, Francisco are să alerge la Jocurile Olimpice. Maria confundă tandreţea cu mila. Simte afecţiune pentru fratele ei, dar, în secret, crede că simte şi puţină milă. Nu poate să nu-şi amintească de el când era mic. Şi-l aminteşte râzând sau zâmbind de fiecare

dată și simte afecțiune, numind-o în sinea ei milă. Și își amintește de Simão. Imaginea fratelui ei, fără un ochi, e acoperită cu o perdea de milă, milă adevărată, milă că nu îl văzuse de-atâta vreme, milă că nu știa nimic de el. Își pune câteva întrebări în sinea ei: pe unde o umbla?, o fi bine?, cine o avea grijă de el? Iar țipetele fetelor ei din sufragerie îi captează atenția. Atenția ei e o barcă plutitoare, fără cârmă, la cheremul vântului și al curenților.

În sufragerie, fetele Mariei se joacă fără nici o grijă, căci sunt copii și nu concep că există ceva ce ar putea distruge ceea ce cunosc și ce așteaptă de la fiecare gest sau de la timpul care trece, necunoscut: Ana și Íris. Soția mea stă pe canapea, lângă ele. De multe zile sau luni nu stătea așa, fără treburi de făcut, simplă și albă. Nici ea nu-și face griji. E tot copil, dar altfel.

Soneria de la ușă. Mereu aceeași agitație, neliniște arzătoare, chiar când se știe cine e. Acum, nu se știe cine e. Maria crede că ar putea să fie soțul ei. Soția mea crede că poate fi țiganul. Mereu aceeași agitație: soneria. Soția mea nu se gândește la asta, dar, dacă s-ar gândi, ar putea să-și aducă aminte că era ca pe vremea când încă mai bea cafea, iar după ce o bea, trebuia să stea jos până să-i treacă starea de rău. Nici Maria, nici soția mea nu încearcă să evite lucrul acela care știu că e inevitabil. Le e teamă, e omenesc să le fie, dar înfruntă mereu teama și astfel o slăbesc, o nimicesc. De aceea, Maria și soția mea ies pe hol în același timp. Maria e prima care ajunge la ușă, căci e mai aproape. O singură mișcare a brațului, fermă, deschide ușa.

Marta, Elisa de o parte, Hermes de cealaltă. Marta, enormă, ține în mâini o valiză mică și două pungi de plastic. Greutatea aceea îi trage toată

figura în jos, spre pământ, şi o preface într-un munte gigantesc de carne, îmbrăcat într-o rochie aproape nouă de pânză. Iar chipul ei: ochii zâmbitori sau trişti, obrajii înroşiţi de două pete de pudră, pieptănătura pe care şi-o face cu apă când pleacă de acasă şi ia trenul. Elisa, fetiţă educată, nu pricepe şi nu întreabă, se încredo numai. Hermes vrea să se joace.

Maria şi soţia mea intră cu Marta în bucătărie şi nu fac altceva decât să asculte. Vocea ei. E în afara lor, dar, în acelaşi timp, e o voce lăuntrică. E ca şi cum în gândurile lor ar exista o bucătărie la fel ca aceea în care sunt acum, având aceeaşi lumină blândă, aceeaşi pace, iar vocea Martei ar folosi aceleaşi cuvinte ca să le arate lipsa de mirare, vaporoasă şi respirabilă, pe care le-o arată şi aici. De mult aşteaptă soţia mea şi Maria să audă cuvintele acelea, spuse cu vocea ei. Nu se aşteptau ca ea să plece de acasă. Nu le-a trecut prin cap că ea ar fi putut vorbi cu acceptarea aceea împăcată, nici tristă, nici decepţionată. Marta le spune povestea ei, obosită, folosind fraze pe care le-a construit în timpul călătoriei cu trenul, privind la peisaj. La sfârşitul fiecărui cuvânt, îşi dă seama că ele ştiu cuvântul pe care îl va spune în continuare, şi asta o oboseşte şi mai tare. După aceea le vorbeşte despre hotărârea pe care a luat-o. La sfârşit spune:

— Nu mă mai întorc niciodată.

Şi atât soţia mea, cât şi Maria, înţeleg că, mai devreme sau mai târziu, se va întoarce acasă. Nu ştiu cât timp îi va lua să se întoarcă, dar ştiu că se va întoarce.

În sufragerie, nici Ana şi nici Íris nu-i pun întrebări Elisei sau lui Simão. Se bucură de venirea lor şi încep imediat să se joace.

Iar ziua de sâmbătă se scurge într-o pace solară, ca o zi de mers pe bicicletă fără nici o direcție anume, o zi de plimbare, de dat ocol lacului din grădină doar pentru că acela e un drum fără întrebări, ca toate celelalte. Soția mea și fetele mele fac treburi simple, se înțeleg bine. Când li se intersectează pașii, vocile lor sunt tinere și au înțelepciunea resemnată a lipsei de urgență. E armonie și tihnă. Orele plutesc. Toate orele plutesc și sunt identice. Copiii se joacă și râd, așa cum râd fetele mele sau soția mea ori de câte ori au poftă. E sâmbătă, iar în timpul zilei de azi, lumea și-a pierdut din complicații.

După ce au culcat copiii, după ce au mai stat puțin așezate la masa din bucătărie, după ce au vorbit despre Francisco și au fost în toate de acord, după ce și-au amintit de multe lucruri și au râs de și mai multe, soția mea și fetele mele se duc la culcare, iar înainte să adoarmă, se gândesc că ar putea trăi așa pentru totdeauna.

Când nu se născuse încă Marta, soția mea era însărcinată, ne așezam și petreceam mult timp împreună; uneori, stătea pe genunchii mei și ne întrebam care dintre noi avea să moară primul. Era o neliniște care ne afecta. Erau alte discuții fără soluție, ca și aceasta, la care reveneam din când în când. Putea să treacă mult timp fără să vorbim despre asta, luni, ani, dar când ne întorceam la discuție, ne aminteam întotdeauna că nu era prima oară când vorbeam despre subiect. Era o neliniște pe care o purtam în adâncuri și care nu dispărea niciodată complet. Eram mult prea atenți la adevăr ca să reușim să o ignorăm. Nu eram în stare să ne prefacem că nu exista. Deja se

născuseră toţi copiii noştri, puteam să stăm culcaţi în pat, goi, puteam să fi terminat de făcut dragoste, dar unul dintre noi îşi amintea să întrebe care dintre noi avea să moară primul. Atunci ne gândeam şi la copiii noştri. Avea să fie foarte greu să-i părăsim, ne îndoiam că aveau să se descurce fără noi, ne temeam că n-au să reuşească şi că n-aveam să fim acolo în caz că le lipseam. Marta, Maria, Francisco şi chiar Simão, chiar şi Simão. Şi ne gândeam la cum ar fi să moară unul dintre noi şi să îl lase pe celălalt singur. Şi cât timp puteam trăi despărţiţi? Luni? Ani? Iar cel care avea să rămână în viaţă, câţi ani avea să mai trăiască? Eram deja foarte bolnav, aveam prea puţin timp destul de liniştit ca să mai spun ceva. S-a întâmplat într-o după-amiază. Soţia mea îmi aducea mâncare pe care nu o puteam mânca, nu puteam să mănânc nimic. Eram acasă, aveam o pijama pe care mi-o cumpărase soţia mea ca să o folosesc în spital. De luni de zile stăteam numai în pijamale, slab, cu părul subţiat. Şi am vrut să mă aşez pe pat, am vrut să îi iau mâna, să i-o strâng şi să mi-o lipesc de piept. A fost unul din ultimele lucruri pe care le-am mai spus pe deplin conştient. Eram în stare de multă suferinţă. I-am spus:

— Acum ştim care dintre noi o să moară primul.

Au existat duminici. Privind în urmă, e imposibil să evit senzaţia că multe din ele au fost irosite. Azi, simt că mi-ar fi de ajuns doar o duminică în plus ca să pot rezolva totul. Imediat după aceea, simt că probabil nu. Imediat după, sunt sigur că da. O singură duminică, începând de dimineaţă, mereu luminoasă şi inconştientă, o zi întreagă de care să te bucuri, pe care să o iroseşti până la sosirea nopţii: iluzie creată de o planetă care se

învârteşte în jurul propriei axe. Azi e o duminică altfel decât celelalte: Francisco aleargă la maratonul de la Jocurile Olimpice. Tresărirea aceasta de fericire o trezeşte mai întâi pe Íris, apoi pe ceilalţi copii, după aceea pe Maria, Marta, după aceea pe soţia mea care, trezindu-se, aproape crede că încă nu a reuşit să adoarmă. E duminică, duminică, duminică, duminică, duminică.

Marta îl piaptănă pe Hermes în faţa oglinzii din baie. Maria se entuziasmează străbătând holul, urmată de Íris, care vrea să-i spună ceva sau se preface numai că, timp de câteva clipe, e mare şi are treburi importante. Ana şi Elisa stau de vorbă în sufragerie. Ochii Anei strălucesc de iluzia că e fetiţă mare, cuminte, educată, care face exact ce se aşteaptă de la ea, care înţelege discuţiile. Soţia mea e în bucătărie, muzică de pian la radio, şi se gândeşte.

Mai sunt câteva ore până la începerea maratonului. Acasă la Maria, atât soţia mea, cât şi fetele mele şi nepoţii mei sunt vii. Lumina: intrând pe ferestre, izvorând din spatele clădirilor, de dincolo de Lisabona, dintr-un loc pur, fără imperfecţiuni, fără amintirea imperfecţiunilor: le cuprinde viaţa, aşa cum există întotdeauna o strălucire care învăluie obiectele preţioase, transformându-le simplitatea în măreţie.

E greu pentru soţia mea să îi convingă pe Íris şi pe Hermes să lase joaca şi să se aşeze la masă pentru prânz. Când reuşeşte, în sfârşit, după ce o ridică pe Íris de subsuori şi o aşază, când se apleacă să aranjeze scaunul, Íris îi trage capul cu ambele mâini, ambele braţe, şi îi dă o sărutare pe obraz.

Până şi soţia mea vorbeşte tare. Toate vocile se amestecă pe deasupra mesei, ca o reţea de fire încurcate. Soţia mea încearcă să-i vorbească Martei, care încearcă să-i vorbească Elisei, care încearcă

să-i vorbească Anei, care o aude pe mama ei încercând să-i vorbească lui Íris, care îi vorbește lui Hermes, care îi vorbește lui Íris. Din când în când, reușesc să se audă.

Soția mea se ridică și schimbă postul de la radioul de pe frigider. De parcă ar fi vorbit printr-o pâlnie, e deja acolo vocea unui locutor care descrie ambientul de pe Stadionul Olimpic din Stockholm. Atât fetele mele, cât și nepoții mei tac dintr-odată. Din când în când, locutorul spune numele lui Francisco. Spune ceva și, la mijlocul frazei, spune:

— Francisco Lázaro.

Íris se frământă pe scaun. Pune mâinile pe scaun, se ridică prin forța mâinilor și se agită. Dar nimeni nu știe să reziste la entuziasm. Maria spune fraze pe un ton artificial. Marta zâmbește numai. Soția mea se preface că nu se petrece nimic neobișnuit, cel puțin încearcă, pentru că asta e forma entuziasmului ei. Cu toții știu să-l recunoască, până și Hermes care scoate țipete mici, până și Ana care își întoarce capul în toate părțile, până și Elisa care pune mâinile în poală și se strânge în ea însăși, de parcă ar fi gata să facă implozie.

E o duminică altfel decât toate care au trecut până acum și toate care vor trece. Soția mea începe să strângă farfuriile și, ca să dea impresia că e calmă, puțin distantă, șoptește frânturi de vorbe pe care nici măcar ea nu le ascultă. Mișcările ei și tot corpul există numai înăuntrul vocii care iese din radio și din sunetul distorsionat, gri al mulțimii din fundal. Iar locutorul spune că e foarte cald în Suedia. Maria comentează fiecare frază pe care o aude, Marta îi cere să tacă dar, imediat după aceea, nici ea nu reușește să-și țină gura și se trezește vorbind. Fața de masă a rămas pe masă, plină de fărâmituri. Hermes și Íris coboară

de pe scaune și găsesc un loc pe pardoseala de gresie. Se distrează împreună. Mai e puțin până să înceapă. Soția mea se așază.

Sună cineva la sonerie. Cine să fie? Peste masă, se uită unele la altele. Nimeni nu pare să vrea să se ridice. E casa Mariei. Maria se ridică. În bucătărie, aproape încetând să mai audă radioul pentru câteva momente, rămân în așteptare: expectativa. Aud cum se deschide ușa, dar nu aud voci pe care să le poată identifica.

Maria intră în bucătărie cu Simão. Îmbrăcat frumos, vine cu capul plecat, apoi ridică fruntea ca să se arate. Timp de o clipă, nimeni nu are inimă: o eclipsă. Marta își înfige un pumn în tăblia mesei și, cu greu, se ridică și îl îmbrățișează. Soția mea rămâne în picioare în spatele lui, așteptând. Se străduiește cât poate de mult să nu plângă atunci când îi dă două sărutări, se străduiește să nu-l strângă și ea în brațe, să nu-i spună:

— Fiule.

Elisa și Ana, imediat după aceea, sunt politicoase când îi dau două sărutări și îi zâmbesc. Simão se apropie de Hermes și de Íris ca să-și treacă degetele prin părul lor. Apoi se așază pe un scaun. Când nu e atent, soția mea sau Marta sau Maria se uită la el.

Începe imediat maratonul.

Locutorul spune numele fiului meu în toate frazele, spune Portugalia. În bucătărie, soția mea, copiii și nepoții mei. Împreună. Numai că nu se uită unii la alții, se uită la radio sau se uită în văzduh, amestecându-și gândurile cu vocea locutorului.

A început maratonul.

El e printre primii. E singurul care aleargă cu capul descoperit. Vocea locutorului e chiar imaginea vorbelor pe care le spune. Sunt imagini diferite

în ochii fiecăruia. Ies de pe stadion. Francisco e printre primii. Hermes și Íris sar pe gresie și strigă în cor:

— Unchiul! Unchiul!

Marta le cere să tacă. Ei tac. Francisco depășește un alergător. Francisco depășește alt alergător. Hermes și nepoatele mele sunt chipul unui entuziasm care există, ascuns, și pe chipul soției mele și a copiilor mei. Locutorul repetă că în Suedia este foarte cald.

— Credeam că în Suedia e frig – spune Maria.

— Taci să auzim – spune Marta.

După câțiva kilometri, câteva minute, locutorul spune că Francisco pare să aibă ceva unsuros pe piele, poate o unsoare, ori ulei. Fetele mele se privesc fără să priceapă. Locutorul spune că aleargă într-un ritm bun. Ei zâmbesc. Spune că, dacă va rezista în ritmul acela pe tot timpul maratonului, a lui va fi medalia de aur. Până și soția mea zâmbește. Locutorul spune Portugalia.

Francisco trece pe un pod. În bucătărie, toți și-l imaginează trecând un pod. Un alergător se apropie de el, cât p-aci să-l depășească, dar el nu îl lasă. Mărește viteza de alergare. Marta și Maria își dau mâinile. Își strâng una alteia mâinile timp de câteva minute. În Suedia e foarte cald. În Lisabona, timpul trece.

Francisco se află pe primul loc, la mare distanță. Șapte kilometri. Vocea aprinsă a locutorului. Ochii creduli ai fetelor mele. Zece kilometri. Doisprezece. Francisco încetinește. Începe să se observe îngrijorare pe chipul soției mele. În urmă cu douăzeci și unu de ani, soția mea îl avea pe Francisco în pântece. Nu îi cunoștea chipul, inventa totul despre el. Azi, e atât de departe, nu poate decât să-și imagineze unde e, aleargă prin căldură. Se va întoarce? Soția mea nu vrea să aibă un asemenea

gând şi îşi întoarce atenţia spre vocea locutorului. Spune că Francisco începe să piardă teren. Spune că se observă oboseala pe chipul său. Hermes şi Íris nu înţeleg.

După-amiaza devine mai lentă. Francisco începe să rămână în urmă. Şaptesprezece kilometri. Trec pe lângă el grupuri de alergători. Soarele din Suedia arde. Se observă slăbiciunea din corpul lui Francisco. Aleargă dezordonat. Căldura îl oboseşte, îi drenează toată energia. Douăzeci de kilometri. Locutorul elogiază efortul alergătorului portughez. Francisco: alergătorul portughez. Locutorul repetă cuvântul efort de mai multe ori. Foloseşte diferite verbe, a suporta, a lupta, a rezista, şi tot timpul cuvântul efort. Douăzeci şi unu de kilometri. Francisco se prăbuşeşte.

Fetele mele deschid gura. Soţia mea şi Simão ridică feţele de parcă ar fi fost atinşi, ca nişte martiri. Ana şi Elisa se uită în jur, încercând să înţeleagă ce trebuie să simtă. Hermes şi Íris, aşezaţi pe jos, fac jocuri cu degetele şi nu pricep. Râd încetişor unul la celălalt.

Francisco se ridică. Aleargă încet, dezorientat. Soţia mea îşi împreunează mâinile pe piept, de parcă s-ar ruga. Nu se roagă. Maria dă să spună ceva cu voce chinuită. Marta o face să tacă. Distanţa se derulează acum foarte încet. Alergătorul care e acum pe primul loc a luat distanţă mare. Imposibil de ajuns din urmă. Soţia mea ţine ochii închişi. Simão îşi examinează palmele mâinilor. Privirile fetelor mele se pierd într-un orizont care nu există. Douăzeci şi cinci de kilometri: Francisco se prăbuşeşte iar.

Se ridică iar. Vocea locutorului e gravă şi torturată înlăuntrul tăcerii absolute din bucătărie. Hermes şi Íris încep să observe că se întâmplă ceva ce nu înţeleg pe de-a întregul. Pe străzile Lisabonei,

se întâmplă probabil multe lucruri pe care nimeni nu şi le poate imagina. Pe străzile pe care Francisco a trecut alergând de atâtea ori, se întâmplă probabil multe lucruri. Locutorul se întreabă oare cât timp avea să mai reziste Francisco. Îşi târăşte picioarele pe stradă. Portugalia. Treizeci de kilometri. Francisco se prăbuşeşte epuizat. Corpul lui căzut e înconjurat de oameni. Fetele mele, Simão şi soţia mea se ridică de pe scaune şi aleargă spre radio, de parcă ar fi putut să treacă prin el.

Trebuie să mă duc la întâlnirea cu fiul meu.

După ce l-au pus pe Francisco pe o targă şi l-au dus la spital, locutorul a vorbit despre moarte. A spus că e certitudine. Marta, încercând să menţină o voce calmă, i-a cerut Elisei să-şi ducă fratele şi verişoarele în sufragerie. Simão şi-a îmbrăţişat mama, a ţinut-o între braţele lui. Chircită, plângea şi era o fiinţă în calea unei furtuni, străbătută de o furtună. Corpul ei era mic între braţele lui Simão, nu avea nici voinţă şi nici formă.

— Poate că nu e nimic – a spus Marta, apropiindu-se şi minţindu-se singură.

Însă locutorul a vorbit iarăşi despre moarte. Epuizare. Maria a început să urle încetişor, ca un animal rănit. Marta, cu corpul ei gigantesc, avea ochii ieşiţi din orbite, buze strânse, de fetiţă. Iar locutorul vorbea cu o voce îndurerată. Nu mai era duminică. Maratonul se terminase.

Soţia mea s-a desprins din braţele lui Simão, rătăcită. Dezorientată, se plimba dintr-o parte în alta. Copiii noştri o priveau şi nu puteau face nimic. Locutorul şi-a luat rămas-bun de la ascultători. Ascultători. Simão a fost cel care a închis radioul.

Şi nimic. Zgomotul frigiderului, existând: linişte care vibra. Detalii triste: fructiera, chiuveta de vase, faianţa şi frica, panica de la fereastră: înălţimea ferestrei, trei etaje, şi toată lumea care pierise dincolo de ea. Simão plângea, de parcă ar fi

tuşit sau s-ar fi înecat. Marta şi Maria plângeau în voie, râuri după ploaie. Soţia mea şi-a pierdut puterile.

S-a aşezat fără nici o reacţie. Pe dinăuntru, exista certitudinea şi exista refuzul de a crede. Era sigur şi era imposibil. Soţia mea, fără să poată decide, şi-a amintit de fiul nostru când era mic, zece ani, şi un vârtej de imagini a căzut înăuntrul ei: sânge. Şi-a amintit de fiul nostru, nou-născut, iar din momentul acela, a fost moartă.

Apoi, după-amiaza. Nimeni n-ar fi putut să-i înţeleagă pacea. Să aştepţi. Fiecare în parte era abandonat. Timpul trecea, opac din cauza luminii şi distorsionat de chipuri, trecea prin ele şi, opac, distorsionat, se instala încet în fiecare dintre ei. Timpul era un lac stătut de apă cenuşie care, încet, creştea în fiecare dintre ei. Simão a fost singurul care a avut curajul să se apropie de fereastră şi să privească lumea, de parcă ar fi existat încă. Şi exista: invizibilă, fără sens.

Nu puteau face nimic, doar să aştepte. Nimic: golul, vidul, absenţa unică, nici un răspuns. Încetaseră să mai ştie să aştepte, dar, treptat, erau obligaţi să înveţe iarăşi funcţia insuportabilă de a aştepta. Trebuia. E inutil să pui întrebări umbrelor. Au trecut ore.

Din când în când, Maria sau Marta, conştiente, s-au ridicat de pe scaunele pe care îmbătrâneau şi au traversat holul ca să se încredinţeze că cei mici erau bine. Numai Elisa le privea altfel. Atât Ana, cât şi Hermes şi Íris zâmbeau înlăuntrul unei zile normale. Pentru ei, era încă duminică.

În bucătărie, numai tăcerea populată de amintiri, şi toată frica pe care o simţeau copiii mei şi soţia mea acopereau o certitudine, un abis, lacom, care exista între ei, ca un foc care le ilumina chipurile. Începea noaptea.

Moartea.

La ora nouă seara a sunat telefonul. Nimeni nu ştia ce să facă. Soneria telefonului îi sfâşia, era sârmă ghimpată alunecând pe piele. Soţia mea avea mâinile pe cap, căci nu suporta. Marta şi Maria au fost iarăşi două surori, fetiţe. Simão ştia că el trebuia să răspundă la telefon. În timp ce mergea, îşi dădea seama că are picioare şi braţe şi mâini. Respira. A luat telefonul în mână. Lângă telefon, rama cromată: fotografia pe care o făcuserăm împreună în Rossio. A luat telefonul în mână. A răspuns. Timpul. Chipul soţiei mele şi al fetelor mele, uitate într-o falie a timpului. Vocea lui Simão:

— Da, da. Bine. Le spun. S-a apropiat de soţia mea, de fetele mele şi le-a spus. El însuşi a rămas nemişcat, de parcă ar fi văzut propriile lui cuvinte şi ar fi încercat să le înţeleagă. Lumină infinită şi incandescentă. Soţia mea şi fetele mele îl priveau, fără să ştie să îl înţeleagă. Tocmai se născuse fiul lui Francisco.

Tocmai se născuse fiul lui Francisco.

Cuvintele au fost:

— S-a născut fiul lui Francisco.

Tocmai se născuse fiul lui Francisco.

Nota autorului

Francisco Lázaro a fost un sportiv portughez care a decedat după ce a alergat treizeci de kilometri la maratonul de la Jocurile Olimpice din Stockholm, în 1912. Personajul care, în acest roman, are același nume, se bazează numai circumstanțial pe povestea sa, toate episoadele și personajele fiind prezentate într-un cadru absolut fictiv.

La Editura POLIROM

au apărut:

Paul Auster – *Un om în întuneric*
Irvine Welsh – *Acid House*
Camilo José Cela – *Familia lui Pascual Duarte*
Philip Roth – *Fantoma iese din scenă*
Naghib Mahfuz – *Pălăvrăgeală pe Nil*
Julio Cortázar – *Un oarecare Lucas*
Will Self – *Cartea lui Dave*
W. Somerset Maugham – *Pe muchie de cuţit*
Joseph Heller – *Catch-22*
Ádám Bodor – *Vizita arhiepiscopului*
Anna Gavalda – *Darul unei zile*
Cormac McCarthy – *Nu există ţară pentru bătrâni*
Irvine Welsh – *Varză reîncălzită*
Harper Lee – *...Să ucizi o pasăre cântătoare*

în pregătire:

Thomas Pynchon – *Curcubeul gravitaţiei*
Upton Sinclair – *Va curge sânge*
Iris Murdoch – *Maşina de iubit, cea sacră şi profană*

www.polirom.ro

Redactor: Ana-Maria Lişman
Coperta: Carmen Parii
Tehnoredactor: Daniel Scurtu

Bun de tipar: iunie 2010. Apărut: 2010
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. Box 266
700506, Iaşi, Tel. & Fax (0232) 21.41.00 ; (0232) 21.41.11 ;
(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, ap. 33,
O.P. 37 • P.O. Box 1-728, 030174
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

PRINT multicolor
Str. Bucium nr. 34 Iaşi
tel.: 0232/211225
fax: 0232/211252
office@printmulticolor.ro
www.printmulticolor.ro
SERVICII TIPOGRAFICE COMPLETE

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România
Nr. RO44RNCB5101000001710001 BCR UNIREA

Biblioteca Polirom

PROZĂ XXI

„José Luís Peixoto este una dintre cele mai surprinzătoare revelații ale literaturii portugheze recente. Sunt convins că va fi un mare scriitor."

José Saramago

„Scriu din ce în ce mai mult în cheie realistă. Dar realismul nu înseamnă azi exact ce însemna acum douăzeci de ani. Pentru mine înseamnă că mă refer la lucruri reale, dar nu sunt sigur că ele sunt și realiste, fiindcă nici realitatea nu e mereu realistă. Când scrii un roman, încerci să creezi un fel de alchimie care să producă viață. Când a fost întrebat ce-și propune să facă în cărțile lui, Hemingway a spus că încearcă să-l facă pe cititor să-și amintească lucrurile pe care le citește ca și cum le-ar fi trăit pe pielea lui. Și mi se pare un scop foarte bun, asta încerc să fac și eu, cu conștiința faptului că limba e un material cu o viață proprie, iar scriitorul încearcă să traducă realitatea într-o altă lume, făcută din cuvinte, care trăiește după regulile sale."

José Luís Peixoto

EDITURA POLIROM

ISBN 978-973-46-1750-0

www.polirom.ro

C167815

Pret : 22 96 Lei